

BUJAR LESKAJ

Government
Accountability
Office

Najwyższa
Izba
Kontroli

Tiranë, 2020

BUJAR LESKAJ

GAO, NIK DHE LEKSIONET E DODAROS

Institucionet Supreme të Auditimit të SHBA (GAO), Republikës së
Polonisë (NIK) dhe Leksionet e Kontrollorit të Përgjithshëm të
GAO-s, z. GENE L. DODARO

Seria : botime KLSH: 11/2019/112

ISBN: 978-9928-4573-2-5

Tiranë, Janar 2020

BUJAR LESKAJ

**GAO, NIK
dhe
Leksionet e DODAROS**

Tiranë, Janar 2020

Dedikim:

*Drejtuesve më të lartë të NIK-ut polak në vitet 2007-2019,
Presidentëve Jacek Jezierski, Krzysztof Kwiatkowski,
zv. Presidentit Wojciech Kutyla dhe
Drejtorit të Planifikimit dhe Zhvillimit Strategjik në GAO,
James-Christian Blockwood*

Autori

Titulli:

GAO, NIK DHE LEKSIONET E DODAROS

Redaktoi:

Fatos Çoçoli
Elsona Papadhima

Realizoi në kompjuter:

Benard Haka
Erald Kojku

Kopertina:

Kozma Kondakçiu

Seria: botime KLSH 11/2019/112

©Copyright AUTORI

ISBN: 978-9928-4573-2-5

Shtypur në Shtypshkronjën *“Classic Print”*

Tiranë, Janar 2020

Shënim:

Ky libër botohet në kolanën Seria “Botime KLSH”, por me kontributin financiar të Autorit dhe do të shpërndahet falas për audituesit e KLSH-së, Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës, si dhe për partnerët e KLSH-së.

PËRMBAJTJA

Hyrje: Triptik auditi me vlera universale	7

PJESA E PARË

Kapitulli I – GAO: Integritet, pavarësi dhe profesionalizëm	11
1. Vështrim tangencial mbi jetën politike dhe institucionale në SHBA	14
2. GAO – Misioni, qëllimi, parimet dhe strategjia e zhvillimit	25
3. Historiku i GAO-s dhe Kontrollorët e Përgjithshëm në vite	53
4. GAO – “watchdog” i Kongresit	99
Kapitulli II – LEKSIONET E DODAROS	119
1. Audituesi Profesionist Gene L. Dodaro dhe GAO	122
2. Leksione, artikuj, intervista	131
Kapitulli III – GAO, DODARO DHE INTOSAI	231
1. GAO dhe Dodaro në themel të zhvillimeve strategjike në INTOSAI	233
2. GAO, Dodaro dhe KLSH	247
3. GAO dhe ZKA e Kosovës	255

PJESA E DYTË

Kapitulli IV - NIK- institucion modern auditimi	259
1. Jeta politike dhe institucionale e Polonisë	261
2. Delegimi i vlerave të NIK-ut në komunitetin INTOSAI	267
3. Themelimi i NIK-ut në Republikën e Dytë të Polonisë 1918-1939	269
4. NIK në periudhën e pushtimit nazist dhe në mërgim	281
5. NIK në periudhën e regjimit komunist	291
6. Kthesa e NIK-ut në vitet 1989-1991	295
7. Lech Kaczyński, reformatori më i madh i NIK (1992-1995)	306
8. Drejtuesit e NIK-ut në vitet 1995-2019 Wojciechowski, Sekula, Jezierski dhe Kwiatkowski	318

9. Pozicionimi dhe organizimi i Zyrës së Auditimit Suprem (NIK)	349
10. Organizimi i NIK-ut, Degët Rajonale dhe Departamentet	356
11. NIK në komunitetin INTOSAI dhe EUROSAI	370
12. NIK dhe KLSH: një bashkëpunim i frytshëm 2012-2019	381
13. Kalendar i NIK	386
14. Në vend të mbylljes	391
Literatura e përdorur	393
Tabela e Akronimeve	398

Triptik auditi me vlera universale

Ky libër është një triptik i një lloji të veçantë, triptik auditi. Botimi nuk është një studim i mirëfilltë akademik, por një narrativë horizontale për të sjellë, me modesti e nderim pranë lexuesit të interesuar shqiptar, veçanërisht pranë audituesve, përvojën dhe kontributin e tre prej institucioneve më të shquara, të tre lider të përmasave ndërkombëtare: GAO amerikane, NIK-u polak dhe, krahas tyre, portreti profesional dhe mendimi i zotit Gene Dodaro, Kontrollori i Përgjithshëm aktual i GAO-s, personalitet me kontributet dhe vlerat e një institucioni të mirëfilltë. Përzgjedhja e këtyre tri subjekteve të shquara nuk është diçka rastësore dhe, doemos, është shumë më tepër se shprehje e simpatisë dhe konsideratës më të lartë personale për rolin, prestigjin dhe kontributet e tyre në sferën e auditimit të jashtëm publik. Është mbi të gjitha projekt profesional dhe ambicie për t'u arritur në të ardhmen.

Pjesa e parë e triptikut tenton në mënyrë integrale të japë një pamje të përgjithshme të historikut dhe funksionimit të institucionit lider në INTOSAI. Zyra e Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës përfaqëson Institucionin Suprem të Auditimit (SAI) më të zhvilluar në botë. Misioni i GAO-s për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe për të siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan ka fituar në forcë dhe thellësi dhe kjo përfaqëson modelin e rëndësishëm për t'u ndjekur. Ai kalon përtej auditimeve financiare dhe të performancës, duke u fokusuar në vlerësimet e programeve, analizat e politikave dhe vlerësimet e teknologjisë që mbulojnë çdo program, aktivitet dhe funksion federal. GAO është ndër të paktat SAI në botë që kryen auditime parashikuese, për të eksploruar implikimet e çështjeve në zhvillim që paraqesin rreziqe dhe mundësi për qeverinë federale.

Në komunitetin e SAI-ve, INTOSAI, GAO mban një pozicion themelor dhe të pazëvendësueshëm. SAI amerikan ka ndikuar në përgatitjen dhe miratimin e standardeve të përmirësuara të auditimit në të gjithë botën, duke luajtur rol udhëheqës në dhënien e udhëzimeve të auditimit dhe në përcaktimin e drejtimeve strategjike të zhvillimit të organizatës botërore të SAI-ve.

Këto dimensione janë arsyt pse GAO është institucioni që udhëheq me shembullin e tij drejt një qasje të re për institucionet supreme të auditimit në botë, si “këshillues” të qeverisjeve kombëtare, përmes auditimeve që hulumtojnë mbi risqet që minojnë objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm në vend.

Në këtë linjë vijnë edhe dy pjesët e tjera të triptikut, ajo mbi kontributet dhe përvojat e NIK-ut polak dhe krahas tyre, si një ikonë auditit, portreti profesional i figurës emblematike të auditit amerikan e ndërkombëtar, Gene Dodaros .

Në pjesën e dytë jepet historiku i krijimit të Zyrës Shtetërore të Auditimit të Polonisë (me inicialet nga emërtimi në gjuhën polake, NIK), në fillim të 1919, në vitin e parë të Republikës së Dytë Polake (1919-1939), e deri tek periudha e Lëvizjes Solidarnosh e më tej në periudhën e shndërrimit të NIK në një ndër Institucionet Supreme të Auditimit më të mëdha dhe të zhvilluara të Evropës sot. Mbas viteve 1990-të, nën drejtimin e personalitetit më të spikatur politik dhe shtetëror në Poloninë e periudhës 1990-2010, ish-Presidentit Lech Kaczyński, ky institucion auditimi u kthye gradualisht, por fuqimisht në një SAI modern, katalizator i ndryshimeve pozitive në ekonominë dhe shoqërinë polake dhe kontribues me vlerë në anëtarësimin e Polonisë në Bashkimin Evropian. Libri përshkruan se si në ndërgjegjen e audituesit publik suprem të NIK janë ndërthurur shumë ndjesi: respekti për drejtuesit dhe audituesit e parë të organizatës, që konsoliduan me integritetin dhe punën e tyre shtetin polak në Republikën e Dytë 1919-1939, admirimi dhe emocioni për sakrificën e heronjve të mirëfilltë të auditimit në periudhën e pushtimit nazist, vlerësimi për guximin e audituesve të periudhës së Solidarnosh (Lëvizjes Solidariteti) në vitet 80-të të shekullit të kaluar, të cilët denoncuan abuzimet e regjimit komunist, si dhe krenaria legjitime profesionale për hapin cilësor me auditimet e privatizimeve nën drejtimin e Valerian Panko-s dhe Lech Kaczyński-t pas viteve 90-të, vlerësim për realizimin e projekteve dhe dimensionin e fortë ndërkombëtar që mori organizata nën drejtimin e Presidentit të NIK Jacek Jezierski dhe auditimet më pranë interesit të qytetarëve në kohën e Krzysztof Kwiatkovskit.

Në nivel ndërkombëtar, NIK është ndër SAI-t më të respektuar dhe të njohur në Evropë dhe në botë, mes 51 SAI-ve anëtare të EUROSAT-t dhe

194 SAI-ve anëtare të INTOSAI-t. Kontributi i tij qëndron në dijet dhe eksperiencën e dhënë për përditësimin e Kodit të Etikës, standardit ISSAI 30, si dhe në vlerën e shtuar në dhjetëra komitete, nënkomitete, grupe pune dhe task forca të INTOSAI-t dhe EUROSAT-t për zhvillimin e standardeve të auditimit, kryerjen e auditimeve paralele dhe të përbashkëta, si dhe shkëmbimin e praktikave të mira të punës në auditim në komunitetin INTOSAI.

Pjesa e tretë e triptikut ka të bëjë me mendimin dhe veprimin e z. Gene Dodaro, të cilit motoja “rindërtimi i besimit të publikut tek institucionet qeveritare” i ka përshkruar të gjithë jetën kushtuar auditimit publik të jashtëm amerikan dhe më gjerë.

Z. Gene Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i SHBA-ve dhe President i GAO-s, argumenton veprimet konkrete, metodologjitë dhe teknikat e auditimit, të zhvilluara prej tij, duke konsoliduar konceptin e “auditimit gjithëpërfshirës” tek të gjithë departamentet dhe agjencitë federale. Një qasje kjo që vjen nga një eksperiencë e gjatë e drejtuesit Dodaro (në GAO dhe në auditim) dhe mundësohet nga bashkëpunimi real dhe i vazhdueshëm midis ekzekutivit, audituesit dhe ligjvënësit.

Filozofia e liderit të ri në detyrë, z. Dodaro (2008) e konsideronte dhe vijon ta konsiderojë institucionin një strukturë mbikëqyrëse dhe investiguese të mënyrës se si përdoren paratë e taksapaguesit amerikan, e cila vepron në kufinj të rinj, me përmasën e veprimtarisë këshilluese dhe parashikuese, për të qenë strukturë parandaluese për Kongresin dhe qytetarin, të situatave kriza për ekonominë dhe shoqërinë amerikane. Dhe pikërisht mbikëqyrja, investigimi dhe parashikimi ishin tre drejtimet kryesore të GAO-s, të përcaktuara nga Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-së në vitin 2010, të cilat gjatë gjithë këtij dhjetëvjeçari i ka zhvilluar dhe fuqizuar në perfeksion.

Ne në KLSH besojmë fort se çdo institucion, publik apo privat qoftë ai, inspirohet dhe shfaq në çdo qelizë të tij frymën, vizionin, angazhimin dhe qartësinë në vendim-marrje të drejtuesit, titullarit, “kapitenit të skuadrës”. GAO është shembulli tipik i këtij besimi fisnik. Historikisht ajo është drejtuar nga personalitete me integritet të lartë, novatorë, shërbestarë të popullit të tyre. Personalitete që e kanë ruajtur pavarësinë institucionale në kohëra të vështira, kanë qenë objektive në gjykimet e tyre, të paanshëm, të drejtë dhe vlerështues për Shtetet e

Bashkuara të Amerikës më të mira, më pranë interesave të qytetarit dhe më të fuqishme. Z. Gene L. Dodaro është i fundit (por në vlerësimin tim modest dhe më i kompletuari dhe më kontribuesi, pse ka 47 vite pune në GAO), i një plejade Kryekontrollorësh (gjithsejt tetë në 99 vite institucion) që kanë ngritur në piedestalin e besimit publik institucionin amerikan të auditimit. Dodaro ka shkuar edhe më tej, duke i dhënë GAO-s një autoritet dhe profil ndërkombëtar si udhërrëfyesi strategjik i INTOSAI-t dhe ndihmuesi numër një i SAI-ve të vendeve në zhvillim që të modernizohen dhe të bëhen plotësisht të pavarura.

Libri mund të kishte edhe titullin “GAO, NIK dhe Profesor Dodaro”, pasi për GAO-n dhe për komunitetin INTOSAI, me arsenalin e gati një gjysëm shekulli vite pune dhe 20 viteve si drejtues

i lartë i SAI-t amerikan, z. Dodaro, sipas mendimit tim, është Profesor “de facto” i auditimit të jashtëm publik botëror.

* *

Ky botim për GAO-n është vijim i një vargu botimesh të mëparshme të KLSH kushtuar përvojës në auditim të GAO-s, si “Libri i Verdhë”(2015) për standardet amerikane të auditimit publik të jashtëm, “Libri i Gjelbër” (2018) për standardet e auditimit të brendshëm, “GAO-Lider i INTOSAI-t-dokumente pune” (dhjetor 2018), botimi “Strategic Papers of ALSAI Auditors for the GAO's Fellowship” (2018) i punimeve të audituesve shqiptarë gjatë viteve 2015-2019 në trajnimin katërmujor në GAO, si dhe botimi për NIK “Zyra e Auditimit Suprem të Polonisë-Tradita dhe Bashkëkohësia”(2018), përkthyer me mjeshtëri nga Astrit Beqiraj, apo edhe botimi “60 Vjet INTOSAI-50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm”(2014). Në këtë botim janë shfrytëzuar librat e cituar më sipër, si dhe materiale referuese në web, mbështetur në moton e INTOSAI-t “Experientia mutua Omnibus prodest (Nga eksperiencia e përbashkët fitojnë të gjithë)”.

Dobia e librit qëndron në njohjen nga audituesit tanë të praktikave të shumta dhe të gjera të auditimit të GAO-s dhe NIK, si dhe të korpusit integral të mesazheve dhe eksperiencave që ndan me ne ikona e auditimit të jashtëm publik botëror, Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve Gene L. Dodaro, së bashku me sfidën e madhe të implementimit të tyre në vendin tonë.

PJESA E PARË

KAPITULLI I

GAO: Integritet, pavarësi dhe profesionalizëm

PJESA E PARË

Kapitulli I

GAO: Integritet, pavarësi dhe profesionalizëm

Në këtë pjesë bëhet një përshkrim i rrugëtimit të GAO-s nga krijimi në vitin 1921 si “Zyra e Kontabilitetit Qeveritar (Government Accounting Office)”, transformimin si “Zyra e Llogaridhënies (Përgjegjshmërisë) së Qeverisë (Government Accountability Office)”, deri në kthimin e saj në SAI-n lider të komunitetit të INTOSAI-t. Metamorfoza institucionale jepet e lidhur me lidhshërinë, kontekstin kohor, mjedisin politik dhe ekonomik, duke nxjerrë në pah në çdo moment të zhvillimit se GAO ka qenë, është dhe do të funksionojë gjithmonë si *një organizatë profesionale jopartiake që punon në një mjedis politik, mjedis që kuptohet por që nuk e udhëheq atë në aktivitetin e saj. Parimet kryesore që GAO promovon janë integriteti, pavarësia dhe profesionalizmi, parime që e kanë ngritur në nivelin lider të botës së INTOSAI-t.*

Lexuesi cilësor arrin “të prekë” tre fazat kryesore të evolucionit të misionit dhe objektivit të aktivitetit të saj. Me krijimin e institucionit, përgjegjësia fillestare lidhet me ofrimin e garancive për shpenzime të ligjshme, mision që kërkonte burime njerëzore të shumta.

Pas Depresionit të Madh dhe Luftës së Dytë Botërore, GAO kaloi nga përgjegjësia për aprovimin e shpenzimeve të qeverisë federale në një institucion të mirëfilltë auditimi. Fokusi u zhvendos në kryerjen e kontrolleve financiare gjithëpërfshirëse të agjencive federale. Në fund të viteve 1970, qeverisja u fokusua në programe të luftës ndaj varfërisë, në mbrojtjen e mjedisit dhe energjisë, shtrirje që bëri Kongresin të interesuar për realizimin e objektivave të synuara, fakt që bëri GAO-n të zhvendosë fokusin e saj në vlerësimin e efektivitetit dhe efikasitetit të programeve. Kjo periudhë është shoqëruar edhe me ndryshime strukturore të rëndësishme të udhëhequra nga lidhshëritë të spikatura dhe që kanë lënë gjurmë të thella në historinë institucionale të GAO-s, duke sjellë vizion, profesionalizëm të lartë dhe norma të larta morale. Ndërkohë që është Dr. Elmer B. Staats që shënoi kornizimin e GAO-s moderne, duke udhëhequr kalimin në auditimin e performancës dhe vlerësimin e programeve.

Sot, GAO, e udhëhequr mjeshtërisht nga z. Dodaro, është një organizatë me rreth 3300 punonjës, nga të cilët 240 profesionistë të kontabilitetit dhe auditimit. Të tjerët janë studiues të shkencave shoqërore, ekspertë të administratës dhe politikave publike, specialistë të IT, inxhinierë, ekonomistë dhe ekspertë të kujdesit shëndetësor etj. Misioni i tanishëm kalon përtej auditimeve financiare dhe të performancës, duke u fokusuar në vlerësimet e programeve, analizat e politikave dhe vlerësimet e teknologjisë që mbulojnë çdo program, aktivitet dhe funksion federal. GAO gjithashtu kryen auditime parashikuese, për të eksploruar implikimet e çështjeve në zhvillim që paraqesin rreziqe dhe mundësi për qeverinë federale.

Ky përshkrim historik zhvillimi, e bën lexuesin të kuptojë pse GAO është institucioni që udhëheq me shembullin e tij drejt një qasje të re për institucionet supreme të auditimit si “këshillues” të qeverisjeve kombëtare, përmes auditimeve që hulumtojnë mbi risqet që minojnë objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm në vend. Janë qartësisht të lexueshme vlerat që lidhshipi përçon në një format të tillë organizimi, dhe si këto vlera kthehen në norma pune që mbështesin rezultatet dhe performancën e auditimeve të realizuara.

Në rast se do të ndërtohej dekalogu i vlerave të GAO-s, do të rezultonin:

1. Misioni i GAO-s për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe për të siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan ka fituar në forcë dhe thellësi, model i rëndësishëm për t’u ndjekur.
2. GAO ka në fokus reformën e qeverisjes së përgjithshme për të ndihmuar agjencitë qeveritare të transformohen në organizata të cilat orientohen drejt rezultateve dhe janë të përgjegjshme ndaj publikut.
3. Ofron modelin e lidhshipit që siguron punonjësit të punojnë me efikasitet dhe efektivitet brenda një strukture organizative të përshtatshme. Modeli tregon se njerëzit, vlerat e vlerësimit, respektimit, dhe trajtimit të stafit në mënyrë të drejtë garantojnë suksesin institucional.

4. GAO promovon transparencën e plotë të punës audituese. Kërkon mbajtjen e popullit amerikan sa më shumë të informuar për punën e qeverisë së tij.
5. Puna e GAO-s reflekton integritet, sepse ajo është profesionale, objektive, e bazuar në fakte, jo-partiake dhe jo ideologjike. Kërkohen standarde të rrepta profesionale të rishikimit dhe referimit.
6. GAO përpiqet të japë besueshmëri, duke siguruar informacion të cilësisë së lartë që është në kohë, i saktë, i dobishëm, i qartë dhe i sigurtë.
7. GAO promovon bashkëpunimin me Kongresin, duke ofruar modelin e protokolleve të bashkëpunimit ndër-institucional, të cilat rregullojnë mënyrën si bashkëveprohet me Kongresin dhe si prioritetizohet puna audituese.
8. GAO pasi bashkohet me Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit INTOSAI, ka ndikuar në përgatitjen dhe miratimin e standardeve të përmirësuara të auditimit në të gjithë botën, duke luajtur rol udhëheqës në dhënien e udhëzimeve të auditimit.
9. GAO promovon modelin e saj ndërkombëtarisht, përmes programit ndërkombëtar të trajnimit (Fellowship), duke trajnuar në GAO dhe ngritur kapacitetet e qindra audituesve nga institucionet e auditimit të të gjithë botës.
10. Modeli GAO-s, promovon vlerat morale si një mjet të rëndësishëm në luftën kundër korrupsionit dhe mashtrimit financiar. Ky mësim është i qartë, duke cituar një nga tetë Kontrollorët e Përgjithshëm të GAO-s, Lindsez C. Warren *"Shumica dërmuese e njerëzve në qeverisje janë të ndershëm, të aftë dhe të ndërgjegjshëm, veçanërisht punonjësit e vjetër të karrierës. Disa mollë të kalbura nuk mund të infektojnë të gjithë shportën, por e bëjnë atë të mbajë erë të keqe. Unë besoj se ekziston një kod zyrtar moral që mund të ndihmojë ndalimin e këtyre individëve"*.

1. Vështrim tangencial mbi jetën politike dhe institucionale në SHBA

Shtetet e Bashkuara të Amerikës përfaqësojnë një republikë federale¹, në të cilën Presidenti, Kongresi dhe Gjykatat Federale ndajnë kompetencat për qeverisjen kombëtare, sipas Kushtetutës së SHBA-ve. Qeveria federale ndan sovranitetin me qeveritë e shteteve anëtare të Republikës.

Ekzekutivi kryesohet nga Presidenti dhe zyrtarisht është i pavarur, si nga legjislatura ashtu edhe nga gjyqësori. Kabineti shërben si një grup këshilltarësh për Presidentin. Ai përfshin Zv. Presidentin dhe drejtuesit (Sekretarët) e departamenteve ekzekutive. Pushteti legjislativ i është dhënë dy Dhomave të Kongresit Amerikan, Senatit dhe Dhomës së Përfaqësuesve.

Gjyqësori përbëhet nga Gjykata Supreme dhe gjykatat më të ulëta federale. Funkzioni i gjyqësorit është interpretimi i Kushtetutës së Shteteve të Bashkuara dhe ligjeve dhe rregulloreve federale. Kjo përfshin zgjidhjen e mosmarrëveshjeve ndërmjet agjencive të Ekzekutivit dhe legjislacionit. Struktura e qeverisë federale është e kodifikuar në Kushtetutë.

Dy parti politike, Partia Demokratike dhe Partia Republikane, kanë mbizotëruar politikën e SHBA-ve që nga Lufta Civile Amerikane e viteve 1861-1865 e deri më sot. Megjithatë, në arenën politike amerikane ekzistojnë edhe parti më të vogla si Partia Libertariane, Partia e Gjelbër dhe Partia Kushtetuese, të cilat nuk kanë një ndikim të dukshëm në politikën amerikane.

Në përgjithësi, Partia Demokratike njihet edhe si partia liberale e qendrës së majtë brenda Shteteve të Bashkuara, ndërsa Partia Republikane njihet edhe si një parti konservatore e qendrës së djathtë. Ekzistojnë disa dallime të mëdha midis sistemit politik të Shteteve të Bashkuara dhe atij të shumicës së demokracive të tjera të zhvilluara. Këto përfshijnë një fuqi më të madhe në Dhomën e Sipërme të legjislaturës, një shtrirje më të gjerë të pushtetit të mbajtur nga Gjykata Supreme, ndarjen e pushteteve midis legjislativit dhe ekzekutivit dhe mbizotërimin e vetëm dy partive kryesore.

¹ Roger Darlington, *Një guidë e shkurtër në sistemin politik amerikan, nëntor 2019*, <http://www.rogerdarlington.me.uk/Americanpoliticalsystem.html>

Palët e treta kanë më pak ndikim politik në Shtetet e Bashkuara, sesa në vendet e tjera të zhvilluara në mënyrë demokratike. Kjo dukuri ndodh për shkak të një kombinimi të kontrolleve të rrepta historike me vetëdijen e një qytetari të SHBA-ve dhe të ndarjes së vlerave të demokracisë më të zhvilluar.

Këto kontrolle marrin formën e ligjeve shtetërore dhe federale, me shoqërimin e debateve në media dhe me organizimin e zgjedhjeve në mënyrë të tillë, ku fituesi merr gjithçka, duke përfshirë edhe çështje të qasjes së votave dhe rregullat ekskluzive të debatit. Ka pasur pesë zgjedhje presidenciale të Shteteve të Bashkuara, në të cilat fituesi humbi votën popullore.

Studiuesit, nga politologu dhe promovuesi i njohur i demokracisë amerikane Alexis de Tocqueville² i cili në veprën e tij madhore “Demokracia në Amerikë”, citon se *“Madhështia e Amerikës nuk qëndron në të qenurit më të ndriçuar se çdo komb tjetër, por më tepër në aftësinë e saj për të riparuar gabimet e veta”*, kanë gjetur një vazhdimësi të fortë në vlerat thelbësore politike amerikane, që nga koha e Revolucionit Amerikan në fund të shekullit të 18-të, e deri më sot.

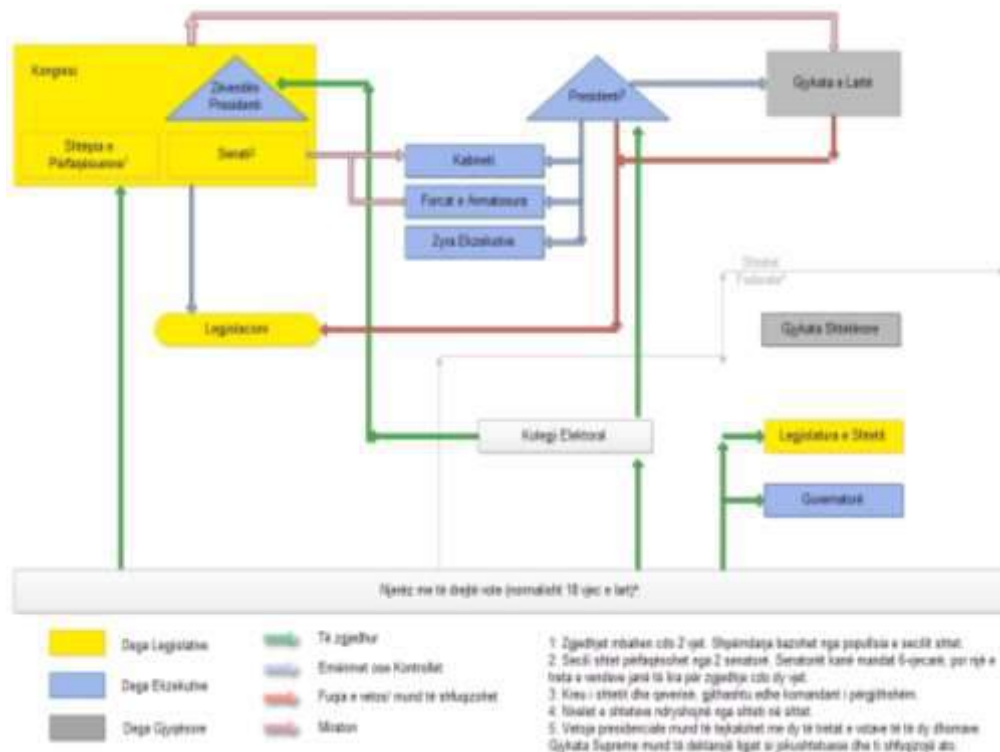

George Washington
Presidenti i Parë i SHBA

Abraham Lincoln
Presidenti i 16-të i SHBA

² Alexis de Tocqueville: “Democracy in America”, ribotim v. 1998.
https://archive.org/details/democracy_america_vol1_0709

Diagrama 1: Sistemi politik në SHBA³

Republikanizmi, së bashku me një formë të liberalizmit klasik, mbetet ideologjia mbizotëruese në SHBA. Dokumentet qendrore përfshijnë Deklaratën e Pavarësisë (1776), Kushtetutën Amerikane (1787), Gazetat Federale (1788), Ligjin e të Drejtave (1791) dhe Fjalimin në Gettysburg të Abraham Lincoln (1863). Ndër parimet thelbësore të republikanizmit amerikan qëndrojnë:

- **Detyra qytetare:** Qytetarët kanë përgjegjësi të kuptojnë dhe mbështesin qeverinë, marrin pjesë në zgjedhje, paguajnë taksat dhe kryejnë shërbimin ushtarak;
- **Kundërshtimi ndaj korrupsionit politik;**
- **Demokracia:** Qeveria u përgjigjet qytetarëve, të cilët mund të ndryshojnë përfaqësuesit përmes zgjedhjeve;

³ Louis Hartz, «Liberal tradition in America – an interpretation of American political thought since the Revolution», 1955, fq. 33. <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/liberal-tradition-in-america-an-interpretation-of-american-political-thought-since-the-revolution-by-louis-hartz-new-york-harcourt-brace-and-co1955-pp-ix-309-475/802B702D46E3A69F80DB323770544CF4>

- Barazia para ligjit: Ligjet nuk duhet t'i japin asnjë privilegj të veçantë asnjë qytetari. Zyrtarët qeveritarë i nënshtrohen ligjit ashtu si të tjerët;
- Liria e fesë: Qeveria nuk mund as ta mbështesë dhe as ta shtypë fenë;
- Liria e fjalës: Qeveria nuk mund të kufizojë me ligj ose me veprim fjalimin personal të një qytetari; një treg idesh;

Në kohën e themelimit të Shteteve të Bashkuara, bujqësia dhe bizneset e vogla private mbizotëruan ekonominë. Qeveria federale dhe qeveritë e shteteve i lanë çështjet e mirëqenies tërësisht në dorë të nismës private ose lokale. Ideologjia “Laissez-faire (për një treg të lirë dhe mosndërrhyrje të shtetit në ekonomi)” u braktis kryesisht në vitet '30-të të shekullit të kaluar, gjatë periudhës së Depresionit të Madh (1929-1933).

Midis viteve 1930 dhe 1970, politika fiskale u karakterizua nga konsensusi Keynesian, një kohë gjatë së cilës liberalizmi modern amerikan mbizotëroi politikën ekonomike. Që nga fundi i viteve 1970 dhe fillimi i viteve 1980, sidoqoftë, ideologjia laissez-faire (forca e lire e tregut), siç shpjegohet veçanërisht nga studiuesi Milton Friedman, Nobelist për ekonominë, u bë edhe një herë një forcë e fuqishme në politikën amerikane.

Ndërkohë, ekonomia e mirëqenies amerikane u zgjerua më shumë se trefish pas Luftës së Dytë Botërore. Që nga viti 2014, liberalizmi dhe konservatorizmi modern amerikan janë angazhuar në një betejë politike të vazhdueshme.

Spektri politik modern amerikan dhe përdorimi i termave "politikë e majtë", "liberalizëm" dhe "konservatorizëm" në Shtetet e Bashkuara ndryshon nga ai i pjesës tjetër të botës. Sipas historianit amerikan Arthur Schlesinger Jr. "*Liberalizmi në përdorimin Amerikan ka pak të përbashkët me fjalën siç përdoret në politikën e çdo vendi evropian, përveçse Britanisë së Madhe*"⁴.

Schlesinger vuri në dukje se liberalizmi amerikan nuk mbështet angazhimin e liberalizmit klasik për qeveri të kufizuar dhe ekonomi “laissez-faire”. Për shkak se këto dy pozicione përkrahen në përgjithësi

⁴ Arthur Schlesinger Jr., “The Vital Center”, fq. 159, <https://archive.org/details/vitalcenterpolit00schl>

nga konservatorët amerikanë, historiani Leo P. Ribuffo vuri në dukje në vitin 2011, "*atë që amerikanët tani e quajnë konservatorizëm, shumica e botës e quan liberalizëm ose neoliberalizëm*"⁵.

Parimet e qeverisjes amerikane

Qeveria e Shteteve të Bashkuara bazohet në parimet e federalizmit dhe republikanizmit, në të cilin pushteti ndahet midis qeverisë federale dhe qeverive të secilit shtet anëtar të Federatës. Interpretimi dhe ekzekutimi i këtyre parimeve, duke përfshirë cilat kompetenca duhet të ketë qeveria federale dhe si mund të ushtrohen ato fuqi, janë debatuar që nga miratimi i Kushtetutës. Disa e bëjnë këtë çështje për fuqitë e zgjeruara federale, ndërsa të tjerët argumentojnë për një rol më të kufizuar për qeverinë qendrore në raport me individët, shtetet ose entitetet e tjera të njohura.

Që nga Lufta Civile Amerikane, fuqitë e qeverisë federale janë zgjeruar përgjithësisht, megjithëse ka pasur periudha që nga ajo kohë e mbizotërimit të degës legjislative (p.sh., dekada menjëherë pas Luftës Civile) ose kur përkrahësit e të drejtave të shteteve kanë arritur të kufizojnë pushteti federal përmes veprimit legjislativ, prerogativës ekzekutive ose interpretimit kushtetues nga gjykatat.

Një nga shtyllat teorike të Kushtetutës së SHBA-ve është ideja e "kontrolleve dhe ekuilibrave (*check and balance*)"⁶ midis fuqive dhe përgjegjësive të tre strukturave të qeverisjes amerikane: Ekzekutivit, Legjislativit dhe Gjyqësorit. Për shembull, ndërsa dega legjislative (Kongresi) ka fuqinë për të krijuar ligje, dega ekzekutive nëpërmjet Presidentit mund të bëjë veto ndaj çdo legjislacioni, një akt i cili nga ana tjetër, mund të tejkalohet nga Kongresi.

Presidenti emëron gjyqtarë në autoritetin më të lartë gjyqësor të vendit, Gjykatën Supreme, por këta gjyqtarë të nominuar (caktuar) prej tij duhet të miratohen nga Kongresi. Gjykata Supreme, nga ana tjetër, mund të shfuqizojë ligjet jokushtetuese të miratuara nga Kongresi.

⁵ Jetëshkrimi i historianit Leo Ribuffo nga Comumbian Univesity, 4 dhjetor 2018. <https://history.columbian.gwu.edu/remembering-leo-ribuffo>

⁶ Nga profili i Qeverisë Federale të SHBA-ve, https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_government_of_the_United_States

Kongresi Amerikan

Kongresi Amerikan ka dy dhoma: të Lartën (Senatin) dhe të Ultën (Dhomën e Përfaqësuesve)

Dhoma e Përfaqësuesve

Dhoma aktualisht përbëhet nga 435 Kongresmenë, secili prej të cilëve përfaqëson një rreth kongresional (zonë ku del një përfaqësues i Kongresit). Numri i përfaqësuesve që secili shtet ka në Dhomë bazohet në popullsinë e secilit shtet, siç përcaktohet në Regjistrimin më të fundit të popullsisë së Shteteve të Bashkuara. Të gjithë 435 përfaqësuesit shërbejnë për një mandat dy-vjeçar. Çdo shtet ka një minimum prej një përfaqësuesi në Dhomë. Për t'u zgjedhur si përfaqësues, një individ duhet të jetë së paku 25 vjeç, duhet të ketë qenë një shtetas i SHBA-ve për të paktën shtatë vjet dhe duhet të jetojë në shtetin që ai ose ajo përfaqëson. Nuk ka kufi në numrin e mandateve që një përfaqësues mund të shërbejë.

Senati

Në të kundërt, Senati përbëhet nga dy senatorë nga secili shtet, pavarësisht nga popullsia. Aktualisht janë 100 senatorë (2 nga secili nga 50 shtetet në SHBA), ku secili shërben për një mandat gjashtë vjeçar. Përafërsisht, një e treta e Senatit shkon në zgjedhje çdo dy vjet.

Dhoma e Përfaqësuesve dhe Senati kanë secili kompetenca të veçanta ekskluzive. Për shembull, Senati duhet të aprovojë (të japë "këshilla dhe pëlqim") për shumë emërime të rëndësishme të Presidentit, duke përfshirë anëtarët e kabinetit, gjyqtarët federalë (përfshirë kandidatët për Gjykatën Supreme), sekretarët e departamenteve (drejtuesit e departamenteve të degëve ekzekutive federale), drejtuesit e ushtrisë së SHBA dhe ambasadorët në vendet e huaja. Të gjitha miratimet legjislative për mbledhjen e të ardhurave dhe shpenzimet duhet të vijnë nga Dhoma e Përfaqësuesve.

Miratimi nga të dy dhomat e Kongresit kërkohet kur kalon i gjithë legjislacioni, i cili mund të bëhet ligj vetëm duke u nënshkruar nga Presidenti (ose, nëse Presidenti vendos veton ndaj projektligjit, të dy dhomat e Kongresit e kalojnë përsëri projekt-ligjin, por duhet një kuorum shumice me dy të tretat nga secila dhomë. Në këtë rast projekt-ligji bëhet ligj pa nënshkrimin e Presidentit). Kompetencat e Kongresit

janë të kufizuara në ato të përcaktuara në Kushtetutë, të gjitha fuqitë e tjera janë të rezervuara për shtetet anëtare të Federatës dhe strukturat përkatëse të tyre.

Kushtetuta gjithashtu përfshin, "*Klauzolën e nevojshme dhe të duhur*", e cila i jep Kongresit fuqinë, "*të bëjë të gjitha ligjet të cilat janë të nevojshme dhe të duhura për zbatimin e kompetencave të mëparshme*". Anëtarët e Dhomës dhe Senatit zgjidhen me votim në raundin e parë në çdo shtet, përveç Luizianës dhe Xhorxhisë, të cilat kanë balotazh.

Largimi i drejtuesve federalë (impeachment)

Kongresi ka fuqinë për të larguar nga detyra Presidentin, gjyqtarët federalë dhe oficerët e tjerë federalë. Dhoma e Përfaqësuesve dhe Senati kanë role të ndara në këtë proces. Dhoma duhet së pari të votojë për të "fajësuar" zyrtarin. Pastaj, në Senat zhvillohet një gjykim për të vendosur nëse zyrtari duhet të hiqet nga detyra. Megjithëse dy Presidentë janë propozuar për largim nga Dhoma e Përfaqësuesve (*Andrew Johnson dhe Bill Clinton*), asnjëri prej tyre nuk u hoq, pas gjyqit në Senat. Edhe propozimi i fundit i Dhomës së Përfaqësuesve i datës 19 dhjetor 2019 për shkarkimin e Presidentit Trump, mendoj që nuk do të kalojë në Senat.

Procedurat e Kongresit

Artikulli I, Seksioni 2, Paragrafi 2 i Kushtetutës së SHBA-së i jep secilës dhomë fuqinë "të përcaktojë rregullat e procedurave të saj". Nga kjo dispozitë u krijuan komitete të kongresit, të cilat bëjnë punën për hartimin e legjislacionit dhe kryerjen e hetimeve të kongresit për çështjet kombëtare. Kongresi i 111 (2012–2016) kishte 19 komitete të përhershme në Dhomë dhe 17 në Senat, plus 4 komitete të përbashkëta të përhershme me anëtarë nga të dy Dhomat që mbikëqyrin Bibliotekën e Kongresit, shtypjen e librave dhe materialeve të tjerë të tij, taksat dhe ekonominë. Për më tepër, secila dhomë mund të emërojë komitete të veçanta ose të zgjedhura për të studiuar probleme specifike. Sot, një pjesë e madhe e punës së Kongresit përballohet nga nën komisionet. Numri i tyre ka arritur në 150.

Fuqitë e Kongresit⁷

Kushtetuta i jep fuqi të shumta Kongresit. Të përfshira në Nenin I, Seksioni 8, këto përfshijnë kompetencat për të vjelur dhe mbledhur taksat; për shtypjen e monedhës dhe rregullimin e vlerës së saj; parashikon dënimin për falsifikim; krijon zyra postare dhe miraton fonde për rrugë, lëshon patenta, krijon gjykata federale inferiore ndaj Gjykatës Supreme, lufton piraterinë dhe krime luftarake, shpall luftën, ngre dhe mbështet ushtrinë, siguron dhe mirëmban marinën dhe bën ligjet e nevojshme për ekzekutimin e duhur të kompetencave. Gjatë dy shekujve nga formimi i Shteteve të Bashkuara, shumë mosmarrëveshje janë ngritur mbi kufijtë e kompetencave të qeverisë federale. Këto mosmarrëveshje kanë qenë shpesh objekt i padive që përfundimisht janë vendosur nga Gjykata Supreme e Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Mbikëqyrja e Kongresit

Mbikëqyrja e Kongresit ka për qëllim parandalimin e shpërdorimeve dhe mashtrimeve financiare (ku luan rol parësor puna e Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare (GAO)), mbrojtjen e lirive civile dhe të drejtat individuale, sigurimin e zbatimit të ligjit, mbledhjen e informacionit për bërjen e ligjeve, edukimin e publikut dhe vlerësimin e performancës së Ekzekutivit, duke përfshirë departamentet e kabinetit, agjencitë ekzekutive, komisionet rregullatore dhe presidencën.

Funksioni i mbikëqyrjes së Kongresit merr shumë forma:

- Hetimet dhe dëgjetimet e komisioneve të ndryshme;
- Konsultimet zyrtare me raportet nga Presidenti;
- Këshillat dhe pëlqimet e senatit për emërimet presidenciale dhe për traktatet;
- Procedurat e gjykimit dhe gjykimet e mëpasshme të Senatit;
- Takime joformale ndërmjet ligjvënësve dhe zyrtarëve ekzekutivë.

Ekzekutivi⁸

Fuqia ekzekutive në qeverinë federale i është dhënë Presidentit të Shteteve të Bashkuara, megjithëse pushteti shpesh u është deleguar

⁷ Profili i Kongresit të SHBA-ve. https://en.wikipedia.org/wiki/United_States_Congress

⁸ Martin Kelly, "Overview on United States Government politics", korrik 2019, <https://www.thoughtco.com/overview-united-states-government-politics-104673>

anëtarëve të kabinetit dhe zyrtarëve të tjerë të lartë. Presidenti dhe Zv. Presidenti zgjidhen nga Kolegji Zgjedhor. Secili shtet i Federatës, si dhe Distrikti i Kolumbisë, kanë një numër vendesh në Kolegj, bazuar në përfaqësimin e tyre në të dy dhomat e Kongresit. Presidenti është i kufizuar në një maksimum të dy mandateve katërvjeçare. Nëse presidenti ka kaluar tashmë dy vjet ose më shumë të një mandati në të cilin u zgjodh një person tjetër, ai ose ajo mund të ketë vetëm një mandat katër vjeçar shtesë.

Presidenti

Dega ekzekutive, sipas nenit II të Kushtetutës, përbëhet nga Presidenti dhe ata të cilëve u janë deleguar kompetencat e Presidentit. Presidenti është njëkohësisht kreu i shtetit dhe i qeverisë, si dhe komandanti i përgjithshëm ushtarak dhe kryediplomati. Zyra e Presidentit të SHBA-ve është një nga më të fuqishmet në botë.⁹ Presidenti, sipas Kushtetutës, duhet të "kujdeset që ligjet të ekzekutohen me besnikëri"¹⁰, dhe "të ruajnë dhe mbrojnë Kushtetutën". Presidenti kryeson degën ekzekutive të qeverisë federale, një organizatë që numëron rreth 5 milionë njerëz, përfshirë 1 milion individë personel ushtarak me detyrë aktive dhe 600000 punonjës të shërbimit postar.

Presidenti mund të nënshkruajë legjislacionin e miratuar nga Kongresi me ligj, ose mund të vendosë veton, duke e lejuar atë të bëhet ligj, përveç nëse dy të tretat e të dy dhomave të Kongresit votojnë të rrëzojnë veton¹¹. Presidenti mund të nënshkruajë në mënyrë të njëanshme traktate me vendet e huaja. Sidoqoftë, ratifikimi i traktateve ndërkombëtare kërkon një shumicë prej dy të tretave në Senat. Presidenti mund të kërkohet të largohet nga detyra nga një shumicë në Dhomë dhe të hiqet nga detyra nga një shumicë prej dy të tretave në Senat për "tradhti, ryshfet, ose krime të tjera dhe shkelje të rënda". Presidenti mund të mos shpërndajë Kongresin ose të thërrasë zgjedhje speciale, por ka fuqinë të falë ose lirojë kriminelët e dënuar për vepra penale kundër qeverisë federale (përveç në rastet e fajësimit), të nxjerrë

⁹ Departamenti Amerikan i Shtetit. Zyra e Programeve të Informimit Ndërkombëtar. "Outline of United States Government", ribotim, viti 2018. fq. 43

¹⁰ Po aty, fq. 43

¹¹ Po aty, fq. 45

urdhra ekzekutive dhe (me pëlqimin e Senatit) të emërojnë gjykatësit e Gjykatës Supreme dhe gjyqtarët federalë.

Zv. Presidenti

Zv. Presidenti është zyrtari i dytë më i lartë në rang të qeverisë federale. Detyrat dhe kompetencat e zëvendës presidentit përcaktohen në degën legislative të qeverisë federale sipas nenit 1, seksioni 3, klauzolat 4 dhe 5 si president i Senatit. Kjo do të thotë që ai ose ajo është kryesuesi i caktuar i Senatit. Në këtë aftësi, Zv. Presidenti ka autorizimin (sipas detyrës zyrtare, pasi ai nuk është anëtar i zgjedhur i Senatit) të hedhë një votë të detyruar. Në zbatim të Amendamentit të Dymbëdhjetë, Zv. Presidenti kryeson seancën e përbashkët të Kongresit, kur ai mbledhet për të numëruar votat e Kolegjit Zgjedhor. Si i pari në linjën e radhës presidenciale të SHBA.-ve, detyrat dhe fuqitë e Zv. Presidentit kalojnë në degën ekzekutive, në rastet kur bëhet ai President pas vdekjes së Presidentit (vrasja e Presidentit Kenedi, etj.), dorëheqjes ose heqjes së Presidentit, gjë që ka ndodhur nëntë herë në historinë e SHBA-ve.

Kabineti, departamentet ekzekutive dhe agjencitë e pavarura

Zbatimi dhe administrimi i përditshëm i ligjeve federale është në duart e departamenteve të ndryshme ekzekutive federale, të krijuara nga Kongresi për t'u marrë me fusha specifike të çështjeve kombëtare dhe ndërkombëtare. Krerët e 15 departamenteve, të zgjedhur nga Presidenti dhe të miratuar me "këshillën dhe pëlqimin" e Senatit të SHBA-ve formojnë një këshill këshilltarësh të njohur përgjithësisht si "Kabineti" i Presidentit.

Të 15 Departamentet Ekzekutive e Qeverisë Federale të SHBA-ve¹² janë:

- Departamenti i Bujqësisë, krijuar me 15 maj 1862;
- Departamenti i Tregtisë, krijuar me 14 shkurt 1903;
- Departamenti i Mbrojtjes, krijuar më 18 shtator 1947 si një kombinim i Departamentit të Luftës (krijuar në 1789), Departamentit të Marinës Detare (krijuar në 1798), Departamentit të Forcave Ajrore (krijuar në 1947);
- Departamenti i Arsimit, krijuar me 17 tetor 1979;
- Departamenti i Energjisë, krijuar me 4 gusht 1977;

¹² US Department of State. Office of International Information Programs. "Outline of United States Government", ribotim, viti 2018. fq. 49

- Departamenti i Shëndetit dhe Shërbimeve Njerëzore, krijuar me 1979;
- Departamenti i Sigurisë së Atdheut, krijuar me 25 nëntor 2002.
- Departamenti i Strehimit dhe Zhvillimit Urban, krijuar me 9 shtator 1965;
- Departamenti i Punëve të Brendshme, krijuar me 3 mars 1849;
- Departamenti i Drejtësisë, krijuar me 1 korrik 1870;
- Departamenti i Punës, krijuar me 4 mars 1913;
- Departamenti i Shtetit, krijuar me 27 korrik 1789;
- Departamenti i Transportit, krijuar me 1 prill 1967;
- Departamenti i Thesarit, krijuar me 2 shtator 1789;
- Departamenti i Çështjeve të Veteranëve, krijuar me 21 korrik 1930¹³.

Përveç departamenteve, një numër i organizatave qeveritare janë grupuar në Zyrën Ekzekutive të Presidentit. Këto përfshijnë stafin e Shtëpisë së Bardhë, Këshillin e Sigurisë Kombëtare, Zyrën e Menaxhimit dhe Buxhetit, Këshillin e Këshilltarëve Ekonomikë, Këshillin për Cilësinë e Mjedisit, Zyrën e Përfaqësuesit të Tregtisë amerikane, Zyrën e Politikës Kombëtare të Kontrollit të Barnave dhe Zyrën të politikës së shkencës dhe teknologjisë. Punonjësit në këto agjenci qeveritare të Shteteve të Bashkuara quhen (nëpunës) civilë federalë.

Ekzistojnë gjithashtu agjenci të pavarura si Zyra e Llogaridhënies Qeveritare (GAO)¹⁴, Shërbimi Postar i Shteteve të Bashkuara (USPS), Administrata Kombëtare e Aeronautikës dhe Hapësirës (NASA), Agjencia Qendrore e Inteligjencës (CIA), Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit (EPA) dhe Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID). Përveç kësaj, ka korporata në pronësi të qeverisë, të tilla si Korporata Federale e Sigurimit të Depozitave dhe Korporata Kombëtare e Udhëtarëve të Hekurudhave.

¹³ US Department of State. Office of International Information Programs. "Outline of United States Government", ribotim, viti 2018. fq. 48-49.

¹⁴ Seria "Botime KLSH", "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 27, botim i vitit 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

2. GAO – Misioni, qëllimi, parimet dhe strategjia

Pllakati me logon në hyrje të ndërtesës

Institucioni Suprem i Auditimit në Shtetet e Bashkuara të Amerikës përfaqësohet nga Zyra e Llogaridhënies¹⁵ së Qeverisë (*Government Accountability Office, me initiale- GAO*). Në vitin 2004, me Ligjin “Akti i Reformës së Kapitalit Njerëzor të GAO-s”, emri i institucionit ndryshoi nga emërtimi i parë në 1921 “Zyra e Kontabilitetit Qeveritar (*Government Accounting Office*)”, në “Zyra e Llogaridhënies (Përgjegjshmërisë) së Qeverisë (*Government Accountability Office*)”, duke reflektuar më gjerë dhe më mirë misionin e institucionit suprem të auditimit¹⁶. Përgjatë materialeve në shqip shpesh herë GAO quhet Zyra e Llogaridhënies Qeveritare.

Misioni¹⁷

Misioni

GAO ekziston për të mbështetur Kongresin në përmbushjen e përgjegjësiave të tij kushtetuese, për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe për të siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale në dobi të popullit amerikan

Moto e agjencisë¹⁸ është “*Të bësh diferencën për Kongresin dhe kombën (To make the difference for the Congress and the nation)*”.

¹⁵ Sipas Fjalorit Anglisht-Shqip, Accountability nënkupton Llogaridhënie, Përgjegjshmëri:

<https://sq.qlosbe.com/en/sq/accountability>

¹⁶ Nga portal i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

¹⁷ Nga portal i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

¹⁸ Seria “Botime KLSH”, “GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune”, fq 6-7, botim i vitit 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Qëllimi¹⁹

Qëllimi

GAO ekzaminon përdorimin e fondeve publike, vlerëson programet dhe aktivitetet federale dhe jep analiza, opsione, rekomandime dhe ndihmë tjetër për të mbështetur Kongresin të realizojë një mbikëqyrje efektive, si dhe ndërmarrë politikat dhe vendime e duhura për financimin e aktivitetit federal. Në këtë kontekst, GAO punon për të përmirësuar vazhdimisht ekonomicitetin, eficiencën dhe efektivitetin e qeverisë federale, duke kryer auditime financiare, rishikime dhe vlerësime të programeve, analiza të politikave, opinione ligjore, hetime dhe shërbime të tjera. Aktivitetet e GAO-s janë planifikuar për të siguruar llogaridhënien e Ekzekutivit në Kongres, sipas Kushtetutës dhe përgjegjshmërisë së qeverisë federale ndaj popullit amerikan

Vlerat²⁰

Trekëndëshi i artë i vlerave të GAO-s:

Llogaridhënie (Përgjegjshmëri)-Integritet-Besueshmëri.

Shpesh e quajtur "*krahu investigativ i Kongresit*" ose "*watchdog i Kongresit*", GAO shqyrton se si shpenzohen dollarët e taksapaguesve dhe u ofron Kongresit dhe agjencive federale informacione objektive

¹⁹ Nga portal i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

²⁰ Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 8, botim i vitit 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf + portali i GAO.

dhe të besueshme për të ndihmuar qeverinë të kursejë para dhe të punojë në mënyrë më eficiente.

Logo e re e vlerave të GAO-s²¹

Institucioni suprem i auditimit publik në SHBA i siguron Kongresit informacion në kohë, objektiv, të bazuar në fakte, informacion jopartiak, joideologjik, të drejtë dhe të balancuar.

GAO është unike midis agjencive mbështetëse të Legjislativit, në atë që raportet e saj shpesh paraqesin të dhëna origjinale dhe analiza profesionale të nxjerra nga puna në terren. Çdo raport i GAO-s pasqyron tre vlera thelbësore: llogaridhënien (përgjegjshmërinë), integritetin dhe besueshmërinë. Agjencia gjithashtu vepron sipas standardeve strikte profesionale të rishikimit dhe referencës; të gjitha faktet dhe analizat në punën e institucionit janë kontrolluar tërësisht për saktësinë. Shumica e auditimeve të GAO-s bëhet me kërkesë të komisioneve ose nënkomisioneve të Kongresit, ose është e mandatur nga ligjet publike ose raportet e komisioneve. GAO gjithashtu ndërmerr kërkime dhe hulumtime nën autoritetin e Kontrollorit të Përgjithshëm.

GAO mbështet mbikëqyrjen e Kongresit nëpërmjet:

- auditimit të veprimtarisë së Qeverisë dhe agjencive federale, për të përcaktuar nëse fondet federale janë duke u shpenzuar në mënyrë eficiente dhe efektive;
- hetimit të pretendimeve për veprimtari të paligjshme dhe të parregullta;
- raportimit se në çmasë programet dhe politikat qeveritare janë duke përmbushur objektivat e tyre;

²¹ Portali i GAO-s <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

- kryerjes së analizave të politikave dhe dhënies së opsioneve për t'u konsideruar nga Kongresi; si dhe
- nxjerrjes së vendimeve dhe opinioneve ligjore, siç janë vendimet mbi kontestimet ndaj tenderave publikë dhe raportet mbi rregullat e agjencive federale.

GAO beson fuqimisht në transparencën e aktivitetit dhe në mbajtjen e popullit amerikan të informuar sa më shumë që të jetë e mundur për performancën e qeverisë së tij. Për këtë qëllim, GAO raporton publikisht se çfarë gjen. Pothuajse çdo raport auditimi i GAO-s dhe dëshmi e saj përpara Komisioneve të Kongresit publikohet në faqen e internetit të agjencisë në ditën që raporti ose dëshmia është dorëzuar ose dhënë. GAO gjithashtu vazhdon të zgjerojë praninë e saj në mediat dixhitale dhe sociale.

Për GAO-n, Kontrollori i Përgjithshëm Gene L. Dodaro shprehet *“Ne jemi një organizatë profesionale jopartiake që punon në një mjedis politik. Dikush duhet ta kuptojë atë mjedis, por nuk mund të udhëheqë sesi ne e bëjmë punën tonë. Ne kemi një kulturë shumë të fortë në GAO që thekson rëndësinë e gjithmonë të qenit jopartizan dhe i pavarur. Ne kemi protokolle të shëndosha që rregullojnë mënyrën se si bashkëveprojmë me Kongresin në marrjen e vendimit nëse do të pranojmë kërkesa dhe se si ne zhvillojmë projekte”*²².

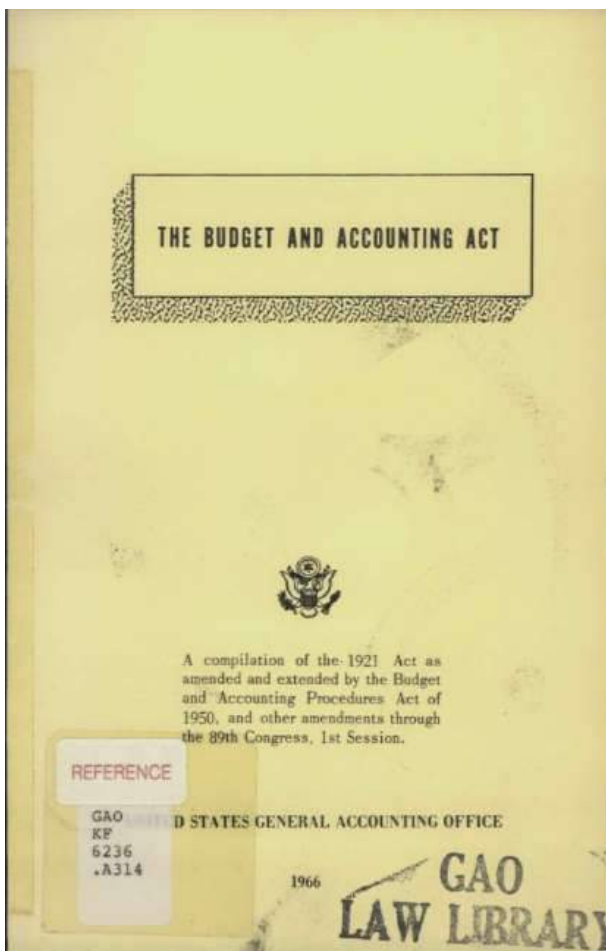
Po në të njëjtën intervistë, Dodaro cilëson se *“Një nga arsytet që GAO vlerësohet vazhdimisht si një nga vendet më të mira për të punuar është për shkak të natyrës interesante të punës sonë. Njerëzit vijnë në GAO sepse duan të bëjnë ndryshime. Ne punojmë në çështje që janë të rëndësishme për Amerikën. Gjatë shumë viteve, rreth 80% e rekomandimeve tona janë zbatuar. Këtë vit të kaluar, GAO arriti përfitime të matshme për popullin amerikan prej 112 dollarë për çdo dollar të buxhetit të tij, që mendoj se është një normë e konsiderueshme e kthimit. Punonjësit e GAO-s marrin për të punuar profesionistë të zgjuar, shumë të motivuar. Shumë nga njerëzit tanë kanë certifikata profesionale dhe grada të përparuara, dhe ata janë ekspertë në fushat*

²² Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017
<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

e tyre. Njerëzve të talentuar u pëlqen të punojnë në një mjedis stimulues intelektual”²³.

**

GAO funksionon mbi bazën e ligjit themelor të saj, i cili është Akti i Buxhetit dhe Llogarive i Kongresit Amerikan i 10 qershorit 1921²⁴. Nëpërmjet këtij ligji, Kongresi themeloi GAO-n në degën legislative, me rolin e gjerë të hetimit të *"të gjitha çështjeve në lidhje me marrjen, disbursimin, dhe zbatimin e fondeve publike"* dhe *"të bëjë rekomandime që kërkojnë ekonomicitet dhe efikasitet më të madhe në shpenzimet publike"*.

²³ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

²⁴ Nga portal i GAO-s, dokumenta themelorë, <https://www.gao.gov/assets/660/651187.pdf>

LIGJI BAZË I GAO-S

Akti i Buxhetit dhe Llogarive i vitit 1921 (Pub.L. 67–13, 42 Stat. 20, miratuar më 10 qershor 1921) ishte një legjislacion i rëndësishëm që vendosi kuadrin për buxhetin modern federal. Akti u miratua nga Presidenti i SHBA-ve Warren G. Harding, për të siguruar një sistem të buxhetit kombëtar dhe një kontroll të pavarur të llogarive të qeverisë.

Titulli zyrtar i këtij akti(ligji) është "Akti i Përgjithshëm i Kontabilitetit i vitit 1921", por shpesh përmendet si "Akti i Buxhetit", ose "Akti i Buxhetit dhe i Llogarive". Ky ligj nënkuptonte që për herë të parë, nga Presidenti do të kërkohej të paraqiste në Kongres një raport vjetor për të gjithë qeverinë federale. Objekti i ligjit ishte konsolidimi i agjencive të shpenzimeve në degët ekzekutive dhe legjislative të qeverisë.

Akti krijoi Zyrën e Buxhetit, e quajtur tani Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit (OMB), për të shqyrtuar kërkesat e fondeve nga departamentet qeveritare dhe për të ndihmuar Presidentin në formulimin e buxhetit. OMB mandaton që të gjitha vlerësimet, pranimet dhe shpenzimet e qeverisë të kontrolloheshin nga drejtori i buxhetit. Nga drejtori, vlerësimet shkojnë drejtpërdrejt tek Presidenti dhe nga Presidenti, direkt në Kongres. Përveç kësaj, akti krijoi Zyrën e Kontabilitetit të Qeverisë, e njohur tani si Zyra e Llogaridhënies (Përgjegjshmërisë) së Qeverisë (GAO), një krah jo-partiak auditimi dhe vlerësimi i Kongresit, si një agjenci në degën legjislative të qeverisë së Shteteve të Bashkuara.

Akti kërkonte që kreu i GAO-s të *"hetojë, në selinë e qeverisë ose diku tjetër, të gjitha çështjet në lidhje me marrjen, disbursimin dhe aplikimin e fondeve publike, dhe t'i paraqesë Presidentit ... dhe Kongresit. ... raportet dhe rekomandimet që kërkojnë economicitet ose efçencë më të lartë në shpenzimet publike"*.

Ligji i Buxhetit dhe Llogarive, 10 qershor 1921**Kapitulli III****Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë (GAO)****Neni 301**

Do të krijohet një institucion i Qeverisë i quajtur Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë, e cila do të jetë e pavarur nga departamentet e ekzekutivit dhe nën kontrollin dhe drejtimin e Kontrollorit të Përgjithshëm të Shteteve të Bashkuara. Zyrat e Kontrollorit të Thesarit dhe të Asistent Kontrollorit të Thesarit do të shkrihen duke filluar nga data 1 korrik 1921. Të gjitha zyrat dhe punonjësit e Zyrës së Kontrollorit të Thesarit do të bëhen të Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë duke mbajtur pozicionet dhe pagat e tyre (sikurse rezultojnë më datë 01 korrik 1921) dhe të gjitha librat kontabël, rekordet, dokumentet, mobiljet, pajisjet e zyrave dhe prona të tjera të zyrës së Kontrollorit të Thesarit do të jenë pronë e Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë. Kontrollori i Përgjithshëm autorizohet të përdorë një vulë për Zyrën e Kontabilitetit të Qeverisë.

Neni 302

Do të jetë një Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe një Asistent Kontrollor i Përgjithshëm, të cilët do të emërohen nga Presidenti me këshillimin dhe pranimin e Senatit, dhe do të kenë paga në vlerë USD 10000 dhe 7000 secili. Asistent Kontrollori i Përgjithshëm duhet të kryejë detyrat që i caktohen nga Kontrollori i Përgjithshëm; do të veprojë si Kontrollor i Përgjithshëm gjatë mungesës ose paaftësisë së tij, ose kur pozicioni është vakant.

Neni 303

Përveç ashtu siç parashikohet në vijim në këtë pjesë, Kontrollori i Përgjithshëm dhe Asistent Kontrollori i Përgjithshëm do të kenë një mandat 15 vjeçar. Kontrollori i Përgjithshëm nuk mund të rizgjidhet. Kontrollori i Përgjithshëm ose Asistent Kontrollori i Përgjithshëm mund të shkarkohen nga detyra në çdo moment me rezolutë të përbashkët të Kongresit pasi janë pas njoftimit dhe dëgjimit të tyre, kur në gjykim të Kongresit ata janë të paaftë për të kryer detyrat ose kanë qenë inefficient, ose fajtor për shpërfillje të detyrës, ose shpërdorim detyre, ose kanë kryer ndonjë krim ose sjellje që përfshin ndonjë sjellje të pamoralshme, dhe për ndonjë shkak tjetër dhe në asnjë mënyrë tjetër përveçse nga fajësimi. Çdo Kontrollor i Përgjithshëm dhe Asistent Kontrollor i Përgjithshëm i shkarkuar nga detyra në këtë mënyrë nuk mund të rizgjidhet për atë detyrë. Kur Kontrollori i Përgjithshëm dhe Asistent Kontrollori i Përgjithshëm arrijnë moshën 70 vjeç, ai do të tërhiqet nga ky post.

Neni 304

Të gjitha kompetencat dhe detyrat e caktuara tani dhe të tjera të përcaktuara me ligj mbi Kontrollorin e Thesarit, ose gjashtë audituesit e Departamentit të Thesarit, si dhe detyrat e Divizionit të Kontabilitetit dhe Garancitë e Zyrës së Sekretarit të Thesarit që kanë të bëjnë me mbajtjen e llogarive të pagesave, që nuk janë në përputhje me këtë ligj, do të jenë kompetencë e Zyrës së Përgjithshme të Llogarive dhe do të ushtrohen nga ky institucion pa ndërhyrje nga ndonjë zyrtar tjetër. Balancat e certifikuara nga Kontrollori i Përgjithshëm do të jenë finale dhe konkluzive për ekzekutivin. Rishikimi nga Kontrolluesi i Përgjithshëm i problemeve të bëra nga gjashtë auditorët do të ndërpritet, përveç se për ato probleme të bëra para 1 korrikut 1921.

Ekzaminimi administrativ i llogarive dhe i kuponave të Shërbimit Postar, që i janë caktuar me ligj Audituesit të Departamentit të Shërbimit Postar, do të kryhet duke filluar nga 1 korriku 1921 nga një byro në Departamentin e Shërbimit Postar që do të quhet Byro e Llogarive, e cila krijohet me këtë ligj për këtë qëllim. Byroja e Llogarive do të jetë nën drejtimin e një Kontrollori, i cili do të zgjidhet nga Presidenti me mendimin dhe pranimin e Senatit dhe do të ketë një pagë prej USD 5000 në vit. Kontrollori do të kryej detyrat administrative që tani mbulohen nga Audituesi i Departamentit të Shërbimit Postar si dhe detyra të tjera në lidhje sipas udhëzimeve të Ministrit të Postave dhe Telekomunikacioneve. Alokimi i USD 5000 të pagës së Audituesit për Departamentin Shërbimit Postar për vitin fiskal 1922 është kryer dhe është i disponueshëm për pagesën e pagës së Kontrollorit, Byronë e Llogarive dhe Departamentin e Shërbimit Postar. Zyrtarët dhe punonjësit e Zyrës së Audituesit për Departamentin e Shërbimit Postar të angazhuar në ekzaminimin administrativ të llogarive do të bëhen zyrtarë dhe punonjës së Byrosë së Llogarive me gradat dhe pagat e tyre më datë 1 korrik 1921. Alokimet për pagat dhe shpenzime të ndryshme dhe pajisje të tjera për këtë zyrë për vitin fiskal 1922, si edhe librat kontabël, rekordet, dokumentet, pajisjet e zyrave dhe prona të tjera do të ndahen në mënyrë të përpjesëtuar dhe transferuar tek Byroja e Llogarive dhe Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë respektivisht sipas detyrave të tyre.

Neni 305

Neni 236 i Ligjit të rishikuar amendohet si vijon:

“Seksioni 236. Të gjitha ankesat dhe kërkesat e Qeverisë së Shteteve të Bashkuar dhe kundër tij, si dhe të gjitha llogaritë në të cilat përfshihet Qeveria e Shteteve të Bashkuara, si debitor apo si kreditor, do të zgjidhet nga Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë”.

Neni 306

Të gjitha ligjet që përgjithësisht lidhen me administrimin e departamenteve qeveritare dhe institucioneve do të zbatohen edhe për Zyrën e Kontabilitetit të Qeverisë aty ku është e zbatueshme. Kopje të librave kontabël, llogarive, dokumenteve dhe transkriptove nga librat kontabël dhe procedurat e Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë, kur janë të certifikuara nga Kontrollori i Përgjithshëm ose Asistent Kontrollori i Përgjithshëm me vulën zyrtare, do të pranohen si prova me të njëjtat efekte si kopjet dhe transkriptet të cilat referohen në seksionet 882 dhe 886 të Statuteve të Rishikuara.

Neni 307

Kontrollori i Përgjithshëm do të marrë masa për pagesën e llogarive dhe ankesave të administruara pranë Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë, duke disbursuar zyrtarët e departamenteve dhe institucioneve të ndryshme, e jo nëpërmjet një urdhër garancie.

Neni 308

Detyrat që tani i përkasin Divizionit të Parave Publike të Zyrës së Sekretarit të Thesarit, për aq kohë sa ato kanë të bëjnë me mbulimin e shpenzimeve dhe ripagesave në Thesar, lëshimin e duplikatëve të çeqeve dhe garancive, si dhe certifikimin e detyrimeve të papaguara do të kryhen nga Divizioni i Llogarive dhe Garancive i Zyrës së Sekretarit të Thesarit.

Neni 309

Kontrollori i Përgjithshëm harton formatet, sistemet dhe procedurat për përvetësimin administrativ dhe kontabilizimin e fondeve në departamente dhe institucionet e ndryshme, si edhe për ekzaminimin administrativ të llogarive dhe ankesave të oficerëve fiskal kundër Shteteve të Bashkuara.

Neni 310

Zyrat e gjashtë audituesve do të shfuqizohen duke filluar nga 1 korriku 1921. Të gjithë zyrtarët dhe punonjësit e këtyre zyrave, vetëm nëse specifikohet ndryshe këtu, do të jenë zyrtarë dhe punonjës së Zyrës së Përgjithshme të Llogarive duke mbajtur pozicionet dhe pagat e tyre (me datë 1 korrik 1921). Të gjithë librat kontabël, llogaritë, dokumentet, mobiljet, pajisjet e zyrave dhe prona të tjera të këtyre zyrave dhe të Divizionit të Kontabilitetit dhe Garancive, për aq kohë sa kanë të bëjnë me punë e këtij divizioni të transferuar nga seksioni 304, do të jenë pronë e Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit. Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë do të zërë përkohësisht ambientet që tani i përkasin Kontrollorit të Thesarit.

Neni 311

(a) Kontrollori i Përgjithshëm do të emërojë, shkarkojë dhe të përcaktojë shpërblimin e atyre avokatëve dhe punonjësve të tjerë në Zyrën e Kontabilitetit të Qeverisë siç do të përcaktohet në vazhdim me ligj.

(b) të gjitha këto emëtime, përveç atyre pozicioneve të cilat kanë një pagë më të lartë se USD 5000, do të kryhen në përputhje me ligjin dhe aktet nënligjore për nëpunësin civil.

(c) asnjë person i emëruar nga Kontrollori i Përgjithshëm do të paguhet me pagë më të lartë se USD 6000 në vit, dhe jo më shumë se 4 të emëruar do të paguhet me një pagë më të lartë se USD 5000 në vit.

(d) të gjithë zyrtarët dhe punonjësit e Zyrës së Përgjithshme të Llogarive, të transferuar apo të emëruar nga Kontrollori i Përgjithshëm do të kryejnë detyrat që u përcaktohen nga Kontrollori.

(e) të gjitha veprimet zyrtare të kryera nga këta zyrtarë ose punonjës, të përcaktuara nga Kontrollori i Përgjithshëm do të kenë të njëjtën forcë dhe efekt sikur të ishin ndërmarrë nga vetë Kontrollori i Përgjithshëm.

(f) Kontrollori i Përgjithshëm do të hartojë ato rregulla dhe procedura sipas nevojës për të kryer punën e Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë, duke përfshirë rregullat dhe procedurat që kanë të bëjnë me pranimin e avokatëve përpara krijimit të kësaj zyre.

Neni 312

(a) Kontrollori i Përgjithshëm do të hetojë, në selinë e qeverisë ose diku tjetër, të gjitha çështjet në lidhje me marrjen, disbursimin dhe aplikimin e fondeve publike, dhe do ti paraqesë Presidentit kur të kërkohet prej tij, dhe Kongresit në fillim të çdo sesiioni të rregullt , një raport me shkrim për punën e GAO-s, që përmban rekomandime në lidhje me legjislacionin që ai mund të konsiderojë të domosdoshëm për të lehtësuar renditjen dhe shlyerjen e shpejtë dhe të saktë të llogarive dhe për çështje të tjera që lidhen me marrjen, disbursimin dhe aplikimin e fondeve publike që ai mund ti mendojë si rekomandime.

Në një raport të tillë të rregullt, ose në raporte speciale në çdo kohë kur Kongresi është në seancë, ai do të bëjë rekomandime që të shikojnë për një ekonomi më të madhe ose eficiencën në shpenzimet e veçanta publike. (b) Ai do të bëjë hetime dhe raporte të tilla siç porositen nga Dhoma e Kongresit ose nga ndonjë komitet i secilës Dhomë që ka juridiksion mbi të ardhurat, përvetësimet, ose shpenzimet. Kontrollori i Përgjithshëm gjithashtu, me kërkesë të cilitdo komiteti të tillë, drejton ndihmësit e tij për ti siguruar komitetin ndihmën dhe informacionet siç ai mund ti kërkojë. (c) Kontrolluesi i Përgjithshëm i raporton posaçërisht Kongresit çdo shpenzim ose kontratë të bërë nga ndonjë departament ose institucion në çdo vit në kundërshtim me ligjin. (d) Ai do t'i paraqesë Kongresit raporte mbi përshtatshmërinë dhe efektivitetin e ekzaminimit administrativ të llogarive dhe kërkesave në departamentet dhe institucionet përkatëse dhe mbi përshtatshmërinë dhe efektivitetin e inspektimit të zyrave dhe llogarive të zyrtarëve fiskal. (e) Ai do t'i sigurojë Byrosë së Buxhetit informacione të tilla lidhur me shpenzimet dhe llogaritë, ashtu siç ajo mund ti kërkojë herë pas here.

Neni 313

Të gjitha departamentet dhe institucionet duhet t'i sigurojnë Kontrollorit të Përgjithshëm informacione të tilla në lidhje me kompetencat, detyrat, aktivitetet, organizimin, transaksionet financiare dhe metodat ashtu siç ai kërkon herë pas here prej tyre; dhe Kontrollori i Përgjithshëm, ose ndonjë nga ndihmësit apo punonjësit e tij, kur autorizohet prej tij, për të siguruar një informacioni të tillë, të ketë akses të drejtë për të ekzaminuar çdo libër, dokument, ose regjistrime të çdo departamenti dhe institucioni. Autoriteti i përfshirë në këtë nen nuk do të zbatohet për shpenzimet e bëra sipas parashikimeve të nenit 291 të Statutit të Rishikuar.

Neni 314

Komisioni i Shërbimit Civil krijon një regjistër të përshtatshëm për llogaritarët e GAO-s, dhe provimet e aplikantëve për rekrutim duhet të bazohen në pyetjet e aprovuara nga Kontrollori i Përgjithshëm.

Neni 315

(a) I gjithë buxheti për vitin fiskal që përfundon më 30 qershor 1922, për zyrat e Kontrollorit të Thesarit dhe gjashtë audituesve, transferohen dhe vihen në dispozicion të GAO-s, me përjashtim nëse këtu parashikohet ndryshe. (b) Gjatë këtij viti fiskal, Kontrollori i Përgjithshëm, brenda kufirit të ndarjeve totale të disponueshme për GAO-n, mund të bëjë ndryshime të tilla në numrin dhe kompensimin e zyrtarëve dhe punonjësve të caktuar nga ai ose transferuar në GAO nën këtë ligj siç mund të jetë e nevojshme. (c) Do të transferohen gjithashtu në GAO pjesë të fondeve për qira dhe shpenzime të ndryshme, të bëra për Departamentin e Thesarit për vitin fiskal që përfundon më 30 qershor 1922.

(d) Gjatë vitit fiskal që përfundon më 30 qershor 1922, buxheti dhe pjesë të përcaktuara do të jenë në dispozicion për pagat dhe shpenzimet e GAO-s, përfshirë pagesën për qira, shpenzimet e udhëtimit, blerja dhe shkëmbimi i librave juridikë, librave të referencës dhe për të gjitha shpenzimet e nevojshme të ndryshme.

Neni 316

GAO dhe Byroja e Llogarive nuk do të quhen se janë zyrë e krijuar që nga 1 janari 1916, në mënyrë që të hiqen punonjësit civilë nga kompensimi shtesë i lejuar, sipas parashikimeve të nenit 6 të Legjislativit dhe Ekzekutivit për vitin fiskal që përfundon më 30 qershor 1922.

Neni 317

Dispozitat e ligjit që ndalojnë transferimin e punonjësve të departamenteve ekzekutive apo institucioneve të pavarura deri në tre viteve pas shërbimit, nuk do të zbatohen gjatë vitit fiskal që përfundon më 30 qershor 1922, për transferimin e punonjësve në GAO.

Neni 318

Ky ligj hyn në fuqi pas miratimit të tij nga Presidenti: pjesët 301 deri 317, të përfshira, që lidhen me GAO-n dhe Byronë e Llogarive, të hyjë në fuqi më 1 korrik 1921.

Miratuar, më 10 qershor 1921

Emri i Zyrës së Kontabilitetit të Qeverisë u ndryshua në Zyrën e Llogaridhënies (Përgjegjshmërisë) së Qeverisë në vitin 2004, për të pasqyruar më mirë misionin e Zyrës.

Që nga Lufta e Dytë Botërore, Kongresi ka sqaruar dhe zgjeruar këtë ligj bazë të GAO-s, përmes²⁵:

- **Aktit të Kontrollit të Korporatave Qeveritare të vitit 1945**, i cili i siguron GAO-s autoritetin të kontrollojë transaksionet financiare të korporatave qeveritare.
- **Ligjit për Procedurat e Buxhetit dhe Kontabilitetit të vitit 1950**, i cili cakton përgjegjësinë e GAO-s për vendosjen e standardeve të kontabilitetit për qeverinë federale dhe kryerjen e auditimeve ndaj kontrollit të brendshëm dhe menaxhimit financiar.
- **Aktit të Riorganizimit Legjislativ të vitit 1970**, i cili e autorizon GAO-n që të kryejë vlerësime dhe analiza të programeve për një gamë të gjerë të aktiviteteve federale.
- **Ligjit të Zyrtarëve Kryesorë Financiarë të vitit 1990 dhe Ligjit të Reformës së Menaxhimit të Qeverisë të vitit 1994**, të cilët e autorizojnë GAO-n të auditojë pasqyrat financiare të agjencive qeveritare dhe të kontrollojë çdo vit pasqyrat e konsoliduara financiare të Shteteve të Bashkuara.
- **Ligji i Reformës së Kapitalit Njerëzor të GAO-s të vitit 2004**, për të siguruar fleksibilitete të reja të kapitalit njerëzor në lidhje me Zyrën e Përgjegjshmërisë së Qeverisë, dhe për qëllime të tjera. Dispozita më e dukshme e ligjit ishte ndryshimi i emrit të organizatës nga Zyra e Kontabilitetit Qeveritar, i mbajtur që nga themelimi në vitin 1921, në Zyrën e Përgjegjshmërisë (Llogaridhënies) së Qeverisë.
- Shumë ligje të tjera plotësojnë mandatin auditues dhe të vlerësimit të aktiviteteve qeveritare që GAO ka, duke përfshirë Aktin e Kongresit për Buxhetin dhe Kontrollin ndaj Fondeve Federale të vitit 1974, i cili parashikon rishikimin nga GAO të pengesave të raportuara ose të paraportuara ndaj ekzekutimit të fondeve. Akti i Inspektorit të Përgjithshëm i vitit 1978, që parashikon standarde të krijuara nga GAO për auditimin e programeve dhe aktiviteteve federale, si dhe Ligji për Konkurrencën në Kontraktim të vitit 1984, duke parashikuar rishikimin nga GAO të veprimeve të lidhjeve të kontestuara të kontratave federale. Sot, GAO angazhohet në një sërë veprimtarish mbikëqyrjeje, depërtimi dhe parashikimi, duke përfshirë gjerësinë dhe shtrirjen e plotë të

²⁵ Nga portal i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

aktiviteteve dhe programeve federale. GAO publikon mijëra raporte dhe dokumente të tjera çdo vit dhe ofron një numër shërbimesh të tjera të ndërlidhura. Agjencia gjithashtu shikon tendencat dhe sfidat kombëtare dhe ndërkombëtare për të parashikuar implikimet e tyre në politikën publike. Duke bërë rekomandime për të përmirësuar praktikat dhe funksionimin e agjencive qeveritare, GAO kontribuon jo vetëm në rritjen e efektivitetit të dhe përgjegjshmërisë për shpenzimet federale, por edhe në rritjen e njohjes dhe besimit të taksapaguesve në qeverinë e tyre federale.

Kur merrni parasysh qëllimet dhe objektivat strategjikë të GAO-s ose peshoni rezultatet e mundshme të punës së GAO-s, është e rëndësishme të mbani mend që GAO i arrin rezultatet e saj kryesisht përmes veprimeve të ndërmarra nga Kongresi dhe agjencitë federale, në përgjigje të informacionit dhe rekomandimeve që agjencia ofron²⁶.

Strategjitë, Organizimi dhe Mjetet²⁷

Për GAO-n, arritja e qëllimeve dhe objektivave strategjikë mbështetet, në pjesën më të madhe, në ofrimin e informacionit profesional, objektiv, të bazuar në fakte, jopartiak, joideologjik, të ndershëm dhe të ekuilibruar për Kongresin dhe veprimtarët e tjerë. Shumica e informacionit mbledhet dhe raportohet si përgjigje ndaj kërkesave të Kongresit për punë specifike. Siç autorizohet nga legjislacioni i përmendur më lart, agjencia gjithashtu ndërmerr në mënyrë të pavarur punë të caktuar kërkimore dhe zhvillimore. GAO zhvillon dhe paraqet informacionin që mbledh në një numër qasjesh për të mbështetur Kongresin, duke përfshirë:

- vlerësimet e programeve, politikave, veprimeve dhe performancës federale;
- mbikëqyrjen e operacioneve qeveritare përmes auditimeve financiare, të përputhshmërisë dhe të performancës, për të përcaktuar nëse fondet publike shpenzohen në mënyrë eficiente, efektive dhe në përputhje me ligjet në fuqi;

²⁶ Nga portal i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

²⁷ Portali i GAO-s www.gao.gov, pjesa e objektivave strategjikë: <https://www.gao.gov/dsp/3mission.html>

- hetime për të vlerësuar nëse aktivitete të paligjshme ose të papërshtatshme po ndodhin;
- analizat e financimit për aktivitetet e qeverisë;
- angazhime konstruktive në të cilat GAO punon në mënyrë aktive me agjencitë federale, kur është e përshtatshme, për të ndihmuar në udhëheqjen e përpjekjeve të tyre drejt arritjes së rezultateve pozitive;
- mendime ligjore për të përcaktuar nëse agjencitë janë në përputhje me ligjet dhe rregulloret në fuqi;
- analizat e politikave për të vlerësuar veprimet e nevojshme dhe implikimet e veprimeve të propozuara nga agjencitë federale; si dhe
- ndihmë shtesë për Kongresin në mbështetje të mbikëqyrjes, kontrolleve, legjislacionit dhe përgjegjësisë të tjera.

GAO kombinon ato strategji të përgjithshme me strategji specifike për objektivat strategjike individuale. Këto strategji specifike marrin formën e qëllimeve të performancës, secila prej të cilave ka një sërë përpjekjesh kryesore që lidhen me punën e përditshme të GAO-s.

GAO gjithashtu përdor një strategji të integruar, për të përqendruar vëmendjen në çështje të rëndësishme të qeverisë dhe brenda fushave dhe operacioneve specifike të programit. Për shembull, Seria e GAO-s e fushave dhe institucioneve me Rrezik të Lartë përqendrohet në të dy sfidat kryesore: në adresimin e transformimit me bazë të gjerë ose fushat ku mund të kërkohen zgjidhje legjislative, si dhe në programet dhe operacionet federale që janë të ndjeshme ndaj mashtrimit, abuzimeve dhe keqmenaxhimit.

GAO ka dhënë qindra rekomandime për të përmirësuar këto operacione me rrezik të lartë²⁸.

²⁸ Portali i GAO-s www.gao.gov, pjesa e objektivave strategjike:
<https://www.gao.gov/dsp/3mission.html>

Përqendrimi i GAO-s në problemet me rrezik të lartë kontribuoi që Kongresi të miratojë një seri reformash mbarëkombëtare, për të adresuar:

**sfidat kritike të kapitalit njerëzor,*

** forcimin e menaxhimit financiar,*

** përmirësimin e praktikave të teknologjisë së informacionit dhe*

**shndërrimin në një qeveri më të orientuar drejt rezultateve.*

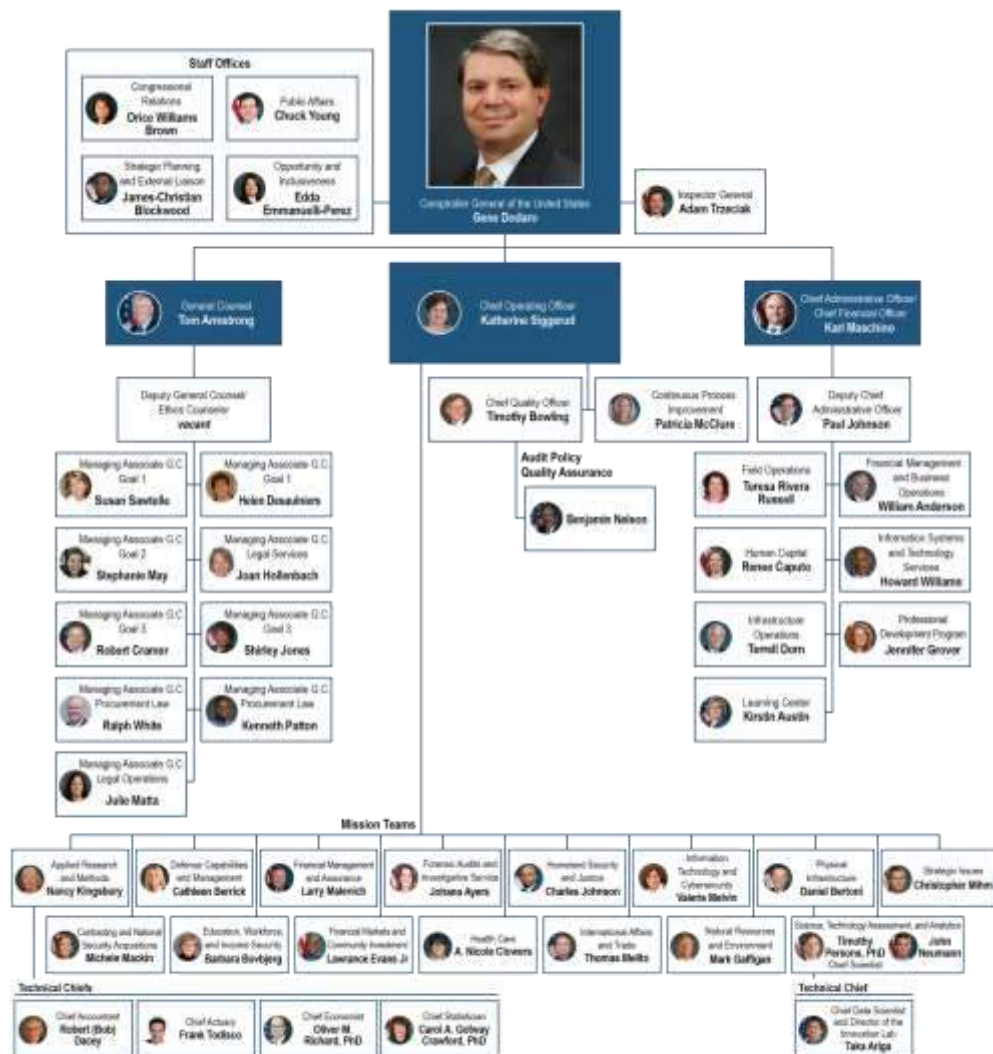
Administrata gjithashtu ka shikuar programin me rrezikshmëri të lartë të GAO-s në formësimin e nismave mbarëkombëtare, siç është Axhenda e Menaxhimit të Presidentit.

Raportet e statusit të rrezikut të lartë të GAO-së prezantohen në fillim të çdo Kongresi të ri.

Përveç kësaj, GAO ka ndërtuar marrëdhënie pune strategjike me organizatat e tjera kombëtare dhe ndërkombëtare për të zgjeruar dhe shfrytëzuar njohuritë dhe përvojën e saj institucionale dhe, nga ana tjetër, për të përmirësuar shërbimin e saj për Kongresin dhe publikun amerikan. Këto marrëdhënie përqendrohen në inicimin dhe mbështetjen e auditimit bashkëpunues kombëtar dhe ndërkombëtar, asistencë teknike dhe përpjekje të tjera për shkëmbimin e njohurive.

Për dallim nga departamentet e mëdha të degëve ekzekutive që menaxhojnë tokat federale ose mbajnë lehtësira dhe sisteme të gjera në të gjithë vendin dhe, në disa raste, në të gjithë botën, GAO është një agjenci relativisht e vogël që varet pothuajse tërësisht nga një lloj burimi për të arritur qëllimet dhe qëllimet e tij strategjike : njerëzit e saj. Stafi i GAO-së, që numëron rreth 3,300 punonjës, është i sistemuar në 13 ekiye kërkimi, auditimi dhe vlerësimi dhe zyra të personelit dhe njësive të mbështetjes së misionit.

GAO's Organization Chart

Legend

The Executive Committee

Note: Everyone listed on this table, other than the Comptroller General, is a Senior Executive Service (SES) level manager. Also, with the exception of the Comptroller General of the United States, the Chief Operating Officer, the Chief Administrative Officer, the Deputy Chief Administrative Officer, the Inspector General, the General Counsel, the Deputy General Counsel, the Chief Quality Officer, the Chief Information Officer, the Chief Human Capital Officer, the Chief Learning Officer, and the Technical Chiefs, the SES managers are titled "Managing Director."

GAO
November 2019

[illegible]

Korsten Elzebrink

faqe / 45

Përafërsisht tre të katërtat e stafit të GAO-së janë të vendosur në zyrën e saj kryesore në Uashington, D. C. Pjesa tjetër ndodhet e vendosur në 11 zyra rajonale në të gjithë vendin²⁹.

Stafi në këto zyra siguron një prani të "vijës së përparme" dhe mbulim me bazë të gjerë në të gjithë Shtetet e Bashkuara, duke mbledhur informacion, të dhëna dhe perspektivë mbi programet dhe operacionet qeveritare në rajone dhe qytete të ndryshme. Nëpërmjet strukturës së saj të zyra në terren, GAO ka qenë në gjendje të tërheqë dhe ruajë në staf punonjësit e talentuar nga i gjithë vendi.

Pjesëmarrja në seancat e Komisioneve të Kongresit Amerikan³⁰ është një element veçanërisht i vlefshëm bindës dhe stafi i GAO-s lë çdo detyrë tjetër për ta kryer këtë. Por jo vetëm kaq. Pothuajse të gjitha raportet e auditimit janë dokumente publike dhe vihen në dispozicion për mediat. Vëmendja e mediave ndaj një raporti auditimi mund të jetë një nxitje e fuqishme për veprim korrigjues në Qeveri, kështu që GAO bashkëpunon me përfaqësues të mediave të ndryshme. GAO vetë nuk mban konferenca për shtyp, por merr pjesë, nëse i kërkohet, në konferencat për shtyp të mbajtura nga një organ tjetër (mund të jetë dhe një anëtar i Kongresit), i cili e ka kërkuar raportin e auditimit. Në këto konferenca, stafi GAO-s i përgjigjet pyetjeve nga gazetarët.

Drejtimi i GAO-s

Drejtuesi i GAO-s, Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve caktohet nga Presidenti i SHBA-ve, nga lista e kandidatëve të dërguar nga Kongresi Amerikan.

Kjo listë përgatitet nga një Komision i Kongresit, duke përfshirë anëtarë nga Senati, Dhoma e Përfaqësuesve dhe nga të dyja partitë e mëdha politike. Kur Presidenti e ka bërë zgjedhjen e tij, atëherë Senati duhet të konfirmojë emërimin. *“Audituesi i Përgjithshëm konfirmohet përmes një procesi emërimi të përbashkët, që përfshin Kongresin dhe Presidentin. Ai mund të largohet përmes “impeachment” ose një rezolute të përbashkët në Kongres, për arsye të mirëpërcaktuara”*³¹

²⁹ Portali i GAO-s <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

³⁰ Për më shumë shikoni në këtë libër në Nënkapitullin “Gao-Kongresi Amerikan”.

³¹ Artikull në portalin e KLSH. 25 mars 2017. Janet St.-Laurent, Drejtore e Qendrës së Ekselencës në Auditim të GAO-s mban një leksion të hapur me audituesit e KLSH më 24 mars 2017 në Tiranë,

Kontrollori i Përgjithshëm shërben në detyrë për një afat të caktuar prej 15 vjetësh dhe nuk mund të ri-emërohet. Ai/a jo mund të hiqet nga detyra vetëm me një rezolutë që miratohet nga të dyja dhomat e Kongresit, nga Senati dhe nga Dhoma e Përfaqësuesve, një veprim që nuk është ndërmarrë asnjëherë deri tani.

Pas përfundimit të mandatit të tij, Kontrollori i Përgjithshëm del në pension me pagën e plotë dhe nuk mund të emërohet në ndonjë zyrë tjetër në Qeverinë e SHBA. Të gjitha pozicionet e tjera në GAO janë të mbushura në bazë të meritës konkurruese. Këta punonjës kanë të njëjtën nivel të pagave dhe të njëjtën mbrojtje kundër heqjes arbitrare si çdo nëpunës tjetër publik në administratën shtetërore amerikane.

Këto dhe rregullime të tjera institucionale sigurojnë që GAO të ketë pavarësi pothuajse të plotë nga dega ekzekutive e qeverisë. Për shembull, buxheti i propozuar i GAO-s duhet të përfshihet në propozimin e buxhetit të Presidentit, pa asnjë ndryshim.

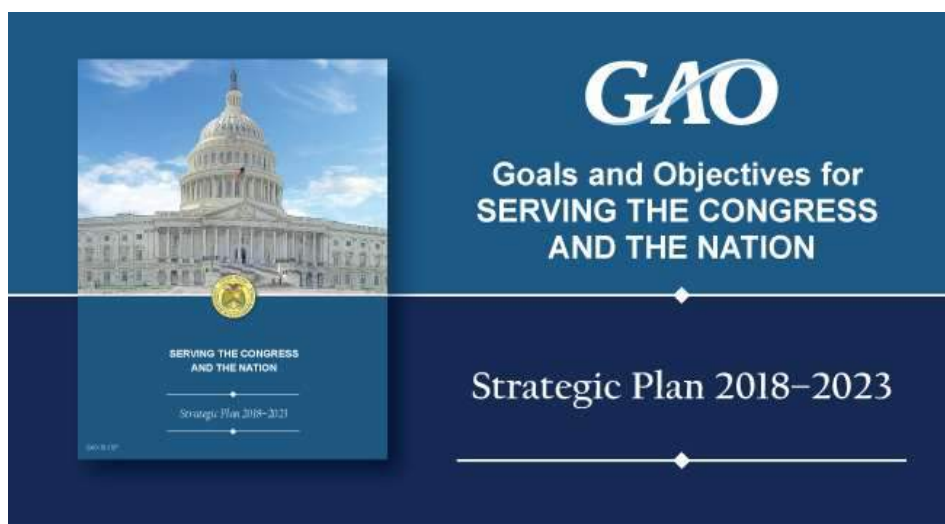
Në periudhën 2000-2005, GAO u angazhua në procesin e planifikimit strategjik vjetor që synoi përmirësimin e shërbimeve ndaj Kongresit, organizimin e burimeve për të përmbushur prioritetet e punës dhe duke shërbyer si një organizatë model. Qëllimet e planit të parë strategjik të GAO-s ishin:

- Të siguronte në kohë cilësinë e Shërbimit ndaj Kongresit dhe Qeverisë Federale për të adresuar sfidat aktuale dhe të reja për sigurinë dhe mirëqenien financiare të Popullit Amerikan;
- Të mbështeste tranzicionin drejt një Qeverie Federale të përgjegjshme dhe të orientuar drejt rezultateve;
- Të maksimizonte vlerën e GAO-s, duke qenë një organizatë model për Qeverinë Federale.

PLANI I ZHVILLIMIT STRATEGJIK TË GAO-s 2018-2023³²

Informacion i shkurtër mbi planet e mëparshme

Duke filluar me nismë e Kryekontrollorit David Walker në vitin 2002, çdo katër vjet, GAO boton një plan strategjik për t'i shërbyer Kongresit, duke konsideruar fushën e plotë të operacioneve të qeverisë federale, si dhe tendencat e shfaqura dhe ato të ardhshme që mund të prekin qeverinë dhe shoqërinë në tërësi. Ky plan përshkruan qëllimet dhe strategjitë tona për të mbështetur Kongresin në përmbushjen e përgjegjësisë së tij kushtetuese dhe për të përmirësuar sigurinë dhe mirëqenien e popullit amerikan.

Source: GAO. | GAO-18-1SP

PLANI STRATEGJIK 2018-2023 I GAO: *Qëllimet dhe objektivat për t'i shërbyer Kongresit dhe Kombit.*

Konteksti strategjik i Planit të Zhvillimit 2018-2023³³

Evoluimi i kërcënimeve për sigurinë globale dhe kombëtare, inovacioni i shpejtë i shkencës dhe teknologjisë dhe zhvendosja e tendencave demografike tregojnë për një periudhë transformimi që do të prekë shoqërinë, ekonominë dhe qeverinë për shumë vite në vazhdim. GAO ka krijuar mjete dhe sisteme për të identifikuar trendet dhe t'u

³²"GAO 2018-2023 STRATEGIC PLAN: Goals and Objectives for Serving Congress and the Nation", 22 shkurt 2018. <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

³³ Pjesë e Strategjisë 2018-2023, <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

përgjigjet atyre, ndërsa ato evoluojnë, në mënyrë që të qëndrojmë të përgjegjshëm ndaj përparësive të Kongresit dhe të pozicionohemi për të miratuar teknika të reja të auditimit dhe vlerësimit.

Shtetet e Bashkuara me gjasë do të vazhdojnë vendosjen e burimeve të rëndësishme të qeverisë federale për të luftuar terrorizmin dhe kërcënimet e tjera globale. Vazhdimi i operacioneve ushtarake dhe diplomatike jashtë shtetit, përfshirë Irakun, Sirinë dhe Afganistanin, do të përfshijë luftimin e kryengritësve, mbështetjen e paqeruajtjes, ndërtimin e kapaciteteve, rindërtimin e infrastrukturës dhe trajnimin e forcave të kombeve të tjera. Për më tepër, aktivitetet bërthamore të Koresë së Veriut, mosmarrëveshjet territoriale në Detin e Kinës së Jugut dhe sulmet kibernetike nga aktorë shtetërorë dhe jo-shtetërorë, të gjitha paraqesin sfida serioze për sigurinë globale. Rreth globit, kushtet e brishta ekonomike, një numër në rritje i njerëzve të zhvendosur nga konflikti, katastrofat natyrore dhe të bëra nga njeriu dhe një rivlerësim i angazhimeve për tregtinë globale po kontribuojnë të gjitha në pasigurinë e ardhshme. Sfidat e tilla do të kërkojnë konsiderim dhe koordinim të kujdesshëm me nivelet e tjera të qeverisë për të zhvilluar përgjigje efektive afat-gjata dhe zgjidhje afatgjata. Ndër shtytësit kryesorë të borxhit të kombit janë angazhimet ekzistuese të qeverisë federale për një popullsi të plakur. Numri i personave që bëhen 65 vjeç do të vazhdojë të rritet dhe do të nxisë më tej shpenzimet për programet kryesore shëndetësore dhe të daljes në pension, të cilat do të kenë ndikime të konsiderueshme fiskale si në buxhetin federal ashtu edhe në ekonomi. Në të njëjtën kohë, që nga kriza financiare 2007-2009, kemi parë një ulje të nivelit të pjesëmarrjes së fuqisë punëtore dhe shkallës së lindjes, gjë që do të lërë më pak punëtorë për të financuar programet federale të shëndetit dhe pensioneve, që u shërbejnë amerikanëve të moshuar³⁴.

Tendencat e tjera demografike dhe shoqërore, të tilla si pabarazia në rritje e të ardhurave në Shtetet e Bashkuara në dekadat e fundit, pabarazitë në jetëgjatësinë dhe pasiguria në lidhje me rritjen e popullatës në të ardhmen për shkak të ndryshimit të politikës dhe modeleve të imigracionit, kanë potencialin të ndikojnë në një sërë

³⁴ Pjesë e Strategjisë 2018-2023, <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

programesh federale dhe publike, në politikat në fusha të tilla si kujdesi shëndetësor, arsimi dhe mbështetja e të ardhurave të pakta. Kërcënimet ndaj sigurisë në internet paraqesin sfida të konsiderueshme dhe në rritje për qeverinë dhe shoqërinë. Më shumë pajisje të lidhura dhe mbështetje më e madhe në sistemet e lidhura me Internetin në shtëpi, biznese dhe qeveri sigurojnë efikasitet dhe komoditet të konsiderueshëm. Kjo lidhje gjithashtu paraqet rreziqe për infrastrukturën kritike të vendit, pronësinë intelektuale dhe të dhëna të ndjeshme. Mbrojtja e të dhënave, privatësia dhe siguria kombëtare janë të ndërlidhura në mënyrë të ndërlikuar dhe do të kërkojnë vëmendje të vazhdueshme nga qeveria dhe entitetet joqeveritare. Koordinimi federal me qeveritë shtetërore dhe vendore do të jetë thelbësor pasi kombi punon për të përmbushur sfidat e tij në të ardhmen. Në vitin fiskal 2016, qeveria federale u siguroi qeverive shtetërore dhe vendore gati 661 miliard dollarë në grante federale, programe financimi në kujdesin shëndetësor, transport, siguri të të ardhurave, arsim, trajnim pune, shërbimet sociale, zhvillimi i komunitetit, mbrojtja e mjedisit dhe fusha të tjera. Bashkëpunimet, rrjetet dhe partneritetet efektive në kufijtë sektorialë do të jenë jetike për arritjen e objektivave të politikës kombëtare. Balancimi i kërkesave të shumta konkurruese për tokën, ujin dhe burimet ajrore të kombit do të jetë thelbësor në vitet e ardhshme. Fushat e tjera që kërkojnë vëmendje do të jenë zgjidhja e sfidave që lidhen me energjinë afatgjatë të energjisë dhe nevojat ushqimore të vendit, si dhe menaxhimi i ekspozimeve fiskale të qeverisë federale nga rreziqet që lidhen me klimën. Kostot e rikuperimit nga uraganet e vitit 2017 Harvey, Irma dhe Maria, si dhe zjarre të rënda dhe katastrofa të tjera, nënvizojnë nevojën për planifikim dhe rezistencë ndaj katastrofave. Qeveria federale gjithashtu përballlet me detyrime financiare afatgjata për pastrimin e mjedisit, të cilat në vitin fiskal 2016 u vlerësuan se kushtonin 447 miliardë dollarë. Çështjet e reja dhe në zhvillim në shkencë dhe teknologji, të tilla si inteligjenca artificiale dhe redaktimi i genomit, do të ndryshojnë rrënjësisht jetën në të gjithë kombin dhe botën. Zhvillimet teknologjike në këto zona po ecin me një ritëm të shpejtë. Ata paraqesin mundësi të mëdha për të përmirësuar cilësinë e jetës dhe performancën e ekonomisë dhe qeverisë. Në të njëjtën kohë, shpejtësia dhe shtrirja e këtyre zhvillimeve teknologjike ka të ngjarë të sfidojë aftësinë e qeverisë federale dhe Kongresit për të

vlërësuar implikimet e programeve dhe politikave në fusha të tilla si etika, siguria, privatësia dhe barazia³⁵. Këto teknologji transformuese gjithashtu i kushtojnë vëmendje nevojës për të përgatitur studentë dhe punëtorë për punët e së ardhmes. Automatizimi ka potencialin për të krijuar shumë vende të reja pune dhe forcimin e konkurrencës amerikane, por gjithashtu mund të prishë punësimin në sektorë të ndryshëm të ekonomisë, përfshirë industrinë e shërbimeve, prodhimin dhe transportin.

Ritmi i përshpejtuar i përparimeve teknologjike sugjeron nevojën për një përafrim më të ngushtë midis arsimit dhe sistemeve të fuqisë punëtore, për të ndihmuar në përgatitjen e punëtorëve për ndërrime në punësim dhe natyrën e punës që mund të qëndrojë përpara. Përkundër sfondit të këtyre tendencave, është i nevojshëm një plan për ta vendosur vendin në një shteg të qëndrueshëm dhe afatgjatë fiskal. Në afatin e afërt, Kongresi dhe agjencitë e degës ekzekutive kanë mundësi të përmirësojnë gjendjen fiskale të qeverisë.

Programi i rrezikut të lartë të GAO-s dhe puna jonë në programet federale publikuese, mbivendosëse dhe të fragmentuara mund të ndihmojnë qeverinë të kursejë miliarda dollarë. Puna e GAO-s gjithashtu identifikon një numër strategjish dhe veprimesh specifike që mund të ndërmarrin agjencitë për të ulur pagesat jo të duhur, të cilat mund të japin kursime të konsiderueshme shtesë. GAO mbetet e gatshme të ndihmojë në këto përpjekje në një epokë të ndryshimit dhe transformimit dinamik në vitet në vazhdim.

**

Projektuar për të ndihmuar në udhëheqjen e punës së ardhshme të auditimit, plani strategjik i GAO-s për vitet fiskale 2018-2023 identifikon një numër të tendencave kryesore që priten të kenë një ndikim të madh në qeverinë federale dhe shoqërinë amerikane në tërësi.

Plani strategjik i GAO-s përshkruan qëllimet dhe objektivat e agjencisë për të mbështetur Kongresin në përmbushjen e përgjegjësiave të tij kushtetuese dhe përfundimisht të ndihmojë në përmirësimin e sigurisë, sigurisë dhe mirëqenies së popullit amerikan.

³⁵ Pjesë e Strategjisë 2018-2023, <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

Plani siguron një udhëzues gjithëpërfshirës për rritjen e përgjegjësisë në të gjithë gamën e plotë të operacioneve të qeverisë federale. Për të realizuar misionin e saj, GAO ka katër qëllime të përgjithshme strategjike që përqendrohen tek:

1. mirëqenia dhe siguria financiare e popullit amerikan;
2. kërcënimet dhe sfidat që lidhen me sigurinë kombëtare dhe ndërvlerësinë globale;
3. shndërrimi dhe përmirësimi i qeverisë federale për të adresuar sfidat kombëtare; dhe
4. maksimizimi i vlerës së GAO-s si një agjenci udhëheqëse praktikash federale.

Sfidat strategjike

Sipas Dodaros ³⁶, sfidat e tanishme të GAO-s janë:

(1) kërcënimet ndaj sigurisë në zhvillim e sipër;

(2) qëndrueshmëria fiskale urgjente dhe sfidat e borxhit publik;

(3) rimëkëmbja ekonomike dhe rritja e rikthyer si tendence, e vendeve të punës;

(4) dinamika në ndryshim e ndërvlerësisë globale;

(5) përparimet në shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë;

(6) ndikimi në rritje i rrjeteve dhe virtualizimit;

(7) roli në ndryshim i auditimit në qeveri dhe qeverisje; dhe

(8) ndryshimet demografike dhe sociale, me të cilat përballen të rinjtë dhe të moshuarit.

³⁶ Gene L. Dodaro, fjalim në Konferencën e Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar, 13 gusht 2018, <https://www.c-span.org/video/?449695-4/american-institute-certified-public-accountants-conference-GAO-comptroller-general&start=64>

3. Historiku i GAO-s

Nëpunësit e GAO-s në punë në Sallën e Madhe të Ndërtesës së Pensioneve në 1921

GAO: 98 vjet në shërbim të qytetarit amerikan

GAO u krijua në vitin 1921 si pjesë e një serie reformash të realizuara pas Luftës së Parë Botërore. Qeveria federale kishte grumbulluar shumë borxhe dhe Kongresi donte të kishte një kontroll më të madh mbi buxhetin, veçanërisht pasi numri i agjencive qeveritare filloi të rritej. Akti (Ligji) i Buxhetit dhe Kontabilitetit i vitit 1921 krijoi Zyrën e Përgjithshme të Kontabilitetit (e njohur tani si Zyra e Llogaridhënies së Qeverisë), si dhe Zyrën e Buxhetit

(e njohur tani si Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit, e cila është pjesë e Zyrës Ekzekutive të Presidentit). Ky akt kërkonte, për herë të parë, që Presidenti të paraqiste një buxhet në Kongres. Synimi ishte të fuste një disiplinë më të madhe në procesin e buxhetimit dhe të kontabilitetit federal³⁷.

Në fillimet e saj, Zyra e Kontabilitetit të Qeverisë (Government Accounting Office)³⁸ e Shteteve të Bashkuara ishte një organ mbikëqyrës i aktiviteteve të qeverisë. Pra ishte një organ që i përkiste pushtetit legjislativ dhe vepronte në shërbim të Kongresit dhe qytetarëve duke mbikëqyrur çdo program financiar, si edhe çdo aktivitet dhe funksion të qeverisë federale. Stafit të këtij institucioni i ishte besuar kontrolli financiar i çdo aspekti të qeverisjes. Falë punës së këtij institucioni tashmë aprovohen ligje, përmirësohet aktiviteti i

³⁷ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

³⁸ Emërtimi u ndryshua në vitin 2004 në Government Accountability Office (Zyra e Llogaridhënies Qeveritare). <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/>

qeverisjes, si dhe krijohen përfitime financiare në miliarda dollarë në favor të taksapaguesve amerikanë

Kongresi miratoi Ligjin e Buxhetit dhe Kontabilitetit i cili i kërkonte pushtetit ekzekutiv përgatitjen e buxhetit vjetor të qeverisë federale me qëllim përmirësimin e llogaridhënies. Ky ligj transferoi funksionet e auditimit dhe kontabilitetit nga Departamenti i Thesarit tek GAO.

Në vitet e hershme të saj³⁹, GAO u mor kryesisht me auditimin e faturave financiare. Punonjësit e asaj shqyrtuan grumbujt e dokumenteve që dokumentonin pagesat dhe blerjet e agjencive të ndryshme federale.

Pas Luftës së Dytë Botërore, agjencia përballoi stokun e 35 milionë faturave të pakontrolluara, të lëshuara për shpenzimet e luftës. GAO rritin numrin e auditimeve financiare gjithëpërfshirëse, që shqyrtonin ekonominë dhe eficiencën e operacioneve të qeverisë federale. Në vitet 1960, agjencia filloi të përfshihej në llojin e punës që identifikohet sot me auditimet e performancës- të cilat shqyrtojnë nëse programet qeveritare po përmbushin objektivat e tyre.

GAO realizoi se mund t'i shërbejë më mirë Kongresit, duke bërë auditime më të gjera dhe më gjithëpërfshirëse, duke shqyrtuar ekonominë dhe eficiencën e veprimeve dhe programeve qeveritare. Në vend të shqyrtimit të çdo transaksioni fiskal, GAO filloi të shqyrtojë kontrollet financiare dhe menaxhimin në agjencitë federale.

GAO ka punuar me Departamentin e Thesarit dhe Zyrën e Buxhetit (tani Zyra e Menaxhimit dhe e Buxhetit) për të ndihmuar agjencitë federale të përmirësojnë sistemet e tyre të kontabilitetit dhe kontrollet mbi shpenzimet.

Më vonë, Kongresi realizoi se kishte nevojë për më shumë informacion lidhur me masën në të cilën programet qeveritare po përmbushnin objektivat e tyre dhe GAO filloi të punojë në fusha të tilla si politika e energjisë, mbrojtja e konsumatorit, ruajtja e mjedisit dhe zhvillimi i qëndrueshëm i ekonomisë⁴⁰.

³⁹ *Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 6-7, viti 2018*
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf dhe portali i GAO-s
<https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

⁴⁰ *Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 6-7, viti 2018*
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Në vitin 1974, Kongresi zgjeroi rolin e vlerësimit të GAO-s dhe i dha asaj përgjegjësi më të mëdha në procesin e buxhetimit. GAO nisi të rekrutojë analistë, shkencëtarë, juristë, inxhinierë, kimistë dhe ekspertë të tjerë. Në vitin 1986, GAO krijoi një ekip të hetuesve profesionistë, shumica juristë me eksperiencë në zbatimin e ligjit, për të shqyrtuar akuzat për abuzime civile dhe penale, e cila ende është pjesë e detyrave të saj sot. Gjatë 30 viteve të fundit, GAO ka kërkuar të përmirësojë llogaridhënien qeveritare, duke njoftuar politikëbërësit dhe publikun për problemet e reja në të gjithë qeverinë.

Në vitin 2004, me Ligjin “Akti i Reformës së Kapitalit Njerëzor të GAO-s”, emri i institucionit ndryshoi nga “Zyra e Kontabilitetit Qeveritar (*Government Accounting Office*)”, në “Zyra e Llogaridhënies Qeveritare (*Government Accountability Office*)”, duke reflektuar më gjerë dhe më mirë misionin e institucionit suprem të auditimit⁴¹.

Në vitet 1980-2000, GAO raportoi për problemet që iu shkaktuan industrisë bankare dhe agjencive të kursim-kreditit dhe paralajmëroi në mënyrë të përsëritur për dështimin e qeverisë për të kontrolluar shpenzimet e deficitit buxhetor. Gjithashtu ka punuar me agjencitë e degëve ekzekutive për të forcuar menaxhimin financiar. GAO u kërkoi agjencive federale të modernizojnë sistemet e tyre financiare, të përgatisin pasqyrat vjetore financiare dhe t'i dorëzojnë ato për auditim. Në dhjetëvjeçarin e parë të Mijëvjeçarit të ri, agjencia bëri punë të rëndësishme në një sërë çështjesh, duke përfshirë sigurinë kompjuterike, kushtet në çerdhet publike dhe në shtëpitë e pleqve, si dhe auditoi punën e programit qeveritar në mbështetjen e aseteve në vështirësi (*Troubled Assets Recovery Program-TARP*), pas shpërthimit të krizës financiare botërore.

Në vlerësimin e Kryekontrollorit Gene Dodaro⁴²:

“GAO ka evoluar përmes tre fazave themelore. Përgjegjësia e saj fillestare ishte të verifikonte të gjitha kuponat dhe faturat e qeverisë federale, për të siguruar që pagesat e duhura ishin bërë për shpenzime të ligjshme. Në atë kohë, GAO përbëhej nga një numër i madh

⁴¹ Nga portali i GAO-s, <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>

⁴² Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017
<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

nëpunësish; në një moment kishte rreth 14000 njerëz që i kryenin këto detyra”.

Pas Depresionit të Madh dhe Luftës së Dytë Botërore, GAO ia kaloi përgjegjësinë për aprovimin e shpenzimeve të qeverisë federale degës se Ekzekutivit dhe në thelb u bë një institucion i mirëfilltë auditimi. Fokusi u zhvendos në kryerjen e kontrolleve financiare gjithëpërfshirëse të agjencive federale.

Ndërsa qeveria vazhdoi të evoluojë gjatë viteve 1960-të përmes Shoqërisë së Madhe dhe programeve të saj të luftës ndaj varfërisë, u krijuan një numër agjencish të reja, përfshirë Agjencinë e Mbrojtjes së Mjedisit dhe Departamentin e Energjisë. Kongresi filloi të pyeste nëse këto programe të reja ishin duke arritur objektivat e tyre dhe nëse këto departamente të reja po menaxhoheshin siç duhet. Kështu që GAO nisi të zhvendosë fokusin e saj në vlerësimin e efektivitetit dhe eficiencës së programit.

Sërish në vlerësimin e Dodaros⁴³: *“Sot GAO është një organizatë shumë disiplinore e përbërë nga rreth 3,300 punonjës. Ne kemi ende afërsisht 240 profesionistë të kontabilitetit dhe auditimit, përfshirë shumë që janë CPA (Kontabilist i Miratuar), por vetëm rreth 10% e asaj që ne bëjmë mund të karakterizohet si auditim klasik financiar, në lidhje me pasqyrat financiare të konsoliduara të qeverisë federale. Ne gjithashtu kemi studiues të shkencave shoqërore, njerëz të administratës publike dhe politikës publike, specialistë të IT, inxhinierë, ekonomistë dhe ekspertë të kujdesit shëndetësor, ndër të tjera”.*

“Në vitin 2021, GAO do të shënojë 100 vjet mbështetje të Kongresit, duke ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale në dobi të popullit amerikan. Që nga themelimi ynë, ne kemi evoluuar në një agjenci me stafit të përkushtuar dhe njohës të shumë temave, të përbërë nga ekspertë në kryerjen e auditimeve financiare dhe të performancës, vlerësimet e programeve, analizat e politikave dhe vlerësimet e teknologjisë që mbulojnë praktikisht çdo program, aktivitet dhe funksion federal.

⁴³ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

GAO gjithashtu kryen auditime parashikuese, për të eksploruar implikimet e çështjeve në zhvillim që paraqesin rreziqe dhe mundësi për qeverinë federale. Përveç kësaj, GAO vazhdimisht hulumton dhe identifikon mënyra të reja për t'i komunikuar rezultatet e punës sonë Kongresit dhe popullit Amerikan në një mënyrë të kuptueshme për ta⁴⁴.

Që nga viti 2008, GAO dhe Kontrollori i saj i Përgjithshëm Gene L. Dodaro kanë dhënë dhe japin një kontribut thelbësor në nxitjen dhe orientimin e strukturave të INTOSAI-t për përgatitjen dhe zbatimin e tre Planeve Strategjike 2006-2010, 2011-2016⁴⁵ dhe 2017-2022 të Organizatës⁴⁶.

Në lidhje me stafin e GAO-s, Dodaro shprehet “Kam qenë i privilegjuar të punoj me mijëra profesionistë të përkushtuar të GAO-s ndër vite. Ata janë shumë të arsimuar, shumë profesionalë dhe punojnë shumë për të përmirësuar performancën e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan. Ata janë ndër shërbëtarët më të mirë publikë në botë”⁴⁷.

Po në të njëjtën intervistë, Dodaro cilëson se “Jam i nderuar që drejtoj GAO-n, e cila është një organizatë e mrekullueshme ku kam pasur privilegjin të punoj që nga viti 1973. Ne jemi të përkushtuar për të përmirësuar performancën e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan dhe për të rritur kontributet e GAO-s në profesionin e llogaridhënies, si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Ne jemi gjithashtu të përkushtuar të ndihmojmë zyrat e auditimit kombëtar në vendet e tjera të botës. Profesion i llogaridhënies është një profesion fisnik dhe unë dua të siguroj që të japim çdo kontribut që mundemi për të forcuar organizatat dhe shoqërinë tonë. I ftoj lexuesit e interesuar të shohin burimet dhe informacionet e disponueshme në faqen e internetit të GAO në <http://www.GAO.gov>”⁴⁸.

⁴⁴ Nga mesazhi i Prof. Dodaro-s në botimin “GAO 2018-2023 STRATEGIC PLAN: Goals and Objectives for Serving Congress and the Nation”, 22 shkurt 2018. <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

⁴⁵ Revista shkencore “Auditimi Publik” Nr. 5, 2013, fq 28.

⁴⁶ Për më gjerë shikoni Kapitullin III, Pika 1 të këtij Libri, faqe

⁴⁷ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

⁴⁸ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

Drejtuesit e GAO-s në 98 vite

Avokati John R. McCarl⁴⁹: një mbikëqyrës financiar këmbëngulës, 1921-1936

John Raymond McCarl (27 nëntor 1879 - 2 gusht 1940) ishte një avokat amerikan dhe sekretar ekzekutiv i Komitetit të Fushatës Kombëtare për Kongresin i Partisë Republikane. Ai u zgjodh Kontrollori i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe shërbeu nga viti 1921 deri më 1936.

Gjatë kohës së tij në detyrë, ai ishte një nga zyrtarët më të fuqishëm dhe të diskutueshëm në qeverinë federale të SHBA. Presidenti i SHBA-ve Warren Harding e emëroi McCarl më 28 qershor 1921 dhe Senati e konfirmoi emërimin të nesërmen. Historianët Katie Louchheim dhe Jonathan Dembo vërejnë se McCarl ishte një udhëheqës vendimtar i organizatës dhe luftoi fuqishëm për ta bërë GAO-n një agjenci të paanshme dhe të pavarur. McCarl mori një gamë të gjerë vendimesh për çështje aq të ndryshme si llogaria e shpenzimeve individuale, rritja e pagave, autoriteti ligjor për të bërë shpenzime dhe e drejta e punonjësve federalë për të marrë rimbursim për rrobat e tyre të punës.

⁴⁹ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të parë të Përgjithshëm McCarl në Wikipedia dhe Historiku i GAO-s. <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/history/>; https://en.wikipedia.org/wiki/John_R._McCarl dhe libri "GAO Lider i INTOSAI-t", faqe 32

Ai nuk pranoi të autorizojë shpenzimet e 100 milion dollarëve të fondeve të Administrimit të Punëve Publike për pastrimin e lagjeve të varfëra dhe nuk pranoi të lejojë Departamentin e Bujqësisë të përdorë fonde për lehtësimin e thatësirës për blerjen e qengjave të tepërt, si një mjet për mbështetjen e çmimeve. Ai argumentoi se ligji thjesht nuk autorizonte veprime të tilla.

McCarl kundërshtoi kontratat për ndërtimin e Urës Memoriale të Arlington 12.5 milion dollarë, pasi agjencia shtetërore kërkoi marrjen në punë të një kontraktori të përgjithshëm, dhe jo të kompanive specifike, ndërkohë që McCarl besonte se këtë e kërkonte ligji. Kongresi miratoi legjislacionin për ndryshimin e ligjit, sipas sugjerimit të McCarl.

Vendimet e tij ishin shpesh shumë të diskutueshme dhe ai ishte gjerësisht jopopullor brenda qeverisë. Ai ishte shumë kritik ndaj Marrëveshjes së Re (New Deal) të promovuar nga Presidenti Franklin D. Roosevelt, duke pretenduar se agjencitë e New Deal u krijuan me ngut, harxhuan shumë para dhe kishin fuqi amorfe.

Ai kritikoi gjithashtu Kongresin për delegimin e autoritetit tepërt në degën ekzekutive. Shkencëtari politik Harvey Mansfield, duke shkruar në vitin 1939, e konsideroi McCarl një zell kryqtar kur bëhej fjalë për llogaridhënien qeveritare.

McCarl u përpoq ta shndërrojë GAO-n në një agjenci kompetente dhe me autoritet. Në gjashtë vitet e para të detyrës, ai kontrollonte rreptësisht kohën e fillimit dhe ndalimit të punës, ndaloi punonjësit të diskutonin për gjëra që nuk kishin lidhje me punën dhe kërkonte që punonjësit të qëndronin në tavolinat e tyre. Ai i zbuti këto rregulla në mënyrë të konsiderueshme në vitin 1927 pasi kuptoi se po dëmtonin moralin e stafit.

GAO u krijua nga Zyra e Kontrolluesit të Thesarit dhe McCarl trashëgoi pjesën më të madhe të 1,700 punonjësve të asaj zyre. Ai kryesisht ruajti strukturën e Thesarit, megjithëse përqendroi autoritetin e aprovimit për komunikim me Kongresin në zyrën e tij. Ai gjithashtu krijoi një zyrë juridike dhe urdhëroi që çdo interpretim i çështjeve ligjore të kalonte me nënshkrimin e tij. Në vitin 1922, ai themeloi një Seksion të Kontabilitetit për të nënshkruar të gjitha shpenzimet kontraktuale të qeverisë, një Drejtori Transporti për të siguruar që kostot e transportit të ishin të arsyeshme, si dhe një Seksion i Hetimeve për të bërë hetime dhe inspekte, të shkruante raporte dhe të bënte rekomandime në lidhje me operacionin dhe procedurat financiare të qeverisë federale. Kjo njësi (që më vonë u quajt Zyra e Hetimeve në fund të viteve 1920) u bë shpejt krah kryesor i GAO-s.

Nga viti 1921 deri në fund të Luftës së Dytë Botërore në vitin 1945, GAO u përqendrua në shqyrtimin e përputhshmërisë dhe ligjshmërisë së shpenzimeve qeveritare. Kjo qasje legaliste reflektonte qasjet e auditimit gjatë shekullit të 19 dhe fillimit të shekullit të 20, të cilat kishin synim shqyrtimin e kujdesshëm të të dhënave fiskale. Puna audituese kryhej në nivel qendror, çka do të thotë se agjencitë qeveritare kishin detyrimin të dërgonin të dhënat e tyre fiskale pranë GAO-s.⁵⁰ Kontrollon i Parë i Përgjithshëm, Avokati John R. McCarl, në raportin e tij vjetor për vitin 1926 shprehej se ***"funksioni kryesor i Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit është çështja nëse çdo shpenzim është kryer në përputhje me ligjin"***.

Pjesa më e madhe e punës së GAO-s⁵¹ gjatë viteve të hershme përqendrohej në kontrollin e faturave dhe rregullimin e llogarive të zyrtarëve zbatues pranë degëve respektive të lëvrimit të pagesave federale. Departamentet dhe agjencitë dërgonin faturat e tyre pranë GAO-s, të cilat auditoheshin me qëllim verifikimin e ligjshmërisë, rregullshmërisë dhe saktësisë së shpenzimeve. Ekzaminimi i faturave dhe dokumentet mbështetëse i lejuan GAO-s të shikonte nga afër shpërndarjet buxhetore, detyrimet financiare të qeverisë federale,

⁵⁰ Seria "Botime KLSH", "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 29, viti 2018
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

⁵¹ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 25. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 30-31,
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

artikujt e blerë dhe/ose shërbimet e prokuruar, dokumentet pranuese dhe miratuese të nënshkruara nga zyrtarët përkatës të agjencive federale, si edhe metodat e pagesës.

Shumica e auditimeve të kryera në këtë periudhë ishin auditime pas faktit, duke qenë se zyrtarët e departamenteve qeveritare dërgonin pranë GAO-s formularët e disbursimeve pas ekzekutimit të pagesave përkatëse.

Kontrollori i Përgjithshëm i asaj periudhe, McCarl, preferonte auditimet para faktit, kur agjencitë dërgonin faturat dhe formularët përkatës për auditim pranë GAO-s para ekzekutimit të pagesës. Sipas këtij sistemi, GAO shqyrtonte paraprakisht shpenzimet e propozuara dhe verifikonte saktësinë e vlerave. Sistemi i auditimit para faktit, u lejoi zyrtarëve disbursues së pagesave të kryenin miratimin e tyre pa menduar nëse këto do ta kalonin auditimin e GAO-s dhe nëse do të ekzekutoheshin si përfundim i procedurës.

Pavarësisht faktit që McCarl mendonte se sistemi i auditimit para faktit ishte më ekonomik dhe efikas se ai pas faktit, ai ishte i ndërgjegjshëm se funksionimi i tij kërkonte një numër më të madh punonjësish sesa numri që dispononte në atë kohë GAO. Si rrjedhojë, GAO në atë periudhë ishte në gjendje të kryente vetëm auditime para faktit selektive dhe vetëm gjatë mandatit të McCarl. Në thelb auditimi para faktit u braktis pas largimit të tij nga detyra. Gjithashtu shpenzimet qeveritare u rritën aq shumë gjatë viteve 1930 dhe 1940 sa që ishte e pamundur për GAO-n të ofronte një qasje të qëndrueshme në fushën e auditimeve para faktit.

Në kohën kur McCarl ishte ende Kontrollor i Përgjithshëm, qeveria mbështeti një sistem garantues, sipas të cilit GAO shqyrtonte kërkesat për rialokimin e fondeve të papërdorura. Sipas këtij sistemi qeveria përcillte miratimet e rialokimeve të fondeve tek Departamenti i Thesarit, të cilat duhet të nënshkruheshin nga Sekretari i Departamentit të Thesarit dhe nga Kontrollori i Përgjithshëm. Ky sistem funksionoi deri në vitin 1950 kur me miratimin e Ligjit të Buxhetimit dhe Procedurave të Kontabilitetit nuk nevojitej më nënshkrimi i Kontrollorit të Përgjithshëm dhe Sekretarit të Thesarit për rialokimet e fondeve të papërdorura.

Aktivitetet të tjera në të cilat GAO ishte e përfshirë kishin të bënin me marrjen e kopjeve të pagesave qeveritare të anuluar, të cilat rakordoheshin me llogarinë e qeverisë; me lëshimin e vendimeve për çështje pagesash; me ndihmën e ofruar në procesin e kërkesave financiare për/dhe kundër qeverisë; si dhe caktimin e formateve të kontabilitetit dhe sistemeve të kontabilitetit në sektorin publik.

Ngarkesa e punës audituese së GAOs u rrit edhe më tepër gjatë vitit 1930, pasi paratë federale u përdorën për të financuar politikën e "New Deal", përpjekjet e rimëkëmbjes dhe të ndihmës për të luftuar Depresionin e Madh, gjatë administratës së presidentit Franklin D. Roosevelt. GAO filloi punën audituese në vitin 1921 me rreth 1700 të punësuar dhe shumë shpejt e gjeti veten në mungesë personeli dhe nisi rekrutimet në procesin e shqyrtimit të faturave dhe dokumenteve mbështetëse. Në vitin 1939 GAO kishte rreth 5,000 të punësuar. Edhe pse Uashingtoni vazhdonte të ishte qendra e aktiviteteve të GAOs, audituesit për herë të parë filluan të kryenin punë audituese në terren gjatë këtyre viteve. Gjatë administratës Roosevelt, ato filluan auditimet e disa programeve bujqësore qeveritare në Kentucky dhe në disa shtete jugore.

Kontrollori i Përgjithshëm miratoi formatet, si më sipër, të cilët duhet të përdorshin nga agjencitë qeveritare për të regjistruar disbursimet e tyre në sistemet e kontabilitetit të atëhershëm.

Kontrollori i Përgjithshëm McCarl gjatë kësaj periudhe u ndesh shpesh me ekzekutivin për shkak të vendimeve të tij lidhur me bllokimin e disa shpenzimeve qeveritare, pasi ai interpretonte dispozitat ligjore në mënyre rigoroze. Ai bllokoi disa nga shpenzimet e miratuara nga Presidentit Roosevelt për të financuar New Deal dhe u përfshi në konflikte juridiksionale me Departamentin e Drejtësisë dhe Departamentin e Thesarit. Gjatë viteve 1930-të, Presidentët Herbert Hoover dhe Franklin Roosevelt u përpoqën të dobësonin GAO-n, pa arritur në qëllimin e tyre pasi Kongresi e mbështeti institucionin⁵².

Mjedisi i zyrave të GAOs në vitet 1920 dhe 1930 ndryshonte shumë nga mjediset e punës moderne. Nëse gjykojmë situatën sipas standardeve

⁵² Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 25. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 30-31, http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

të kohës sonë, McCarl do të dukej tepër i ashpër. Në fillimet e tij si Kontrollor i Përgjithshëm, McCarl kontrollonte në mënyrë rigoroze mjedisin e punës. Për të sinjalizuar fillimin dhe mbarimin e orarit të punës, orarin e drekës, si dhe ndalimin e pirjes së duhanit binin këmbana.

Sipas një buletini të vitit 1925⁵³, raportohej se dita e punës fillon në 9:00 të mëngjesit dhe përfundon në 4:30 pm, me një pushim dreke nga ora 12:30 për 1:00 pm. Në buletin shpjegohet se "nëpunësve dhe punonjësve të administratës nuk u lejohet të vizitojnë njëri-tjetrin, ose të pranojnë vizita gjatë orarit të punës, me përjashtim të punës zyrtare, vetëm me dijeninë dhe pëlqimin e eprorëve të tyre, shëtitjet në korridoret e ndërtesës gjithashtu nuk janë të lejuara." Buletini paralajmëron se Kontrollori i Përgjithshëm do të ndërmarrë "veprimet e përshtatshme" në qoftë se punonjësit largohen para orës 12:30 për pushimin e drekës ose para 4:30 pm.

Gjatë viteve në vazhdim të mandatit të tij disa nga rregullat e vendosura u bënë më fleksibël. Në vitin 1927, në raportin vjetor të GAOs ai shprehej se *"entuziazmi ka qenë karakteristika kryesore e shërbimit si Kontrollor i Përgjithshëm. Stafit është treguar vigjilent, i aftë dhe i zellshëm"*. McCarl gjithashtu shprehej, po në të njëjtin raport, se përmirësimi i sjelljes etike të stafit erdhi si rezultat i *"pakësimit të kontrolleve dhe rregullave kufizuese, si dhe zgjerimit të besimit dhe përgjegjshmërisë individuale të gjithsecilit"*.

Si një mbikëqyrës këmbëngulës financiar, McCarl patjetër la gjurmë të thella në pavarësisë dhe integritetin e këtij institucioni. Afati 15-vjeçar i mandatit të tij si Kontrollor i Përgjithshëm përfundoi në vitin 1936. Editoriale dhe artikuj të ndryshëm nëpër gazeta kombëtare vunë në dukje arritjet e tij:

"Midis njerëzve të Uashingtonit, ai ishte i hapur, i vetmuar dhe inkurajues", komentoj gazeta **St. Louis Post-Dispatch**.

⁵³ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 25. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria "Botime KLSH", "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 32, http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Ndërsa gazeta **Hartford Courant** vuri në dukje se "*McCarl nuk ishte as neglizhent, i pakujdesshëm apo i mbyllur ndaj sugjerimeve, por i ndërmori vendimet e tij pa frikë apo favoritizma*".

Kur u largua nga detyra, McCarl i dërgoi një letër stafit të GAOs, në të cilën ai i falenderoi punonjësit për përpjekjet e tyre dhe u kërkoi atyre të vazhdonin luftën për promovimin e "ndershmërisë në qeverisje".

Kongresmeni Lindsay C. Warren⁵⁴: sfida dhe ndryshime 1940-1945

Pas një kërkimi të gjatë për një Kontrollor tjetër të Përgjithshëm, në vitin 1939 Presidenti Roosevelt emëroi ish-senatorin Fred Brown në këtë pozicion. Problemet shëndetësore e detyruan Brown të japë dorëheqjen pas vetëm një viti në detyrë.

Lindsay C. Warren, një deputet i Dhomës së Përfaqësuesve i cili shërbeu për pak kohë si udhëheqës i shumicës në Dhomën e Ulët të Kongresit, u emërua Kontrollor i Përgjithshëm.

Lindsay Carter Warren (16 dhjetor 1889 - 28 dhjetor 1976) ishte një Kongresmen i Partisë Demokratike të SHBA-ve nga Karolina e Veriut midis viteve 1925 dhe 1940.

Në vitin 1912, Warren u emërua avokat i qarkut për Beaufort County, në Karolinën e Veriut, dhe u zgjodh kryetar i komitetit ekzekutiv për Partinë Demokratike të qarkut; ai do të mbante të dy postet deri në vitin 1925.

⁵⁴ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Përgjithshëm Lindsey Warren në Wikipedia dhe nga Botimi i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 33-34, viti 2018
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf
https://en.wikipedia.org/wiki/Lindsay_Carter_Warren

Ai u zgjodh në Senatin e Karolinës së Veriut në 1917 dhe 1919, duke shërbyer si president i Senatit në 1919 dhe 1920, dhe si kryetar i komisionit të veçantë legjislativ për aktet e kompensimit të punëtorëve.

Në vitin 1920, Warren arriti të parandalojë një votim në Senat për ratifikimin e amendamentit të 19-të, i cili do të garantonte votimin e grave (megjithatë, shteti i Tenesit ratifikoi ndryshimin ditën tjetër, duke e bërë ndryshimin në fuqi në të gjithë vendin).

Më 1923, Warren u dërgua në Dhomën e Përfaqësuesve të Karolinës së Veriut për një mandat të vetëm para se të zgjidhej, në 1924, në Kongresin e 69-të të Shteteve të Bashkuara. Ai u rizgjodh shtatë herë, duke shërbyer në Dhomën e Përfaqësuesve të Sh.B.A nga 4 mars 1925 deri më 1 nëntor 1940, kur dha dorëheqjen nga Kongresi. Gjatë Kongreseve të 72-të deri në 76-të, ai ishte kryetar i Komitetit të Llogarive. Ai ishte gjithashtu një delegat në Konventat Kombëtare Demokratike në 1932 dhe 1940, dhe kryesoi Konventën Demokratike të Karolinës së Veriut në 1930 dhe 1934.

Warren u largua nga Kongresi për të pranuar postin e Kontrollorit të Përgjithshëm të Shteteve të Bashkuara, duke shërbyer në atë rol për gati katërmëdhjetë vjet, deri më 1 maj 1954. Presidenti Franklin Roosevelt ia kishte ofruar Warren postin në 1936 dhe në 1938, por ai e kishte refuzuar atë.

Si Kontrollor i Përgjithshëm, Warren udhëhoqi GAO-n gjatë Luftës së Dytë Botërore dhe bashkëpunoi me Komitetin Truman për të mos lejuar shkelje nga nënkontraktorët tek kontraktorët e mbrojtjes. Ai realizoi një shtim të ndjeshëm të fuqisë punëtore të agjencisë dhe riorganizoi gjerësisht GAO-n.

Warren hyri në zyrë duke besuar se GAO duhet të zgjerojë marrëdhëniet e saj të veçanta me Kongresin. Pas disa vitesh në detyrë, ai shkroi, "Nga sfondi historik i Zyrës së Përgjithshme të Kontabilitetit një gjë qëndron në lehtësim të guximshëm, dhe kjo është nevoja absolute për një agjenci përgjegjëse vetëm për Kongresin, plotësisht pa ndikime të tjera, për të audituar dhe të zgjidhë llogaritë publike, të sigurojë Kongresin raporte gjithëpërfshirëse dhe kërkuese mbi transaksionet financiare të Qeverisë."

Warren forcoi marrëdhëniet e GAO-s me Kongresin dhe bëri domethënie deklaraten në Aktin e Riorganizimit të vitit 1945 që GAO ishte "një pjesë e degës legjislative të qeverisë".

Warren u kthye në Shtëpinë e Përfaqësuesve të Karolinës së Veriut për dy kushte shtesë në 1959 dhe 1961, dhe vdiq në 1976 në qytetin e tij të lindjes në Uashington, Karolinën e Veriut.

Një artikull në Arkivin e Kongresit i datës 9 maj 1946 e përshkruan si më poshtë qasjen e re të Kontrollorit të Përgjithshëm Warren për menaxhimin e GAO-s: "Warren hapi dritaret, e pastroi atë nga pluhuri, krijoi stimuj. Ai solli në dritë mendje brilante që fshiheshin nëpër korridoret e institucionit dhe i vendosi ato në punë duke ndezur imagjinatën e tyre".

Përgjithësisht Warren pati marrëdhënie të mira me Kongresin gjatë mandatit të tij. Ai⁵⁵ u impenjua për ta transformuar GAO-n në një institucion më të dobishëm dhe për të ndryshuar qasjen e auditimit me qëllim përmirësimin e efijencës.

Për shkak të impenjimit të SHBA-ve në Luftën e Dytë Botërore, Warren u përball me sfida të mëdha që në fillim të mandatit. Në këtë periudhë institucioni vazhdoi të kryente të njëjtën punë audituese si para fillimit të luftës, por vëllimi i saj ishte rritur në mënyrë më të konsiderueshme. Prodhimi industrial në shërbim të luftës filloi të rritej ndjeshëm pas vitit 1941. Fabrikat përshtatën teknologjinë prodhuese për të përmbushur

⁵⁵ Profil i Lindsay Warren, 2017, <https://www.ncbar.org/news/lindsay-warren-1924-2016/>

kërkesat e luftës. Zyrat qeveritare u zgjeruan së tepërmi dhe shpenzimet që dërgoheshin tek GAO për shqyrtim po kështu u katërfishuan. Duke qenë se pjesa më e madhe e burrave u vendos në shërbim të luftës, femrat hynë në tregun e punës, duke marrë punë edhe në sektorin industrial. Po kështu edhe në GAO në fund të vitit 1945 femrat përbënin rreth 63% të të punësuarve.

Aktivitetet e GAO-s në atë kohë përfshinin rishikimin e kontratave të mbrojtjes dhe auditimin e llogarive të ushtrisë dhe marinës. Për shkak të luftës GAO ishte e detyruar të shqyrtonte fatura transporti që shërbenin për të lëvizur trupat, pasi i gjithë rrjeti transportues i vendit ishte vendosur në shërbim të luftës. Falë një ndryshimi ligjor, institucioneve iu lejua të paguanin faturat e paraqitura nga transportuesit e ndryshëm, pa verifikuar nëse çmimet e vendosura ishin të sakta. Puna e GAO-s pikërisht konsistonte në shqyrtimin e të gjitha këtyre faturave që tashmë ishin shlyer nga institucionet dhe në përcaktimin e atyre rasteve kur institucionet kishin paguar më tepër ose më pak kundrejt transportuesve.

Për të përballuar ngarkesën e punës, Warren punësoi auditues dhe zyrtarë të tjerë duke rritur numrin e të punësuarve deri në 15.000 në vitin 1946. Gjatë kësaj periudhe punonjësit ishin të detyruar të punonin më orar të zgjatur. Ata u përballën me një numër prej 35 milionë faturash të pa audituara në vitin 1945. Në vitin 1947, GAO arriti të kryente 490 milionë kontrole dhe të auditonte 92,000 llogari të zyrtarëve përgjegjës, 5 milionë fatura transporti, 1.5 milionë kontrata dhe 260 milionë urdhra postare.

Vetë Warren shprehej se *"Në këtë institucion ka shumë humanitet"*. Personaliteti i tij nuk e lejonte të bashkohej me vetëkënaqjen e paraardhësve të tij. *"Para se të merrja përsipër mandatin, të gjithë më thoshin se GAO kishte gjithmonë 100% të drejtë. Kjo është disi e frikshme, nëse është e vërtetë. Unë nuk ndaj të njëjtin mendim lidhur me këtë nivel të pretenduar përsosmërie. Faktikisht, realiteti nuk ka rezultuar aq i keq sa thashethemet. Pas 5 vitesh përmirësimi, jam i prirur të mendoj se ndoshta ne kemi të drejtë për rreth 75% të kohës"*.

Ndryshimi drejt auditimit gjithëpërfshirës⁵⁶, 1945-1954

Përvoja e kohës së luftës, shënjoj fundin e epokës së kontrollit të faturave për GAO-n. Rritja e dokumenteve tregoi se sa e vështirë ishte për një institucion të vetëm të kryente shqyrtimin e çdo disbursimi të qeverisë. Lufta theksoi gjithashtu një numër çështjesh që kishin të bënin me llogaridhënien dhe përgjegjshmërisë. Në vitet 1940, Kontrollori i Përgjithshëm Warren vuri në dukje mungesën e përgjegjshmërisë së qeverisjes dhe problemet lidhur me mashttrimet në kontratat qeveritare. Ai komentoi mbi këto praktika të diskutueshme, duke vënë në dukje se "Gjatë ... luftës në disa raste mungesa e standardeve morale në rangun e qeverisjes ka qenë tronditëse. Ne kemi raportuar shumë nga këto raste. Qëndrimi në atë kohë ishte: - çfarë problemi ka? Jemi në luftë." Këto përgjigje ishin tmerrësisht dekurajuese për ne si institucion. "Warren shprehte përbuzjen e tij për mashtrimin dhe korrupsionin duke deklaruar se *"shumica dërrmuese e njerëzve në qeverisje janë të ndershëm, të aftë dhe të ndërgjegjshëm, veçanërisht punonjësit e vjetër të karrierës. Disa mollë të kalbura nuk mund të infektojnë të gjithë shportën, por e bëjnë atë të mbajë erë të keqe. Unë besoj se ekziston një kod zyrtar moral që mund të ndihmojë ndalimin e këtyre individëve"*.

Warren arriti në përfundimin se institucioni i tij do të mund t'i shërbente kombit më mirë duke ndryshuar mënyrën e kryerjes së punës audituese. Pas luftës, Kontrollori i Përgjithshëm arriti të realizonte një përdorim më të mirë të burimeve njerëzore dhe financiare të GAO-s duke rritur efektivitetin e institucionit. Për të arritur këtë qëllim, ai ndryshoi qëllimin e auditimeve të GAO-s duke e larguar atë nga auditimi i faturave financiare. Në fund të viteve 1940, GAO filloi auditimin e ndërmarrjeve qeveritare, auditimet "gjithëpërfshirëse", si dhe u angazhua me institucionet qeveritare për ti ndihmuar ato në përmirësimin e sistemeve të tyre të kontabilitetit. Përpjekjet e tij u kurorëzuan me aprovimin në vitin 1945 të Ligjit mbi Kontrollin e Ndërmarrjeve Publike, i cili autorizonte auditimin e korporatave në

⁵⁶ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 34. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria "Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 35, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

pronësi të publike dhe të atyre që kishin pronësi të përzierë (shtetërore dhe private). Për të përmbushur kërkesat e ligjit, Warren krijoi një Divizion për Auditimin e Korporatave në vitin 1945, si dhe punësoi kontabilistë për të kryer auditime vjetore të këtyre korporatave. Puna e këtij Divizioni parapriu ndryshimin rrënjësor të auditimeve të GAO-s në fillim të viteve 1950, të cilat tashmë ishin vetëm auditime gjithëpërfshirëse, ose auditime të përputhshmërisë, ligjshmërisë, integritetit dhe efektivitetit të përdorimit të fondeve publike. Në vend që të përqendrohej në transaksionet fiskale individuale, GAO filloi shqyrtimin e menaxhimit financiar dhe kontrollit të brendshëm në agjencitë qeveritare. Përgjegjësia për kontrollin e faturave u zhvendos tek agjencitë e ndryshme ekzekutive, pasi GAO tashmë u përqendrua në hartimin e parimeve të kontabilitetit, kryerjen e auditimeve, si dhe auditimin e kontrolleve dhe procedurave financiare.

Auditimi i rregullshmërisë ishte një kthesë e rëndësishme për GAO-n. Agjencia reduktoi numrin e nëpunësve që merreshin me shqyrtimin e faturave dhe nisi punësimin e kontabilistëve. Në vitin 1947, stafi i GAO-s ishte 4.000 më pak se sa 14,904 punonjës që kishte qenë numri më i lartë. Në vitin 1951, kur GAO u zhvendos në selinë e re pranë Ndërtesës së Pensioneve, kishte të punësuar më pak se 7000 njerëz, ose më pak se gjysma e numrit të të punësuarve në 1946. Disa nga këta nëpunës u larguan menjëherë pas përfundimit të luftës pasi ishin punësuar për një periudhë të përkohshme dhe nuk kishin pozicione të përhershme të shërbimit civil. Të tjerët u larguan për shkak të reduktimeve të vendeve të punës. Disa prej tyre, si për shembull stafi prej 779 personash i Divizionit të Llogarive Postare, u transferuar së bashku me funksionet e përkatëse pranë agjencive të ndryshme ekzekutive. Një grup i vogël i tyre mbeti në GAO dhe u fokusua kryesisht në verifikimin e faturave të transportit, një qasje kjo e vjetër ndaj auditimit që GAO ruajti deri në vitin 1975. Tranzicioni në auditimin gjithëpërfshirës solli ndryshime të mëdha për personelin dhe proceset e organizimit të punës në GAO. Disa nga ndryshimet ishin të vështira dhe shkaktuan debate midis menaxherëve të lartë të agjencisë. Drejtuesit e njësive që kishin qenë kyç në shqyrtimin e faturave tashmë përballeshin me zhdukjen e funksioneve të tyre. Për shembull, në vitin 1950, Warren shkriu Divizionin e vjetër të Kontabilitetit, sepse shumica e punës së tij ishte ndërprerë. Me kërkesë të Kontrollorit të

Përgjithshëm Warren, Ted B. Westfall⁵⁷, një zyrtar në Divizionin e Auditimit të Korporatave shqyrtoi operacionet dhe organizimin e punës në GAO në vitet 1949 dhe 1952. Ai arriti në përfundimin se proceset e punës, kompetencat dhe trajnimi i stafit, marrëdhëniet mes avokatëve dhe divizioneve operative, problemi i përzgjedhjes së asistentëve menaxherialë në bazë të vjetërsisë dhe jo meritave, si dhe masa në të cilën mbikëqyreshin operacionet e GAO-s ngadalësonin së tepërmi punën. Westfall dha një numër rekomandimesh tepër të forta të cilat synonon pastrimin e institucionit nga konceptet dhe procedurat e vjetruara, integrimin e përpjekjeve të reja gjithëpërfshirëse të auditimit dhe sistemet e kontabilitetit me qëllim përmirësimin e punës së GAO-s. Disa prej sugjerimeve të tij Westfall u pasqyruan në riorganizimin e funksioneve të auditimit nga Kontrollori i Përgjithshëm Warren në fillim të viteve 1950. Në vitin 1952, Warren vendosi Westfall në krye të Divizionit të Auditimeve, i cili përmblihte katër njësi ekzistuese. GAO gjithashtu reduktoi numrin e punonjësve me 400 punonjës.

Me zhvendosjen në auditimin gjithëpërfshirës, GAO hartoi udhëzime të hollësishme për punonjësit e saj. Fillimisht hartoi një Manual të Auditimit Gjithëpërfshirës (CAM) në vitin 1952. Manuali përbëhej nga kapituj ku trajtoheshin tema mbi autoritetin dhe përgjegjësitë e auditimit; objektivat dhe politikat e auditimit; si kryet auditimi; standardet e zbatueshme; natyra e kontrollit të menaxhimit; dhe përshkrimet e aktiviteteve të ndryshme që i nënshtrohen auditimeve (prokurimet, mbrojtja e pronës shtetërore, udhëtime/dieta, botimet e kështu me radhë). Institucioni e përditësoi këtë manual disa herë pas vitit 1952. Në vitin 1981, Manuali i Raporteve të Auditimit dhe Manuali i Politikës së Përgjithshme zëvendësuan MAGJ. Në fillim të viteve 1950, GAO gjithashtu botoi një Raport Manual për punonjësit, i cili përshkruante politikat bazë për zhvillimin dhe shkrimin e raporteve të auditimit. Manuali i Komunikimit zëvendësoi Manualin e Raporteve të Auditimit në vitin 1989. Manuali aktual i Politikat dhe Procedurave të Përgjithshme dhe Manuali i komunikimit janë në dispozicion në intranetin e GAO-s. Në fund të viteve 1940, Warren, në bashkëpunim

⁵⁷ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 27. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria "Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 37, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

me Departamentin e Thesarit dhe Zyrën e Buxhetit, luajti një rol kyç në krijimin e Programit për Përmirësimin e Kontabilitetit. Kjo përpjekje bashkëpunuese për të zhvilluar programe të kontabilitetit të qeverisë dhe për të përmirësuar menaxhimin financiar u quajt në vitin 1959 Program për Përmirësimin e Menaxhimit të Përbashkët Financiar. Në këtë kuadër GAO angazhoi Divizionin e Sistemeve të Kontabilitetit, i cili ishte krijuar nga Warren në vitin 1948. Warren gjatë mandatit të tij pati marrëdhënie të mira me ligjvënësit dhe gjeti mbështetje të konsiderueshme në Kongres në përpjekjet e tij për të transformuar GAO-n. Në vitin 1950, Ligji i Buxhetit dhe i Procedurave të Kontabilitetit përforcoi nga këndvështrimi ligjor ndryshimet e pasluftës në procedurat e punës së GAO-s. Shtetet e Bashkuara u përballën me shumë sfida të tjera pas Luftës së Dytë Botërore, si për shembull ndryshimet ekonomike në vend në vitin 1950, veprimet ushtarake në Kore dhe Lufta a Ftohtë me bllokun komunist. Qeveria federale gjithashtu shpenzoi shumë të ardhura në aleanca ushtarake dhe ndihmoi shtetet e rrënuar nga Lufta e Dytë Botërore në rimëkëmbjen e tyre ekonomike. Për të monitoruar shpenzimet brenda dhe jashtë vendit, GAO themeloi zyrtarisht një rrjet zyrash rajonale në fillim të viteve 1950 dhe hapi një zyrë Evropiane në vitin 1952.

Në vitin 1951, GAO u zhvendos në një ndërtesë të re në G Street, përballë ndërtesës së Pensioneve. Presidenti Harry Truman mori pjesë në përrurimin e ndërtesës. Në fjalën e tij Presidenti vuri në dukje se shumë njerëz në qeveri e konsiderojnë GAO-n si "*një gogol që nuk i lejon të bëjnë si të duan*⁵⁸". Por ai nuk pajtohej me këtë mendim dhe tha se: "Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit nuk është e tillë. Ajo është një pjesë vitale e qeverisë sonë. Puna e saj ka një dobi të jashtëzakonshme për të gjithë ne. Njerëzit që drejtojnë Zyrën e Përgjithshme të Kontabilitetit sigurojnë që meritojnë një seli të re dhe më të mirë."

Pavarësisht faktit që mandati i Kontrollorit të Përgjithshëm përfundonte në vitin 1955, Warren dha dorëheqjen në vitin 1954 për arsye shëndetësore.

⁵⁸ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 30. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria "Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 39, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Kontabilisti Joseph Campbell ⁵⁹ : auditimet e ekonomikitetit dhe efiçencës 1954-1965

Në vitin 1954, Joseph Campbell u emërua Kontrollor i tretë i Përgjithshëm i SHBA-ve. Ai ishte i pari kontabilist në krye të GAO-s, që zhvilloi më tej konceptin e auditimit të plotë dhe të zgjeruar të filluar nga Warren.

Joseph Campbell (25 mars 1900 - 21 qershor 1984) ishte Kontrollori i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara, në detyrë nga 14 dhjetor 1954 - 31 korrik 1965.

Campbell lindi në New York City në 25 mars 1900. Ai u arsimua në shkollë në New York dhe u diplomua në Universitetin Columbia në 1924. Ai shërbeu për pak kohë në Ushtrinë e Sh.B.A. në 1918. Midis 1924 dhe 1933, ai punoi si një llogaritar dhe kontrollues në industrinë private në New York.

Nga 1933 deri në 1941, ai udhëhoqi firmën e tij të kontabilitetit. Në 1941, ai u bë Ndihmës i Drejtorit të Thesarit të Universitetit Columbia dhe, në 1949, Drejtor i Thesarit dhe Zëvendës President i Kolumbisë.

⁵⁹ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Katërt të Përgjithshëm të SHBA-ve Joseph Campbell në Wikipedia dhe nga Seria "Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 40, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf.
[https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell_\(accountant\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Campbell_(accountant))

Kur Kontrollori i Përgjithshëm Lindsay Carter Warren dha dorëheqjen, Presidenti i SHBA-ve Dwight D. Eisenhower emëroi Kontrollor të Përgjithshëm të GAO-s kontabilistin e njohur Joseph Campbell, partner i shumë zyrave të konsulencës financiare, me të cilin ishte njohur gjatë kohës kur Eisenhower ishte President i Universitetit të Columbia-s.

Campbell riorganizoi GAO-n në vitin 1956. Ai themeloi Stafin e Politikave të Kontabilitetit dhe Auditimit, përgjegjës për zhvillimin e parimeve dhe standardeve të kontabilitetit për të udhëhequr agjencitë ekzekutive dhe për formulimin e politikave të kontabilitetit, auditimit dhe hetimit të GAO.

Campbell hoqi Zyrën e Hetimeve dhe integroi funksionet e saj hetimore në pjesë të tjera të GAO, veçanërisht zyrat rajonale. Një nga objektivat e riorganizimit të Campbell ishte pajisja më e mirë e GAO-s për të audituar punën e mbrojtjes, veçanërisht auditimet e kontratave.

Kontributet më të rëndësishme të tij ishin rekrutimi dhe programet e formimit profesional, të cilat filluan në 1956. Campbell i kushtoi shumë vëmendje personale zhvillimit profesional të stafit të GAO. Edhe pse kompleksiteti në rritje dhe natyra e ndryshueshme e punës së GAO e bëri këtë përpjekje të domosdoshme, Campbell meriton kredi për udhëheqje në këtë fushë.

Gjatë mandatit të tij për më shumë se 10 vjet, GAO vazhdoi të evoluojë në organizim dhe funksione; Campbell u mbështet në punën e Warren në shumicën e fushave dhe ndërmori disa nisma të reja. Auditit gjithëpërfshirës u zhvillua më tej, dhe shumica e gjurmëve të auditimeve të vjetra u zhdukën.

Campbell pati një ndikim të konsiderueshëm në punën, organizimin dhe punonjësit e GAO.

Campbell u largua nga GAO para përfundimit të mandatit të tij 15-vjeçar, për shkak të problemeve shëndetësore.

Nën drejtimin e tij, puna e GAO-s reflektoi ndryshimin e nevojave kombëtare, duke u përfshirë në çështje si menaxhimin financiar të programeve të asistencës së jashtme dhe ushtarake, prokurimin dhe përdorimin e pajisjeve të automatizuara të përpunimit të të dhënave, si dhe projektet e NASA.

Campbell punësoi më shumë kontabilistë dhe u angazhua për të rritur nivelin profesional të stafit të GAO-s. Ky mund u shpërblye, pasi nga viti 1965 më shumë se gjysma e të punësuarve në GAO kishin diploma universitare.

Nën drejtimin e Campbell, GAO ndërmori një program të gjerë trajnimesh të brendshëm për punonjësit, duke punësuar Dr. Leo Herbert, një kontabilisti i certifikuar publik dhe ish-profesor kontabiliteti, për të shërbyer si drejtor i menaxhimit të stafit. Në përmbushje të mandatit që iu besua me qëllim profesionalizimin e stafit, Dr. Herbert zhvilloi aktivitete trajnuese gjatë periudhës 1956 dhe 1974. Ai u mësoi të punësuarve rishtazi kuadrin konceptual të "planifikimit, kryerjes së punës dhe rishikimin e saj", të cilat ai i lidhte me "**kriteret, shkaqet, dhe efektet**".

Audituesit mësuam⁶⁰ se, së pari ata duhet të kuptonin **kriteret** që do të përdornin në vlerësimin e funksionimit të një programi të veçantë federal. Dr. Herbert shpjegoi se duke analizuar gjendjen e një programi në një kohë të caktuar dhe duke e krahasuar atë me kriteret, një auditues mund të përcaktojë se si programi ka operuar dhe si duhet të operojë në të ardhmen. Pra, audituesi duhet të vlerësojë **situatën** - "ajo që është", - kundrejt **kritereve** të pranueshme - "ajo që duhet të jetë". Kështu, duke përdorur teknikat e pranuar të auditimit, audituesi mund të identifikojë **shkaqet** dhe **efektet** e mangësive në operacionet e programit.

Campbell theksoi edhe më tej rëndësinë e pavarësisë së audituesve të GAO-s, duke shkuar aq larg sa të dekurajojë punonjësit e tij ndaj antarësimit në organizata të jashtme profesionale (si Shoqata Federale e Kontabilistëve të Qeverisë), ose nga shoqërimi i tepërt më punonjësit

⁶⁰ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 39.. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Botimi i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 40, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

e agjencive të tjera qeveritare. Një ish-zyrtar i GAO ka treguar se në një rast ai bashkë me disa kolegë të tij u anëtarësuan në një ekip buling me disa punonjës të subjektit të audituar. Campbell mori vesh dhe i thirri në zyrë: "Ai më pyeti nëse doja të vazhdoja karrierën si lojtar buling apo si kontabilist. Unë i thashë si kontabilist. Ai atëherë tha: Mirë, atëherë grupi i auditimit duhet të largohet nga ekipi i buling".

Kontrollori i Përgjithshëm nuk kishte shumë interes në Programin e Përbashkët të Përmirësimit të Menaxhimi Financiar dhe në punën e GAO-s me Thesarin dhe Byronë e Buxhetit, rrjedhimisht ky aspekt pati rënie gjatë mandatit të Campbell.

Campbell i kushtoi vëmendje të veçantë punës së zyrave rajonale të GAO-s. Ai takohej çdo vit me menaxherët rajonalë dhe themeloi një Divizion të Operacioneve Rajonale për të koordinuar aktivitetet e tyre. Në vitin 1956, ai hapi një zyrë në lindje të SHBA. Campbell mendonte se nëse disa divizione të GAO-s do të auditonin të njëjtën agjenci qeveritare, kjo do të krijonte konfuzion. Ai donte të rriste numrin e auditimeve gjithëpërfshirëse, të rriste burimet në auditimin e mbrojtjes dhe të sqaronte dallimet midis auditimit dhe punën e stafit.

Campbell riorganizoi përsëri GAO-n mes viteve 1955 dhe 1956, duke krijuar Divizionin Civil, të Mbrojtjes dhe atë Ndërkombëtar. Ai krijoi edhe Stafin e Politikave të Kontabilitetit dhe Auditimit (AAPS), i cili hartoi politikat e kontabilitetit, auditimit dhe ato hetimore në GAO. AAPS mori përsipër disa nga funksionet e kryera më parë nga Divizioni i Sistemeve të Kontabilitetit dhe Divizioni i Auditimit. Përveç hartimit të manualeve për përdorim të brendshëm, zyra e re e politikës gjithashtu ishte përgjegjëse për zhvillimin e parimeve dhe standardeve të kontabilitetit për drejtimin e agjencive federale.

Në drejtim të ekonomicitetit dhe efikasitetit të auditimeve, Campbell u përqendrua kryesisht në kontratat e mbrojtjes. Duke qenë se SH.B.A. duke filluar nga viti 1960 ishte e angazhuar në Vietnamin e Jugut, GAO u orientua edhe më tepër drejt shpenzimeve të Departamentit të Mbrojtjes. Në vitin 1963, një artikull gazete vuri në dukje se "shakaja e momentit në Uashington është se Sekretari i Mbrojtjes, Robert

McNamara ka më shumë frikë nga Joe Campbell se sa nga Nikita Hrushovi."

Z. Joseph Campbell, Kontrollor i Përgjithshëm, 1954-1965

Raportet e drejtpërdrejta të GAO-s tërhoqën vëmendjen e Departamentit të Mbrojtjes, kontraktorëve të tij dhe Kongresit. Në vitin 1965, Kongresmeni Chet Holifield, kryetar i Nënkomitetit për Operacionet Ushtarake të Komitetit për Funksionimin e Pushtetit pranë Dhomës së Përfaqësuesve, mbajti seanca të zgjeruara mbi auditimin e kontratave të Departamentit të Mbrojtjes të kryer nga GAO. Në mars 1966, nënkomiteti lëshoi një raport që shqyrtonte stilin dhe përmbajtjen e raporteve të GAO-s; trajtimin e të dhënave

sekrete afariste; emërtimin e zyrtarëve të përfshirë në çështjet në shqyrtim; qasjen në të dhënat e kontraktorëve; dhe referimin nga GAO i gjetjeve në Departamentin e Drejtësisë.

I rënduar nga problemet shëndetësore, Campbell dha dorëheqjen nga detyra në korrik të vitit 1965, pasi shërbeu gati 11 vjet të mandatit të tij 15 vjeçar. **"San Francisco Chronicle"** botoi një artikull me titull "Miku i taksapaguesve jep dorëheqjen."

Ekonomisti Dr. Elmer B. Staats⁶¹, zgjerimi i punës së GAO-s 1966-1981

Në shkurt të vitit 1966, Presidenti Lyndon B. Johnson emëroi Dr. Elmer B. Staats si Kontrollori i Pestë i Përgjithshëm i SHBA-së. Staats kishte qenë Zëvendës Drejtor i Zyrës së Buxhetit në qeverinë e SHBA-ve dhe

⁶¹ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Pestë të Përgjithshëm të SHBA-ve, Elmer B. Staats në Wikipedia dhe nga Botim i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 43, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf https://en.wikipedia.org/wiki/Elmer_B._Staats

përdori përvojën e punës së tij të mëparshme në administratën shtetërore, për të udhëhequr GAO-n gjatë një periudhe ndryshimesh dhe trazirash kombëtare.

Z. Elmer B. Staats

Elmer Boyd Staats (6 qershor 1914 - 23 korrik 2011) ishte një shërbyes(punonjës) publik amerikan.

Staats filloi shërbimin e tij në qeverinë federale në 1939 si një punonjës i karrierës në stafin e Byrosë së Buxhetit (tani Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit) dhe shërbeu në pozita me rritje të përgjegjësisë deri në emërimin e tij nga Presidenti Truman si Zëvendës Drejtor i Buxheti në vitin 1950. Gjatë periudhës së Luftës së Dytë Botërore, ai ishte përgjegjës për organizimin, financimin, menaxhimin dhe koordinimin e agjencive kryesore të luftës civile.

Në 1953, ai u emërua nga Presidenti Dwight D. Eisenhower si Zyrtar Ekzekutiv i Bordit Koordinues të Operacioneve të Këshillit të Sigurisë Kombëtare, i cili ishte përgjegjës për zbatimin e koordinuar të politikave të jashtme dhe operacioneve amerikane në vendet e huaja. Në vitin 1958, ai u kthye në Byronë e Buxhetit, ku ai u riemërua Zëvendës Drejtor nga Presidenti Eisenhower në 1959, duke vazhduar në atë pozicion nën Presidentin John F. Kennedy dhe Johnson.

Në vitin 1966, Presidenti Johnson emëroi Staats me një mandat 15-vjeçar si Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara. Staats e mbajti atë post në qeverisjen e Presidentëve Johnson, Nixon, Ford dhe Carter dhe në muajt e parë të Administratës Reagan.

Një menaxher i lartë i GAO-s shprehej në vitin 1981 në lidhje me mënyrën e drejtimit të Staats, duke e quajtur atë "një agjent pragmatik i qeverisjes së mirë", i cili i shihte raportet e GAO-s si "një mënyrë për të arritur rezultate dhe jo thjesht goditur dikë".

Staats ishte avokat i zellshëm i shërbimit publik dhe ndryshimeve konstruktive në administratën shtetërore. Ai punoi për të përmirësuar menaxhimin e të gjithë qeverisë. Brenda GAO-s, ai zbatoi një stil menaxhimi pjesëmarrës, duke u mbështetur shpesh në task forca për të studiuar proceset e punës dhe çështjet organizativ.

Staats u fokusua në përmirësimin e proceseve të brendshme të planifikimit dhe në zgjerimin e punës dhe çështjeve të auditimit për t'i shërbyer më efektivisht Kongresit. Jo vetëm që zgjeroi punën e GAO-s, por ai gjithashtu rriti shërbimet e agjencisë ndaj Kongresit. Kur Staats u emërua si Kontrollor i Përgjithshëm në GAO në vitin 1966, më pak se 10% e auditimeve dhe e studimeve dhe raporteve të institucionit ndihmonin drejtpërdrejt Kongresin. Kur ai u largua nga posti në vitin 1981, ky numër ishte rritur në rreth 40%.

Kontrollori i Përgjithshëm David Walker citon se, "Elmer Staats ishte një shërbëtor publik model që bëri ndryshime në çdo pozicion që ai ka mbajtur. Ai ishte një person me integritet të padiskutueshëm dhe frymëzim për mua dhe shumë të tjerë. Ai nuk do të harrohet nga ata që e njohën atë".

Nën drejtimin e tij⁶², GAO punoi në një sërë çështjesh me rëndësi kombëtare. Para se Komisioni Federal i Zgjedhjeve të niste mbikëqyrjen e shpenzimeve të fushatës elektorale të vitit 1974, Zyra e Zgjedhjeve Federale në GAO ndërmori disa auditime e rishikime, të cilat prekën edhe skandalin Watergate. GAO gjithashtu bëri punë të rëndësishme në çështjet e energjisë, mbrojtjes së konsumatorit, ekonomisë dhe krizës fiskale në New York.

z. Elmer B. Staats me Presidentin Ronald Reagan.

Në fillim të mandatit të tij, Staats riorganizoi Drejtorinë e Mbrojtjes në njësi funksionale, si burimet njerëzore, prokurimet, menaxhimi i furnizimeve, sistemet e kontrollit të menaxhimit, e kështu me radhë. Emërtimi i ri u bë Drejtoria e Auditimit të Mbrojtjes dhe Kontabilitetit (DAAD), ndërsa Drejtoria Civile u emërtua Drejtoria e Auditimit Civil dhe Kontabilitetit (CAAD). Po kështu edhe Zyra e Avokatit të Përgjithshëm, e cila ishte përqendruar në të kaluarën në vendime dhe çështje të tjera ligjore, filloi të ndihmonte në aspekte operative të punës audituese të GAO-s.

⁶² Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 48.. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Botimi i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 46, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Në fillim të viteve 1970, Staats riorganizoi drejtoritë. Në vitin 1971, u krijua një Program i Menaxhimit të Përmirësimit dhe një Grup Studimi për Planifikimin e Organizimit. Pasi grupi i studimit publikoi raportin e vet, Staats krijoi një Zyrë të Planifikimit të Politikave dhe Programeve, si dhe një Drejtori për Studimet e Përgjithshme të Sektorit Financiar (FGMSD). FGMSD punoi në përmirësimin e menaxhimit financiar, studimeve kompjuterike, analizave të sistemit dhe marrëdhënieve ndërqeveritare.

Në vitin 1972, Staats ndërmori një riorganizim tjetër. Ai zëvendësoi CAAD dhe DAAD me gjashtë drejtori të reja funksionale: Logjistika dhe Postë - Telekomunikacioni; Prokurimi dhe Sistemet e Blerjeve; Personeli Federal dhe Kompensimi; Fuqia Punëtore dhe Mirëqenia; Burimet dhe Zhvillim Ekonomik dhe Drejtoria e Përgjithshme e Qeverisë. Në vitin 1973, Staats themeloi Zyrën e Energjisë dhe projekteve të veçanta, të cilën ai e përmirësoi në Departamentin e Energjisë dhe Minierave në vitin 1976. Gjithashtu në vitin 1976, ai përmirësoi Zyrën e Analizës së Programeve, duke e bërë atë Drejtori të Analizës së Programeve.

Gjatë qëndrimit të tij, Staats punoi për të përmirësuar përgjegjshmërinë e qeverisë. Ai rivitalizoi punën në Programin e Përmirësimit të Menaxhimit të Përbashkët Financiar. Nën drejtimin e Staats, GAO mori një rol udhëheqës në dhënien e udhëzimeve të auditimit. Rritja e programeve të qeverisë federale vendosi barra të mëdha të kontrollit administrativ të qeverisë në të gjitha nivelet. Shumë zyrtarë ishin të ndërgjegjshëm për nevojën për llogaridhënie më të madhe dhe mbikëqyrje të granteve.

Gjatë viteve 1960-të, disa shtete modernizuan programet e tyre të auditimit, duke përfshirë auditimin e performancës, përveç auditimeve tradicionale financiare. Disa kërkuan udhëzime nga GAO lidhur me zgjerimin e funksioneve të tyre të auditimit. Në vitin 1969, një grup audituesish u takuan me Kontrollorin e Përgjithshëm Staats dhe i kërkuan atij ndihmë në përpilimin e standardeve për të përmirësuar gjendjen e auditimeve.

Kongresi dhe Shtëpia e Bardhë po kështu kërkonin rrugë për të forcuar kontrollin mbi grantet federale. Në fillim të viteve 1970, Federalizmi i Ri i Presidentit Richard M. Nixon theksoi nevojën për të ristrukturuar

administratën, për të konsoliduar grantet dhe ndarë të ardhurat federale midis shteteve. Standardizimi i Auditimit ishte një nga komponentët e përpjekjeve të administratës Nixon për të përmirësuar administrimin e programeve federale. Në vitin 1970, Zyra e Buxhetit dhe GAO rënë dakord për formimin e Task Force për Standardet e Auditimit, e cila ndërmori një proces të gjatë kërkimor.

Si rezultat i punës, Kontrollori i Përgjithshëm publikoi në vitin 1972 edicionin e parë të Standardeve të Auditimit të Qeverisë, Organizatave, Programeve, Aktiviteteve dhe Funksioneve, i cili u quajt "**Libri i Verdhë**".

Në vitet e mëvonshme, GAO i dha librit një titull më konciz, **Standardet e Auditimit të Qeverisë** dhe e përditësoi atë me udhëzime në mënyrë periodike. Përveç publikimit të udhëzimeve në ndihmë të audituesve shtetërorë dhe lokalë, Kontrollori i Përgjithshëm luajti një rol kyç në krijimin e forumeve ndërqeveritare të auditimit në vitet 1970.

z. Elmer B. Staats, Presidenti Richard M. Nixon, Robert F. Keller.

Në vitin 1969, Presidenti Nikson emëroi Robert Keller, Këshilltar i Përgjithshëm në GAO, në pozicionin e Zv/Kontrollor i Përgjithshëm.

Me intensifikimin e Luftës së Vietnamit u rritën edhe shpenzimet e mbrojtjes. Për këtë arsye, në vitin 1966 Staats hapi një zyrë në Saigon, kryeqytetin e Vietnamit Jugor. Audituesit e GAO-s punuan në terren në Saigon në rrethana të rrezikshme. Në vitin 1969, gjashtë auditues shpëtuan nga një sulm me raketë në bazën Da Nang në Vietnam. Zyra në Saigon funksionoi deri në nënshkrimin e marrëveshjeve të paqes në vitin 1973.

Duke qenë se shpenzimet e brendshme u rritën gjatë administratës së Presidentit Johnson, Kongresi kishte nevojë për më tepër informacion rreth funksionimit të programeve qeveritare dhe përmbushjes së objektivave të tyre. Në vitin 1967, ndryshimet në Ligjin e Mundësive Ekonomike të vitit 1964 drejtuan GAO-n drejt shqyrtimit të programeve federale kundër varfërisë me qëllim përcaktimin e efikasitetit të tyre dhe masën në të cilën ato i përmbushnin objektivat. GAO dorëzoi një raport përmbledhës më 18 mars të vitit 1969, i cili u plotësua më pas nga 60 raporte të tjerë.

Stafi i GAO-s, kryesisht kontabilistë, filloi të ndryshojë për tu përshtatur me detyrat e reja të agjencisë. Në vitin 1970, GAO filloi rekrutimin e fizikantëve, shkencëtarëve socialë, profesionistët IT, si dhe ekspertë në

fusha të tilla si kujdesi shëndetësor, politikave publike dhe menaxhimin e informacionit. Në vitin 1980, shumica e audituesve të agjencisë dhe analistët e menaxhimit tashme ishin ri-klasifikuar si vlerësues të cilët pasqyronin punën e larmishme në GAO.

Gjatë qëndrimit të Staats, GAO investoi në teknologji të reja dhe punësoi individë me grada të ndryshme akademike. Në vitet 1970 dhe 1980, agjencia përdorte gjithnjë e më shumë kompjutera në auditime dhe në operacionet administrative.

Në vitin 2017 në një intervistë të tij Gene Dodaro do të vlerësonte:

“Ne ishim jashtëzakonisht të lumtur që kishim Elmer Staats (1966–1981), Chuck Bowsher (1981–1996) dhe Dave Walker (1998–2008), të cilët shërbyen si Kontrollorë të Përgjithshëm. Secili solli vizion, integritet dhe profesionalizëm të jashtëzakonshëm në punë.

Ata ishin plotësisht të përkushtuar në misionin e GAO-s dhe krijuan politika të mira për të siguruar që puna e saj të kryhej në një mënyrë profesionale dhe jopartizane. Secili prezantoi ndryshime të rëndësishme, realizoi kontribute të qëndrueshme në GAO dhe rriti reputacionin e agjencisë.

Elmer shënoi kursin për GAO-n modern, duke udhëhequr kalimin në auditimin e performancës dhe vlerësimin e programit.

Ai zgjeroi ndikimin e GAO-s ndërkombëtarisht, duke krijuar një program ndërkombëtar të Trajnimit (Fellowship), i cili ka sjellë disa qindra njerëz nga institucionet e auditimit në të gjithë botën në GAO, për një program trajnimi katër mujor. Disa prej tyre janë bërë kryetarë të zyrave të tyre përkatëse në të gjithë botën. Elmer gjithashtu udhëhoqi rrugën që GAO t'i bashkohet Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit INTOSAI, ku ka qenë aktive në përgatitjen dhe miratimin e standardeve të përmirësuara të auditimit në të gjithë botën”⁶³.

⁶³ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017
<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

Çmimi Elmer B. Staats⁶⁴

Për nder të kontributit të Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve Elmer B. Staats, INTOSAI akordon çmimin me të njëjtin emër. Çmimi Elmer B. Staats ka për qëllim të inkurajojë rritjen e cilësisë në shkrimin e artikujve për Revistën “INTOSAI Journal”. Ai jepet çdo tre vjet, me rastin e Kongreseve INCOSAI të INTOSAI-t.

Çmimi akordohet në respekt të kontributit të dhënë nga Dr. Elmer B. Staats, iniciator i Revistës dhe ish-Kryetar i Bordit të Redaktuesve të saj, në zhvillimin dhe forcimin e “INTOSAI Journal” si hambar i informacionit profesional dhe të hollësishëm për auditimin publik suprem në botë, si dhe si forum prezantimi dhe shkëmbimi eksperiencash pozitive dhe inovative në auditim.

Çmimi Elmer B. Staats i vitit 2019⁶⁵ për kontribute të jashtëzakonshme

në Revistën INTOSAI Journal ishte me të vërtetë i paharrueshëm këtë vit, pasi Gene L. Dodaro, Kontrollori i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara u dha çmimin tre autorëve të njohur: Betty Carrion Ruiz, audituese nga Zyra e Audituesit të Përgjithshëm të Ekuadorit, Michael R. Wong, auditues nga GAO dhe Willemien Roenhorst nga Gjykata e Auditimit të Holandës, në një ceremoni të zhvilluar në Kongresin INCOSAI XXIII, Moskë, shtator 2019.

⁶⁴ Shpjegimi i domethënies së Çmimit në portalin e INTOSAI Journal. <http://intosaijournal.org/our-submissions/elmer-staats-award/>

⁶⁵ Shkrim në Revistën INTOSAI Journal për ceremoninë e akordimit të Çmimit Elmer B. Staats, 25 tetor 2019, <http://intosaijournal.org/and-the-awards-go-to/>

Menaxheri Charles A. Bowsher⁶⁶: zgjerimi i punës së GAO-s dhe përmirësimi i menaxhimit financiar federal, 1981-1996

Në përfundim të mandatit 15 vjeçar të Elmer Staats, si Kontrollor i Përgjithshëm, në vitin 1981, Presidenti Ronald Reagan emëroi Charles A. Bowsher në vend të tij.

Formimi profesional i Bowsher përfshinte një karrierë të suksesshme si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Para se të ndërmernte drejtimin e GAO-s, Bowsher kishte shërbyer si Ndihmës Sekretar i Marinës dhe si partner në firmën e kontabilitetit Arthur Andersen.

Ndërtesa e re e GAO-s në Washington D.C.. Bowsher punoi për të përmirësuar menaxhimin financiar federal. Ai gjithashtu mbikëqyri modernizimin e selisë së GAO-s dhe pajisjeve në përdorim të stafit.

Për Charles Bowsher, Prof. Dodaro në vitin 2017 shprehet “Çaku (Chuck, shkurtim i emrit të Charles Bowsher, shën. i imi) vendosi bazat për krijimin e praktikave më të mira të menaxhimit financiar në të gjithë qeverinë federale, siç është zbatimi i strukturës së zyrtarit kryesor financiar. Kur filluam për herë të parë në 1996, vetëm gjashtë nga 24 departamentet kryesore në qeverinë federale morën opinionin e pakualifikuar të audituesit për pasqyrat e tyre financiare; tani të gjitha departamente kryesore të qeverisë federale e marrin një opinion të tillë⁶⁷.”

⁶⁶ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Pestë të Përgjithshëm të SHBA-ve, Elmer B. Staats në Wikipedia dhe nga Botimi i KLSH, “GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune”, fq 47, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf. https://en.wikipedia.org/wiki/Charles_Arthur_Bowsher

⁶⁷ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017 <https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

Charles Arthur Bowsher

Charles Arthur Bowsher (lindur më 31 maj 1931) është një sipërmarrës dhe politikan amerikan. Ai shërbeu si Kontrollori i gjashtë i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara nga 1981 deri në 1996. Gjatë asaj periudhe, ai drejtoi GAO-n në adresimin e krizës së kursimeve dhe kredive, si dhe çështje të tjera madhore.

C.A. Bowsher e filloi karrierën e tij publike më 1967, kur u caktua si Asistent Sekretar i Ushtrisë për Menaxhimin Financiar, post të cilin e mbajti për katër vite. I caktuar nga Presidenti Regan për një periudhë pesëmbëdhjetë vjeçare si Kontrollues i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara më 1981, ai ndoqi mandatin e GAO duke rezultuar në rritjen e dukshmërisë dhe efektivitetit për agjencinë. Nën drejtimin e tij, GAO u përfshi në çështje madhore duke filluar nga reforma e kujdesit shëndetësor dhe kriza e kursimeve dhe kredisë deri në deficitin e buxhetit federal dhe përpjekjet për të "krijuar qeverinë".

Ai ishte i rëndësishëm në miratimin e Kongresit nga Akti i Auditimit të Vetëm të vitit 1984, duke kërkuar auditime vjetore për shtetin dhe qeverisjen vendore, dhe Aktin e Zyrtarëve Kryesorë Financiar të vitit 1990, duke kërkuar që departamenti dhe agjencitë federale të përgatisin pasqyra financiare dhe t'i nënshtrohen auditimeve vjetore financiare.

I ftuar së fundmi për të qenë i besuar i Fondacionit të Kontabilitetit Financiar, ai ka qenë një kontribues aktiv për shumë organizata, përfshirë këshillat e Bordit të Standardeve të Kontabilitetit Financiar dhe Bordit të Standardeve të Kontabilitetit Qeveritar. Ai kryesoi Bordin e Parimeve të Kontabilitetit të Hekurudhave për tre vjet dhe është një nga tre drejtorët e Bordit Këshillëdhënës të Standardeve Federale të Kontabilitetit.

Nën kryesimin e tij, Organizata Ndërkombëtare për Institucionet Supreme të Auditimit INTOSAI miratoi standard dhe udhëzime ndërkombëtare për auditimin, kontrollin e brendshëm dhe kontabilitetin në qeveri. Ai ka pesë doktorata nderi dhe është posedues i shumë nderimeve dhe çmimeve të tjera.

Bowsher i kushtoi vëmendje çështjeve buxhetore, duke paralajmëruar për rreziqet e rritjes së deficitit dhe duke punuar për të përmirësuar menaxhimin financiar federal.

Ai u përqendrua në ofrimin e informacioneve të dobishme dhe në kohë për Kongresin, falë planifikimit strategjik, kontrollit të proceseve të punës dhe kontrollit të cilësisë ex post të raporteve të auditimit. Kur Staats u largua nga detyra në vitin 1981, kërkesat e Kongresit përbënin gati 40% të punës së GAO-s. Në fund të mandatit Bowsher në vitin 1996, numri i tyre arriti mbi 70%.

Gjatë disa viteve të tij të para në detyrë, Bowsher⁶⁸ studioi mënyrën e punës në GAO e më vonë ndërmori disa ndryshime në organizimin dhe proceset e punës. Një task forcë e krijuar për të ekzaminuar raportet e GAO-s rekomandonte që GAO duhet të theksonte akoma më shumë cilësinë e një produkti përfundimtar shembullor.

Në vitin 1983, Bowsher pranoi dhe nisi zbatimin e shumicës së rekomandimeve duke u fokusuar në punën në grup për të përmbushur detyrat audituese, për forcimin e sigurimit të cilësisë, për përmirësimin

⁶⁸ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 63.. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Botimi i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 47-48, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

e komunikimit, rekrutimin dhe trajnimin e stafit të kualifikuar, si dhe pajisjen e tyre me mjete pune të përmirësuara dhe stimuj të ndryshëm. Ai zgjeroi programin e trajnimit të GAO-s dhe krijoi një Institut Trajnimi.

Bowsher jo vetëm që krijoi kushte trajnimi për të rritur produktivitetin, por edhe u përpoq të transformojë GAO-n në një vend më të rehatshëm për të punuar.

Gjatë qëndrimit të tij, Bowsher mbikëqyri modernizimin e selisë së GAO-s në Uashington, përmirësoi mjetet IT dhe pajisjet e tjera, si dhe përmirësoi hapësirat e punës në zyrat rajonale.

Bowsher krijoi një qendër të kujdesit ditor dhe një strukturë palestare në selinë e GAO-s.

Gjatë viteve 1982 dhe 1983, Bowsher filloi një riorganizim tjetër të GAO-s. Ai krijoi drejtori të reja, duke përfshirë një Drejtori të Sigurisë Kombëtare dhe Çështjeve Ndërkombëtare dhe një Drejtori të Menaxhimit të Teknologjisë dhe të Informacionit.

Ai ristrukturoi Drejtorinë ekzistuese të Menaxhimit Financiar dhe Kontabilitetit, për të përmirësuar menaxhimin financiar të qeverisë. Në fund të mandatit të tij, ai u detyrua nga Kongresi të ulte numrin e punonjësve të GAO-s midis viteve 1993 dhe 1996.

Kontrollori i Përgjithshëm z.Bowsher duke dëshmuar në një seancë të Kongresit.

Nën drejtimin e tij, GAO ishte në gjendje të ndiqte dollarin federal “the federal dollar”, duke audituar pothuajse çdo program qeveritar. Nën

drejtimin e tij, GAO ishte një nga institucionet e para që u fokusua tek kriza e kursimeve dhe e huave të viteve 1980.

Ai gjithashtu lëshoi raporte të rëndësishme mbi krizën e sektorit të bujqësisë, zhvillimin e armëve, reaktorëve bërthamor, Fondin e Sigurimeve Shoqërore, çështjet e shëndetit, mjedisit dhe mbrojtjes. Ekipet e auditimit të GAO-s u angazhuan edhe në Gjirin Persik para fillimit të Operacionit Desert Storm. Pas Luftës së Gjirit, GAO auditoi koston e luftës dhe performancën e sistemeve të armëve.

GAO bëri më shumë se vetëm të vendosë në dukje mangësi në operacionet qeveritare. Ajo punoi me agjencitë e ekzekutivit për të forcuar menaxhimin financiar, duke u kërkuar agjencive federale dhe departamenteve të shtetit modernizimin e sistemeve të vjetërsuara financiare dhe përgatitjen e pasqyrave financiare vjetore me qëllim që ato të ishin të auditueshme nga GAO.

Theksi që Bowsher vendosi mbi forcimin e menaxhimit financiar federal solli si rezultat miratimin e Ligjit mbi Zyrtarin Financiar dhe krijimin e një Bordi Këshillues Federal të Standardeve të Kontabilitetit dhe Bordit të Standardeve të Kontabilitetit të Qeverisë.

Bowsher gjithashtu luajti një rol kyç në përmirësimin e auditimeve në të gjithë botën nëpërmjet angazhimit në Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI).

Gjatë drejtimit të Bowsher, GAO filloi të kryente për herë të parë rishikime tërësore të menaxhimit të përgjithshëm të agjencive qeveritare lidhur me çështje të gjera organizative dhe të menaxhimit të tyre.

Zyra gjithashtu filloi publikimin e një serie raportesh me risk të lartë, ku jepeshin informacione mbi aktivitetet e ndjeshme federale, si fondet e shkuara dëm, mashtrimi financiar, abuzimi dhe keqadministrimi.

Ekspteri kontabël David M. Walker⁶⁹: GAO në mbështetje të Kongresit dhe një organizatë model për qeverinë 1998 – 2008.

David M. Walker

David M. Walker (ka lindur në 2 tetor 1951) shërbeu si Kontrollor i shtatë i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara nga viti 1998 deri në vitin 2008, si dhe është themeluesi dhe drejtuesi i Iniciativës “Comeback America (“Ktheu Amerikë!”) në vitet 2010–2013.

Para emërimit të tij në GAO, Walker shërbeu si partner dhe drejtor menaxhues global i Arthur Andersen LLP dhe në disa pozicione drejtuese qeveritare, duke përfshirë si të Besuarin Publik për Sigurimet Shoqërore dhe Medicinale nga 1990 deri në 1995 dhe si Ndihmës Sekretari i Punës për Pensionet dhe Programet e Përfitimit të Mirëqenies gjatë administratës Reagan.

Ai u emërua nga Presidenti Bill Clinton. Në drejtimin e GAO-s, Walker ndërmori një numër reformash transformuese brenda institucionit dhe duke ndikuar në reformimin e qeverisë, reforma të cilat u njohën gjerësisht.

⁶⁹ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Shtatë të Përgjithshëm të SHBA-ve, David M. Walker në Wikipedia dhe nga Botimi i KLSH, “GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune”, viti 2018, fq 50-51, http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf
[https://en.wikipedia.org/wiki/David_M._Walker_\(U.S._Comptroller_General\)](https://en.wikipedia.org/wiki/David_M._Walker_(U.S._Comptroller_General))

Ai realizoi dy përmirësime në legjislacionin e lidhur me GAO-n. Në vitin 2004, e ndryshoi emrin e agjencisë nga Zyra e Kontabilitetit Qeveritar në Zyrën e Llogaridhënies së Qeverisë. Ky ndryshim nuk është thjesht ndryshim emri, por një reformim i thellë i agjencisë dhe qasjes së saj në shërbimin ndaj Kongresit Amerikan.

Gjatë viteve 1999-2008, Walker punoi për të përmirësuar performancën dhe përgjegjshmërinë e qeverisë dhe për të ndihmuar Kongresin në kryerjen e përgjegjësiave të tij mbikëqyrëse.

Nën drejtimin e tij, GAO zhvilloi një gamë të gjerë auditimesh financiare dhe performance. Këto auditime japin një vështrim profesional dhe objektiv mbi aktivitetet e qeverisë dhe misionet e saj. Ato mbulojnë çdo gjë, nga sfidat e plakjes së popullsisë dhe kërkesat e epokës së informacionit në zhvillim e kërcënimeve të sigurisë kombëtare dhe kompleksitetin e globalizimit. GAO gjithashtu u përkushtua në reformën e qeverisjes së përgjithshme për të ndihmuar agjencitë qeveritare të transformohen në organizata të cilat orientohen drejt rezultateve dhe janë të përgjegjshme ndaj publikut.

Nën udhëheqjen e Kontrollorit të Përgjithshëm David M. Walker, GAO u angazhua për të adresuar çështjet me interes të veçantë për Kongresin. Walker kishte një përvojë të gjerë në menaxhimin e organizatave të sektorit privat dhe publik. Para se të merrte përsipër GAO-n më 9 nëntor 1998, ai ishte partner dhe Drejtor i Menaxhimit Global të Shërbimeve të Burimeve Njerëzore pranë firmës Arthur Andersen.

Në këtë firmë punoi në auditime të ndryshme, si tatimet, çështje ligjore dhe konsulencë. Fushat e tij të përgjegjësisë përfshijnë planifikimin strategjik si dhe shërbimet e burimeve njerëzore. Para se t'i bashkohej Arthur Andersen, Walker shërbeu si Ndihmës Sekretar i Punës për Programet e Sigurimit të Pensioneve dhe Mirëqenies nga viti 1987 deri

1989. Ai shërbeu gjithashtu si një administrues i besuar publik për Fondet e Sigurimeve Shoqërore dhe Medicare nga 1990 në 1995. Walker është autor i librit “Dalja në Pension Kuptimi i Sigurisë dhe Planifikimit të së Ardhmes suaj Financiare”(1996) dhe bashkë-autor në librin “Premtimi i Mbajtur: Si të Tërheqësh, Menaxhosh dhe ruash Kapitalin Njerëzor”(1998).

Pas 27 viteve punë në GAO, Gene L. Dodaro arrin të bëhet numri 2 i institucionit në vitin 2000, në pozicionin e Zyrtarit Kryesor Operativ (Chief Operations Officer) dhe e mban këtë detyrë deri në vitin 2008. Lidhur me aplikimin e tij për pozicionin e Kontrollorit të Përgjithshëm, ai shpjegon *“Unë bëra kërkesë për herë të parë, pasi Chuck Bowsher (Çuk Bausher) përfundoi mandatin e tij në vitin 1996. U futa në listën e shkurtër që i shkoi Presidentit, por nuk u zgjodha.*

Dave Walker u zgjodh dhe ai më ofroi pozicionin si Drejtuesi Kryesor Operativ i GAO-s. Asnjëherë nuk kam pritur që të kem një mundësi tjetër për të shërbyer si Kontrollor i Përgjithshëm, por Dave u largua nga GAO në vitin 2008, duke bërë vetëm nëntë vite e gjysëm të mandatit të tij.

Unë u zgjodha Kontrollor i Përgjithshëm në Detyrë në Mars 2008 dhe shërbeva në atë rol për dy vite e gjysëm. Vendosa të aplikoj për pozicionin e përhershëm për herë të dytë”⁷⁰.

Vlerat thelbësore të përgjegjshmërisë/llogaridhënies, integritetit dhe besueshmërisë, pasqyrojnë përkushtimin e GAO-s për një qeverisje më të mirë. Nëpërmjet auditimit të programeve federale, GAO ndihmon në sigurimin se qeveria është përgjegjës para popullit amerikan.

Puna e agjencisë reflekton integritet, sepse ajo është profesionale, objektive, e bazuar në fakte, jo-partiake dhe jo ideologjike. GAO përpiqet të japë besueshmëri, duke siguruar informacion të cilësisë së lartë që është në kohë, i saktë, i dobishëm, i qartë dhe i singertë.

GAO mbështet auditues profesionistë të trajnuar të cilët mbajnë diploma në shumë disiplina akademike, si kontabilitet, drejtësi,

⁷⁰ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017
<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

inxhinieri, administrim publik dhe i biznesit, ekonomi, shkenca sociale dhe fizike.

GAO përdori planifikimin strategjik, proceset e përditësuara të punës, menaxhimin sipas matricave, që kalon kufijtë tradicionalë organizativë, duke angazhuar ekipe auditimi që kanë aftësinë të auditojnë çështjet komplekse ndërsektoriale.

Nën drejtimin e Walker, GAO punoi për të siguruar në kohë një shërbim cilësor për Kongresin dhe për t'u bërë një organizatë model për qeverinë federale. Siç Walker ka theksuar, *"besueshmëria afatgjatë e qeverisë qëndron në aftësinë e saj për të siguruar qytetarët e vendit me shërbimet që ata dëshirojnë"*.

Gjatë viteve 1999-2008, Walker ⁷¹ punoi për të përmirësuar performancën dhe përgjegjshmërinë e qeverisë dhe për të ndihmuar Kongresin në kryerjen e përgjegjësiave të tij mbikëqyrëse.

Në vlerësim të Kryekontrollorit Walker, Dodaro shprehet *"Dave prezantoi një fokus në menaxhimin e kapitalit njerëzor në qeveri, i cili mbetet një sfidë e rëndësishme. Ai ndihmoi në rafinimin e strategjisë së rrezikut të lartë të GAO-s, si dhe ishte përcaktues në krijimin e protokolleve të bashkëpunimit të GAO-s me Kongresin, të cilat rregullojnë mënyrën se si ne bashkëveprojmë me Kongresin dhe prioritojmë punën tonë"*.

*Nën udhëheqjen e Dave, ne ndryshuam emrin e agjencisë nga Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit në Zyrën e Llogaridhënies të Qeverisë, ndërsa ruajtëm akronimin GAO, një nga identitetet më të fortë të markave kudo"*⁷².

Në vitin fiskal 2000, GAO auditoi reformën e Sigurimit Social, blerjet e Departamentit të Mbrojtjes, operacionet paqeruajtëse ushtarake, politikat tatimore, politikat kompjuterike, menaxhimin e kapitalit njerëzor dhe shkeljet e sigurisë në agjencitë federale.

⁷¹ Marre nga historiku i GAO-s, fq. 70.. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Botimi i KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 52, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

⁷² Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017 <https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

Gjatë vitit 1999, zyrtarët e GAO-s dëshmuan para 104 komisioneve dhe nënkomiteteve të ndryshme të Kongresit. Në tërësi, janë dhënë para Kongresit 263 dëshmi në këtë vit.

Temat përfshinin kontrollin e armëve, kujdesin shëndetësor, sigurimet shoqërore, kapitalin njerëzor, menaxhimin e mbeturinave bërthamore, zjarret, siguria kompjuterike, siguria e aviacionit civil, tregtia ndërkombëtare, çështjet buxhetore dhe reforma e menaxhimit financiar.

Në vitin fiskal 1999, puna e GAO-s rezultoi në mbi 20 miliardë \$ në përfitime të drejtpërdrejta financiare. Në vitin fiskal 2000, GAO arriti në më shumë se 23 miliardë \$ në përfitime të drejtpërdrejta financiare për buxhetin federal.

GAO arrin kursim të Buxhetit Federal, përfitime financiare, kur rekomandimet zbatohen për të përmirësuar buxhetimin federal dhe shpenzimet, dhe për të forcuar menaxhimin e burimeve.

Gjatë viteve 2000-2008, GAO ndërmori një riformatim organizativ, duke synuar plotësimin e qëllimeve dhe objektivave të saj.

Audituesi simbol i GAO-s, Gene L. Dodaro⁷³, GAO në mbështetje të popullit amerikan dhe lider i komunitetit të INTOSAI-t nga viti 2008 deri sot.

Eugene Louis Dodaro (lindur më 7 maj 1951) është Kontrollori i Tetë i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe kreu i Zyrës së Përgjegjësisë së Qeverisë (GAO). Nga 1 tetori 2000 deri më 12 Mars 2008, ai ishte Zyrtari Kryesor Operativ (COO) i GAO-s dhe mbante titullin ekuivalent të numrit 2 në drejtim të institucionit. Më 15 shkurt 2008, Kontrollori i Përgjithshëm David M. Walker njoftoi se po largohej nga detyra, përpara përfundimit të mandatit të tij 15-vjeçar, për të punuar në Fondacionin "Peter G. Peterson", ai emëroi Gene L. Dodaro për ta zëvendësuar. Më 13 Mars, 2008 Dodaro u bë Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve në detyrë dhe u konfirmua nga Senati Amerikan për një mandat prej pesëmbëdhjetë vjetësh në 22 dhjetor 2010. Nën drejtimin e Dodaros, GAO i ka siguruar Kongresit mbikëqyrje të thellë, të gjerë dhe profesionale të programeve federale, një pasqyrë besnike në mënyrat për të përmirësuar qeverinë dhe largpamësi ndaj tendencave afatgjata.

⁷³ Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të Tetë të Përgjithshëm të SHBA-ve, Gene L. Dodaro në portalin e GAO-s. <https://www.gao.gov/about/comptroller-general/biography/>

Raportet e fundit të GAO-s kanë prekur një gamë të gjerë çështjesh, duke përfshirë sigurinë e ushqimit, luftimin e terrorizmit, sigurinë në internet, përgatitjet e regjistrimit të popullatës, huatë studentore, cilësinë e shtëpive për të moshuarit, mashtrimin në rimbursimin e taksave, shitjet e armëve të zjarrit në internet, inteligjencën artificiale, ndihmat ndaj katastrofave, uji i pijshëm, operacionet postare, siguria kufitare, programet kryesore të armëve, kujdesi shëndetësor dhe sfidat fiskale me të cilat përballet qeveria federale.

GAO gjithashtu ka ngritur një ekip për të kryer vlerësime të teknologjisë, auditime të performancës dhe punë të tjera të specializuara për të ndihmuar Kongresin të mbikëqyrë investimet e konsiderueshme federale në shkencë dhe teknologji, si dhe të përmirësojë inovacionin dhe konkurrencën amerikane.

Z. Dodaro iu bashkua GAO-s në vitin 1973. Detyra e tij e parë si drejtues ekzekutiv ishte si drejtor i asociuar për çështje të menaxhimit në Drejtorinë e Përgjithshme të Qeverisë. Në vitin 1993 ai u emërua Asistent Kontrollor i Përgjithshëm për Kontabilitetin dhe Menaxhimin e Informacionit. Ishte në vitin 1999 që Dodaro u bë zyrtari i dytë në drejtimin e GAO-s.

Në vitin 1981, Dodaro mori çmimin e Shërbimit të Meritës të GAO-s. Në vitin 1989 ai mori çmimin Arthur S. Flemming për performancën e jashtëzakonshme individuale në administratën publike. Në vitin 2001 ai u bë anëtar i Akademisë Kombëtare të Administratës Publike dhe në vitin 2003 iu dha nga kjo organizatë Çmimi prestigjioz Kombëtar i Shërbimit Publik.

Nën drejtimin e Dodaros, me kalimin e viteve, vitaliteti i fituar nga GAO me standardet profesionale të auditimit u ndërthur me kontributin në përcaktimin e drejtimeve strategjike të INTOSAI-t.

GAO mori kryesinë e Grupit të Punës së organizatës botërore të institucioneve supreme të auditimit për përgatitjen e strategjisë së zhvillimit 2011-2016 të INTOSAI-t.

Nëpërmjet personalitetit dhe liderhsipit të Dodaro-s, GAO ishte po ashtu në boshtin e përgatitjeve të Planit të ri Strategjik të Zhvillimit 2017-2022 të INTOSAI-t, të miratuar në Kongresin e organizatës, INCOSAI XXII, zhvilluar në Abu D'habi të Emirateve të Bashkuara Arabe. Kryetar i Grupit të Punës për hartimin e Planit Strategjik të INTOSAI-t ishte drejtuesi i GAO-s dhe Krye-Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve, z. Gene L. Dodaro.

Nën drejtimin e Dodaros, nga viti në vit agjencia ka rritur dobinë e punës së saj. Misioni i GAO-s për të mbështetur Kongresin në përmbushjen e përgjegjësisë së tij kushtetuese, për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe për të siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan ka fituar në forcë dhe thellësi. Gjatë periudhës 2009-2019, GAO i siguroi Kongresit informacion në kohë që është objektiv, i bazuar në fakte, jo partizan, jo ideologjik, i drejtë dhe i ekuilibruar. GAO është unike në mesin e agjencive legislative për mbështetje në atë që raportet e saj shpesh paraqesin të dhëna origjinale dhe analiza profesionale të nxjerra nga studimet dhe auditimet e gjëra në terren.

Çdo raport i GAO-s pasqyron vlerat thelbësore të agjencisë. Vlerat e misionit të përgjegjësisë, integritetit dhe besueshmërisë kërkojnë standarde të rrepta profesionale të rishikimit dhe referimit; të gjitha faktet dhe analizat në punën e GAO-s kontrollohen plotësisht për saktësinë.

Njerëzit vlerat e vlerësimit, respektimit, dhe trajtimit të stafit në mënyrë të drejtë janë po aq thelbësore për suksesin e GAO-s.

Shumica e punës së GAO-s bëhet me kërkesë të komisioneve ose nën komisioneve të Kongresit dhe është e mandatuar nga ligjet publike ose raportet e komisionit. GAO gjithashtu ndërmerr auditime, studime dhe

vrojtime me iniciativën e Kontrollorit të Përgjithshëm. GAO mbështet mbikëqyrjen e Kongresit⁷⁴ për:

- operacionet e agjencisë së auditimit për të përcaktuar nëse fondet federale po shpenzohen në mënyrë eficiente dhe efektive;
- hetimin e akuzave për veprimtari të paligjshme dhe të pahijshme;
- raportimin se sa mirë programet dhe politikat qeveritare po i përmbushin objektivat e tyre;
- kryerja e analizave të politikave dhe përshkrimi i opsioneve për shqyrtim të kongresit; dhe
- lëshimin e vendimeve dhe opinioneve ligjore, siç janë vendimet mbi saktësinë e caktimeve të fituesit në tenderat qeveritare dhe raportet mbi rregullat e agjencisë.

GAO beson me vendosmëri në transparencën dhe mbajtjen e popullit amerikan sa më shumë të informuar për punën e qeverisë së tij. Për këtë qëllim, GAO e raporton publikisht atë që gjen.

Nën Dodaron u mundësua që pothuajse çdo raport auditimi, studim dhe dëshmi e GAO-s të vihet në dispozicion në faqen e internetit të agjencisë në ditën kur bëhet publik. GAO gjithashtu vazhdoi të zgjerojë praninë e saj në median dixhitale dhe sociale⁷⁵.

Kurrë më parë agjencia nuk ka funksionuar kaq efektivisht dhe me eficiencë, mbi bazën e kornizave të mirë përcaktuara të planifikimit dhe menaxhimit, duke respektuar rigorozisht qëllimet strategjike, objektivat strategjike dhe qëllimet e performancës së saj.

Kontrollori i Përgjithshëm siguron që punonjësit e GAO-s të punojnë me efikasitet dhe efektivitet brenda një strukture organizative të përshtatshme⁷⁶.

⁷⁴ Për më shumë shikoni tek seria “Botime KLSH”, libri “GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune”, fq 8, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

⁷⁵ Për më shumë shikoni Kapitullin e II të këtij libri “Leksionet e Dodaros”, fq. 119-230 dhe Kapitullin III të këtij libri “GAO, DODARO dhe INTOSAI” faqe 231-258.

⁷⁶ Struktura organizative e GAO-s, nëntor 2019, <https://www.gao.gov/about/careers/our-teams/#03>

4. GAO – “watchdog” i Kongresit

Zyrat qendrore të GAO-s në Washington D.C.

Kongresi i SHBA-ve në Washington D.C

Programi SIGMA (Ndihma për Përmirësimin në Qeverisje dhe Menaxhim), një iniciativë e përbashkët e Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) dhe Bashkimit Evropian në Dokumentin e tij të Punës Nr. 33, më 9 dhjetor 2002, “Marrëdhëniet ndërmjet institucioneve supreme të auditimit (SAI-ve) dhe komisioneve parlamentare”⁷⁷ e cilëson mbarëvajtjen e raportit SAI-Parlament si themelore për mbajtjen e Ekzekutivit të përgjegjshëm në menaxhimin me ekonomicitet, efikasitet dhe efektivitet të fondeve publike.

Marrëdhënia me Kongresin, e ndërtuar nga SAI amerikan përfaqëson një model të pavarësisë, profesionalizmit, transparencës, përkushtimit dhe integritetit për të gjitha institucionet supreme të auditimit në botë⁷⁸.

Marrëdhëniet e GAO-s me Kongresin janë derivat i kompleksitetit që karakterizon sistemin qeveritar amerikan, në të cilin një nga parimet themelore është ndarja e pushteteve. Duke reflektuar fragmentimin e pushtetit në Kongresin, GAO është e përgatitur për të punuar me secilin Komitet ose Nën komitet të Dhomës së Përfaqësuesve ose të Senatit.

⁷⁷ SIGMA Papers. Dokument i SIGMA-s nr. 33 “Marrëdhëniet ndërmjet institucioneve supreme të auditimit(SAI-ve) dhe komisioneve parlamentare”, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5kml60vd5x8r-en.pdf?expires=1572515900&id=id&accname=quest&checksum=B4763E22CDF9DA7BC9EADB264E96D851>

⁷⁸ Seria Botime KLSH, libri “GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune”, viti 2018, fq. 17-18 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf, bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: “GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version” <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf>

Ajo në mënyrë të rregullt i raporton pothuajse të gjithë këtyre Komiteteve dhe Nën komiteteve.

GAO pranon kërkesat nga Kongresi ose anëtarë të veçantë të tij, në bazë të Protokolleve që ka përgatitur dhe miratuar për marrëdhëniet e saj me Kongresin Amerikan⁷⁹.

GAO punon shumë ngushtë me Kongresin Amerikan. Lidhjet janë të shumta dhe të gjera, sidomos ato me disa Komisione të përhershme të Kongresit dhe Senatit. Në rrethana të tjera, lidhje të tilla të ngushta midis një SAI dhe Parlamentit mund të jenë një kërcënim për pavarësinë e SAI-t. Në SHBA, megjithatë, ky kërcënim është materializuar kurrë.

Ka disa arsye pse GAO ka qenë në gjendje që të ruajë pavarësinë e saj në këtë mjedis.

1. Së pari, angazhimi institucional për pavarësinë dhe objektivitetin e saj - përforcuar nga personalitetet në krye të GAO-s që prej krijimit të organizatës në vitin 1921 - është themelor për kulturën organizative të SAI-t amerikan. Stafi i saj instinktivisht (dhe fuqimisht) i reziston çdo përpjekjeje të perceptuar që të ushtrojë ndikim të papërshtatshëm në drejtimin apo përmbajtjen e punës së saj, madje edhe në rrezikun e tjetërsimit të punës nga Senatorë apo Anëtarë influentë të Dhomës së Përfaqësuesve.

2. Së dyti, një mbrojtje/garanci më e rëndësishme për pavarësinë e GAO-së qëndron në vetë natyrën e Kongresit Amerikan, në ndarjen e shumtë të pushtetit të tij dhe disiplinën e dobët partiake të brendshme. Këto karakteristika anë të natyrshme në historinë politike dhe demokracinë amerikane, duke bërë që të ketë shumë pak gjasa që Kongresi të mund të ushtrojë një presion të fortë e të qëndrueshëm mbi GAO-n, që të arrijë të kërcënojë seriozisht pavarësinë e saj. Për më tepër, ka një bindje të fortë në Kongres së paku në mesin e shumë prej anëtarëve të tij më me ndikim që kredibiliteti publik i mirë krijuar i GAO-s është shumë i vlefshëm dhe një aset i Kongresit, si institucion. Kongresi e ka të pamundur të lejojë që ky kredibilitet të zvogëlohet nga

⁷⁹ *Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 17-18*
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf, bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf>

pakënaqësi politike afatshkurtra ose implikime politike të ndonjë auditimi të veçantë ose një serie auditimesh.

3. Së treti, historia gati një shekullore (që kur GAO është krijuar në vitin 1921) e marrëdhënieve të ngushta GAO-Kongres Amerikan, ka betonuar në mendësinë e anëtarëve të Kongresit rëndësinë dhe pavarësinë e plotë jo vetëm ligjore, të institucionit suprem të auditimit në SHBA. Do të ishte jashtë kulturës së të bërit politikë në SHBA dhe një minus i madh (në publik dhe në vetë partinë ku kontribuon) në imazhin e një anëtari të Senatit ose të Dhomës së Përfaqësuesve, që ai ose ajo të merrte një ankim publik nga GAO për influencë negative ndaj agjencisë, në cënim të pavarësisë së punës së saj.

Ndërkohë, GAO është e ndërgjegjshme se, për të qenë sa më efektiv, një SAI duhet të jetë i lirë të funksionojë në mënyrë të pavarur, pa iu nënshtruar ndikimeve të panevojshme nga qendra të tjera të pushtetit, por e ka të domosdoshme të mbajë lidhje të mjaftueshme dhe të përhershme me këto qendra të pushtetit dhe, në radhë të parë, me Parlamentin e vendit.

Drejtuesi i GAO-s, Gene L. Dodaro ka theksuar gjithnjë se, ndërsa pavarësia është jetike për të siguruar objektivitetin në punën e auditimit dhe, së bashku me kompetencën profesionale të stafit të auditimit, për të krijuar një bazë për besueshmërinë e rezultateve të auditimit, lidhjet efektive me qendrat e tjera të pushtetit, sidomos me Kongresin dhe me mediat, janë tejet të rëndësishme për të siguruar që raportet e auditimit të marrin vëmendjen e duhur nga këto qendra, sidomos nga Parlamenti, që ka autoritetin për të ndërmarrë veprime korrigjuese ose për të siguruar që të tjerët ta bëjnë këtë.

Theksi i tepruar për pavarësinë mund të kërcënojë lidhjet që janë kritike për përdorimin efektiv të rezultateve të auditimit. Theksi i tepruar në lidhje me qendrat e tjera të pushtetit, sidomos me Parlamentin, mund të minojë pavarësinë, e cila është një bazë thelbësore për kredibilitetin në auditim. Ka një raport, balancë shumë delikate mes këtyre dy forcave, të cilën GAO amerikane ka ditur ta ruajë me profesionalizëm, integritet dhe përkushtim të veçantë.

"Ne nganjëherë quhemi "roje (whatchdog) i Kongresit" sepse shqyrtojmë se si dollarët e taksapaguesve harxhohen nga Dega

Ekzekutive(Qeveria) dhe ne rekomandojmë mënyra për të ndihmuar qeverinë të funksionojë më mire⁸⁰”.

“Ne takohemi rregullisht me Anëtarët e Kongresit dhe stafin e tyre. Këto përpjekje në terren sigurojnë që GAO të mbetet në ballë të çështjeve me përparësi të lartë me të cilat përballet Kongresi dhe kombi. Përveç kësaj, GAO ka protokolle ose udhëzime për mënyrën se si ne i përgjigjemi kërkesave të Kongresit për auditime, vrojtime, raporte të veçanta dhe studime të GAO-s. Këto protokolle sigurojnë që të merremi vazhdimisht dhe në mënyrë transparente me të gjitha komisionet dhe anëtarët. Kjo është veçanërisht e rëndësishme, pasi ne punojmë për të gjitha komisionet e përhershme të Kongresit dhe rreth 70 përqind të nën komisioneve të tij. Protokollet tona na ndihmojnë të përparësojmë kërkesat në hyrje dhe na mbajnë përgjegjës për angazhimet që kemi bërë në Kongres”⁸¹.

* *

Nisja e Auditimeve: Sipas ligjit, çdo anëtar i Dhomës së Përfaqësuesve ose i Senatit mund të kërkojë që GAO të ndërmarrë një auditim specifik. Përveç kësaj, GAO mund të ndërmarrë auditime me nismën e vet, të miratuara nga Kontrollori i Përgjithshëm.

Në realitet, auditimet propozohen në një nga mënyrat e mëposhtme:

- Me një mandat nga Kongresi si një i tërë, ose nga një nga të dyja Dhomat, Senati apo Dhoma e Përfaqësuesve, të mishëruar në një ligj apo rezolutë;
- Me një letër drejtuar Kontrollorit të Përgjithshëm nga udhëheqja e Dhomës ose e Senatit (nga Kryetari i Dhomës së Përfaqësuesve ose nga drejtuesi i Shumicës apo Pakicës i Dhomës ose i Senatit);
- Me kërkesë të Kryetarit të Komisionit ose të Anëtarit më të lartë të Pakicës (Anëtari më i vjetër nga partia e pakicës në Komision) të një Komisioni të Dhomës ose të Senatit, në formën e një letre drejtuar Kontrollorit të Përgjithshëm të GAO-s ose në formën e udhëzimeve të përmbajtura në një raport të Komisionit;

⁸⁰ Dodaro përpara audituesve të SAI-t kinez, Pekin, 16 nëntor, 2012

<http://www.gao.gov/assets/660/650484.pdf>

⁸¹ Po aty.

- Me një letër drejtuar Kontrollorit të Përgjithshëm nga një anëtar individual i Komisionit;
- Me iniciativën e stafit të GAO-s.

Shumica dërmuese e auditimeve të GAO-s, gati 90% e tyre, janë regjistruar zyrtarisht si të ndërmarra në përgjigje të kërkesave nga Kryetarët e Komisioneve⁸².

Protokollet e GAO-s me Kongresin - Versioni i aksesueshëm⁸³

Letra prezantuese e Kontrollorit të Përgjithshëm të Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës

17 korrik 2017

Ky dokument përshkruan punën e GAO-s për Kongresin. Projektuar në konsultim me Kongresin, Protokollet, të hartuara fillimisht në vitin 2000 dhe të përditësuara në vitin 2004, kanë qenë në fuqi në GAO për të punuar në mënyre konstruktive me Kongresin dhe për të kryer punën tonë në përputhje me prioritetet e tij. Protokollet krijuan parime dhe qasje të mirë pranuar për komunikimin dhe angazhimin me Kongresin në lidhje me mandatat, kërkesat, angazhimet dhe raportet.

Ky dokument i vitit 2017 përmban këto parime dhe qasje duke bërë përditësimet relevante. Ai inkorporon ndryshimet në njësitë e GAO-s; reflekton ndryshimet në proceset e GAO-s për hartimin e produkteve; jep emrat e kontakteve aktuale të GAO-s dhe përditësimet e metodave për marrjen e informacionit në lidhje me produktet e GAO-s.

Së bashku me të gjithë punonjësit e GAO-s, dëshiroj të vazhdojmë misionin tonë për të mbështetur Kongresin në përgjegjësitë e tij kushtetuese dhe për të ndihmuar në përmirësimin e llogaridhënies së qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan. Ne do të vazhdojmë të monitorojmë zbatimin e këtyre protokolleve dhe, në konsultim me Kongresin, do ta shqyrtojmë nëse duhet bërë përmirësime.

Gene L. Dodaro, Kontrollori i Përgjithshëm i Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

⁸² Seria "Botime KLSH", libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

⁸³ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version"
<https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf>

Protokollet e GAO-s me Kongresin⁸⁴

Protokollet e mëposhtme janë parime të përgjithshme që rregullojnë auditimet e GAO, rishikimet dhe vlerësimet e programeve, analizat e politikave dhe hetimet për Kongresin.

Autoriteti dhe Përgjegjësitë Statutore të GAO-s⁸⁵

GAO, nën autoritetet e ndryshme statutore, shqyrton përdorimin e fondeve federale; vlerëson programet dhe aktivitetet federale dhe ofron informacione, analiza, opinione, rekomandime dhe ndihma të tjera për ti ardhur në ndihmë Kongresit që të ndërmarrë politika efektive dhe vendime mbikëqyrëse.

GAO mbështetet në dy autoritete të përgjithshme statutore për të kryer punën e saj: në Aktin e Buxhetit dhe Kontabilitetit të vitit 1921, i cili e autorizon GAO-n "të hetojë të gjitha çështjet që lidhen me marrjen, disbursimin dhe përdorimin e parave publike" dhe Aktin Legjislativ të Riorganizimit të GAO-s i vitit 1970, i cili e autorizon GAO-n për "vlerësimin e rezultateve të një programi apo aktiviteti që Qeveria kryen sipas ligjeve ekzistues".

GAO e inicion punën e saj kur urdhërohet nga Dhoma e Kongresit, kur i paraqitet kërkesë nga një komision i juridiksionit ose me iniciativën e Kontrollorit të Përgjithshëm. Për të ndihmuar GAO në kryerjen e punës së saj, Kongresi i ka ofruar GAO-s të drejta për qasje në një gamë të gjerë të informacioneve të agjencive. Në mënyrë të veçantë, Akti i Buxhetit dhe Kontabilitetit i vitit 1921 i detyron secilën agjenci t'i japë GAO-s informacionet që Kontrolluesi i Përgjithshëm kërkon për detyrat, kompetencat, aktivitetet, organizimin dhe transaksionet financiare të agjencisë.

Mandatet e Kongresit

GAO trajton punën që i është mandatuar nga mandatet e Kongresit ndryshe nga kërkesat e Kongresit. Për shkak se mandatet e Kongresit janë sanksionuar nga Kongresi ose nga një ose më shumë komitete të

⁸⁴ Seria "Botime KLSH", libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

⁸⁵ Bazuar ne dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version"
<https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf>

tij, politika e GAO-s është që produktet e përgatitura në përgjigje të mandateve të Kongresit i vihen menjëherë në dispozicion atij dhe publikut. Kur mandatet detyrojnë GAO-n të raportojë në një komitet të veçantë, GAO do të punojë me shumicën dhe pakicën e komitetit për të qartësuar qëllimin e punës, objektivat e raportimit dhe afatet kohore. Nëse mandati nuk parashikon raportimin në një komision të posaçëm, GAO do të punojë me komisionin që ka juridiksionin për këtë çështje siç përcaktohet në rregulloret e Senatit dhe Dhomës së Përfaqësuesve dhe çdo komision/ anëtar tjetër të identifikuar nga komitetet e juridiksionit. Ndërkohë që puna audituese është në vazhdim, GAO do t'u sigurojë komiteteve (1) informacione periodike mbi ecurinë e auditimit, (2) informacione mbi rezultatet paraprake dhe përfundimtare të punës, dhe (3) informacione se kur do të dërgohet në agjenci projekt- raporti për koment. GAO do t'u ofrojë atyre një kopje të draftit për qëllime informative.

Kërkesat e Kongresit⁸⁶

Kërkesat e Kongresit për auditime drejtuar GAO-s duhet të bëhen me shkrim nga një anëtar dhe t'i drejtohen Kontrollorit të Përgjithshëm. Anëtarët dhe stafi i tyre inkurajohet që të konsultohet me zyrtarët e GAO për hartimin e kërkesave për auditime. GAO do të iniciojë punë pa një kërkesë me shkrim vetëm nëse puna përfshin asistencë teknike të kufizuar që mund të përfundohet nga stafi brenda 5 ditëve, të tilla si dhënia e informacioneve për punë të mëparshme ose informacionin që mund të vihen lehtësisht në dispozicion. GAO në përgjithësi nuk i ofron të palëve të tjera kopjet e letrave të kërkesës të ardhura nga Kongresi. Çdo person që dëshiron një kopje të kërkesës, GAO do ta adresojë ta kërkojë tek anëtari i kongresit që e ka bërë kërkesën. Megjithatë, në rastet kur kërkesa përfshin autorizimin që një agjenci e caktuar t'i vërë në dispozicion GAO-s informacione të tjera të kufizuara, për shembull, informacionin mbi tatimpaguesit, GAO mund t'i ofrojë agjencisë një kopje të kësaj kërke.

GAO nuk kryen studime, rishikime, vlerësime apo auditime të programeve ose aktiviteteve shtetërore ose lokale që janë vetëm

⁸⁶ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria "Botime KLSH", libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

brenda kompetencave të shteteve ose qeverive vendore të cilat nuk kanë lidhje me çështjet federale. GAO rishikon disa aktivitete dhe programe shtetërore dhe lokale që janë (1) kryer në mbështetje të ligjit federal, siç janë programet mjedisore ose programe rregullatore për çështjet e sigurimeve ose (2) janë financuar nga programe federale, të tilla si Medicaid, transporti ose arsimi. Kur është e përshtatshme, GAO mund të konsultohet me audituesit shtetërorë dhe lokalë në lidhje me punën e tyre në këto çështje. Përveç kësaj, për të ndihmuar Kongresin dhe komitetet e tij në zhvillimin e legjislacionit federal, rishikimin e rolit federal, ose vlerësimin e performancës federale, GAO ndonjëherë shqyrton praktikat e shteteve për të konstatuar "praktikat më të mira" në trajtimin e çështjeve të veçanta.

GAO jep komente mbi projekt-ligje kur (1) i kërkohet ta bëjë këtë nga një komitet ose anëtar i Kongresit, (2) autoriteti ose përgjegjësitë e GAO-s do të ndikohen nga miratimi i projekt-ligj, ose (3) GAO ka informacion që do të ishin të dobishme për komitetet ose anëtarët e tyre për shqyrtimin ose modifikimin e projekt-ligjit. Në komentimin mbi legjislacionin e propozuar, objektivi i GAO-s është të identifikojë ndryshimet e mundshme të programit nëse ligji miratohet ose ndikimi i ndryshimeve të tilla në një program specifik.

Angazhimi ndaj kërkuesve të Kongresit⁸⁷

Brenda 10 ditëve nga marrja e kërkesës nga ana e anëtarëve të Kongresit për kryerjen e një auditimi, GAO me ane të një letre do të kthejë përgjigje lidhur me pranimin ose refuzimin e saj. Kjo letër mund të shoqërohet edhe me një komunikim verbal. Kur kërkesa pranohet, GAO do t'i paraqesë kërkuesit një vlerësim lidhur me kohën kur gjykohet të fillojë angazhimi i personelit (p.sh., menjëherë, brenda pak javësh, brenda disa muajve ose në një datë të përcaktuar). Kur një kërkesë refuzohet, GAO do t'i paraqesë kërkuesit arsyetimin për refuzimin (p.sh., kërkesa për auditim është jashtë fushëveprimit dhe autoritetit të GAO-s, GAO po kryhen tashmë një auditim për të njëjtën çështje ose resurset e saj janë të limituara për kryerjen e auditimit të kërkuar). GAO, sipas rastit, do të sugjerojë alternativa për të plotësuar nevojat e anëtarit të Kongresit. Duke marrë parasysh praktikat e saj të

⁸⁷ *Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 62*
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

mëparshme për kërkesat e komiteteve të mbikëqyrjes së GAO-s. Komiteti i Senatit për Çështjet e Sigurisë Kombëtare dhe Çështjet e Qeverisë dhe Komiteti i Dhomës së Përfaqësuesve për Reformat Qeveritare, GAO do ti përcjellë një kopje të pranimit të kërkesës për auditim kryetarëve të këtyre komiteteve.

Pasi kërkuesi dhe GAO kanë rënë dakord për të vazhduar trajtimin e kërkesës për auditim, GAO do të paraqesë kërkuetit në vijim:

- Një letër, pas përfundimit të dizenjimit të auditimit (angazhimit), duke i konfirmuar dakordësinë për kryerje e këtij auditimi. Letra do të përfshijë afatin kohor kur produkti do t'i dërgohet për koment agjencisë që auditohet;

- Informacione periodike për ecurinë e auditimit; njoftime për çdo çështje të rëndësishme të ndryshuar që ndikon në procesin e auditimit ose afatet kohore që lidhen me përfundimin e punës (p.sh., disponueshmëria, besueshmëria ose qasja ndaj të dhënave, të dhënat ose burimet e informacionit); informacione mbi rezultatet paraprake dhe përfundimtare të auditimit. Zyrtarët e GAO do të bëjnë çdo përpjekje për të përshtatur takimet sipas axhendës dhe disponibilitetit të anëtarit të Kongresit dhe stafit të tij. Për auditimet e mandatuara nga ligje të ndryshme, GAO preferon, por nuk kërkon, informimi bipartisan sa herë që është e mundur dhe praktike.

Njoftimi për auditimet që janë në vazhdim

Për çdo auditim që po kryhet në vazhdim, përveç auditimeve që trajtojnë informacion të klasifikuar ose sensitiv, GAO do të informojë (nëse kërkohet) p.sh. nga anëtarët ose stafin e Kongresit, agjencitë ose shtypin, për burimin e kërkesës dhe objektivat, fushëveprimin dhe metodologjinë e auditimit. Përveç kësaj, të gjitha zyrave të Kongresit nëpërmjet lidhjes së Senatit dhe Dhomës së Përfaqësuesve me intranetin e GAO-s ju mundësohet qasja në sfondin dhe pyetjet kyçe të auditimeve në proces të GAO-s, përveç rasteve kur raportimi i një auditimi të tillë do të rezultonte me aksesimin në informacion të kualifikuar ose sensitiv. Auditime në proces janë ato për të cilat është përcaktuar stafi auditues.

Komentet e Agjencisë⁸⁸

Siç kërkohet nga standardet e auditimit qeveritar përgjithësisht të pranuar, GAO do t'i japë agjencive dhe palëve të tjera të përfshira drejtpërdrejt në auditim mundësinë për të komentuar mbi një draft produkt në të cilën ata janë pjesë. Përmbajtja e këtyre komenteve do të publikohet së bashku me vlerësimin e GAO-s. Gjithashtu, në fund të mbledhjes dhe analizës së të dhënave, GAO do të zhvillojë një takim përfundimtar me zyrtarët e agjencive për: (1) vërtetësinë dhe saktësinë e të dhënave të grumbulluara dhe (2) të diskutojë konkluzionet që rrjedhin nga të dhënat.

GAO preferon komente me shkrim për produktet e saj, por do të pranojë edhe komente me gojë. Megjithëse GAO mund ti japë një agjencie apo një pale tjetër të përfshirë në procesin auditues deri në 30 ditë kalendarike për të komentuar, GAO mund të përpiqet të marrë komentet në korniza kohore më të shkurtra, në varësi të nevojave të kërkuarit dhe kompleksitetit të çështjeve të përfshira në auditim. Në raste të rralla, Kontrollori i Përgjithshëm mund të miratojë një shtyrje përtej afatit 30 ditor nëse agjencia argumenton se zgjatja është e nevojshme dhe shtyrja e afatit mund të rezultojë në një produkt më të saktë.

GAO nuk do të japë një mundësi për të komentuar në rastet kur: (1) zbulimi i rezultateve të një hetimi mund të paraqesë rrezik për individët dhe konfidencialitetin e tyre; (2) zbulimi i parakohshëm i informacionit mund të komprometojë rezultatet e punës auditues; ose (3) produktet kryesisht reflektojnë punën e mëparshme të GAO-s.

Kërkesat për dëshmi

Kërkesat për të dëshmuar drejtuar GAO-s duhet të bëhen me shkrim nga kryetari i një komiteti ose nënkomiteti. GAO do të përpiqet ti përgjigjet të gjitha kërkesave të Kongresit për dëshmi. Megjithatë, GAO do të refuzojë ftesën për të dëshmuar kur (1) nuk mund të hartojë një dëshmi që nuk përputhet me vlerat dhe standardet e saj bazë ose (2) thelbi i dëshmisë së GAO është informacioni që lidhet me kërkesën e një anëtari të caktuar të kongresit i cili e ka kufizuar për një afat të caktuar

⁸⁸ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

publikimin e raportit të auditimit. Në rastet e kërkesave të shumëfishta për dëshmi që përfshijnë të njëjtën çështje, GAO do të dëshmojë në seancën e parë dëgjimore të përcaktuar për këtë çështje dhe do të jetë në dispozicion për të dëshmuar në seanca të tjera dëgjimore. Për dëshminë që lidhen me një auditim të ri, pavarësisht nëse është hartuar një produkt paraprak ose përfundimtar, GAO para se të përfundojë dëshminë e shkruar, në përputhje me standardet profesionale të auditimit do të presë komentet e agjencisë së audituar në mënyrë që: (1) të vërtetojë saktësinë e të dhënave të grumbulluara dhe (2) të diskutojnë pasojat që rrjedhin nga këto të dhëna. GAO do të shpërndajë dëshminë e saj me shkrim në përputhje me rregullat e Senatit ose Dhomës së Përfaqësuesve, duke përfshirë edhe rregullat e komiteteve, si dhe të jetë në dispozicion për të informuar shumicën dhe pakicën mbi gjetjet dhe konkluzionet kryesore të auditimit të përfshira në dëshmi.

Qasja në dokumentacionin e auditimit⁸⁹

Pas paraqitjes së kërkesës me shkrim, GAO do ti mundësojë anëtarëve të Kongresit qasje në dokumentacionin e auditimit në zyrat e saj ose do tu sigurojë atyre kopje të përzgjedhura të dokumenteve të auditimit, pasi produkti është publikisht në dispozicion të publikut. GAO nuk do të ofrojë kopje të dokumentacionit të auditimit derisa produkti të jetë i disponueshëm për publikun. Në të gjitha rastet aksesit në dokumentacionin e auditimit i nënshtrohet konsideratave ligjore dhe të privatësisë, siç janë ato që kanë të bëjnë me informacionet mbi taksapaguesit dhe informacionet e mbrojtura bankare.

Punonjësit e GAO-s të deleguar në Kongres

Sipas ligjit punonjës të GAO mund të delegohen për të punuar me komitetet e Kongresit, por jo për drejtuesit ose zyrat e tyre personale. Stafi i GAO-s nuk mund të angazhohet në aktivitete partiake ose diskutime. Kërkesat e komiteteve për delegimin e punonjësve të GAO-s duhet të bëhen me shkrim, të jenë për qëllime specifike dhe për një periudhë që nuk duhet të kalojë 1 vit. Të gjitha punonjësit që do të delegohen të punojnë me Kongresit duhet të aprovohen nga Kontrollori

⁸⁹ *Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67*
http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

i Përgjithshëm në përputhje me rregullat dhe politikat e Senatit ose Dhomës së Përfaqësuesve.

Politikat e shtypit

Në përgjigje të pyetjeve të medias për një auditim në proces, GAO do të japë informacion vetëm në lidhje me objektivat, fushëveprimin dhe metodologjinë e një auditimi, emrin e kërkuesit dhe datën e pritshme të përfundimit të auditimit. GAO do të referojë kërkesat për informacion tek kërkuesi. Sapo një produkt të bëhet publik, stafi i GAO-s me ekspertizë në fushën që është kryer auditimi do t'i përgjigjet pyetjeve nga media. Do të jepen intervista për televizione kur gjykohet se ato janë të përshtatshme për publikun për të kuptuar faktet, gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet. Politika e GAO-s është që drejtuesit më të lartë me njohuritë më të thelluar në një fushë të caktuar mund të japin intervista të tilla. Nëse kërkohet që GAO të marrë pjesë në konferenca për shtyp të iniciuara nga anëtari i kongresi, iniciues i kërkesës për auditim, GAO do ofrojë mbështetje për konferencat e shtypit që zhvillohen në Washington. Në raste të tilla, GAO do të ofrojë personel të kualifikuar të cilët do të jenë të pranishëm vetëm për t'iu përgjigjur pyetjeve lidhur me produktin specifik të publikuar. Megjithatë GAO përgjithësisht nuk mban konferenca për shtyp apo publikon njoftime për shtyp për produktet e saj, ajo këshillon mediat dhe publikun publikimin e produkteve të saj internetit.

Hetimet⁹⁰

Njësia e Hetimeve dhe Shërbimeve Ligjore në GAO (1) heton referimet dhe kërkesat e Kongresit në lidhje me akuzat specifike të mashtrimit federal, humbjeve dhe abuzimeve (2) kryen projekte specifike që kërkojnë teknika të veçanta hetimore. Politika e GAO-s është të kryej hetime sipas standardeve hetimore të hartuara nga Këshilli i Inspektorëve të Përgjithshëm për Integritetin dhe Efektivitetin të cilat janë përshtatur për punën specifike të GAO-s. Standardet e këtij këshilli e vendosin GAO-n para përgjegjësisë që të sigurojë që (1) hetimet

⁹⁰ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

kryhen nga personeli i cili posedon njohuritë dhe aftësitë e kërkuara për të kryer hetimet; (2) gjykimet e bëra në mbledhjen dhe analizimin e provave dhe komunikimin e rezultateve janë të paanshme; dhe (3) ekziston kujdes i duhur profesional (p.sh., tërësia, përdorimi i duhur i teknikave hetimore, paanshmëria, objektiviteti, respektimi i duhur i të drejtave individuale dhe privatësisë dhe afatet kohore). Politikat dhe protokollet e kongresit të GAO-s zbatohen për punën hetimore të kryer nga Njësia e Hetimeve dhe Shërbimeve Ligjore përveç rasteve kur një përjashtim është specifikuar ose vënë në dukje paraprakisht.

Raste konkrete të bashkëpunimit GAO-Kongres

Propozimet shpesh dalin nga shkëmbime mendimesh, me asnjë dëshmi të qartë të origjinës reale të idesë. Propozimet atëherë mund të miratohen nga një Komision i Senatit apo Dhomës së Përfaqësuesve dhe të formojnë bazën për një letër drejtuar Kontrollorit të Përgjithshëm, duke kërkuar auditim të veçantë. Kështu, një pjesë e konsiderueshme e kërkesave për auditime nga ana e Komisioneve të Senatit apo Dhomës në fakt e kanë gjenezën nga sugjerimet nga GAO.

Gene L. Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i GAO-s me Kryetaren e Komisionit të Financave të Senatit Amerikan, zj. Elisabeth Warren, duke dëshmuar përpara Komisionit lidhur me auditimin në TARP (Programi Qeveritar i Mbështetjes së Aseteve në Vështirësi), 31 mars 2013-majtas Inspektori i Përgjithshëm i TARP z. Neil Barofsky.

Kontrollori i Përgjithshëm dhe stafi i tij i lartë vendosin se si të ndajnë burimet në dispozicion të stafit të GAO-s në shumëllojshmërinë e punës dhe fushave në të cilat auditimet duhet të fokusohen.

Këto alokime (ndarje burimesh) pasqyrojnë gjykimin e Kontrollorit të Përgjithshëm ndaj prioriteteve relative dhe nuk janë domosdoshmërisht

në proporcion me vëllimin e kërkesave për auditime që janë pranuar ose që mund të parashikohen në fusha të ndryshme. Kështu, brenda çdo grupimi prioritetesh, dhe veçanërisht në lidhje me kërkesat e Kryetareve të Komisioneve, ka rrezik që puna e kërkuar për auditim në një fushë të caktuar të tejkalojnë burimet që GAO është e përgatitur për të kushtuar në atë fushë.

Nëse kjo situatë lind, stafit i GAO-s punon me anëtarët e Komisionit përkatës dhe me stafin e këtij Komisioni për të arritur marrëveshje për prioritarizimin dhe caktimin e punës së auditimit për të përmbushur sa më mirë nevojat e Komisionit.

Në lidhje me punën me Kongresin, vete Dodaro shprehet se *“GAO ka punuar me Kongresin në Ligjin Federal të Reformës së Përvetësimit të Teknologjisë së Informacionit, për të forcuar rolin e zyrtarëve kryesorë të informacionit në të gjithë qeverinë, për t'u dhënë atyre më shumë mbikëqyrje buxhetore mbi prokurimet.*

Unë kisha punuar me Kongresin në mesin e viteve 1990 për të krijuar zyrtarë kryesorë të informacionit në të gjithë qeverinë federale. Akti do t'u japë atyre më shumë peshë dhe do të sigurojë transparencë më të madhe. Secila agjenci do të duhet të sigurojë informacione rreth investimeve të Tijë, rreziqeve që lidhen me projektet e saj dhe mënyrën e menaxhimit të portofoleve të TI, qendrave të të dhënave⁹¹.

“Në një kuptim më të gjerë, GAO shërben si këshilltar fiskal i Kongresit. Shfrytëzoj çdo mundësi për të tërhequr vëmendjen për këto çështje. Ne bëjmë simulime me rreze të gjatë kohore dhe kemi këshilluar Kongresin për çështje që lidhen me kufirin e borxhit.

Unë kam dëshmuar para Komitetit të Buxhetit të Senatit dhe Kongresi po shqyrton në mënyrë aktive reformat në procesin e buxhetit. Në fund të fundit, do të duhet të merren vendime për ta vendosur qeverinë federale në një rrugë fiskale më të qëndrueshme. Kjo do të kërkojë veprim për shpenzimet e drejta dhe të duhura, si dhe rritje të të ardhurave. Kam mbrojtur gjithashtu një sistem më të thjeshtuar tatimor”⁹².

⁹¹ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

⁹² Po aty

Auditimet e GAO-s me porosi të Kongresit⁹³

Kur merr një kërkesë për auditim, GAO angazhohet të përgjigjet me shkrim brenda dhjetë ditësh pune, nëse e pranon kërkesën ose e refuzon atë. Nëse kërkesa është refuzuar, letra do të shpjegojë arsyet pse refuzohet. Nëse kërkesa pranohet, përgjigja do të tregojë, kur është e mundshme që stafi i GAO-s të jetë në dispozicion për të punuar për atë auditim. Pas pranimit të kërkesës, stafi GAO-s takohet me kërkuesit në Kongres për auditimin në fjalë, për të sqaruar specifikat e kërkesës, si dhe, kur është e nevojshme, për të diskutuar intervalin e parashikuar kohor për auditim. Po ashtu, edhe për të vlerësuar nivelin e burimeve të nevojshme për të kryer auditimin.

Rënia dakord e GAO-s konfirmohet nga një letër e saj drejtuar kërkuesit të auditimit dhe përfshin një datë paraprake të pritshme të përfundimit të auditimit. Me ecurinë e punës audituese, stafi i GAO-s siguron raporte për statusin e auditimit; e njofton Kërkuesin/Kërkuesit e auditimit në Kongres për çdo ndryshim të rëndësishëm që ndikon në qëllimin dhe kohën e auditimit; si dhe i/u siguron informacionin e duhur të shkurtër mbi rezultatet paraprake dhe përfundimtare të auditimit.

Kontrolli mbi kryerjen aktuale të një auditimi sigurohet tërësisht nga GAO, e cila ka autoritetin e vetëm për të vendosur mbi planin e auditimit (në përputhje me qëllimin dhe objektivat e rënë dakord) dhe për të zgjedhur personelin, i cili do të kryejë detyrën.

Puna duhet të kryhet në përputhje me standardet e aplikueshme të auditimit, miratuar nga Kontrollori i Përgjithshëm, dhe duhet të jenë në përputhje me procedurat dhe kushtet e përcaktuara në manualin e aplikueshme të GAO-s. Ndërsa auditimi zhvillohet, GAO ka autoritet të plotë për të zgjeruar fushën e auditimit, nëse kjo është e nevojshme për shkak të çështjeve të paparashikuara që mund të dalin gjatë auditimit. Sipas ligjit, GAO ka autoritet për të shqyrtuar çdo të dhënë, dokument apo materiale të tjera që ajo i konsideron të përshtatshëm për një auditim. Në përfundim të auditimit, GAO ruan autoritetin e plotë mbi përgjegjësinë për gjetjet, përfundimet dhe rekomandimet që dalin nga ky auditim.

⁹³ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria "Botime KLSH", libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Përfundimi i Auditimit dhe Publikimi i Raportit⁹⁴

Kur mbledhja e të dhënave dhe analiza kanë përfunduar, ekipi i auditimit zakonisht mban një takim pune përfundimtar me zyrtarët e agjencisë qeveritare të audituar, për të vërtetuar saktësinë e të dhënave dhe për të diskutuar implikimet e atij informacioni.

GAO gjithashtu u jep agjencive dhe palëve të tjera që përfshihen në auditim, një mundësi për të dhënë komente zyrtare mbi çdo projekt-raport që ndikon në to.

Si rregull, ka një afat 30 ditor të mundësive për të dhënë komente të tilla, por në rastin e rrethanave të pazakonta, GAO mund ta zgjasë ose ta shkurtojë këtë periudhë (në diskrecionin e vet).

Çdo koment që jepet brenda afatit të caktuar, publikohet në raportin përfundimtar të auditimit, së bashku me vlerësimin e këtyre komenteve nga ana e GAO-s.

GAO mund të refuzojë të ofrojë një mundësi për të rishikuar dhe komentuar mbi një projekt-raport auditimi, nëse konstaton se duke bërë kështu mund të paraqesë rreziqe për individët dhe për konfidencialitetin e tyre, ose mund të kompromentojë rezultatet e punës së auditimit.

Kërkuesi i auditimit njoftohet përpara se GAO të paraqesë një projekt-raport auditimi tek palët e prekura për komente, dhe një kopje e draftit të këtij projekt-raporti i jepet Kërkuesit për informacion.

Kur raporti final është gati për publikim, Kërkuesit të auditimit në Kongres i jepet mundësia për të kufizuar shpërndarjen (publikimin) e plotë të raportit për deri në 30 ditë.

Pas skadimit të një kufizimi të tillë, të gjitha raportet e auditimit janë vënë në dispozicion të palëve të interesuara, të shtypit dhe janë bërë publike, me përjashtim të rasteve kur shpërndarja bëhet e kufizuar për shkak të interesave të sigurisë kombëtare.

⁹⁴ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Në disa raste, një Kërkues auditimi vendos, gjatë rrjedhës së punës së auditimit ose në përfundimin të tij, se auditimi nuk i plotëson nevojat e Kërkuesit ose nuk është më në interes të Kërkuesit. Është e lejueshme që ai të tërhiqet nga kërkesa, me kusht që raporti përfundimtar të mos jetë dorëzuar për printim.

Në këtë rast, GAO mban të drejtën për ta nxjerrë dhe publikuar raportin e auditimit, pa iu referuar Kërkuesit (si në rastet kur raporti i auditimit ka rezultuar nga një auditim i nisur nga vetë GAO për shqetësime të Kongresit).

GAO zakonisht e bën këtë, nëse e konsideron që një veprim i tillë është në interes të publikut ose, nëse janë kryer nga GAO punë dhe përpjekje të konsiderueshme në këtë auditim, përpara se sponsori i tij të tërhiqej.

Aktiviteti pas publikimit të raportit përfundimtar

Një agjenci qeveritare e prekur nga auditimi zakonisht është e detyruar t'i japë Kongresit një përgjigje formale, pas publikimit nga GAO të raportit të auditimit.

Në këtë përgjigje, agjencia parashtron çdo veprim korrigjues që ajo synon të marrë, si rezultat i gjetjeve dhe rekomandimeve të auditimit. Përgjigjja mund të përmbajë dhe ndonjë koment që agjencia mund të ketë dorëzuar në GAO, në lidhje me draft-raportin e auditimit.

Kjo është një mënyrë e dobishme për të detyruar Ekzekutivin që të marrë njoftim zyrtar të problemeve të zbuluara gjatë auditimit.

Shpesh, vetëm kjo nuk është e mjaftueshme për të realizuar veprimet korrigjuese të nevojshme, veçanërisht në rastet kur drejtuesit politikë të agjencisë nuk janë të angazhuar plotësisht në veprimet e menaxhimit, të nevojshme për zgjidhjen e problemeve.

Metoda e preferuar me të cilën Komisionet e Kongresit kërkojnë vëmendjen qeveritare për një problem, dhe në këtë mënyrë gjenerojnë presion për ta zgjidhur këtë problem, është duke mbajtur dëgjime publike.

z. Gene L. Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i GAO-s dëshmon në seancën dëgjimore transmetuar live, përpara Komisionit të Senatit Amerikan për Sigurinë e Atdheut dhe Çështjet Qeveritare, në lidhje me raportin e auditimit të GAO-s për shpërdorimet dhe mashtrimin financiar në Qeverinë Federale, më 23 prill 2019

Seanca të tilla në çështje të rëndësishme raportohen shpesh nga mediat amerikane dhe disa prej tyre janë konsideruar si mjaft të vlefshme për t'u përfshirë në raportet e përditshme të lajmeve televizive.

Të paktën, ata zakonisht fitojnë vëmendjen e zyrtarëve të lartë të degës (departamentit, agjencisë, etj) ekzekutive, përfaqësuesve të së cilës mund t'u kërkohet të dalin për të dhënë dëshmi formal mbi çështjet të cilat janë objekt i seancës dëgjimore në Senat apo në Dhomën e Përfaqësuesve.

Shumë seanca dëgjimi të Komisioneve të Kongresit përfshijnë domosdoshmërisht rezultatet e auditimit të GAO-s. Në këto seanca, realizohet një marrëveshje tipike për mënyrën e procedimit në seancë. Dëshmitari i parë është shpesh një zyrtar nga GAO për të dëshmuar për punën përkatëse të auditimit.

Dëshmitari kryesor nga GAO mund të jetë drejtuesi i grupit të auditimit. Në varësi të natyrës dhe ndjeshmërisë së çështjeve që do të diskutohen, dëshmitari mund të jetë dhe një zyrtar shumë i lartë-deri në dhe duke përfshirë Kontrollorin e Përgjithshëm. Ky zyrtar shumë i lartë është në

gjendje të diskutojë çështjet më të gjera apo të paraqesë rezultatet e auditimit në një kontekst më të gjerë nga këndvështrimi i grupit të auditimit.

Në këtë rast, zyrtari shumë i lartë normalisht do të shoqërohet nga një ose më shumë anëtarë të grupit të auditimit, për t'iu përgjigjur çdo pyetje të detajuar në lidhje me auditimin.

Procedura e zakonshme për dëshmitarin është që të paraqesë një deklaratë zyrtare përpara. Shpesh, për të kursyer kohë, deklarata formale është futur në procesverbalin e seancës dhe vetëm një përmbledhje relativisht e shkurtër bëhet verbalisht.

Atëherë anëtarët e Komisionit të Dhomës së Përfaqësuesve ose Senatit i bëjnë pyetje dëshmitarit dhe dëshmitari i përgjigjet.

Komisioni i Kongresit zakonisht i trajton dëshmitarët nga GAO me respekt të konsiderueshëm dhe shumica e pyetjeve kanë për qëllim të theksojnë dhe të përforcojnë gjetjet e auditimit.

Zyrtarët dhe stafi GAO-s zakonisht dëshmojnë në disa qindra seanca të Komisioneve të Kongresit çdo vit. Ata kujdesen të përgatiten për këto seanca, jo vetëm në hartimin e deklaratës zyrtare, por, sidomos, në sigurimin se ata janë të gatshëm për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive dhe me respekt si pyetjeve miqësore ashtu dhe atyre armiqësore. Sidomos për t'u përgatitur edhe emocionalisht për këto të fundit, stafi i GAO-s trajnohet⁹⁵.

Pas dëgjimit nga dëshmitari i GAO-s, dëshmia zakonisht merret dhe komentohet nga një zyrtar i agjencisë qeveritare të prekur nga auditimi. E njëjta procedurë përdoret: deklarata hyrëse nga dëshmitari i agjencisë, e ndjekur nga pyetjet nga anëtarët e Komisionit.

Megjithatë, nëse agjencia ka hezituuar të pranojë ose nuk dëshiron të pranojë gjetjet e auditimit, ose të zbatojë veprimet korrigjuese të përshtatshme, marrja në pyetje mund të jetë e gjerë dhe me presion pozitiv, nganjëherë dhe gati armiqësor, nga ana e Anëtarëve të

⁹⁵ Bazuar në dokumentet origjinale të GAO-s: "GAO-s Congressional Protocols, Accessible Version" <https://www.gao.gov/assets/700/695673.pdf> Seria Botime KLSH, libri "GAO-Lider i INTOSAI-t, dokumente pune", viti 2018, fq. 57-67 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Komisionit. Dëshira për të shmangur një përvojë të tillë të pakëndshme për dëshmitarin e agjencisë mund të jetë e dobishme. Ajo mund të shërbejë si nxitje për të zbatuar veprimet korrigjuese e përmirësuese në përgjigje të një auditimi.

Pas dëshmitarit të agjencisë, dëshmi mund të jepen dhe nga dëshmitarë të tjerë, duke përfshirë edhe ekspertë të jashtëm, ose të agjencive të tjera që mund të jenë prekur nga problemet e raportuara në auditim.

Duke synuar të lehtësojë zbatimin e rekomandimeve të auditimit, stafi GAO-s mund të këshillojë Komitetet e Kongresit në procesin e hartimit të mjeteve të duhura ligjore.

Nëse kërkohet, ekspertë ligjorë nga GAO mund të përgatisin projektligjet, për shqyrtim nga komisioni përkatës, që do të jenë në përputhje me rekomandimet e publikuara të auditimit.

Në mënyrë të ngjashme, nëse kërkohet, stafi GAO-s do të takohet me zyrtarët e agjencisë qeveritare të prekur nga auditimi, për të diskutuar se si mund të zgjidhen sa më mirë dhe efektivisht problemet e identifikuara në auditim. Në secilin rast, veprimi i fundit është përgjegjësi e Kongresit apo e agjencisë qeveritare, sipas rastit.

KAPITULLI II

Leksionet e Dodaros

KRYEKONTROLLORI I PËRGJITHSHËM GENE L. DODARO
DHE LEKSIONET E TIJ

Kapitulli II

LEKSIONET E DODAROS

Profili i një lideri që shpreh dhe frymëzon

Megjithëse kapitulli i dytë, i pjesës së parë të këtij botimi i është dedikuar z.Dodaro, kjo nuk mjafton për të identifikuar rolin, ndikimin dhe kontributin e Tij në avancimin modern dhe zhvillimet bashkëkohore të profesionit dhe shkencës së auditimit. Lexuesi përmes lundrimit të vëmendshëm në këtë kapitull ka për të identifikuar të tashmen dhe të ardhshmen e GAO-s, por jo vetëm. Lehtësisht kupton të tashmen dhe të ardhmen e afërt të rolit dhe tipologjitë e aktivitetit të një institucioni suprem të auditimit në vendet me demokraci reale. Kupton ekzakhtësisht se ku duhet të jetë dhe ku duhet të shkoj profesioni i audituesit të jashtëm publik. Motoja “rindërtimi i besimit te publikut” , e cila ka përshkruar të gjithë aktivitetin e Z. Gene L. Dodaro, argumenton veprimet konkrete, metodologjitë dhe teknikat e auditimit të jashtëm publik të zhvilluara, duke konsoliduar konceptin e “auditimit gjithëpërfshirës” të të gjithë departamenteve dhe agjencive federale. Qasje kjo që mundësohet nga bashkëpunimi dhe bashkëveprimi real dhe i vazhdueshëm midis ekzekutivit, audituesit dhe ligjvënësit, (të votuarve të popullit), shprehje kjo e zakonshme kur thuhet, por dimensionet e veprimeve për të qenë një realitet i prekshëm dalin në pah nëse përqendrohesh me vëmendje në këtë kapitull. Roli parandalues i aktivitetit të institucioneve të auditimit suprem (tregues ky ende i pamatshëm...), është një nga qasjet që po diskutohet sot në tryezat e debatit të organizatave ndërkombëtare të auditimit të jashtëm publik, INTOSAI dhe EUROSAI, por për GAO-n është një eksperiencë e konsoliduar që tregon shumë. Pikërisht, qasja përgatitore e aplikuar për ngërçin e parashikuar të tranzicionit në mijëvjeçarin e ri, nga z. Dodaro, si menaxher i projektit, në vitet e fundit të 90-s, tregoi fuqinë parandaluese të GAO-s. Filozofia e liderit të sapa emëruar në krye të GAO në vitin 2008, z. Dodaro e konsideronte institucionin *jo kujdestar por të vepronte në kufinj të ri*. Mbikëqyrje, investigim dhe parashikim ishin tre drejtimet e GAO-s të përcaktuara nga Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-së në vitin 2010. Institucionet moderne supreme të auditimit duhet të jenë hapa përpara duke i paraprirë zhvillimeve të pritshme. Kështu është shpalosur një nga aspektet e filozofisë qartësisht të dizajnuar dhe të zhvilluar përgjatë viteve nga GAO, Zyra e Përgjegjshmërisë Qeveritare Amerikane, qartësisht e artikuluar në këtë kapitull. Për të qenë një institucion paraprijës duhet të realizosh studime afatgjata duke konsideruar efektet e kostove afatgjata, apo listën e risqeve të rishikuar në mënyrë të vazhdueshme. Në thelb, ky është konkluzioni i

pasazheve që gjenden në brendinë e materialit në vijim. Etika dhe integriteti janë themeli i profesionit të audituesit. Ky është thelbi i mesazhit që kumtesa e mbajtur nga z. Dodaro në Institutin e Administratës Publike “Elliot Richardson” përçon, dimension pa të cilin nuk mund të realizohet një mbikëqyrje efektive e përdorimit të fondeve publike. Përgjegjshmëria, besueshmëria dhe integriteti janë vlerat kryesore e çdo audituesi të jashtëm publik, që garantojnë pavarësinë reale për të vepruar në interes të publikut. Secili nga prezantimet, fjalimet drejtuar publikut apo profesionisteve, si dhe diskutimet në planin federal apo para dhomave të senatit apo kongresit, përbën një platformë e cila shpreh të tashmen dhe frymëzon të ardhmen duke treguar shembullin e shërbëtarit të qytetarit duke parandaluar dhe kufizuar keq menaxhimin dhe mashtrimin e parasë publike. Dimensionet e liderit të GAO-s ndihmojnë për të konfiguruar aktivitetin e një institucioni të auditimit të jashtëm publik në sfidat dhe perspektivat e zhvillimit të mijëvjeçarit. Duke përmendur rolin edukues nëpërmjet publikimeve, si të udhëzuesit për qytetarin për të kuptuar realitetin financiar, rritjen e ekspertizës për një zhvillim të qëndrueshëm e në përgjigje të reformave financiare e bashkëshoqëruar me nivelin në rritje të teknologjive të së ardhmes, apo kontributi për ndërtimin e standardit për llogaridhënien e agjencive publike nëpërmjet deklaratës së qëndrueshmërisë, roli i këshilluesit fiskal për përfaqësuesit e popullit,... Tipologjia e bashkëpunimit me vendimmarrësit publik në nivel kombëtar apo federal paraqesin njeriun vizionar dhe liderin që qartësisht përcakton instrumentet që mundësojnë realizimin e objektivave jo vetëm afatshkurtra por edhe ato afatgjata, jo vetëm në planin kombëtar apo federal, por edhe më gjerë, rajonal e global... Kontributi për adresimin e problematikave më të “nxehta” në komunitetin e organizimeve ndërkombëtare të auditimit të jashtëm publik si INTOSAI, nëpërmjet task forcave dhe grupeve të punës specifike, apo përcjellja e të gjithë eksperiencës së akumuluar të GAO-s, nëpërmjet platformave të Strategjive të Zhvillimit të INTOSAI-t tek institucionet supreme të auditimit të vendeve të tjera në mbarë botën, përbëjnë profilin e një lideri të një institucioni lider në shërbimin e auditimit të jashtëm publik. Për më tepër, inisiativa për shpërndarjen e njohurive dhe eksperiencave më të mira të GAO-s tek stafet audituese të komunitetit ndërkombëtar nëpërmjet “*International fellowship*” sintetizon vizionin e z. Dodaro për të ardhmen e gjithë komunitetit ndërkombëtar të auditimit të jashtëm publik, si një e tërë për përballimin e sfidave të përbashkëta globale. Mesazhet e qarta të liderit të GAO-s për rëndësinë në rritje të Kontrollit të Lartë të Shtetit në të ardhmen, dhënë në vitin 2015 si dhe në disa takime zyrtare me të, në cilësinë e Kryetarit të KLSH-së, më kanë frymëzuar dhe ndihmuar në projektimin e drejtimit të

institucionit përmes përballimit të sfidave të shumta institucionale e sociale, si dhe orientimin e politikave të së ardhmes në rrugëtimin e modernizimit të vijueshëm të KLSH-së, në kushtet e një vendi me demokraci në proces konsolidimi.

Postulati i tij se, “Ne si Institucione Supreme Auditimit nuk hartojmë dhe zhvillojmë politika, por auditojmë zbatimin e tyre”, kanë qenë mësimi më i çmuar edhe udhërrëfyesi i momenteve të vështira në jetën time publike, të ndodhura gjatë raporteve të mia si Kryetar i Institucionit Suprem të Auditimit në Shqipëri, në përballimin e çdo situatë me qeverinë dhe politikën shqiptare.

Lexues i çmuar,

Ndihem i lehtësuar që kam plotësuar me respekt dhe modesti një aspiratë obliguese të brendshme e të kahershme që më ka frymëzuar e ndjekur në rrugëtimin tim, për ti ofruar lexuesit të vler të kontributet themelore dhe dimensionet reale, të pa diskutueshme e të pa retushuara të një personaliteti amerikan dhe botëror. Z. Dodaro ka spikatur si ikona e dalluar për karizmën, autoritetin kredibël si nxitës dhe promovues i mirëqeverisjes duke ndikuar në ngritjen e stekës së përgjegjshmërisë publike; përkushtimin në zhvillimin e strategjive dhe progresin e politikave të auditimit, fuqinë e diskursit publik, si dhe për shumëçka tjetër, që me siguri do të mbahet gjatë si model, vështirë për tu arritur a kapërcyer.

Për gjithë përkushtimin si lider dhe auditues, aftësitë e meritat e posaçme, kontributet e pashtershme personale, duke filluar nga procesi i rishikimit të Standardeve Profesionale të Auditimit të Qeverisë (Libri i verdhë), Standardet e Kontrollit të Brendshëm (Libri jeshil) e duke vijuar me kontributet e Tij dhe Uashingtonit në orientimin e prioriteteve strategjike të INTOSAI, reputacionin në planin kombëtar e ndërkombëtar, për ndihmesën në lëminë e auditimit qeveritar dhe mendimin integral z. Dodaro ka fituar respektin e komunitetit të INTOSAI-t dhe më gjerë, sikundër ravijëzohet dhe në pjesën e parë të këtij botimi, profil që na imponon respektin e padiskutueshëm dhe na obligon ti drejtohem veçse me titullin honorifik të Profesorit. Tre strategji të zhvillimit të INTOSAI-t mbajnë firmën e z. Dodaro dhe janë përkthyer globalisht.

Unë shpreh bindjen se dyzetë e shtatë vitet e jetës së Tij të vëna në shërbim të GAO-s, një rekord botëror unik përpos të tjerave, janë jo vetëm substanca e një impenjimi konstant, por edhe trampolina më e mirë, që duhet lexuar nga anëtarët e familjes së INTOSAI-t për përsosjen e punës audituese në të ardhmen dhe kështu duhet përkthyer në çmimet më të larta të meritës që INTOSAI-i duhet të akordojë e ndajë për një personalitet të këtij kalibri, të ngjashëm me çmimet Elmer B. Staats apo Jorg Kandutsch.

1. Audituesi Profesionist Gene L. Dodaro dhe kontributi në GAO

CV e Gene.L. Dodaro¹

Gene L. Dodaro (lindur më 7 maj 1951) u bë Kontrollori i Tetë i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe kreu i Zyrës së Përgjegjshmërisë së Qeverisë së SHBA-ve (GAO) më 22 dhjetor 2010, kur u konfirmua nga Senati i Shteteve të Bashkuara. Ai u emërua nga ish-Presidenti Obama në Shtator të vitit 2010 nga një listë e kandidatëve të zgjedhur nga një komision dypalësh (me përfaqësues nga dy dhomat e Kongresit Amerikan, Senati dhe Dhoma e Përfaqësuesve). Dodaro kishte shërbyer si Kontrollor i Përgjithshëm në detyrë i Shteteve të Bashkuara që nga Marsi i vitit 2008.

Z. Dodaro ka dëshmuar para Kongresit Amerikan me dhjetëra herë për çështje të rëndësishme kombëtare, duke përfshirë perspektivën fiskale afatgjatë të vendit, përpjekjet për të zvogëluar dhe eliminuar mbivendosjet dhe dublikimet në të gjithë qeverinë federale dhe "Listën e Risqeve të Larta" të GAO-s, e cila përqendrohet në sfida specifike-nga zvogëlimi i pagesave të panevojshme nën Programet Medicare dhe Medicaid, në përmirësimin e praktikave të biznesit të Pentagonit.

¹ Nga CV-ja zyrtare në portalin e GAO-s për Kontrollorin e Përgjithshëm të GAO-s z. Gene L. Dodaro: <https://www.gao.gov/about/comptroller-general/biography/>

Përveç kësaj, z. Dodaro vazhdon të zhvillojë përpjekjet e GAO-s për të përmbushur nevojat e Kongresit në fusha të tilla si shkenca, teknologjia dhe siguria në internet.

Si Kontrollor i Përgjithshëm, z. Dodaro ndihmon dhe mbikëqyr zhvillimin dhe lëshimin e qindra raporteve dhe dëshmive çdo vit për komisione të ndryshme dhe anëtarë individualë të Kongresit. Këto dhe produkte të tjerë të GAO-s kanë çuar në dëgjime dhe legjislacion, duke i kursyer miliarda dollarë tatimpaguesit amerikan dhe duke realizuar përmirësime në një gamë të gjerë të programeve dhe shërbimeve qeveritare. Në një karrierë në GAO që daton më shumë se 45 vjet, z. Dodaro ka mbajtur një numër postesh kyçe ekzekutive. Për 9 vjet, z. Dodaro shërbeu si Zyrtar Kryesor Operativ, pozita udhëheqëse numër dy në Agjenci, duke ndihmuar Kontrollorin e Përgjithshëm në ofrimin e drejtimit dhe vizionit për forcën e punës të shumëllojshme dhe shumë disiplinës të GAO-s.

Ai ideoi dhe drejtoi zhvillimin e planeve strategjike të GAO-s për t'i shërbyer Kongresit dhe për të përmirësuar qeverisjen në Shekullin e XXI-të. Z. Dodaro luajti një rol kryesor në përpjekjet e Institucionit për të nxjerrë në pah në vëmendjen e Kongresit dhe publikut problematikat dhe sfidat kryesore të kohës dhe ato çështje risqet e të cilave duheshin paraprirë dhe zbutur nga politikëbërësit publikë. Duke drejtuar GAO-n, z. Dodaro punoi dhe punon me Kongresin dhe administratën federale amerikane në nismat kryesore të reformës së menaxhimit, duke përfshirë Ligjin e Përgjegjshmërisë Dixhitale dhe Transparencës të vitit 2014, Aktin (Ligjin) Federal të Reformës së Arritjeve të IT të vitit 2014, Aktin e Reduktimit të Mashtrimit Financiar dhe Analizës së të Dhënave të 2015, si dhe Aktin e Reformës në Menaxhimin e Qeverisë i vitit 1994, i cili zgjeroi Ligjin e Zyrtarëve Kryesorë Financiarë.

Z. Dodaro gjithashtu realizoi në GAO një bashkëpunim të gjerë me zyrtarë të lartë të shteteve individuale dhe me administratat vendore. Deri në vitin 1999, z. Dodaro drejtoi Departamentin e Kontabilitetit dhe Menaxhimit të Informacionit të GAO-s, njësia më e madhe e Agjencisë, e cila u specializua në menaxhimin financiar, teknologjinë kompjuterike dhe çështjet e buxhetit. Ndërsa ishte atje, ai drejtoi auditimin e parë për pasqyrat gjithëpërfshirëse financiare që mbulojnë të gjitha departamentet dhe agjencitë federale. Z. Dodaro gjithashtu ndihmoi në konceptimin e strategjisë së GAO-s për forcimin e sigurisë kompjuterike në të gjithë qeverinë dhe drejtoi përditësimin e standardeve për kontrollet e brendshme në qeverinë federale. Gene L. Dodaro zotëron diplomë Master në Kontabilitet nga Kolegji Lyoming në Williamsport, Pensilvani dhe është anëtar i Akademisë Kombëtare të Administratës Publike të SHBA-ve dhe anëtar i Shoqatës së Kontabilistëve të Qeverisë.

Z. Dodaro ka marrë vlerësime nga shumë organizata profesionale dhe institucione akademike gjatë gjithë karrierës së tij, duke përfshirë:

- *Çmimin Kombëtar të Shërbimit Publik nga Shoqëria Amerikane për Administrim Publik;*
- *Çmimin Kombëtar nga Akademia Kombëtare e Administratës Publike;*
- *Çmimin “Roger W. Jones” nga Universiteti Amerikan;*
- *Çmimin Braden nga Departamenti i Kontabilitetit në Universitetin Case Western Reserve;*
- *Çmimin e Arritjeve “Kifarine B. Gebbie Lifetime” nga Komisioni Arthur S. Flemming dhe Universiteti George Washington;*

- *Çmimin e Lidërsipit të Kongresit Amerikan nga Shoqata për Menaxhimin e Burimeve Federale të Informacionit;*
- *Çmimin për Lidërsipin nga Shoqata e Kontabilistëve të Qeverisë.*

Z. Dodaro është i martuar me Joan McCabe dhe ka tre fëmijë të rritur.

Z. Gene L. Dodaro u bë i teti Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara më 22 dhjetor 2010, kur u konfirmua nga Senati, pasi u zgjodh nga Presidenti nga një listë dypartiake, të propozuar nga Kongresi. Një shërbyes civil karriere dhe një profesionist i nivelit shumë të lartë, zoti Dodaro shërbeu deri në këtë kohë për 38 vjet në GAO, duke mbajtur një numër postesh kyçe ekzekutive në institucion.

Një nder gazetatat më prestigjioze dhe më me influence në botë, "Washington Post", me tirazhin më të lartë, jep një profil të plotë për z. Dodaro në një shkrim të saj në fund të vitit 2011, me titullin "Përse ai ka rëndësi", ku, ndër të tjera thekson²:

"Dodaro u diplomua në Kolegjin Lycoming në vitin 1973 me një Master në Kontabilitet dhe një dëshirë për të hyrë në shërbimin publik. Ai shkoi drejtpërdrejt në GAO pasi u takua me rekrutuesit e agjencisë në kampusin e tij. *"Pas Vietnamit dhe Watergate, kritika ndaj institucioneve qeveritare ishte e përhapur. Unë pashë një karrierë në shërbimin publik, si një mënyrë për të ndihmuar në ndryshimin e gjërave dhe rindërtimin e besimit të publikut,"* tha Dodaro.

Në vitin 1997, ndërsa shërbeu si ndihmës i Kontrollorit të Përgjithshëm për llogaridhënien dhe informacionin në GAO, Dodaro drejtoi auditimin e parë gjithëpërfshirës të të gjitha departamenteve dhe agjencive federale. Ky lloj auditimi është kryer çdo vit që nga ajo kohë dhe Dodaro i mendon ata si "*një lloj trashëgimie*" nga shërbimi i tij prej më shumë se 30 vitesh në GAO.

Z. Dodaro u shqua në menaxhimin e një projekti tjetër me profil të lartë në fund të viteve '90, këtë herë duke punuar me Kongresin dhe Këshillin

² Gazeta "Washington Post", shkrim me titull "Përse Ai ka rëndësi", 15 dhjetor 2011.

https://www.washingtonpost.com/politics/gene-dodaro/glQAYozN9O_print.html?noredirect=on

e Konvertimit “Y2K”³ të Presidentit Klinton, për të siguruar një tranzicion të qetë në mijëvjeçarin e ri. Shumë vëzhgues parashikuan që ngërçi Y2K do të shkaktonte një shkrirje kompjuterike globale, por frika doli të ishte e pabazuar, ndoshta pjesërisht për shkak të gjithë punës në përgatitje për ta shmangur ngërçin. *"E gjithë puna që ne bëmë doli të ishte jo-ngjarje"*, tha Dodaro, *"Shumë probleme potencialisht serioze nuk ndodhën"*. Kjo dëshmoi fuqinë parandaluese të GAO-s.

Z. Dodaro u bë numri 2 në GAO në vitin 1999. Si shefi operativ i agjencisë, ai menaxhoi raporte dhe auditime të panumërta të GAO-s për Kongresin.

Në një seancë mbikëqyrëse të Nën Komisionit të Dhomës së Përfaqësuesve “Për Mbikëqyrjen dhe Reformën e Qeverisë” në Mars 2008, Dodaro u shpreh se gjërat e pranuar me negocim mund të ishin trajtuar ndryshe. *"Ne nuk kemi siguruar një tranzicion të qetë sa duhet për njerëzit. Është një mësim për ne. Shumë njerëz kanë punuar për shumë vite në një sistem që ishte rutinë. Ky negocim dhe kjo marrëveshje janë një ndryshim i madh"* deklaroi ai.

Z. Dodaro thirret rregullisht nga komisionet e Kongresit për të diskutuar gjetjet dhe rekomandimet e GAO-s. Në dhjetor 2008, ai dëshmoi mbi kreditë emergjente për prodhuesit e automjeteve në Detroit dhe rekomandoi një plan me një bord mbikëqyrës që pasqyronte nga afër legjislacionin përfundimtar të miratuar nga Kongresi⁴.

Në të njëjtin shkrim, “Washington Post” cilëson: “Si Kontrollori i ri i Përgjithshëm i SHBA-ve, Gene L. Dodaro është udhëheqësi dhe fytyra publike e Zyrës së Llogaridhënies së Qeveritare (GAO). Me qeverinë që mblodhi miliarda dollarë për të shpëtuar dhe ringjallur ekonominë amerikane, roli mbikëqyrës i GAO-s mbi shpenzimet federale nuk ka qenë kurrë më i rëndësishëm sa sot. Nëse ndonjë prej programeve të shpëtimit ekonomik të qeverisë del nga shinat, **prisni që Dodaro dhe GAO të jenë të parët që të japin alarmin!**”⁴.

³ Ligji (Akti) “Y2K” i dha fund një ngërçi të gjatë dhe kufizoi përmbytjen e mundshme të administratës publike amerikane me çështje gjyqësore që rrjedhin nga problemet teknologjike të vitit 2000 (kalimi nga viti 1999 në vitin 2000), i cili sipas disa vlerësimeve mund t’i kushtonte Buxhetit Federal 1 trilionë dollarë dhe të dëmtonte fort ekonominë. <https://www.cnet.com/news/president-clinton-signs-y2k-act-into-law/>

⁴ Gazeta “Washington Post”, shkrim me titull “Perse Ai ka rendësi”, 15 dhjetor 2011. https://www.washingtonpost.com/politics/gene-dodaro/gIQAyozN9O_print.html?noredirect=on

“Në prill 2008, Dodaro e nxiti Kongresin për më shumë fonde për GAO-n, duke argumentuar se duhej të punësonte 151 punonjës të rinj për të mbajtur ritmin me kërkesat në rritje të Kongresit. *"Ne jemi shtrirë shumë dhe ajo që më shqetëson është se cilësia e asaj që ne bëjmë për Kongresin do të vuajë"*, paralajmëroi ai”⁵.

Në nëntor 2008, Dodaro lëshoi një paralajmërim për Presidentin e zgjedhur Barack Obama në lidhje me deficitet në rritje të ndjeshme të qeverisë. *"Ndryshimi i munguari i politikave fiskale, një çekuilibër në rritje midis shpenzimeve federale të pritura dhe të ardhurave nga taksat do të nënkuptojë përshkallëzimin e tyre dhe përfundimisht deficite dhe borxh federal të paqëndrueshëm"*, deklaroi Dodaro.

Ai i kërkoi administratës Obama të ndërmarrë një "vështrim të gjerë të bazuar" lidhur me kostot e programeve dhe angazhimeve të qeverisë.”⁶

“Dodaro ka theksuar gjithashtu fondet qeveritare të çuara dëm në Pentagon, duke i thënë Kongresit se Departamenti i Mbrojtjes harxhon miliarda dollarë çdo vit për shkak të menaxhimit jo të përshtatshëm të inventarit të tij të armëve. *"Ana e biznesit e Departamentit të Mbrojtjes është duke u përmirësuar, por ka ende një rrugë të gjatë për të bërë,"* thotë ai”⁷.

Nën drejtimin e Kontrollorit të Përgjithshëm Gene L. Dodaro, për periudhën 2010-2019, GAO jo vetëm pesëfishoi kontributin e saj për kursimet në ekonominë publike (nga 42 miliardë dollarë amerikane në vitin 2008 në 214.7 miliardë në vitin 2019), por realizoi studime të thelluara dhe raporte në fusha me rëndësi parësore për ekonominë dhe shoqërinë amerikane, si:

⁵ Gazeta “Washington Post”, shkrim me titull “Perse Ai ka rëndësi”, 15 dhjetor 2011. https://www.washingtonpost.com/politics/gene-dodaro/gIQAyOzN9O_print.html?noredirect=on

⁶ Po aty

⁷ Po aty

Politika, kërkime, zhvillim dhe aplikime në teknologji dhe shkencë

Lista e GAO-s e enteve dhe programeve me risk të lartë, për programe dhe agjenci qeveritare që kanë nevojë për vëmendje të vazhdueshme.

Auditor fort programet për asistencë fatkeqësie, lidhur me sfidat ndaj reagimit efektiv të qeverisë

Kontribuon në të ardhmen fiskale të Amerikës me raporte të thelluara makroekonomike lidhur me gjendjen fiskale të vendit

Punon për sigurimin e mbarëvajtjes së skemave të pensioneve publike

Raportet e GAO-së për evitimin e dublimeve në agjencitë federale dhe uljen e shpenzimeve⁸.

Me Dodaron, drejtimi operacional i SAI-t amerikan u përputh plotësisht me qëllimet dhe objektivat strategjike. Duke ardhur nga një eksperiencë e gjatë pune mbi 35 vjeçare brenda organizatës, Kontrollori i Përgjithshëm vendosi tonin në krye të agjencisë dhe ka 13 vjet (2008-2019) që po udhëheq nëpërmjet shembullit. Gene L. Dodaro është bashkëbiseduesi i palodhur për të shpjeguar rëndësinë e cilësisë, standardeve profesionale, sjelljes etike, karakterit dhe integritetit nëpërmjet nxjerrjes së masave për sigurimin e cilësisë.

⁸ Marrë nga historiku i GAO-s, fq. 27. <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/> dhe nga Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", fq 10, viti 2018 http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Organizata jo-qeveritare amerikane “Partneriteti për Shërbimet Publike”, në sondazhin e saj vjetor “Vendi më i mirë për të punuar”⁹, e rendit GAO-n si më poshtë:

2019: GAO e treta ndër agjencitë shtetërore me të mira për të punuar

RAPORT I AGJENCISË

Zyra e Llogaridhënies Qeveritare
Vendi më i mirë për të punuar
Renditja e 25 Agjencive të mesme
3
Rezultati i 2019
81.8
Ndryshimi nga 2018
1.1 up

Për vitin 2019, GAO ka zënë vendin e tretë mes institucioneve publike amerikane me madhësi të mesme, si institucioni më i mirë për të punuar.

Në këtë vit, GAO u rendit në vendin e 3-të, duke u ngjitur me një shkallë, në krahasim me vitin 2018.

GAO u rendit edhe një herë në vendin e parë në mbështetjen e drejtuesve të institucionit ndaj diversitetit mes kulturave dhe si ndihen punonjësit e kulturave të ndryshme në mjedisin e punës.

⁹ Raporti i agjencisë “Partneriteti për Shërbimet Publike”, sondazhi Best Place to Work, 17 dhjetor 2019, <https://bestplacetowork.org/rankings/detail/GA00>

Tabela e vlerësimit të Agjencisë amerikane për GAO-n nga viti 2007 deri tani:

Viti	Ran gu	Ndryshi mi 2019- 2018	201 9	18	17	16	15	14	13	12	11	10	09	07
Vlerësi mi	Ven di 3- të nga 25	1.1	81. 8	80. 7	82. 5	79. 7	78. 5	77. 2	74. 4	75. 7	78. 9	81. 6	76. 6	72. 1

Në lidhje me këtë rezultat, Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve u shpreh në blogun zyrtar të institucionit¹⁰ se *"Lista e këtij viti e vendeve më të mira për të punuar konfirmon reputacionin e GAO-s si punëdhënëse i preferuar në qeverinë federale. Vlerësimet reflektojnë vlerësimin e lartë të punonjësve tanë për agjencinë dhe gatishmërinë e tyre për të rekomanduar GAO-n tek të tjerët të interesuar për punë në sektorin publik. Një pikë tjetër krenarie është rezultati ynë i lartë i vazhdueshëm mbi diversitetin e kulturave të ndryshme në institucion dhe përfshirjen e plotë të punonjësve nga kulturat e ndryshme"*.

Organizata "Partneriteti për Shërbimet Publike" publikon çdo vit sondazhin me renditjet e institucioneve federale amerikane, duke matur nivelin e kënaqjes së punonjësve federale me punën dhe mjedisin ku punojnë. Vlerësimet e vitit 2019 pasqyrojnë gjendjen e më shumë se 883,000 punonjësve federale në 490 institucione e agjenci, bazuar në përgjigjet e sondazhit në një gamë të gjerë të temave të vendit të punës.

Komunikimi me palët e interesit dhe mediat është shndërruar në një pjesë thelbësore të rolit dhe misionit të GAO-s, përmes prezantimeve të jashtme, takimeve të brendshme dhe forumeve, sesioneve të pyetjeve dhe përgjigjeve dhe bisedave me gazeta dhe agjenci të tjera të medias, të drejtuara me mjeshtëri nga Dodaro.

Vetëm për vitin 2019¹¹, GAO raportoi mbi 600 herë në Kongres. Kongresi përdori punën e GAO-s gjerësisht për të identifikuar zgjidhjet legislative dhe për të përmirësuar eficiencën në agjencitë dhe programet federale. Krahas kursimit rekord në Buxhetin Federal prej 214,7 miliardë dollarë,

¹⁰ Shkrim në blogun zyrtar të GAO-s, 20 dhjetor 2019 <https://blog.gao.gov/2019/12/17/the-rankings-are-in-gao-again-named-among-best-places-to-work-in-the-federal-government/>

¹¹ Raporti i Performancës i GAO-s për vitin 2019, <https://www.gao.gov/assets/710/702717.pdf>

GAO gjithashtu identifikoi 1.418 përfitime të tjera, të cilat nuk mund të maten në dollarë, por kanë sjellë përmirësime operacionale dhe në programe në të gjithë Qeverinë.

Po për vitin 2019, GAO raportoi për 35 zona të përcaktuara si me rrezik të lartë për shkak të vulnerabilitetit të tyre ndaj mashtrimit, abuzimit dhe keq menaxhimit. Kjo punë rezultoi në 163 raporte, 44 dëshmi, në 170.8 miliardë dollarë përfitime financiare (kursime) dhe në 710 përfitime të tjera.

GAO mori kërkesa për punë nga 90 përqind e komiteteve të përhershme të Kongresit. Vetë Dodaros dhe zyrtarëve të tjerë të lartë të GAO-s iu kërkuar të dëshmojnë 97 herë përpara komiteteve dhe nënkomiteteve të Kongresit, për një gamë të gjerë çështjesh që prekin praktikisht të gjitha agjencitë kryesore federale¹².

2. Leksione, artikuj, intervista

Rëndësia e leksioneve, ligjeratave, prezantimeve dhe diskutimeve të Kryekontrollorit të SHBA-ve, Gene L. Dodaro për audituesin e lartë publik është universale. Nëpërmjet tyre, audituesi futet në botën e madhe të auditimit më të lartë publik, duke kuptuar qartë vlerat, përparësitë por edhe sfidat e profesionit. Ato dallojnë për nga thellësia e mendimit dhe gjetjeve, largpamësia e ideve dhe temave të trajtuara, si dhe dëshira e papërmbytur për të ndihmuar dhe krijuar sinergji mes veprimtareve të brendshëm dhe të jashtëm në auditimin publik suprem. Të bën përshtypje gama e gjerë e çështjeve të trajtuara nga ligjeratat dhe publicistika e z. Gene Dodaro. Kjo game është produkt i një eksperience jashtëzakonisht të gjerë 46 vjeçare dhe unike në llojin e vet, të një audituesi sa më integritet dhe profesionalizëm të lartë, aq edhe kreativ dhe largpamës në zhvillimet dhe risqet e reja për ekonominë publike dhe shoqërinë amerikane, të cilat duhen parashikuar. Kjo bën që dhe këtu z. Dodaro të meritojë të quhet dhe konsiderohet nga audituesit dhe komuniteti INTOSAI, si profesor Gene L. Dodaro.

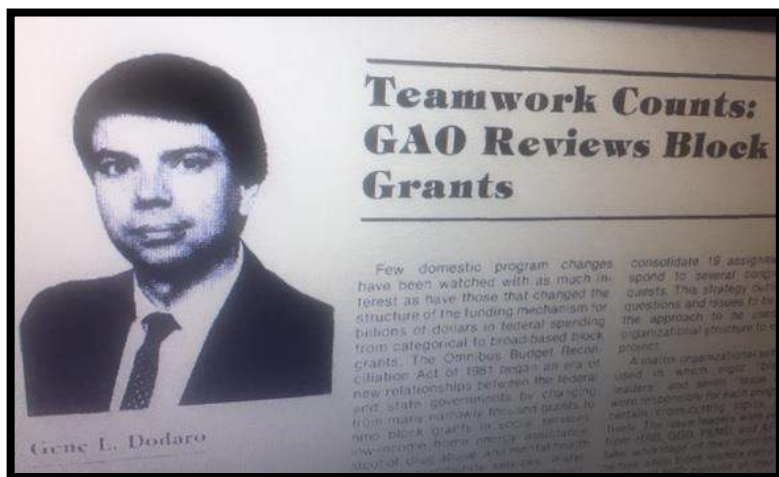
Dodaro ka dhënë mendime, ide dhe sugjerime të shumta dhe të bazuara në fakte dhe në vërtetimet e studimet e GAO-s, lidhur me performancën e

¹² Raporti i Performancës i GAO-s për vitin 2019, <https://www.gao.gov/assets/710/702717.pdf>

administratës publike në SHBA dhe rrugët për të përmirësuar qeverisjen federale dhe të shteteve, por edhe për zhvillimin e qëndrueshëm të auditimit suprem publik në botë, si dhe të organizatës botërore të institucioneve supreme të auditimit, INTOSAI. Ai është në qendër të inicimit, përgatitjes së plotë dhe realizimit të planeve strategjike pesëvjeçare të INTOSAI-t.

2.1. Shkrimi i parë i Gene L. Dodaro në Revistën Shkencore të GAO-s¹³, në bashkë-autorësi me J. William Gadsby, vjeshtë 1985.

Puna në ekip ka rezultat: GAO rishikon grantet në bllok

“Pak ndryshime të programit të brendshëm qeveritar mbi grantet janë shikuar me aq interes sa ato që ndryshuan strukturën e mekanizmit të financimit për miliarda dollarë në shpenzimet federale, nga grantet në bllok sipas kategorive në ato me bazë të gjerë. Akti i Pajtitimit të Buxhetit Omnibus (të kujdesit ndaj Njeriut) i vitit 1981 filloi një epokë të marrëdhënieve të reja midis qeverise federale dhe atyre të shteteve të veçanta, duke ndryshuar nga shumë grante të përqendruara ngushtë në nëntë grante bllok në:

- shërbimet sociale;
- ndihmë energjetike për shtëpiakët me të ardhura të ulëta;
- lufta ndaj alkoolizmit,

¹³ Gene L. Dodaro, J. William Gadsby, “Teamwork counts: GAO reviews block grants”, Revista e GAO-s, vjeshtë 1985, <https://www.gao.gov/assets/200/192024.pdf>

- ndaj abuzimit me drogën;
- shërbimet e shëndetit mendor;
- shërbimet e komunitetit;
- shërbime shëndetësore për nënat dhe fëmijët;
- shërbime shëndetësore parandaluese, dhe
- arsimi.

Ndryshimi qëndronte që shumë nga kontrollet dhe përgjegjësia u zhvendos nga qeveria federale në shtetet individuale.

Për të ndihmuar Kongresin të vlerësojë përparimin dhe ndikimin e këtyre ndryshimeve, GAO ndërmori një nga rishikimet më të mëdha në historinë e saj. Midis tetorit 1982 dhe prillit 1985. GAO vlerësoi zbatimin e tetë prej granteve në bllok të krijuara nga Ligji i vitit 1981. Studimi i dhënies së granteve në bllok i GAO-s e ndihmoi qartë Kongresin që të vlerësojë vitet e para në këtë epokë të re të ndihmës ndaj shtëpiakeve. Në këtë proces, GAO fitoi njohjen si një burim kryesor informacioni mbi çështjet e granteve në bllok. GAO pritet të jetë një pjesëmarrës kryesor në debatet e ardhshme të Kongresit për grantet në bllok, si dhe nisma të tjera të federalizmit. Ky artikull përshkruan praktikën novatore të auditimit të menaxhimit të fondeve të përdorura gjatë këtij rishikimi dhe ofron njohuri mbi efektet e Ligjit.

Një ushtrim në dinamikën në grup

Që nga fillimi i tij, projekti i auditimit të granteve në bllok ishte punë e shumë njësive. Një grup pune ndërdepartamental, me përfaqësues të Departamentit të Burimeve Njerëzore (HRD); Departamentit të Auditimit të Qeverisë Federale (GGD); Departamentit të Burimeve, Komunitetit dhe Zhvillimit Ekonomik (RCED); Departamentit të Vlerësimit dhe Metodologjisë së Programit (PEMD); Departamentit të Kontabilitetit dhe Menaxhimit Financiar (AFMD); si dhe Zyrës së Këshillit të Përgjithshëm (JOGC) hartuan një strategji për të konsoliduar 19 detyra dhe për t'iu përgjigjur disa kërkesave të Kongresit. Kjo strategji përshkruan pyetjet dhe çështjet kryesore që duhen adresuar, qasjen që do të përdoret dhe strukturën organizative për të menaxhuar projektin. Një skemë organizative matricë u përdor, në të cilën tetë "drejtues të auditimeve të granteve në bllok" dhe shtatë "drejtues të çështjeve" ishin përgjegjës për secilin program dhe për disa tema të ndërlidhura.

Drejtuesit e çështjeve u zgjodhën nga HRD, GGD, PEMD dhe AFMD për të përfituar nga ekspertiza e tyre funksionale ndërsa udhëheqësit e auditimit të granteve në bllok erdhën nga RCED dhe HRD për shkak të njohurive të tyre në program. Përveç krijimit të përzierjes së duhur të aftësive, kjo strukturë e matricës na mundësoi të raportojmë për secilin program, si dhe për çështje të caktuara kyçe që aplikohen në të gjitha grantet.

Dy aspekte të tjera të marrëveshjes sonë organizative ishin po aq kritike për suksesin e përpjekjes: ekipi i projektimit dhe struktura rajonale. Një ekip ekspertësh të projektimit PEMD punuan si pjesë integrale e projektit, për të ndihmuar në zhvillimin e metodologjisë dhe një shumëllojshmëri të instrumenteve për mbledhjen e të dhënave. Kjo marrëveshje ishte vendimtare për shkak të metodologjisë komplekse të kërkuar nga madhësia e synuar e projektit dhe strategjia unike e raportimit.

Të 12 rajonet aplikuan një strukturë inovative të menaxhimit të projektit. Secili përzgjedhi një anëtar të lartë të stafit si pikë qendrore për të komunikuar me drejtuesit e projektit gjatë konferencave të ndryshme dhe thirrjeve javore të konferencave. Ata gjithashtu menaxhuan punën e ekipeve të dërguara në secilin shtet për të mbuluar të gjitha programet e granteve në bllok. Kjo çoi në përfundimin me kohë dhe efektiv të punës disa mujore në terren dhe krijoi një atmosferë në të cilën pikat fokale dhe ekipet rajonale dhanë kontribut të paçmuar në planifikimin dhe administrimin e përgjithshëm të projektit.

Shtetet përshtaten me rregullin e ri

Në 2 vitet e para të implementimit të granteve në bllok kanë vazhduar relativisht pa probleme për shkak të përvojës paraprake të 13 shteteve me shumë nga programet e mëparshme të granteve sipas kategorive. Kjo përfshirje siguroi një kornizë administrative për thithjen e përgjegjësive të reja të shteteve, me pak ndryshime organizative. Megjithatë fondet e reduktuara federale në përgjithësi shoqëruan grantet në bllok, disponueshmëria e vazhdueshme e fondeve sipas kategorive, paratë shtesë nga legjislacioni federal i punëve emergjente dhe aftësia për të transferuar fonde midis blloqeve të caktuara, ndihmuan në promovimin e stabilitetit fiskal në shumicën e

programeve. Shtetet gjithashtu përdorën fondet e tyre për të ndihmuar në kompensimin ndaj shkurtimeve të caktuara të fondeve.

Ndërsa 13 shtetet konsideruan se si të shpenzojnë fondet e granteve në bllok, ato përdorën federatën, aleatët e mandatar për dëgjime legislative dhe procesin e komenteve për të marrë kontribut publik. Ata shpesh inicuan seanca dëgjimore të degëve ekzekutive dhe krijuan komitete këshilluese, duke u mbështetur shumë në këto të fundit për qëllime vendimmarrjeje. Përpjekjet e shteteve për të marrë kontribut publik ishin të gjera; megjithatë, grupet e interesit kishin pikëpamje të përziera rreth këtyre përpjekjeve. Gjithashtu, në marrjen e vendimeve të tyre fillestare për programin, shtetet përgjithësisht theksuan vazhdimësinë e programit, megjithëse modelet e financimit nisën të ndryshojnë, pasi shtetet krijuan përparësitë e tyre dhe u përpoqën të përballen me kufizimet e financimit. Ndryshimet e programit sollën shumë ndryshime në menaxhimin e granteve në bllok, duke ndikuar si në nivelet e financimit, ashtu dhe në veprimet e ofruesit të shërbimeve. Ndërsa vazhdoi zbatimi i granteve në bllok, të 13 shtetet raportuan përmirësime të përhapura të menaxhimit. Këto përmirësime përfshijnë zvogëlimin e kohës dhe përpjekjes për të përgatitur aplikime, si dhe raporte dhe procedura administrative të thjeshtuara ose të standardizuara.

Mbështetja më e madhe u vendos në procedurat e Shtetit individual, sesa në përpjekjet federale për të mbikëqyrur shpenzimet e granteve në bllok. Sidoqoftë, grupet e interesit kanë pikëpamje të përziera lidhur me procedurat e shteteve dhe vendimet e programeve. Nga ana tjetër, përpjekjet federale nuk kanë konsideruar ende përshtatshmërinë e sistemeve dhe procedurave shtetërore. Prandaj, do të jetë e nevojshme që në mënyrë periodike të vlerësohet se si shtetet po sigurojnë përgjegjshmëri ndaj programit.

Roli i GAO-s gjatë Procedimeve të Ri-autorizimit

Puna e GAO-s mundësoi që ajo të jetë burimi kryesor i informacionit mbi zbatimin e granteve në bllok dhe një pjesëmarrës kryesor në procesin e ri-autorizimit legjislativ. Përveç pajisjes së komisioneve autorizuese të Kongresit me raportet tona, GAO dëshmoi në katër seanca dëgjimore për secilën nga tre grantet në bllok, të planifikuara për riautorizim në vitin 1984: Shërbimet Shëndetësore dhe ato Shëndetësore

Parandaluese (PHHS); Alkooli, Abuzimi i Drogës dhe Shëndeti Mendor (ADAMH); si dhe Ndihma për Energji në Shtëpiaket me të ardhura të ulta (LIHEA). Përveç kësaj, megjithëse granti në bllok i Shëndetit të Nënës dhe Fëmijëve (MCH) nuk ishte planifikuar për riautorizim në vitin 1984, raporti i GAO-s bëri që Komiteti i Senatit për Financat, Nënkomiteti për Shëndetësinë të zhvillojë një seancë për zbatimin e grantit në bllok në 20 qershor 1984. GAO dëshmoi si dëshmitar kryesor, dhe pjesëmarrës të tjerë përfshinin përfaqësues nga Departamenti i Shëndetit dhe Shërbimeve Njerëzore, Fondi i Mbrojtjes së Fëmijëve, Instituti Urban, Akademia Amerikane e Pediatriës, si dhe departamente dhe organizata të ndryshme shtetërore dhe lokale të shëndetit.

Përveç dëshmive, GAO zhvilloi takime informuese të shumta për stafet e komiteteve të ndryshme të Kongresit dhe anëtarë të veçantë të tyre. Këto informata ofruan informacione në kohë, të dobishme për të konsideruar legjislacionin në ndryshim. Ne gjithashtu kemi dhënë komente për disa pjesë të legjislacionit në lidhje me gjuhën e sugjeruar për auditimet e granteve në bllok.

Puna e GAO-s ndikoi në veprimet e Kongresit

Puna me grantet në bllok e GAO-s shpesh citohej se ishte e dobishme në vendimmarrjen e Kongresit dhe veprimet legjislative. Shembujt e mëposhtëm theksojnë ndikimin e GAO-së:

- Raporti i Komitetit të Senatit (98-393) mbi legjislacionin për të riparuar autorizimin për shërbimet shëndetësore parandaluese përmbante referenca të shumta për punën e GAO-s dhe diskutoi disa ndryshime të propozuara, bazuar në gjetjet tona, duke përfshirë shfuqizimin e kërkesës së shteteve për të financuar shërbimet e hipertensionit në nivele të përcaktuara. Komiteti tha që puna e GAO-s ishte më e rëndësishmja, sepse siguroi të vetmen pamje gjithëpërfshirëse në dispozicion. Stafi i Komitetit tha gjithashtu se puna e GAO-s çoi në vendimet e saj për të propozuar eliminimin e ndalimit të përdorimit të fondeve për blerjen e pajisjeve të shërbimeve mjekësore urgjente dhe për të forcuar kërkesat për mbledhjen e të dhënave;
- Puna e GAO-s ndihmoi në sigurimin që koncepti i ndarjes së granteve në bllok të vazhdohej, dhe ajo ndikoi në vendimet e

Kongresit në lidhje me nevojën e dispozitave ligjore për të mbrojtur programe dhe grupe të caktuara;

- Puna e GAO-s në ishte me vlerë të konsiderueshme në zhvillimin e propozimeve legislative për të ndryshuar kriteret e pranueshmërisë së programit dhe për të mbartur autoritetin e transferimit, si dhe për të kërkuar rezerva fondesh për ndihmë në raste krizash;
- Shërbimet e Komunitetit të GAO-s dhe raportet e fondeve në bllok për arsimin janë përdorur në diskutime për ndryshime të ndryshme, për të rregulluar autoritetin e financimit të shteteve dhe fleksibilitetin;
- Raportet e GAO-s u cituan gjithashtu në debate lidhur me krijimin ose jo të disa programeve të reja të granteve sipas kategorive të shërbimeve parandaluese shëndetësore, të mbuluara nga grantet në bllok të PHHS dhe MCH.

Gjithashtu, në një seancë të mbajtur më 21 shkurt 1985, Kryetari i Komisionit të Senatit të Buxhetit bëri deklaratën e mëposhtme kur hapi një seancë për shkurtime të propozuara të buxhetit për qeveritë shtetërore dhe vendore.

Një seri studimesh të GAO-s zbuluan se grante në bllok të krijuara nga Ligji i Pajtimit Omnibus (të kujdesit ndaj Njeriut) i vitit 1981 kanë realizuar atë që synonte Kongresi. Shtetet janë në gjendje të shpenzojnë më pak kohë dhe përpjekje për të përgatitur aplikime dhe raporte, ndërsa kanë një kontroll më të madh mbi përparësitë e programit dhe përdorimin e fondeve. Përsëri, ata që parashikuan fatkeqësi u gabuan.

Planet e ardhshme të punës

Ndërsa grantet në bllok vazhdojnë të zhvillohen, GAO synon që rregullisht:

- (1) të vlerësojë efektet e disa granteve në bllok për njerëzit e shërbyer;
- (2) të rishikojë mekanizmat shtetërorë për përgjegjshmëri, duke përfshirë proceset e monitorimit dhe auditimit;
- (3) të hulumtojë formula alternative të financimit kombëtar;
- (4) të eksplorojë opsionet për marrjen e informacionit kombëtar të qëndrueshëm; dhe
- (5) të ndjekë fondet e shtetit në fushat e programit të granteve.

Shtrirja e madhe, qëllimet unike dhe korniza kohore e kompresuar e projektit të granteve në bllok, kërkuar një rregullim kompleks organizativ. Sidoqoftë, sjellja e një strukture të tillë në jetë varet nga shumë faktorë të tjerë, shpesh të skajshëm. Komunikimi efektiv dhe marrëdhëniet e punës, si dhe përshtatshmëria dhe kompromisi, ishin shenjë dalluese e projektit, dhe përfundimi i tij i suksesshëm erdhi për shkak të përkushtimit dhe punës së fortë të shumë njerëzve të përfshirë në GAO. Ndërsa projekti i granteve në bllok do të mbahet mend për mbulimin prej tij të shumë çështjeve madhore në 13 shtete në të gjithë vendin, ai gjithashtu duhet të mbahet mend si një projekt në të cilin GAO menaxhoi në mënyrë efektive ekupe ndërdisiplinore dhe një strukturë të gjerë rajonale, për të ndërmarrë vlerësimin e një nisme kryesore të politikës kombëtare¹⁴.

2.2 Shkrim i Gene L. Dodaro në gazetën e dytë më të madhe në botë për nga tirazhi dhe rëndësia, “The New York Times”, datë 15 shkurt 2011¹⁵.

30 hapa për të përmirësuar Qeverinë

Thirrjet për eficiencë më të lartë nga qeveria nuk janë asgjë e re në Uashington. Por me Presidentin Obama dhe Kongresin tani debatohen buxhetet për pjesën tjetër të këtij viti dhe për vitin e ardhshëm. Me ekonominë që akoma nuk po e rimerr veten plotësisht nga recesioni i fundit dhe me financat e qeverisë sonë ende në një rrugë afatgjatë të paqëndrueshme, nevoja për të kontrolluar çdo dollar të buxhetit federal dhe sigurimi që tatimpaguesit po marrin vlerën e parave të tyre nuk kanë qenë kurrë më të mëdha. Por, si i gjeni këto kursime?

Sot, Zyra e Llogaridhënies e Qeverisë (GAO) po publikon listën e saj të përditësuar të rreziqeve të larta, e cila zbulon fondet e keqpërdorura, mashtrimin financiar, abuzimet dhe keqmenaxhimet. Që nga nisja e publikimit të kësaj liste të programeve qeveritare me rrezik të lartë dy dekada më parë, Zyra jonë e ka përditësuar atë me secilin Kongres të ri.

¹⁴ Gene L. Dodaro, J. William Gadsby, “Teamwork counts: GAO reviews block grants”, Revista e GAO-s, vjeshtë 1985, <https://www.gao.gov/assets/200/192024.pdf>

¹⁵ Gene L. Dodaro, “30 steps to improve Government”, shkrim, Gazeta “The New York Times”, 15 shkurt 2011, <https://www.nytimes.com/2011/02/16/opinion/16dodaro.html>

Historia tregon se një mbikëqyrje e qëndrueshme dhe e përqendruar nga ligjvënësit dhe zyrtarët e administratës mund të kursejë miliarda dollarë dhe të përmirësojë shërbimet publike. Por ndërsa mbi një e treta e programeve që kemi renditur më parë si me risk të lartë kanë dalë nga lista ndër vite, dhjetëra programe të tjerë janë future në të. Lista e fundit e programeve me rrezik të lartë paraqet 30 fusha, të cilat kërkojnë nga Kongresi dhe Presidenti Obama që të ndërmarrin veprime.

Një fushë e re në listë është menaxhimi i Departamentit të Sigurisë së Brendshme në dhënien me qira dhe rentën e naftës dhe gazit, të cilat janë ndër burimet më të mëdha të të ardhurave jo-tatimore për qeverinë federale. Një arsye pse kjo zonë është në rrezik është se Departamenti nuk ka siguri të arsyeshme se që të gjitha të ardhurat janë mbledhur. Në të vërtetë, në vitin 2008, GAO raportoi se Departamenti i Brendshëm nuk kishte kryer një vlerësim gjithëpërfshirës të sistemit federal të të ardhurave nga nafta dhe gazi në më shumë se 25 vjet, megjithë ndryshimet e rëndësishme në industrinë e naftës dhe gazit.

Ne gjithashtu kemi theksuar se mbledhja e rentës minerare në naftë mbështetet shumë më tepër seç duhet në shifrat e prodhimit të naftës dhe gazit të raportuar nga kompanitë private. Në vitet fiskale 2006 dhe 2007, si GAO kemi zbuluar se shumë nga të dhënat e raportuara nga kompanitë e naftës dhe gazit dukeshin të gabuara, duke rezultuar në miliona tarifa të pa grumbulluara. Dhe përqindja e të ardhurave që qeveria mbledhi nga nafta dhe gazi i prodhuar në Gjirin e Meksikës, sipas një studimi që bëmë, ishte më e ulët për 93 nga 104 kompanitë pronare të burimeve të tilla.

Vitet e fundit, GAO i ka bërë më shumë se 50 rekomandime Sekretarit të Departamentit të Brendshëm për të përmirësuar mbledhjen e të ardhurave të Departamentit, sistemin e marrjes në punë, të trajnimit dhe ruajtjen e politikave të stafit, si dhe modifikimin e praktikave të Sekretariatit për administrimin e burimeve të naftës dhe gazit. Departamenti i Brendshëm ka vepruar në bazë të disa prej këtyre rekomandimeve por ka edhe shumë të tjera që ende duhet të zbatohen. Ndërsa GAO dhe institucionet e tjera vazhdojnë t'i shqyrtojnë këto çështje, me shumë mundësi do të identifikohen edhe probleme shtesë dhe do të ketë rekomandime të tjera.

Ndërkohë ne po heqim dy programe nga lista me rrezik të lartë: programin e certifikimit të sigurisë së personelit të Departamentit të Mbrojtjes, i cili përpunon qindra mijëra certifikime sigurie në vit për anëtarët e shërbimit dhe civilët, si dhe programin e Regjistrimit të Popullsisë (Censusin) së vitit 2010. Të dy programet trajtuan mjaftueshëm dobësitë e identifikuara, për të garantuar largimin e tyre nga lista. Tre faktorë kontribuan në këtë sukses: mbështetje të nivelit të lartë nga agjencitë, masa të qarta me të cilat mund të vlerësohet përparimi dhe një mbikëqyrje e fortë e Kongresit. Merita i shkon Komitetit të Sigurisë Kombëtare dhe të Çështjeve Qeveritare të Senatit, si dhe Komitetit të Dhomës së Përfaqësuesve për Mbikëqyrjen dhe Reformën e Qeverisë, për mbajtjen përgjegjës të agjencive qeveritare të përfshira.

Disa fusha dhe programe të tjerë që mbeten në listën e rrezikut të lartë ilustrojnë madhësinë e kursimeve potenciale që janë të mundshme të arrihen. Për shembull, për programet Medicare dhe Medicaid si GAO duhet të shtojmë auditimet dhe gjetjet për të pakësuar miliarda dollarët që shkojnë në pagesa të papërshtatshme dhe jo-eficiente.

Vetëm në vitin fiskal 2010, Medicare kishte vlerësuar në pagesa të papërshtatshme dhe jo-eficiente gati 48 miliardë dollarë. Ky vlerësim nuk përfshin pagesat e papërshtatshme dhe jo-eficiente në programin e tij të përfitimit të ilaçeve të recetave, për të cilat GAO nuk ka përcaktuar ende një shumë totale. Dhe për shkak se Medicare mbetet në një trajektore që është e paqëndrueshme nga pikëpamja fiskale për një afat të gjatë, ka një presion të shtuar për të përmirësuar metodat e tij të pagesave, si dhe menaxhimin dhe mbikëqyrjen nga ana e tij të operacioneve të programeve dhe kujdesit ndaj pacientit.

Sa për Medicaid, agjencia ka ndërmarrë hapa për të përmirësuar transparencën dhe për të zvogëluar pagesat e papërshtatshme dhe jo-eficiente në vitet e fundit, por më shumë mund të bëjë në këtë drejtim. Pagesat e gabuara për ofruesit që paraqesin kërkesa të papërshtatshme mund të rezultojnë në humbje të konsiderueshme financiare për shtetet dhe qeverinë federale. Departamenti i Shëndetit dhe Shërbimeve Njerëzore ka vlerësuar një shkallë kombëtare të pagesave të papërshtatshme dhe jo-eficiente për Medicaid prej 9.4 përqind (me

pjesën federale të vlerësuar në 22.5 miliardë dollarë) për vitin fiskal 2010.

Disa shërbime mund të jenë më të ndjeshme se të tjerët për pagesa të papërshtatshme dhe jo-efiçiente. Për shembull, në vitin 2009 GAO zbuluan se përfituesit dhe ofruesit e Medicaid ishin të përfshirë në blerje potencialisht të panevojshme ose abuzive të substancave të kontrolluara në pesë shtete të zgjedhura. Konkretisht, ne zbuluam se Medicaid pagoi mbi 2 milionë dollarë receta të substancave të kontrolluara gjatë viteve fiskale 2006 dhe 2007, të cilat ishin shkruar ose mbushur nga 65 mjekë dhe farmaci të regjistruara, të përjashtuara nga të dyja nga programet federale të kujdesit shëndetësor, duke përfshirë Medicaid.

Si rezultat, GAO rekomandoi që Qendrat për Medicare dhe Shërbime Medicaid të lëshojnë udhëzime për shtetet për proceset që parandalojnë më mirë pagesën e pretendimeve të papërshtatshme dhe jo-efiçiente për substanca të kontrolluara në Medicaid. Agjencia në përgjithësi u pajtua me rekomandimet tona. Megjithatë udhëzime të tilla nuk ishin lëshuar deri në fund të vitit të kaluar.

Miliarda dollarë të tjerë mund të vijnë në Thesar përmes zbatimit më të mirë të ligjeve tatimore dhe mbylljes së hendekut midis taksave të detyruara për t'u paguar dhe atyre të paguara. Në mënyrë tipike, rreth 84 përqind e taksave të detyruara për t'u paguar paguhen vullnetarisht dhe në kohë; në vlerësimin e saj më të fundit, për vitin 2001, I.R.S. (*Drejtoria e Përgjithshme e Tatimeve*) tha se hendeku neto i rezultuar ishte 290 miliardë dollarë. Kongresi dhe I.R.S. kanë ndërmarrë veprime inovative që synojnë përmirësimin e mëtejshëm të pajtueshmërisë me taksat. I.R.S. vitin e kaluar filloi të zbatojë rregulloret që mbulojnë përgatitësit e rimbursimit të taksave, një hap i rëndësishëm duke pasur parasysh rolin kritik që ata luajnë për të ndihmuar taksapaguesit të përmbushin detyrimet e tyre tatimore. Kongresi gjithashtu miratoi ligje që kërkojnë nga institucionet financiare të raportojnë informacione mbi llogaritë e huaja bankare, bazën e kostos së letrave me vlerë dhe kuponin tatimor në letrat e kreditit të tregtarëve.

Vëmendje më e madhe gjithashtu duhet t'i kushtohet mënyrës se si Pentagoni fiton sisteme të armatimit. Çdo vit, investimet që arrijnë në

qindra miliarda dollarë shpesh prodhojnë armë dhe pajisje ushtarake që janë me tejkalim të buxhetit, në vonesë ose të paafta për të përmbushur nevojat e trupave tona. GAO ka raportuar më parë se rritja e kostove të parashikuara në portofolin e vitit fiskal 2008 të Departamentit të Mbrojtjes, për 96 programe të blerjes së mbrojtjes ishte më shumë se 303 miliardë dollarë (korrektuar me inflacionin). Për më tepër, vonesa mesatare në ofrimin e produkteve ishte 22 muaj.

Për 42 programe që GAO ka vlerësuar në thellësi në vitin 2010, ka pasur përmirësim të vazhdueshëm në sasinë e njohurive që Departamenti i Mbrojtjes kishte për teknologjinë, hartimin dhe prodhimin e këtyre programeve të armëve në pikat kryesore në procesin e blerjes. Sidoqoftë, shumica e programeve ende vazhdonin me më pak njohuri sesa sugjerojnë praktikat më të mira, duke i vënë ato në rrezik më të madh për rritjen e kostos dhe vonesat e lëvrimin të produkteve.

Kongresi dhe zyrtarët e lartë përgjegjës për programet në listën e rrezikut të lartë kanë qenë të gatshëm t'i adresojnë këto çështje. Për shembull, në vitin 2009, Kongresi kërkoi që programet e blerjes së armëve të Departamentit të Mbrojtjes të reflektojnë elementet themelore të një qasje të bazuar në njohuri, si dhe që programet me rritje të tepërt të kostos të mbyllen. Për më tepër, Sekretari i Mbrojtjes Robert Gates ka propozuar anulimin e programeve të mëdha të blerjes së mbrojtjes, të cilat janë dëmtuar nga kosto të tepërta dhe me probleme të mëdha të lëvrimin në kohë.

Lista jonë gjithashtu përfshin programe që janë në rrezik jo për arsye financiare, por sepse ato kanë nevojë për një menaxhim më të mirë ose një transformim të gjerë. Merrni sigurinë e informacionit, e cila nga GAO u identifikua për herë të parë si një problem i gjerë i qeverisë në vitin 1997. Zyra jonë në vitin 2003 e zgjeroi këtë zonë me rrezik të lartë, për të përfshirë elementë kritikë, të tillë si shpërndarja e energjisë, furnizimi me ujë, telekomunikacioni dhe shërbimet e urgjencës, të cilat mbështeten gjerësisht në sistemet e kompjuterizuara të informacionit dhe në të dhënat elektronike, për të kryer veprimet e tyre.

Siguria e këtyre sistemeve dhe të dhënave është thelbësore për mbrojtjen e sigurisë kombëtare dhe ekonomike, si dhe shëndetin dhe sigurinë publike. Mund të them se në Departamentin e Mbrojtjes, në

Departamentin e Sigurisë së Brendshme dhe në shumë agjenci të tjera federale po bëhet përparim. Por kërcënimet në internet po rriten dhe po zhvillohen, incidentet e raportuara të sigurisë po rriten dhe mangësi të konsiderueshme të sigurisë po përhapen në sistemet federale, çka rrezikojnë konfidencialitetin, integritetin dhe disponueshmërinë e sigurisë së qeverisë federale, si dhe të informacionit që ata përpunojnë. Për më tepër, administrata dhe agjencitë e degës ekzekutive nuk kanë kryer ende plotësisht veprime kryesore që synojnë të përmirësojnë qasjen aktuale të Shteteve të Bashkuara për sigurinë në internet:

- Hartimin e një strategjie gjithëpërfshirëse kombëtare për adresimin e sigurisë globale dhe qeverisjes globale;
- Krijimin e një axhende kombëtare dhe federale të kërkimit dhe zhvillimit për përmirësimin e sigurisë në internet;
- Kryerjen e veprimeve të afërta dhe afat-mesme, të rekomanduara nga rishikimi i politikës së sigurisë në internet, të drejtuar nga Presidenti, si dhe përditësimi i strategjisë kombëtare për sigurimin e infrastrukturës së informacionit dhe komunikimit.

Zyrtarët e lartë të agjencisë dhe Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit kanë punuar me GAO-n për të bërë përparim më të madh në listën e rrezikut të lartë. Mbikëqyrja e vazhdueshme e Kongresit ka qenë thelbësore për këtë përparim. Duke u përqendruar në mbikëqyrjen dhe duke vepruar për të reformuar këto programe në listën e rrezikut të lartë, Kongresi dhe Shtëpia e Bardhë dërgojnë një mesazh të rëndësishëm: **publiku duhet të marrë kthimin më të mirë të mundshëm për çdo dollar tatimor të shpenzuar.** Mbyllja e hendekut fiskal të vendit tonë do të kërkojë ndryshime më të gjera buxhetore dhe kontribute të përbashkëta.

Një efikasitet dhe efektivitet më i madh në qeveri mund të ndihmojë në lehtësimin e kësaj barrë për popullin amerikan, duke ruajtur programe jetësore me rëndësi për të gjithë ne”¹⁶.

¹⁶ Gene L. Dodaro, “30 steps to improve Government”, shkrim, Gazeta “The New York Times”, 15 shkurt 2011, <https://www.nytimes.com/2011/02/16/opinion/16dodaro.html>

2.3. Gazeta “The Washinton Post” intervistë me Dodaro-n, datë 9 maj 2011

Të flasësh për leadership-in me Gene L. Dodaro¹⁷

“Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve Gene L. Dodaro është drejtuesi i Zyrës së Llogaridhënies së Qeverisë (GAO), një agjenci e pavarur, jo partiake që punon për Kongresin. Shpesh e quajtur “roje e Kongresit”, GAO heton sesi qeveria federale harxhon dollarët e taksapaguesve. Kontrollori i Përgjithshëm Dodaro ndihmon dhe mbikëqyr përgatitjen dhe lëshimin e qindra raporteve dhe dëshmime çdo vit për komisione të ndryshme dhe anëtarë të Kongresit. Një punonjës i GAO-s që nga viti 1973, Dodaro ka mbajtur një numër postesh kyçe ekzekutive, përfshirë këtu edhe Shefin Kryesor Operativ- Introdksion i Gazetës.

WP. Çfarë mësimesh keni nxjerrë nga pozicionet tuaja të mëparshme brenda GAO-s dhe si po i aplikoni ato si Kontrollor i Përgjithshëm?

Një pjesë e rëndësishme e punës sime është të marr kohë për të njohur njerëzit, çfarë i motivon ata, pikat e forta të tyre dhe të qenit në gjendje t'i përputhin pikat e tyre të forta me nevojat institucionale për t'i ndihmuar ata të rriten dhe zhvillohen si punonjës, udhëheqës dhe menaxherë të organizatës. Unë kam zbuluar, në menaxhimin e një organizate të madhe me një portofol të larmishëm pune dhe qindra raporte dhe dëshmi të bëra çdo vit, që nëse nuk kemi personin e duhur për punën, nuk do të mund të prodhojmë rezultatet më të larta dhe më optimale për Kongresin dhe për vendin. Të paktën 75 përqind e suksesit është të zgjedhësh personin e duhur për punën e duhur.

Meqenëse ne mbështesim Kongresin në përmbushjen e përgjegjësiave të tij kushtetuese, unë gjithashtu mendoj se është e rëndësishme të kuptohen përparësitë kryesore të anëtarëve të Kongresit dhe stafeve të tyre, cilat janë nevojat e tyre dhe si t'i ofrojmë shërbimet më të mira për ta. Unë e kam transferuar këtë në pozicionin tim aktual, duke u takuar me ta, me sa më shumë anëtarë të Kongresit që mundem, veçanërisht me kryetarët e komisioneve dhe me anëtarët më të vjetër (të rangut) të komisioneve, si dhe duke qenë më të përgjegjshmit në përmbushjen e

¹⁷ Interviste e Dodaro-s dhënë gazetës me te madhe te botes “The Washington Post”, 9 maj 2011.
https://www.washingtonpost.com/local/politics/talking-leadership-with-gene-l-dodaro/2011/05/09/AFOLX0nG_story.html?utm_term=.5df21d0ef167

nevojave të tyre dhe duke ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe përgjegjshmërisë së qeverisë federale, për përfitimin e popullit amerikan.

WP. Cilat ishin sfidat për të shërbyer në një pozicion "drejtor në detyrë" dhe si i kapërcyet ato?

Sfida më e madhe nuk është të mos shihesh si kujdestar, por si dikush që po e çon agjencinë përpara, duke ndjekur aktivisht nisma për të përmirësuar menaxhimin dhe për ta çuar agjencinë në kufij të rinj. Ndërsa isha në pozicionin Kontrollor i Përgjithshëm në detyrë, vendi kaloi kohën më të vështirë financiare që nga Depresioni i Madh dhe Lufta e Dytë Botërore, kështu që ishte e rëndësishme për mua të ecja përpara dhe ta çoja agjencinë në zona të reja, duke prodhuar rezultate të mira për Kongresin.

WP. Si i mbani punonjësit tuaj të motivuar dhe të angazhuar?

Njerëzit vijnë në GAO dhe shumë qëndrojnë këtu, sepse puna është aq interesante. Ne jemi duke punuar për çështjet më të rëndësishme kombëtare dhe çështjet me rëndësi kritike për Kongresin dhe vendin. Kjo është diçka motivuese në vetvete. Sidoqoftë, duhet të krijojmë një mjedis pune, ku njerëzit gjithmonë të ndiejnë se po mësojnë, po rriten profesionalisht dhe po marrin arsim të vazhdueshëm. Në GAO, ju punoni me shumë njerëz interesantë, të talentuar, kështu që është një mjedis stimulues. Ne ofrojmë fleksibilitet të shkëlqyeshëm në vendin e punës detyrat e telekomunikimit janë të rëndësishme për ne, siç janë oraret fleksibël të punës dhe çështjet e ekuilibrit familjar-jetë. Ne kemi një strukturë të kujdesit ditor dhe një palestër në dispozicion në mjedisin e punës. Përpiqemi të sigurojmë një mjedis ku njerëzit mund të përshtaten si prindër të ditëve të sotme.

WP. Si i gjeneroni idetë dhe i zgjidhni problemet brenda GAO-s?

Ne krijojmë ekipe dhe grupe të përmirësimit të menaxhimit për të menaxhuar idetë, siç janë përdorimi i teknologjive për modernizimin e produkteve tona dhe përmirësimi i operacioneve tona të brendshme, për t'i bërë gjërat më efikase. Për shembull, në modernizimin e teknikave tona të komunikimit, ekipe të tilla rekomanduan krijimin e raporteve që navigohen më lehtë dhe krijojnë podcast-a (regjistrime)

audio, si dhe kemi një kanal në YouTube dhe llogari në Twitter. Ne e kemi bërë faqen tonë të internetit www.GAO.gov të arritshme përmes celularëve inteligjentë, në mënyrë që njerëzit të marrin raportet e GAO-s me lehtësi, sepse shumë njerëz po marrin sot informacionin e tyre përmes celularëve. Këto ide vijnë nga punonjësit, të cilët janë të përfshirë në të gjitha nivelet e organizatës për ta bërë GAO-n një vend më të mirë për të punuar dhe një mjedis më efektiv.

WP. Çfarë jeni duke bërë për të identifikuar dhe punësuar më të mirët dhe më të përgatiturit?

Ne kemi një program shumë efektiv të rekrutimit kombëtar, ku shkojmë në shumë shkolla të larta në të gjithë vendin dhe takohemi çdo vit me një grup këshillimor të arsimtarëve, të përbërë nga dekanë të shumë prej këtyre shkollave që vijnë dhe na japin këshilla. Ne gjithashtu kemi një program shumë të fortë intern (të brendshëm). Për më tepër, ne kërkojmë shumë larmi në vendin tonë të punës, kështu që ne gjithashtu punojmë me organizata që përfaqësojnë pakica të popullsisë. Tani për tani, 30 përqind e organizatës përbëhen nga pakicat dhe 57 përqind e stafit tonë janë vajza dhe gra.

Meqenëse fuqia punëtore e sotme është më e lëvizshme se sa në të kaluarën, është e rëndësishme të bëjmë rekrutime në të gjitha nivelet. Ndërsa niveli i hyrjes është akoma mjeti ynë kryesor (të punësuarit rishtaz), ne kemi strategji të rekrutimit në të gjitha nivelet e organizatës, përfshirë edhe nivelin e menaxherëve. Dhe në të vërtetë, në shumë raste ne ritheksojmë njerëz që erdhën në GAO, e donin atë dhe janë gati për t'u rikthyer. Ata kanë pasur përvoja të tjera, të cilat pasurojnë aftësinë e tyre për të qenë efektiv për GAO-n.

WP. Faleminderit!”¹⁸

¹⁸ Interviste e Dodaro-s dhene gazetes me te madhe te botes "The Washington Post", 9 maj 2011.
https://www.washingtonpost.com/local/politics/talking-leadership-with-gene-l-dodaro/2011/05/09/AFOLX0nG_story.html?utm_term=.5df21d0ef167

2.4 Roli në zhvillim i auditimit në përballimin e sfidave dinamike kombëtare dhe ndërkombëtare¹⁹ nga Gene L. Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i SHBA-ve

Ligjeratë përpara audituesve të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kinës Pekin, Kinë, 16 nëntor 2012.

“Unë dua të falenderoj Z. Liu Jiayi, Auditues i Përgjithshëm i Kinës dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit të Kinës (CNAO), që më ftuan të flas sot. Është nder të jesh këtu në selinë tuaj në Pekin, dhe është kënaqësi të vizitosh vendin tuaj të bukur dhe historik. Vlerësoj mundësinë për të shkëmbyer ide mbi qeverisjen e mirë dhe për të eksploruar çështje me interes të ndërsjelltë.

Z. Liu dhe unë kemi pasur diskutime shumë të mira gjatë takimeve të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit, INTOSAI-t. Ne ndajmë këndvështrime të përbashkëta për rëndësinë e kësaj organizate dhe aspiratat e saj.

Unë gjithashtu pata kënaqësinë të forcoja marrëdhëniet e mia të punës me Z. Liu dhe CNAO gjatë vizitës dhe takimeve të tij me mua dhe kolegët e mij në SHBA vitin e kaluar. Kjo ishte një mënyrë e shkëlqyer për të mësuar më shumë rreth asaj se si secila nga agjencitë tona të auditimit i kryen përgjegjësitë e saj. Pres me kënaqësi mundësi të tjera që të dyja zyrat tona të ndajnë përvojat.

CNAO ka dhënë kontribute të konsiderueshme për INTOSAI-n përmes pjesëmarrjes së saj në tre komitete, shtatë grupe pune, përfshirë Auditimin e Mjedisit, të Borxhit Publik, si dhe në vlerën dhe përfitimet e grupeve të punës të SAI-ve dhe në dy task forca. CNAO gjithashtu ka qenë e përfshirë në mënyrë aktive në rajonin aziatik të INTOSAI-t. Sikurse mund të kujtoni, CNAO kryesoi Organizatën Aziatike të Institucioneve Supreme të Auditimit ndërmjet viteve 2006-2009 dhe organizoi Kongresin e saj të vitit 2006 në Shanghai.

Agjencia ime, Zyra e Llogaridhënies Qeveritare e Shteteve të Bashkuara, ose GAO siç e thërrasim shpesh, gëzon një marrëdhënie pune dypalëshe dhe në zhvillim me CNAO. Siç jam i sigurt që shumë prej jush e dinë, GAO

¹⁹ Ligjërata përpara audituesve të SAI-t kinez, Pekin, 16 nëntor 2012, <http://www.gao.gov/assets/660/650484.pdf>

dhe CNAO do të nënshkruajnë një memorandum mirëkuptimi për të inkurajuar dhe promovuar bashkëpunimin teknik. Do të jetë kënaqësi të nënshkruaj atë dokument gjatë kësaj vizite.

Sipas mendimit tim, e ardhmja e auditimit të qeverisë është më e rëndësishme se kurrë. Duke parë përpara, institucionet supreme të auditimit (SAI-t) si CNAO dhe GAO kanë mundësi të mëdha për t'i ndihmuar qeveritë e tyre të planifikojnë përpara dhe të adresojnë çështjet në një shkallë më të gjerë. Ky është një ndryshim radikal nga lloji i punës që bëri GAO shumë vite më parë.

Do të ishte e dobishme të përshkruaj shkurtimisht se si GAO ka evoluar me kalimin e viteve. GAO është një agjenci e pavarur, jopolitike në krahun legjislativ të qeverisjes së Shteteve të Bashkuara. Ne nganjëherë quhemi "roje(agjent) e Kongresit" sepse shqyrtojmë se si dollarët e taksapaguesve harxhohen nga Dega Ekzekutive (Qeveria) dhe ne rekomandojmë mënyra për të ndihmuar qeverinë të funksionojë më mirë.

GAO furnizon Kongresin me informacion në kohë, i cili është profesional, objektiv, i bazuar në fakte, joideologjik, i drejtë dhe i ekuilibruar. Angazhimi ynë për qeverisje të mirë është reflektuar në vlerat tona kryesore të përgjegjshmërisë, integritetit dhe besueshmërisë. Ne kemi besueshmëri, sepse nuk kemi axhendë, përveç mbrojtjes së transparencës dhe parimeve të mira të qeverisjes.

GAO u krijua pak më shumë se 90 vjet më parë. Pas Luftës së Parë Botërore, Kongresi dëshironte informacion më të mirë dhe kontrollin mbi shpenzimet e qeverisë. Kështu që Kongresi miratoi një ligj që i kërkonte Presidentit të nxjerrë një buxhet vjetor federal. Ai ligj themeloi gjithashtu një agjenci të pavarur: GAO-n, ose Zyrën e Përgjithshme të Kontabilitetit siç ishim njohur dhe thirrshim atëherë, për të mbikëqyrur dhe kontrolluar se si ishin shpenzuar dollarët federale.

Në vitet e para, GAO kryesisht bëri auditimin e kuponave. Pas Luftës së Dytë Botërore, GAO filloi të bëjë auditime më gjithëpërfshirëse financiare, që ekzaminuan ekonominë dhe eficiencën e operacioneve qeveritare. Në vitet 1960, GAO filloi auditimin e performancës dhe vlerësimet e programeve për të përcaktuar nëse programet qeveritare janë duke përmbushur objektivat e tyre.

Përpyjekjet e GAO-s sot përqendrohen në tre fusha kryesore: mbikëqyrje, investigim dhe parashikim.

Aktivitetet e mbikëqyrjes së GAO përcaktojnë nëse subjektet qeveritare po kryejnë detyrat e tyre të caktuara, duke shpenzuar fonde për qëllime të synuara dhe në zbatim të ligjeve dhe rregulloreve.

Aktivitetet tona të investigimit përcaktojnë cilat programe dhe politika funksionojnë dhe cilat nuk funksionojnë mirë. Këto përpjekje përfshijnë gjithashtu shkëmbimin e praktikave më të mira dhe krahasimin e informacionit horizontalisht në të gjithë qeverinë dhe vertikalisht, përmes niveleve të ndryshme të qeverisë.

Së fundi është puna jonë parashikuese. Aktivitetet e parashikimit të GAO-s identifikojnë tendencat kryesore dhe sfidat që dalin, përpara se sa të arrijnë përmasat e krizës. Puna jonë parashikuese është përqendruar në sfidat fiskale afatgjata të Shteteve të Bashkuara, plakjen e popullatës sonë, ndryshimin e kërcënimeve të sigurisë, kërkesat e epokës së informacionit, ndërlikimet e globalizmit dhe strukturat në zhvillim të qeverisjes.

Ndërsa të shikojmë përpara është një komponent i asaj që ne bëjmë, sfidat e ditëve të sotme mbizotërojnë punën tonë. Përgjegjësitë tona mbulojnë tërë gjerësinë dhe shtrirjen e asaj që qeveria federale po bën sot nga shpenzimet e mbrojtjes deri tek kujdesi shëndetësor, deri në tregjet financiare dhe më gjerë. Ne gjithashtu marrim vendime, kur ofertuesit individualë në kontratat qeveritare nuk besojnë se agjencitë federale kanë ndjekur praktikën e duhur të prokurimit.

Raportet tona prekin çështje me rëndësi jetike për pothuajse çdo qytetar amerikan. Kohët e fundit, për shembull, kemi botuar studime mbi kufirin e borxhit të SHBA-ve, mbi sigurinë e ushqimit, mungesat e ilaçeve, sigurinë e telefonave celularë, operacionet postare, prodhimin e naftës dhe gazit, sigurinë në internet, sigurinë e kufijve dhe luftën kundër terrorizmit.

Edhe rishikimet tona për aktivitete shumë të specializuara qeveritare mund të kenë implikime të gjera. Për shembull, ne sapo publikuam një raport, duke mbikëqyrur përpjekjet e Administratës së Ushqimit dhe Barnave për të adresuar kërcënimet e sigurisë së informacionit që mund potencialisht të ndërhyjnë në funksionimin e pajisjeve mjekësore të

implantueshme, të tilla si defibrilatorët e zemrës dhe pompat e insulinës.

GAO i prezanton gjetjet, konkluzionet dhe rekomandimet e saj si në raportet zyrtare ashtu edhe në dëshmitë para Kongresit. Çdo vit, ne nxjerrim qindra raporte dhe dëshmi. Për shembull, kemi publikuar mbi 650 raporte vitin e kaluar dhe kemi dëshmuar 159 herë para komisioneve të ndryshme të Kongresit.

Çfarë është e rëndësishme, puna e GAO-s çon në rezultate reale. Ne i kushtojmë rëndësi të masim dhe raportojmë rregullisht për punën e agjencisë. Vitin e kaluar, përfitimet financiare nga puna e GAO-s arritën në 55.8 miliard dollarë amerikanë. Ky është një kthim prej 105 dollarësh për çdo dollar të investuar në GAO. Ne gjithashtu dokumentuam 1.440 përfitime të tjera në përmirësim të legjislacionit, të shërbimeve për publikun dhe forcim të operacioneve qeveritare.

Në GAO, ne gjithashtu ndjekim statusin (zbatueshmërinë) e rekomandimeve tona. Në fund të vitit fiskal 2012, ne zbuluam se 80 përqind e rekomandimeve që kishim bërë në vitin fiskal 2008 ishin zbatuar. Ne e masim zbatueshmërinë gjatë një periudhe katër vjeçare, për të lejuar kohë për zbatimin e duhur.

Ne takohemi rregullisht me Anëtarët e Kongresit dhe stafin e tyre. Këto përpjekje në terren sigurojnë që GAO të mbetet në ballë të çështjeve me përparësi të lartë me të cilat përballet Kongresi dhe kombi. Përveç kësaj, GAO ka protokolle ose udhëzime për mënyrën se si ne i përgjigjemi kërkesave të Kongresit për auditime, vrojtime, raporte të veçanta dhe studime të GAO-s. Këto protokolle sigurojnë që të merremi vazhdimisht dhe në mënyrë transparente me të gjitha komisionet dhe anëtarët. Kjo është veçanërisht e rëndësishme, pasi ne punojmë për të gjitha komisionet e përhershme të Kongresit dhe rreth 70 përqind të nënkomisioneve të tij. Protokollet tona na ndihmojnë të përparësojmë kërkesat në hyrje dhe na mbajnë përgjegjës për angazhimet që kemi bërë në Kongres.

Ne kemi udhëzime të ngjashme për t'u marrë edhe me agjencitë që auditojmë. Këto udhëzime garantojnë qëndrueshmëri dhe korrektësi në bashkëveprimet e agjencisë sonë, nga mënyra sesi mbledhim informacione, se si reagojmë ndaj komenteve të rishikimit të agjencisë

së audituar mbi raportet tona. Këto komente të agjencisë, së bashku me vlerësimin tonë të pikëpamjeve të agjencisë, janë përfshirë në raportet tona përfundimtare të botuara të auditimit.

Natyrisht, standardet e forta të auditimit të qeverisë janë thelbësore. GAO është përgjegjëse për nxjerrjen e standardeve për punën e auditimit të qeverisë amerikane. Ne përgatitëm dhe publikuam përditësimin tonë të fundit të këtyre standardeve në fund të vitit të kaluar. Ky rishikim i vitit 2011 siguron një kornizë për kryerjen e punës së auditimit me cilësi të lartë, me kompetencë, integritet, objektivitet dhe pavarësi. Standarde të tilla janë një mjet për të dhënë analizat objektive dhe informacionin e nevojshëm për vendimmarrësit e qeverisë.

GAO beson me vendosmëri në transparencën, në idenë që populli amerikan duhet të jetë sa më i informuar për punën dhe rezultatet e qeverisë së tyre. Për këtë qëllim, ne raportojmë publikisht atë që bëjmë. Nëse lundroni në Internet, do të gjeni se pothuajse çdo raport auditimi dhe dëshmi e GAO-s janë në faqen tonë të internetit në ditën që ato bëhen publike.

Për të mbajtur publikun të informuar për punën tonë, GAO vazhdon të zgjerojë praninë e saj në median dixhitale dhe sociale. Tani ne jemi në Facebook, Twitter, Flickr dhe YouTube. Ne kemi integruar gjithashtu teknologji dhe teknika të reja, në përpjekjet tona të komunikimit. Për shembull, ne bëjmë audio podcast, në të cilat ekspertët tanë intervistohen për auditimet dhe studimet më të fundit të GAO-s. Ne gjithashtu bëjmë video biseda, në të cilat marrim pyetje nga publiku.

Pavarësia dhe vazhdimësia e GAO-s është përmirësuar edhe nga mandati i Kontrollorit të Përgjithshëm. Si Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara, unë shërbej për një mandat 15-vjeçar. Përveç emërimeve gjyqësore, është pozicioni më i gjatë i qëndrueshëm në qeverinë e SHBA-ve. Unë jam vetëm individ i tetë që e kam mbajtur këtë detyrë. Udhëheqja e qëndrueshme i mundëson GAO-s që të marrë në konsideratë tablonë e madhe dhe të flasë lirshëm për çështje polemike brenda shqyrtimeve tona.

Njerëzit e GAO-s janë pasuria jonë më e madhe. Stafi ynë punësohet rreptësisht në bazë të njohurive dhe aftësive. Ne kemi rreth 3000

punonjës tani. Përveç audituesve financiarë, kemi ekonomistë, shkencëtarë socialë, analistë të politikave publike, avokatë, specialistë të kompjuterëve, shkencëtarë dhe analistë të komunikimit. Kemi ekspertë në fusha, duke filluar nga politika e fermave e deri te politika e jashtme dhe bankare, nga buxhetimi e deri te kujdesi shëndetësor. Dhe ne kemi nevojë për atë ekspertizë, duke pasur parasysh gamën e gjerë të veprimtarive që shqyrtojmë.

Unë do të doja të flas tani për përparësitë e GAO-s gjatë viteve të fundit, për të ndihmuar në përmbushjen e sfidave me të cilat përballlet ekonomia jonë kombëtare dhe shoqëria amerikane në tërësi. Një rast i tillë janë turbullirat e fundit në tregjet financiare të SHBA-ve. GAO ka luajtur një rol të rritur, të vazhdueshëm në mbikëqyrjen e përgjigjes së qeverisë për ato ngjarje. Sipas Programit të Rimëkëmbjes së Aseteve të Trazuara (TARP-Troubled Assets Recovery Program), të krijuar në fund të vitit 2008, Departamenti i Thesarit i SHBA-ve kishte autorizuar deri në 700 miliardë dollarë për të ndihmuar në stabilizimin e institucioneve financiare dhe tregjeve dhe të ndihmonte në zbutjen e pagesave hipotekare (pengjet bankare të shtëpive).

Për këtë program, GAO-s iu dha përgjegjësi e gjerë e monitorimit dhe raportimit, duke përfshirë paraqitjen e një raporti mbi punën tonë të paktën çdo 60 ditë. Që prej vitit 2008, GAO ka lëshuar 60 raporte me më shumë se 70 rekomandime nga auditimet e performancës. Ndër të tjera, ne kemi raportuar për statusin e kapitalit të ofruar për institucionet financiare, ndihmën e ofruar për kompaninë e sigurimeve AIG, dhe industrinë e automobilave amerikanë, si dhe përpjekjet federale për të ndihmuar pronarët e shtëpive të shmangin ekzekutimin hipotekor të kredive të tyre (humbjen e shtëpive).

Duke pranuar se mbikëqyrja dhe funksionimi i duhur i tregjeve financiare janë thelbësore për mirëqenien ekonomike të Amerikës, GAO shtoi nevojën për modernizimin e sistemit rregullator financiar të SHBA-ve, në Listën e saj të Rreziqeve të Larta në fillim të vitit 2009. Në përgjigje të krizës financiare, Kongresi kaloi Ligjin mbi Reformën në Wall Street dhe Mbrojtjen e Konsumatorit në vitin 2010, për të adresuar mungesat rregullatore dhe dështimet e mbikëqyrjes në hipotekat, letrat me vlerë dhe tregjet financiare të SHBA. Akti kërkon vendimmarrje të

rëndësishme nga agjencitë rregullatore. Rregullatorët financiarë janë në proces të nxjerrjes së qindra rregullave të reja për zbatimin e këtyre reformave, por shumë nuk janë përfunduar ose ende nuk janë bërë efektive.

Të përfshira në akt ishin dispozita që kërkojnë nga GAO të kryejë më shumë se 40 studime mbi një fushë të gjerë të reformave financiare dhe çështjeve të mbrojtjes së konsumatorit. Afatet kohore të raportimit për këtë punë ndryshonin nga muaj në vite. Deri më tani, ne kemi nxjerrë më shumë se dy të tretat e këtyre studimeve të mandatuara, duke parë dhe trajtuar gjithçka, nga mbrojtja e konsumatorit deri tek kërkesat e kapitalit bankar.

Për shembull, GAO ka rishikuar rolin dhe performancën e agjencive të vlerësimit të kredive në lidhje me shtetet e Federatës, bashkitë dhe korporatat. GAO gjithashtu studioi dhe identifikoi mjete alternative për kompensimin e agjencive të vlerësimit të kredive, mjete që kanë për qëllim të zbusin konfliktet. Ne gjithashtu kemi rishikuar mbikëqyrjen e Komisionit të Letrave me Vlerë dhe Shkëmbimeve Valutore mbi agjencitë e vlerësimit dhe rregullat e nxjerra në cilësinë e vlerësimit të kredive, konkurrencën në industrinë e vlerësimit të kredive dhe heqjen e referencave në vlerësimet e kredive.

Për më tepër, GAO auditoi programet emergjente të Bordit të Rezervës Federale (Fed) për të asistuar financiarisht institucionet individuale dhe sektorin financiar për të ndihmuar në stabilizimin e tregjeve financiare. GAO gjithashtu shqyrtoi qeverisjen e Bankave Rezervë. Për më tepër, Ligji i reformës së Wall Street i dha GAO-s autoritetin të rishikojë çdo lehtësi të posaçme të kredisë së ardhshme dhe transaksione të caktuara të tregut të hapur dhe kreditimit me opion zbritje (discount window lending).

Aspekte të tjera të tregjeve financiare ende nuk janë reformuar. Që nga viti 2008, dy ndërmarrje të mëdha të sponsorizuara nga qeveria, të përfshira në tregjet e hipotekave “Fannie Mae dhe Freddie Mac” kanë qenë në kujdestari nga Shteti. GAO ka analizuar opsionet për të ristrukturuar Fannie Mae dhe Freddie Mac, nga shndërrimi i tyre në agjenci qeveritare, e deri tek privatizimi ose likuidimi i tyre. Ne kemi parë gjithashtu rolin e tyre në mbështetjen e financimit për strehimin e

familjeve me shumë persona. Kongresi dhe Dega Ekzekutive ende nuk kanë përcaktuar të ardhmen e dy ndërmarrjeve. Ndërkohë, ato vazhdojnë të luajnë një rol të rëndësishëm në sistemin amerikan të financimit të strehimit.

GAO gjithashtu ka qenë në ndihmë duke mbikëqyrur përgjigjen e qeverisë sonë në rrethanat ekonomike të SHBA-ve. Në veçanti, ne kemi qenë në vijën e parë të monitorimit të shpenzimeve në bazë të Ligjit Amerikan të Rimëkëmbjes dhe Riinvestimit të vitit 2009, i njohur gjerësisht si legjislacioni i stimulit. Ne bëjmë rishikime dy-mujore mbi përdorimin e fondeve të Aktit të Rimëkëmbjes nga shtetet dhe lokalitetet e zgjedhura dhe komentojmë mbi vlerësimet e vendeve të krijuara ose të mbajtura, siç raportohet nga marrësit e fondeve.

Puna jonë për përdorimin e fondeve të Aktit të Rimëkëmbjes ka përfshirë auditimin në kohë reale. Me fjalë të tjera, ne kemi qenë duke përcaktuar se si janë shpenzuar fondet ndërsa programet janë ende në zhvillim e sipër dhe para se përfituesit e granteve ti kenë shpenzuar të gjitha paratë. Ne gjithashtu kemi koordinuar ngushtë me entitetet brenda dhe në të gjithë komunitetin e llogaridhënies, përfshirë audituesit e brendshëm shtetërorë dhe lokalë, Bordin e Përgjegjshmërisë së Rimëkëmbjes dhe Transparencës, si dhe Inspektorët e Përgjithshëm në agjenci të ndryshme federale.

Një numër i madh programesh në një gamë të gjerë fushash kanë marrë fonde të Aktit të Rimëkëmbjes. Këto fusha përfshijnë financimin dhe shpërndarjen e kujdesit shëndetësor, arsimin, strehimin, autostradat, hekurudhat me shpejtësi të lartë, furnizimin me ujë të pijshëm të pastër dhe të sigurt, eficiencën e energjisë dhe asistencën në lidhje me motin, si dhe programe me brez të gjerë. Pra, ne kemi përdorur ekspertë nga e gjithë GAO për të ndihmuar me punën tonë në mbikëqyrjen e zbatimit të Ligjit të Rimëkëmbjes.

Që nga viti 2009, GAO ka lëshuar 17 raporte të rishikimit dymujor dhe një tjetër është duke u zhvilluar. Ne kemi nxjerrë më shumë se 100 raporte dhe dëshmi të tjera mbi financimin e Aktit (Ligjit) të Rimëkëmbjes. Këto përpjekje proaktive vazhdojnë të japin rezultate shumë pozitive. Përpjekjet e GAO-s për mirëzbatimin e Aktit të Rimëkëmbjes kanë ndihmuar në sigurimin e përgjegjshmërisë, kundër

mashtirimit dhe në promovimin e transparencës se ku shkuan paratë dhe çfarë rezultatesh ato dhanë.

GAO gjithashtu ka këshilluar zyrtarët e SHBA-ve për masat për ta bërë qeverinë tonë të drejtojë në mënyrë më eficiente dhe efektive. Në një kohë të kufizimeve serioze buxhetore, është thelbësore që çdo dollar i taksave të vihet mirë në përdorim. Të tregosh mbivendosjet, dublimet dhe fragmentarizimet në programet qeveritare është një fillim i mbarë.

Në fillim të vitit të ardhshëm, GAO do të nxjerrë raportin e saj të tretë vjetor për mbivendosjet, dublimet dhe fragmentarizimet në të gjithë qeverinë federale. Në atë kohë, ne do të kemi mbuluar pothuajse çdo agjenci dhe program federal. Dy raportet e para ofruan një vështrim gjithëpërfshirës në 132 fusha dhe dhanë më shumë se 300 rekomandime për përmirësime të mundshme, kursime të kostos dhe përmirësime të të ardhurave.

Zhdukja e shpërdorimeve, mashtirimit, abuzimit dhe keqmenaxhimit është gjithashtu thelbësore. Në fillim të çdo Kongresi të ri, çdo dy vjet, GAO nxjerr një përditësim të Listës së saj të Rreziqeve të Larta. Në fakt, ne jemi të vendosur të nxjerrim një përditësim të ri në fillim të vitit të ardhshëm. Lista me Rrezik të Lartë përqendrohet në fusha në të gjithë qeverisjen, të ndjeshme ndaj shpërdorimeve, mashtimeve, abuzimeve dhe keqmenaxhimit, ose që kanë nevojë për një transformim me bazë të gjerë. Ndonjëherë është një program në një departament apo agjenci e veçantë. Herë të tjera praktikët e saj në mbarë qeverinë që kanë nevojë për përmirësime. Lista jonë aktuale e rrezikut të lartë paraqet 30 fusha për reforma - nga administrimi i qeverisë për të ardhurat nga nafta dhe gazi deri tek kontrollët mbi praktikët e biznesit të Departamentit të Mbrojtjes dhe shpenzimet e kujdesit shëndetësor.

Me kalimin e viteve, ne kemi tërhequr vëmendjen në një sërë çështjesh që prekin shoqërinë amerikane, siç është nevoja për të forcuar sistemin federal që mbikëqyr sigurinë e ushqimit. Që kur kemi filluar listën e Rreziqeve të Larta 20 vjet më parë, më shumë se një e treta e fushave janë përmirësuar sa duhet për t'u hequr nga lista. Ne rregullisht takohemi me përfaqësuesit e Zyrës Ekzekutive të Presidentit dhe drejtuesve të agjencive federale për të diskutuar përparimin e bërë në

këto fusha me rrezik të lartë dhe veprimet e nevojshme për t'i hequr ato nga lista.

Duke parë përpara, mendimi strategjik do të vazhdojë të jetë thelbësor për përpjekjet e GAO-s për të qëndruar dhe mbetur në ballë të çështjeve kombëtare. Çdo pesë vjet, GAO përgatit një plan të ri strategjik, si udhërrëfyesin tonë për të ardhmen. Plani ynë strategjik aktual mbulon periudhën 2010-2015. Ne jemi në proces të përditësimit të këtij plani për periudhën 2014 deri në 2019.

Plani strategjik paraqet temat kryesore që do të udhëheqin përpjekjet e GAO-s në periudhën e ardhshme pesë-vjeçare. Plani strategjik na ndihmon të prioritojmë punën tonë dhe të shpërndajmë burimet gjatë një periudhe shumëvjeçare.

Plani Strategjik gjithashtu përcakton qëllimet tona. Qëllimi ynë i parë është të ndihmojmë në adresimin e sfidave aktuale dhe atyre në zhvillim, për mirëqenien dhe sigurinë financiare të popullit amerikan. Qëllimi ynë i dytë është t'i përgjigjemi kërcënimeve të sigurisë dhe sfidave të ndërvarësisë globale. Qëllimi ynë i tretë është të ndihmojmë në transformimin e qeverisë federale për të adresuar sfidat kombëtare. Qëllimi ynë i katërt është të maksimizojmë vlerën e GAO-s, duke bërë të mundur cilësi, shërbim në kohë të Kongresit dhe duke qenë një agjenci praktikash federale që udhëheq përmes shembullit.

GAO ka identifikuar tetë tendenca që vendosin kuadrin e planit tonë aktual. Këto tetë tendenca janë: (1) kërcënimet ndaj sigurisë në zhvillim e sipër; (2) qëndrueshmëria fiskale urgjente dhe sfidat e borxhit; (3) rimëkëmbja ekonomike dhe rritja e rikthyer e vendeve të punës; (4) dinamika në ndryshim e ndërvarësisë globale; (5) përparimet në shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë; (6) ndikimi në rritje i rrjeteve dhe virtualizimit; (7) roli në ndryshim në qeveri dhe qeverisje; dhe, së fundi, (8) ndryshimet demografike dhe sociale, me të cilat përballen të rinjtë dhe të moshuarit.

Unë do të veçoja sot punën e GAO-s në një prej këtyre tetë fushave: shkencës dhe teknologjisë. Përparimet shkencore mund të përmirësojnë cilësinë e jetës, por ato gjithashtu mund të paraqesin sfida serioze.

Nanoteknologjia është një shembull i mirë. Kjo fushë në zhvillim përqendrohet në materialet inxhinierike në një shkallë tepër të vogël. Materialet në shkallë nano (tejet të vogël) mund të kenë veti të pazakonta me shumë përdorime, që nga trajtimi i kancerit e deri te prodhimi i mallrave të ndryshme shtëpiake. Sidoqoftë, ndikimet mjedisore, shëndetësore dhe të sigurisë së nano-materialeve po fillojnë të kuptohen.

Puna e GAO me nanoteknologjinë ka mbikëqyrur nismat federale dhe nevojën për një kornizë të kordinuar të performancës dhe menaxhimit të rrezikut për çështje mjedisore, shëndetësore dhe sigurie. Në fakt, GAO do të organizojë një forum të ekspertëve të sektorit publik dhe privat vitin e ardhshëm, me temën e produkteve të nanoteknologjisë.

Në përputhje me rolin tonë evolues në qeveri, GAO gjithashtu ka filluar publikimin e studimeve mbi vlerësime të teknologjisë. Këto raporte përpiqen t'i bëjnë çështjet komplekse të shkencës dhe teknologjisë më të arritshme për ligjvënësit, duke analizuar në mënyrë tipike vlerat dhe tregtinë e teknologjive të ndryshme dhe politikave të ndërlidhura. Ne nxorëm dy nga këto raporte vitin e kaluar, një për qasjet e propozuara teknologjike për të inxhinieruar në mënyrë të favorshme sistemin global të klimës. Një raport tjetër adresonte sfidën teknike të inovacionit të detektorëve të përparuar të neutronit, që nuk mbështeten në një furnizim zvogëluar global të një izotopi të veçantë të heliumit. Ne gjithashtu jemi duke zhvilluar një udhëzues për vlerësimin e gatishmërisë së teknologjisë për të ndihmuar agjencitë të bëjnë një punë më të mirë të përfshirjes së teknologjisë së re në investime të mëdha, siç janë sistemet e armëve.

Është e qartë, SAI-t mund të luajnë një rol kryesor në sigurimin ndaj zyrtarëve publikë të një informacioni jetësor dhe analizave të nevojshme për të adresuar sfidat specifike të vendit. Por është gjithashtu e vërtetë që shumë nga problemet me të cilat përballemi sot, janë të natyrës globale dhe do të kërkojnë bashkëpunim ndërkombëtar dhe zgjidhje ndërkombëtare.

Organizata jonë INTOSAI ka luajtur një rol të rëndësishëm, për shembull, në zhvillimin e standardeve ndërkombëtare të auditimit, dhe në ndihmën e kombeve në të gjithë botën të zbatojnë ato standarde.

Kongresi i fundit i INTOSAI-t miratoi një seri gjithëpërfshirëse të standardeve ndërkombëtare për institucionet supreme të auditimit. Këto standarde mbulojnë disiplinat thelbësore të auditimit; të auditimeve financiare, të përputhshmërisë dhe performancës. Ato ofrojnë një kornizë të institucionalizuar për transferimin e njohurive, përmirësimin e auditimit qeveritar në të gjithë botën dhe rritjen e aftësive profesionale dhe ndikimin e SAI-ve në vendet e tyre përkatëse.

Mbështetja për një program global zbatimi për ato standarde ndërkombëtare ishte një përparësi e Planit të Veprimit të Bashkëpunimit të Donatorëve të INTOSAI-t të vitit 2011 dhe po financohet nga Banka Botërore. Këtë vit, Iniciativa Ndërkombëtare e Zhvillimit të INTOSAI-t, ose IDI, nisi një program global të zhvillimit të kapaciteteve, për të ndihmuar në zbatimin e standardeve ndërkombëtare për SAI-t.

Task Forca për Krizën Financiare Globale është një tjetër shembull i shkëlqyeshëm i SAI-ve nga vende të ndryshme që mblidhen për t'u marrë me sfidat në të gjithë botën. Unë dua të vlerësoj përpjekjet e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kinës në këtë rast. Në fazën e parë të Task Forcës, Kina udhëhoqi nëngrupin tre, i cili adresoi mandatet e ndryshme të SAI-ve; mjetet dhe teknikat e auditimit; implikimet e burimeve njerëzore; lidhjet me organizatat ndërkombëtare si Banka Botërore, Fondi Monetar Ndërkombëtar dhe Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim si dhe marrëdhëniet me Grupin e Punës për Borxhin Publike të INTOSAI-t dhe Grupin e Punës të Treguesve Kombëtarë Kryesorë.

Më tej, ne do t'i propozojmë Bordit Drejtues të INTOSAI javën e ardhshme që Task Forca Globale e Krizave Financiare të shndërrohet në një grup pune të përhershëm, për modernizimin financiar, duke u përqendruar në reformën rregullatore të tregjeve dhe institucioneve financiare. Grupi i Punës do të përpiqet të forcojë përpjekjet e SAI-ve për të shkëmbyer njohuri në lidhje me përshtatshmërinë e reformave rregullatore financiare. Ai gjithashtu do të kërkojë të përmirësojë qasjen dhe shkëmbimin e informacionit për të ndihmuar SAI-t t'i përgjigjen krizave financiare aktuale ose të ardhshme. Qëllimet kryesore përfshijnë: së pari, monitorimin e statusit dhe zbatimin e përpjekjeve të

reformës ndërkombëtare, mbikombëtare dhe kombëtare; së dyti, identifikimi i mundësive për partneritete strategjike për vlerësimin e reformave; dhe së treti, monitorimi i rregullatorit financiar dhe përpjekjeve të tjera për të zhvilluar një sistem paralajmërimi të hershëm, për t'iu dhënë mundësi më të mira vendeve të identifikojnë problemet e ardhshme.

Një shembull tjetër i mirë i bashkëpunimit ndërkombëtar është Iniciativa e Bashkëpunimit të Donatorëve të INTOSAI-t, e cila është krijuar për të shtuar dhe forcuar mbështetjen për komunitetin e SAI-ve në vendet në zhvillim. Gjithnjë e më shumë donatorë i janë bashkuar kësaj përpjekje të rëndësishme, së fundmi Banka Aziatike e Zhvillimit, e cila nënshkroi këtë verë të kaluar, dhe Australia Aid, me të cilën u nënshkrua në shtator. Muajin e kaluar, Aleanca Globale për Vaksina dhe Imunizime (GAVI) u bë Donatori i 19-të nënshkrues.

INTOSAI ka qenë një forum veçanërisht i rëndësishëm për SAI-t që të punojnë së bashku dhe të ndajnë përvojat, pavarësisht nëse janë histori për sukseset e kaluara ose strategji për të shmangur gabimet në të ardhmen. Përvojat e shumta të GAO-s në INTOSAI, përfshirë angazhimin tonë në zhvillimin e dy planeve të para strategjike të INTOSAI-t, kanë treguar qartë pikat e forta të organizatës në konsultim, konsensus dhe komunikim.

Ne presim me kënaqësi që Zyra Kombëtare e Auditimit(CNAO) e Kinës të organizojë Kongresin e 21-të të INTOSAI-t në Pekin në vitin 2013. Pas Kongresit, Z. Liu do të bëhet Presidenti i INTOSAI-t për tre vitet e ardhshme.

Në mbyllje, unë do të doja të pohoja përpjekjet e CNAO-s, si në përgatitjen e Kongresit të ardhshëm INTOSAI, ashtu edhe në marrjen përsipër të udhëheqjes së bordit drejtues të organizatës. CNAO po luan një rol aktiv në ndihmesën e përkujtimit të arritjeve të INTOSAI-t, ndërsa INTOSAI përgatitet të festojë 60 vjetorin e saj në vitin 2013. Deklarata e planifikuar e Pekinit me siguri do të ndihmojë në projektimin e rrugës përpara të INTOSAI-t²⁰.

²⁰ Në tetor 2013, SAI Kinez organizoi Kongresin INCOSAI XXI të INTOSAI-t në Pekin.

Institucionet e larta të auditimit sot janë pozicionuar si asnjëherë më parë për të bërë ndryshimin, jo vetëm për vendet e tyre, por edhe për botën në tërësi. Brenda vendit, SAI-t mund të ndihmojnë në përmirësimin e shërbimeve publike dhe të ndihmojnë udhëheqësit e tyre të planifikojnë paraprakisht. Në nivel ndërkombëtar, duke punuar me SAI-t e tjera, ato mund të ndihmojnë në zgjidhjen e problemeve me të cilat ballafaqohemi të gjithë.

Dua të shpreh dëshirat më të mira për CNAO dhe Z. Liu ndërsa vazhdoni përpjekjet tuaja në emër të qeverisjes së mirë. Pres më kënaqësi një marrëdhënie të vazhdueshme midis dy zyrave tona. Dua të falënderoj të gjithë ju që keni kaluar këtë kohë me mua, për të konsideruar të ardhmen e profesionit tonë të përbashkët”²¹.

2.5. Etika dhe Integriteti në Auditim:²² Një Parakusht për Qeverisje të Mirë nga Gene L. Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i SHBA-ve

Ligjërata në Institutin për Administratën Publike “Elliot Richardson” Konferenca Vjetore e vitit 2013, New Orleans, Luiziana, 17 Mars 2013²³

“Është nder për mua të jem zgjedhur për të dhënë leksionin e këtij viti në “Elliot Richardson”. Elliot Richardson pati një karrierë të jashtëzakonshme në qeveri, të vlerësueshme jo vetëm për shumë pozicione të spikatura që mbajti, por edhe për etikën dhe integritetin që solli në ato pozicione.

Ndër të tjera, Elliot Richardson u emërua në katër poste të kabinetit dhe shërbeu si ambasadori ynë në Mbretërinë e Bashkuar. Sigurisht, Elliot Richardson është ndoshta më i famshëm sot për vendimin e tij parimor gjatë Watergate për të dhënë dorëheqjen si Prokuror i Përgjithshëm, ne vend që të pushonte nga puna Prokurorin Special Archibald Cox.

²¹ Ligjërata përpara audituesve të SAI-t kinez, Pekin, 15 nëntor 2012

<http://www.gao.gov/assets/660/650484.pdf>

²² Leksion në Institutin për Administratën Publike “Elliot Richardson”, 17 mars 2013,

<http://www.GAO.gov/assets/660/653267.pdf>

²³ Ky është leksioni i parë i Prof. Dodaros që është studjuar dhe cituar shpesh nga ana ime në dalje publike në mediat e vendit, si dhe në raporte të performancës së KLSH dhe në biseda me audituesit tanë. Mbi bazën e këtij leksioni nisi puna jone në KLSH për të përkthyer dhe botuar në shqip “Librin e Verdhë” të standardeve të auditimit në SHBA dhe “Librin Jeshil” të standardeve të auditimit të brendshëm në qeverinë federale. Këto dy libra janë arritje të mëdha të punës së GAO-s dhe u shërbejnë si orientime të vlefshme edhe audituesve tanë publike të jashtëm dhe të brendshëm.

Duke i shërbyer kombit tonë, Elliot Richardson me vendosmëri besonte se interesat e popullit amerikan ishin parësore. Ky ishte dikush që këmbënguli të bënte gjënë e duhur, madje duke ditur edhe çmimin personal që do të duhej të paguante.

Për fat të mirë, jo çdo vendim etik kërkon sakrificë të tillë. Por fakti është se etika ka rëndësi ne pothuajse çdo gjë që bëjmë në jetë. Dhe ajo është veçanërisht e rëndësishme për profesionin e auditimit dhe atë që ne bëjmë në Zyrën e Llogaridhënies Qeveritare të SHBA-ve, krahun auditues dhe investigues të Kongresit. Sot, do të flas për etikën dhe integritetin nga perspektiva e profesionit të auditimit. Fokusi im do të jetë roli jetësor që luan auditimi për të ndihmuar në promovimin e qeverisjes së mirë dhe transparencës.

Idetë e mia do t'u përkasin katër fushave: Së pari, si etika dhe integriteti formojnë themelin për auditim. Së dyti, rëndësia që GAO i kushton etikës dhe integritetit në punën e saj. Së treti, roli i GAO-s në zbulimin dhe publikimin e të vërtetave të vështira. Dhe së katërti, se si GAO ndihmon në promovimin e etikës dhe integritetit në auditimin në të gjithë botën.

Së pari, më lejoni t'i drejtohem çështjes se pse etika dhe integriteti janë kaq të rëndësishëm për auditimin, pavarësisht nëse flasim për auditimin e qeverisë, industrive private, apo sektorit jofitimprurës. Ato janë themeli i profesionit tonë.

Si dikush që e ka kaluar karrierën e tij si auditues federal, unë mund ta them këtë pa hezitim: Puna e auditimit të shëndoshë të bazuar në integritet dhe parime të tjera etike është e domosdoshme për mbikëqyrjen efektive të qeverisë dhe mbajtjen e njerëzve përgjegjës.

Puna e GAO-s sjell në dritë mangësi të qeverisë, inkurajon sjelljen e duhur nga ana e zyrtarëve publikë dhe kontraktuesve dhe ndihmon në parandalimin e sjelljes së diskutueshme. Puna e auditimit të shëndoshë gjithashtu kontribuon në rezultate më të mira të politikave publike dhe përmirësim të performancës së qeverisë.

Sot, kombi ynë përballet me një sërë sfidash serioze vendase dhe ndërkombëtare. Për të marrë vendime të informuara, politikëbërësve u duhet më shumë sesa mendimi dhe analiza. Ajo që është thelbësore është informacioni dhe analiza e paanshme dhe e besueshme për një gamë të gjerë çështjesh.

Kjo është e vërtetë sot më shumë se kurrë. Sfidat serioze buxhetore janë në horizont për të ardhmen e parashikueshme dhe të gjitha pjesët e qeverisë do të duhet të operojnë sa më eficiente dhe efektive të jetë e mundur. Më e rëndësishmja, GAO publikon gjithashtu standardet për punën e auditimit të qeverisë amerikane. Këto standarde, të pranuar në përgjithësi, të auditimit qeveritar, të njohura si "Libri i Verdhë", vlejnë për auditimin federal në të gjithë qeverinë federale. Inspektorët e Përgjithshëm dhe shumë organizata shtetërore dhe të qeverisjes vendore duhet të respektojnë këto standarde të nxjerra nga Kontrollori i Përgjithshëm. Përveç kësaj, çdo auditues, privat ose publik, që auditon fondet federale të auditimit duhet gjithashtu të respektojë këto standarde. Për më tepër, shumë organizata shtetërore dhe vendore të auditimit dhe ente të tjera, brenda dhe jashtë vendit, i zbatojnë këto standarde në kryerjen e punës së tyre.

GAO i rishikon rregullisht këto standarde për t'i modernizuar dhe harmonizuar ato me përcaktuesit e tjerë standardë. Ne publikuam përditësimin tonë të fundit të këtyre standardeve në fund të viti 2011. Rishikimi i vitit 2011 ofron një kornizë për kryerjen e punës së auditimit me cilësi të lartë, me kompetencë, integritet, objektivitet dhe pavarësi. Standarde të tilla janë një mjet për të dhënë analiza objektive dhe informacionin e nevojshëm për vendimmarrësit e qeverisë.

Në GAO, ne kemi një Bord Këshillimor të Standardeve të Auditimit të Qeverisë me rreth 25 ekspertë në auditimin financiar dhe të performances, të përzgjedhur nga qeveria federale, shtetërore dhe lokale, nga sektori privat dhe bota akademike. Rishikimet në standardet e pranuar në përgjithësi të auditimit kalojnë përmes një procesi të gjerë diskutues, përfshirë komentet e publikut.

Nëse shkoni në Kapitullin e këtyre standardeve, do të gjeni një seksion të tërë kushtuar parimeve etike, në themel të punës së auditimit të qeverisë. Ka një diskutim të mirë se çfarë do të thotë t'i shërbesh interesit publik; roli i integritetit dhe objektivitetit; përdorimi i duhur i informacionit, burimeve dhe pozicioneve të qeverisë; si dhe pritshmëritë për sjelljen profesionale.

Që puna e tyre të jetë e besueshme, audituesit duhet të përmbushin një sërë detyrimesh ligjore, rregullatore dhe të tjera dhe të largojnë sjelljet

që mund ta vënë punën e tyre në dyshim. Pa besueshmëri, një auditim nuk vlen shumë.

GAO publikon gjithashtu standardet e kontrollit të brendshëm për qeverinë, të njohura si "Libri i Gjelbër". Kontrolli i brendshëm i referohet procesit të një organizate për të siguruar efektivitetin dhe eficiencën e veprimeve, besueshmërinë e raportimit dhe pajtueshmërinë me ligjet dhe rregulloret në fuqi. Kontrolli i brendshëm i shëndoshë është thelbësor për mbrojtjen e aseteve të qeverisë, në mënyrë efektive dhe eficiente, për zbatimin e programeve dhe aktiviteteve, si dhe zbulimin e gabimeve dhe mashtrimeve.

Standardi i parë për kontrollin e brendshëm është një mjedis kontrolli pozitiv dhe shembulli i dhënë nga zyrtarët e lartë kur bëhet fjalë për etikën dhe integritetin. Standardet e kontrollit të brendshëm sqarojnë se menaxhimi i agjencisë duhet të marrë drejtimin në "vendosjen dhe ruajtjen e tonit etik të organizatës, ofrimin e udhëzimeve për sjelljen e duhur, heqjen e tundimeve për sjellje joetike dhe sigurimin e disiplinës kur është e përshtatshme".

Këto standarde kanë aplikime të jetës reale në punën e GAO-s dhe në personelin e saj. Dhe kjo më sjell në pikën tjetër rëndësia që GAO u jep etikës dhe integritetit në punën e saj. Ta themi thjesht, GAO vendos një premium mbi etikën dhe integritetin. Në fakt, integriteti është një nga tre vlerat thelbësore të GAO-së. Të tjerët janë përgjegjshmëria dhe besueshmëria. Këto vlera thelbësore janë paraqitur me krenari mbi dyert e para të ndërtesës së GAO-s në Uashington.

Si një agjenci auditimi që i mban përgjegjëse agjencitë e tjera, është thelbësore që njerëzit tanë të mbajnë standardet më të larta etike në punën dhe sjelljen e tyre. Reputacioni ynë i fituar me vështirësi për pavarësi është thelbësor për besueshmërinë dhe ndikimin tonë. Kjo është arsyeja pse GAO është kaq vigjilente në sigurimin që puna jonë dhe stafi ynë të jenë objektivë dhe të shmangin konfliktin e interesave. Si Elliot Richardson, GAO e vendos interesin e publikut në krye të tryezës.

GAO ka një Zyrë të fortë Etike, e cila ofron udhëzime për punonjësit dhe menaxherët tanë mbi etikën, konfliktin e interesit dhe kërcënimet ndaj pavarësisë. Të gjithë audituesit tanë paraqesin raporte të gjetjeve financiare, të cilat janë shqyrtuar plotësisht, jo vetëm për konflikte

interesi, por për ndonjë interes që mund të bëjë që një palë e tretë të vërë në dyshim integritetin, objektivitetin ose skepticizmin profesional të punonjësve tanë.

Për më tepër, secili nga ekipet tona të angazhimit e konsideron pavarësinë e kujt do që është përfshirë në një detyrë të vazhdueshme. Dhe çdo dy javë, punonjësit duhet të dëshmojnë pavarësinë e tyre, duke rënë dakord të njoftojnë menjëherë një menaxher të lartë, nëse duhet të shfaqet një kërcënim për pavarësinë e tyre.

Në fakt, integriteti është aq thelbësor për atë që bën GAO, sa ne kemi një çmim që nderon punonjës individualë dhe ekupe që kanë *"bërë një angazhim të jashtëzakonshëm për vlerën themelore të integritetit të GAO-s në kryerjen e një detyre me ndikim të madh"*.

Më lejoni t'ju jap disa shembuj. Në vitin 2011, ne i dhamë një çmim integritetit kreut të njësisë juridike të prokurimit të GAO-s (njësi që kontrollon të gjitha prokurimet publike të qeverisë) brenda Zyrës sonë të Këshillit të Përgjithshëm. Çdo vit, ky funksion i rëndësishëm, por më pak i njohur në GAO, zgjidh mijëra ankesa të çmimeve të akordimit të kontratave federale. Në këtë rast, qasja parimore e menaxherit ndaj një pune të kërkuar siguroi që vendimet e GAO-s ndaj ankesave të ishin me cilësi më të lartë. Ky çmim nënvizoi sesi integriteti profesional i një individi mund të bëjë ndryshimin.

Një shembull tjetër do të ishte ekipi ynë që shqyrtoi detyrimet e pensionit të Shërbimit Postar, duke ndihmuar për të zgjidhur çështjen nëse dhjetëra miliardë dollarë përfitime pensioni duhet të zhvendoseshin nga Shërbimi Postar në qeverinë federale. Një tjetër ekip fitues i çmimit zbuloi mangësi serioze me një projekt demonstrimi të Medicare, i cili bëri që GAO të rekomandojë që programi i shtrenjtë të anulohet.

Rekomandimet tona janë pranuar gjerësisht, jo vetëm sepse janë të profesionale, por sepse politikë-bërësit dhe publiku e dinë që ato janë prodhuar me integritet.

Integriteti do të thotë gjithashtu të kesh guximin e bindjeve të tua. Dhe kjo është në të vërtetë në zemër të temës sime të tretë sot, përpjekjet e GAO-s për të zbuluar dhe publikuar të vërtetat e vështira. Kjo nuk

është gjithmonë e lehtë, veçanërisht kur bëhet fjalë për çështje të ndërlikuara dhe të diskutueshme.

Por faktet janë fakte, dhe ne në GAO ndiejmë një detyrim të flasim. Ne jemi të përkushtuar të sigurojmë informacionin që zyrtarët publik kanë nevojë, për të marrë vendime të vështira.

Një fushë ku kemi qenë shumë të zëshëm është perspektiva fiskale e qeverisë sonë. Ne besojmë fort në mirëadministrimin fiskal – në planifikimin dhe menaxhimin e përgjegjshëm të burimeve të qeverisë federale. Një komponent kyç i kësaj është sigurimi nëse burimet e ardhshme buxhetore janë të mjaftueshme për të mbajtur shërbimet publike dhe për të përmbushur detyrimet që maturohen.

Për më shumë se 20 vjet, GAO ka kërkuar të paralajmërojë zyrtarët e zgjedhur dhe popullin Amerikan për faktin se qeveria federale është në një rrugë të paqëndrueshmësisë afatgjatë fiskale. Në anën e shpenzimeve të buxhetit, kjo shkaktohet nga rritja demografike dhe rritja e shpenzimeve të kujdesit shëndetësor. GAO publikoi raportin e saj të parë për këtë temë në vitin 1992. Ne paralajmëruam atëherë se, pa ndryshime të rëndësishme, problemet financiare të qeverisë sonë përfundimisht do të gërryenin standardin amerikan të jetesës dhe do të zvogëlonin fleksibilitetin (mundësinë) tonë për të adresuar çështjet që dilnin.

Një pengesë për të marrë një qëndrim në zgjidhjen e kësaj çështjeje ishte që buxheti federal nuk kishte një fokus afatgjatë.

Në GAO ishim kaq të shqetësuar sa filluam të botonim rregullisht simulime (parashikime) buxhetore afatgjata, të cilat ilustronin deficitet federale dhe borxhin nën skenarë të ndryshëm. Në fakt, ne ishim të parët që vepruam kështu. Këto simulime afatgjata sjellin qartë për të gjithë kostot e ardhshme financiare, të lidhura me tendencat demografike dhe të tjera. Simulimet afatgjata gjithashtu mund të zbulojnë madhësinë e boshllëkut strukturor, ose të integruar, midis parashikimeve aktuale të të ardhurave dhe angazhimeve të ardhshme të qeverisë sonë, ose cilat janë pasojat që mund të sjellin disa politika të caktuara.

GAO gjithashtu mori drejtimin në nxitjen që raporti vjetor financiar i qeverisë amerikane të bëjë një punë më të mirë, duke llogaritur angazhimet fiskale afatgjata të qeverisë sonë. Si rezultat, raportet e

sotme financiare shkojnë përtej përcaktimit të gjendjes aktuale financiare të qeverisë, kostos së operacioneve të saj dhe burimeve të të ardhurave të saj. Ju gjithashtu do të gjeni informacione mbi detyrimet dhe angazhimet federale në të ardhmen. Tani ka një raportim më gjithëpërfshirës për angazhimet e programit të sigurimeve shoqërore dhe qëndrueshmërinë e përgjithshme fiskale.

GAO publikon auditimin që shoqëron raportin financiar. Këtu ne kemi përfshirë një diskutim të mosbalancimit fiskal afatgjatë të qeverisë federale. Puna e GAO-s ka ndihmuar të çojë në botimin e një udhëzuesi për qytetarin në lidhje me raportin financiar, për të ndihmuar publikun të kuptojë realitetet financiare të qeverisë federale, si tani ashtu edhe në të ardhmen.

Unë gjithashtu duhet të theksoj se ne kemi publikuar edhe një numër raportesh tradicionale të GAO-s për gjendjen fiskale afatgjatë të qeverisë. Gjithashtu kemi organizuar dhe marrë pjesë në forume publike për të ndihmuar në rritjen e ndërgjegjësimit të publikut. Unë e kam prioritarë për ta shtruar këtë çështje në dëshminë para Kongresit dhe në prezantime para grupeve të ndryshme. Nëse shkoni në faqen e internetit të GAO-s, do të shihni një faqe të tërë kushtuar parashikimeve fiskale afatgjata dhe punës përkatëse të GAO-s.

Unë jam i kënaqur të them se përpjekjet tona kanë dhënë kontribute të rëndësishme. Debati i sotëm ka lëvizur nga fakti nëse kemi ndonjë problem me imbalancat fiskale, tek si mund t'i adresojmë ato më së miri. Gjithashtu, puna jonë ka ngjallur interes të ri për të rikthyer kontrollet buxhetore dhe ka sjellë një llogaridhënie më transparente të veprimeve aktuale të qeverisë federale dhe angazhimeve të ardhshme.

Një fushë tjetër ku GAO ka sjellë ekspertizën e saj është përgjigja e qeverisë sonë ndaj problem të mprehta në tregjet financiare të SHBA-ve. Sipas Programit të Shpëtimit të Aseteve në Vështirësi, GAO-s iu dha përgjegjësi e gjerë për monitorim dhe raportim, duke përfshirë paraqitjen e një raporti mbi punën tonë të paktën çdo 60 ditë. Që prej vitit 2008, GAO ka dhënë më shumë se 70 rekomandime për të përmirësuar transparencën dhe përgjegjshmërinë për këtë ndërmarrje të rëndësishme, që përfshin qindra miliarda dollarë. Ndër të tjera, ne kemi raportuar për statusin e kapitalit të ofruar për institucionet financiare, ndihmën e ofruar për kompaninë e sigurimeve AIG dhe

industrinë e automjeteve amerikane, si dhe përpjekjet federale për të ndihmuar pronarët e shtëpive të shmangin shitjet masive nën kosto (nga pamundësia e pagimit të kredive për shtëpi).

Në vitin 2010, Kongresi miratoi Aktin (Ligjin) e Reformës Dodd-Frank të Wall Street dhe të Mbrojtjes së Konsumatorit, për të adresuar boshllëqet rregullatore dhe dështimet e mbikëqyrjes në tregjet e hipotekave, letrave me vlerë dhe tregjet financiare të SHBA-ve. Rregullatorët financiarë janë në proces të nxjerrjes së qindra rregullave të reja për zbatimin e këtyre reformave, por shumë prej tyre nuk janë përfunduar ende ose nuk janë veprues. Ligji gjithashtu i kërkoi GAO-s të kryej më shumë se 40 studime mbi një grup të gjerë të reformave financiare dhe çështjeve të mbrojtjes së konsumatorit. Afatet kohore të raportimit për këtë punë ndryshonin nga muaj në vite. Deri më tani, ne kemi publikuar më shumë se dy të tretat e këtyre studimeve të mandatuara, duke parë gjithçka, nga mbrojtja e konsumatorit deri tek kërkesat e kapitalit bankar. Mbikëqyrja dhe funksionimi i duhur i tregjeve financiare janë thelbësore për mirëqenien ekonomike të Amerikës. Por është gjithashtu e qartë se duhet të ndërtojmë më shumë integritet në sistemin rregullator financiar. Kjo është arsyeja pse nevoja për të modernizuar sistemin rregullator financiar të SHBA-ve iu shtua listës së rreziqeve të larta të GAO-s (listë e kërcënimeve ndaj ekonomisë kombëtare dhe shoqërisë amerikane) në fillim të vitit 2009.

Në fillimin e çdo Kongresi të ri, çdo dy vjet GAO publikon Listën e saj të përditësuar të Rreziqeve të Larta të gjithë qeverisë. Në fakt, ne publikuam listën tonë të fundit në shkurt. Lista e Rreziqeve të Larta përqendrohet në të gjitha fushat e qeverisë, të ndjeshme ndaj shpërdorimeve, mashtrimeve, abuzimeve dhe keq menaxhimit, ose që kanë nevojë për një transformim të gjerë.

Ndonjëherë është një program në një departament apo agjenci të veçantë. Herë të tjera, janë praktikat në mbarë qeverinë që kanë nevojë për përmirësim. Lista jonë aktuale e Rreziqeve të Larta paraqet 30 fusha për reforma, nga administrimi i qeverisë për të ardhurat nga nafta dhe gazi deri tek kontrollet mbi praktikat e biznesit të Departamentit të Mbrojtjes dhe shpenzimet e kujdesit shëndetësor, për të kufizuar ekspozimin financiar të qeverisë duke menaxhuar më mirë rreziqet e klimës.

Në një epokë të burimeve të kufizuara, sektori publik është nën presion të konsiderueshëm për të bërë më shumë me më pak. Dhe GAO është atje për të këshilluar Kongresin dhe drejtuesit e agjencive publike për mënyrat për të vendosur çdo dollar taksash në përdorimin më të lartë të mundshëm. Vënia në dukje e mbivendosjeve, dublimeve dhe copëzimeve në programet qeveritare është një tjetër hap i rëndësishëm në këtë drejtim.

GAO së shpejti do të nxjerrë raportin e saj të tretë vjetor për mbivendosjet, dublikimet dhe copëzimet në të gjithë qeverinë federale. Në atë pikë, ne do të kemi mbuluar pothuajse çdo agjenci dhe program të madh federal. Dy raportet e para ofruan një vështrim gjithëpërfshirës në 132 fusha me problematika, duke dhënë më shumë se 300 rekomandime për përmirësime të mundshme, kursime të kostos dhe përmirësime të të ardhurave.

Ne në GAO nuk marrim vendime politike, nuk bëjmë politika. Kjo varet nga Kongresi. Por ne besojmë se me një informacion të shëndoshë, zyrtarët publikë kanë më shumë të ngjarë të marrin vendime të informuara dhe të bëjnë gjënë e duhur. Një informacion i tillë i besueshëm, objektiv është i nevojshëm urgjentisht, duke pasur parasysh sfidat e shumta fiskale, sociale dhe të sigurisë me të cilat përballlet kombi ynë.

GAO është gjithashtu e angazhuar për të mbajtur publikun në dijeni të plotë të punës së saj. Ne besojmë fort në transparencën, idenë që populli amerikan duhet të jetë sa më i informuar për punën dhe rezultatet e qeverisë. Sipas mendimit tim, mirëkuptimi dhe mbështetja e publikut do të jetë jetike për adresimin e çështjeve të vështira të politikave që janë përpara. Për këtë qëllim, GAO raporton publikisht atë që bën. Nëse shkoni në Internet, do të zbuloni se pothuajse çdo raport dhe dëshmi e GAO-s është në faqen tonë të internetit ditën kur ai bëhet publik.

Duke njohur reputacionin e GAO-s për pavarësinë, objektivitetin dhe përgjegjësinë, me kalimin e viteve, Kongresi na ka kërkuar të marrim përgjegjësi shtesë. Unë do të doja të veçoja dy nga këto fusha sot. E para është funksioni i ligjit të prokurimit në të gjitha tenderat qeveritarë, që kontrollohet nga GAO. Unë iu referova kësaj më parë në kontekstin e

çmimeve të integritetit të GAO-s. Fusha e dytë është emërimi i individëve për të shërbyer në organet këshilluese të kujdesit shëndetësor.

Procesi i trajtimit nga GAO të ankesave ndaj ofertave fituese në tenderat qeveritarë është një forum pothuajse gjyqësor për zgjidhjen e ankesave të kontraktuesve në lidhje me dhënien ose dhënien e propozuar të kontratave federale. Vetëm në vitin 2012, avokatët e GAO-s zgjidhën më shumë se 2400 ankesa të çmimeve të kontratave federale. Në disa prej këtyre rasteve, miliarda dollarë në kontratat qeveritare ishin në diskutim. Jam krenar të them që vendimet e GAO-s respektohen gjerësisht, si për cilësinë e arsyetimit të tyre ligjor, ashtu edhe për paanshmërinë e tyre. Ky është një rast tjetër kur perceptimi i integritetit dhe parimeve etike është thelbësor.

Kongresi gjithashtu na ka dhënë përgjegjësi për të bërë emërimet të shumta në komisione të ndryshme të kujdesit shëndetësor dhe bordeve këshilluese. Si Kontrollues i Përgjithshëm, unë zgjedh individë që të shërbejnë në gjashtë prej këtyre subjekteve, të cilët këshillojnë politikëbërësit dhe publikun për një sërë çështjesh të kujdesit shëndetësor, nga Medicare dhe Medicaid deri tek teknologjia e informacionit shëndetësor dhe tek efektiviteti i kërimit shkencor krahasues.

Në bërjen e këtyre emërimeve, ne përdorim kriteret e përzgjedhjes, bazuar në ato që shprehen në statut, si dhe konsiderata shtesë, të tilla si sigurimi i larmisë dhe ekuilibrit në përfaqësimin gjeografik. Dhe ai proces ka funksionuar mirë në sigurimin që individët me një gamë të gjerë përvojash dhe ekspertize janë në gjendje të sjellin perspektivat e tyre në këto grupe.

Ndërsa GAO është ndoshta e njohur më mirë për përpjekjet e saj për të siguruar përgjegjshmëri këtu në shtëpi, SHBA, ne gjithashtu promovojmë në mënyrë aktive etikën dhe integritetin në auditimin në të gjithë botën. Kështu që tani po i drejtohem temës sime të katërt dhe të fundit: përpjekjet ndërkombëtare të GAO-s për të ndihmuar në promovimin e etikës dhe integritetit.

Ndër të tjera, GAO vazhdon të luajë një rol të rëndësishëm në zhvillimin e standardeve ndërkombëtare të auditimit dhe kontrollit të brendshëm,

dhe në ndihmën e organizatave të auditimit të vendeve të tjera për t'i zbatuar këto standarde. Një nga mënyrat që ne e bëjmë këtë është duke marrë pjesë aktive në Organizatën Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit, e njohur si INTOSAI. INTOSAI është një organizatë e pavarur profesionale, jopolitike që bashkon të gjitha “GAO-t” e botës. Anëtarët e saj përfshijnë zyrat kombëtare të auditimit nga më shumë se 190 vende.

INTOSAI ofron një mundësi që këto zyra të punojnë së bashku dhe të shkëmbejnë përvoja, pavarësisht nëse bëhet fjalë për sukseset e kaluara ose strategjitë e ardhshme. Ideja është që të pozicionohen më mirë institucionet e auditimit kombëtar, për të përmirësuar performancën e qeverisë, për të siguruar përdorimin e shëndoshë të burimeve publike, luftimin e korrupsionit dhe forcimin e besimit të publikut.

INTOSAI ka adoptuar një grup gjithëpërfshirës të standardeve ndërkombëtare që mbulojnë disiplinat thelbësore të auditimeve financiare, të përputhshmërisë dhe performancës. Qëllimi i këtyre standardeve është të ndihmojë audituesit qeveritar në të gjithë botën të prodhojnë punë që përmirësojnë shërbimet publike dhe japin përgjegjshmëri, efektivitet dhe transparencë më të madhe në administratën qeveritare.

Zbatimi i standardeve ndërkombëtare të auditimit mund të jetë sfidues, veçanërisht për vendet në zhvillim. Përmes iniciativës së saj për zhvillim ndërkombëtar, ose IDI, INTOSAI ka filluar një program global të zhvillimit të kapaciteteve, për të ndihmuar në zbatimin e këtyre standardeve ndërkombëtare. Për këtë qëllim, programi po zhvillon mjete të auditimit, trajnime dhe një forum të shkëmbimit të njohurive, të bazuar në internet. Kjo iniciativë pritet të forcojë profesionin e auditimit të sektorit publik global dhe të sigurojë një uniformitet më të madh në mënyrën e kryerjes së auditimeve të sektorit publik. Një nga partnerët kryesorë të financimit për programin e IDI-t është Banka Botërore.

Një përpjekje tjetër që po ndihmon për të promovuar ndërkombëtarisht integritetin dhe parimet etike është Nisma e Bashkëpunimit të Donatorëve të INTOSAI-t, e cila kërkon të promovojë dhe forcojë mbështetjen për zyrat e auditimit kombëtar në vendet në zhvillim.

Qëllimi është të forcojë aftësinë e këtyre zyrave të auditimit kombëtar për të siguruar përgjegjshmëri dhe transparencë, promovimin e parimeve të mira të qeverisë dhe luftimin e korrupsionit. Fakti është që institucionet e fuqishme të auditimit ndihmojnë në forcimin e stabilitetit social dhe fiskal.

Fillimisht, 15 kombe dhe organizata ndërkombëtare nënshkruan memorandumin e Iniciativës së Donatorëve me INTOSAI në vitin 2009. Që atëherë, pesë donatorë të tjerë kanë nënshkruar dhe më shumë po mendojnë të bashkohen. Një komitet drejtues po ofron udhëzime strategjike dhe mbikëqyrje në përpjekjet kryesore. Ndër të tjera, komiteti drejtues është përqendruar në plotësimin e nevojave të zhvillimit të institucioneve kombëtare të auditimit, me mbështetjen e duhur të donatorëve. Për më tepër, komiteti drejtues po zhvillon masa të performancës për të ndihmuar institucionet e auditimit të vlerësojnë veten e tyre në fusha si integriteti i audituesit dhe sjellja etike. Zbatimi i standardeve ndërkombëtare që përmenda më herët, gjithashtu është koordinuar përmes kësaj nisme INTOSAI-Donatorë.

Ka ndërkombëtarisht një vetëdije në rritje për nevojën për auditues të fortë dhe të pavarur të auditimit të qeverisë. Në fund të vitit 2011, Asambleja e Përgjithshme e OKB-së miratoi një rezolutë historike duke njohur ndikimin pozitiv të institucioneve të auditimit kombëtar në zhvillimin kombëtar dhe ndërkombëtar, duke promovuar "eficiencën, përgjegjshmërinë, efektivitetin dhe transparencën e administratës publike." Rezoluta gjithashtu theksoi nevojën për pavarësinë e audituesit, përfshirë mbrojtjen e audiuesve nga presionet e jashtme.

Pra, GAO është duke u përpjekur të përmirësojë ndikimin që profesioni i auditimit ka, duke ndihmuar në promovimin e qeverisjes së mirë, përmes auditimit të bazuar në integritet dhe parime të shëndosha etike, jo vetëm këtu në Shtetet e Bashkuara por në të gjithë botën. Për më shumë se 90 vjet, GAO ka siguruar udhëzime për agjencitë qeveritare dhe zyrtarët vendas dhe të huaj.

Etika dhe integriteti kanë qenë gjithmonë në brendësi të shpirtit të GAO-s. Ashtu si Elliot Richardson, GAO është e përkushtuar t'i shërbejë popullit Amerikan dhe ne do të vazhdojmë të avokojmë për interesat e qytetarëve. Duke folur në emër të personelit të shquar të GAO-s, mund t'ju siguroj se nuk do ta lëshojmë kurrë këtë kauzë.

Ka qenë një kënaqësi për mua t'ju adresohem të gjithë juve sot, dhe do të isha i lumtur t'i përgjigja çdo pyetje".²⁴²⁵

2.6. Video-Përshëndetja e Gene L. Dodaro, me rastin e 90 Vjetorit të Themelimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit, transmetuar në aktivitetin Jubilar në Sallën e Kuvendit të Shqipërisë, 25 maj 2015²⁶

*Salla e Kuvendit të Shqipërisë, në ceremoninë e 90 Vjetorit të KLSH.
Pershendetja e z. Dodaro (video-pershendetje)*

²⁴ Adresa elektronike: <http://www.GAO.gov/assets/660/653267.pdf>

²⁵ Leksion në Institutin për Administratën Publike "Elliot Richardson", 17 mars 2013, <http://www.GAO.gov/assets/660/653267.pdf>

²⁶ Përshëndetja e Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve ishte një nga momentet me emocionuese dhe domethënëse të 90 Vjetorit të KLSH. Në ceremoni merrnin pjesë ish-Presidenti Bamir Topi, Kryetari i Kuvendit, z. Ilir Meta, si dhe personalitete të auditimit supreme publik evropian dhe botëror, si Dr. Josef Moser, President i Gjykatës Austriake të Auditimit dhe njëkohësisht Sekretar i Përgjithshëm i INTOSAI-t, Dr. Vitor Caldeira, President i Gjykatës Europiane të Audituesve, z. Recai Akyel, Zv/President i EUROSAL-t dhe President i Gjykatës Turke të Llogarive, z. Ivan Klesic, Auditues i Përgjithshëm i SAI't kroat, z. Milan Dabovic, President i SAI't të Malit të Zi, z. Milenko Sego, Auditues i Përgjithshëm i SAI't të Bosnje dhe Hercegovinës; z. Radoslav Sretenovic, President i SAI't të Serbisë; z. Wojciech Kutyla, Zv. President i NIK-ut Polak; z. Naser Ademi, zv. Auditues i Përgjithshëm i SAI't të Maqedonisë, z. Cosmin Nicula, zv. President i SAI't të Rumanisë, z. Artan Venhari, zv. Auditues i Përgjithshëm i ZAP-it të Kosovës, përfaqësues të institucioneve të BE-së si z. Robert Gielisse, nga DG Budget dhe z. Joop Vrolijk, SIGMA, si dhe deputetë të Kuvendit të Shqipërisë dhe të ftuar të tjerë http://www.klsh.org.al/web/90_vjetori_2262_1_2021.pdf

“Mirëdita!

Unë quhem Gene Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe Drejtues i Zyrës së Auditimit të Qeverisë i Shteteve të Bashkuara të Amerikës, GAO siç na referohen shpesh.

Ka qenë kënaqësi e madhe për mua të takohesha me Kryetarin e KLSH-së, Dr. Bujar Leskajn në Washington D.C në janar të këtij viti. Dëshiroj të falenderoj Dr. Leskajn për ftesën që më bëri për të dhënë këtë mesazh me rastin e 90-vjetorit të institucionit të Kontrollit të Lartë të Shtetit të Shqipërisë.

Dëshiroj gjithashtu të falenderoj Presidentin e Gjykatës Evropiane të Audituesve, z. Vitor Caldeira, Presidentin e Gjykatës Austriake të Auditimit dhe Sekretar i Përgjithshëm i INTOSAI-t, Dr. Josef Moser, Euro-Parlamentarin, z. Igor Soltes, si dhe të ftuarit e nderuar në këtë sallë.

Me rastin e 90 vjetorit, dëshiroj të uroj të gjithë punonjësit e KLSH-së mbi rolin e rëndësishëm që institucioni juaj luan në promovimin e përgjegjshmërisë dhe qeverisjes së mirë. Institucionet Supreme të Auditimit janë vitalë për të ndihmuar përmirësimin e performancës së qeverisë, për të arritur më shumë transparencë, si dhe për të siguruar përgjegjshmëri në kontekstin e sfidave aktuale.

Sipas mendimit tim, e ardhmja e auditimit të qeverisë është më e rëndësishme se kurrë. SAI-t si KLSH, dhe institucioni që unë drejtoj, kanë mundësi të jashtëzakonshme për të ndihmuar qeveritë e tyre të planifikojnë për të ardhmen dhe të ngrenë tematika me interes për të gjithë.

Takimi që zhvillova me Dr. Leskajn në fillim të këtij viti, ishte një mënyrë shumë e mirë për të mësuar më shumë për institucionet tona të auditimit dhe sesi ne i përmbushim përgjegjësitë tona. Pres me padurim për mundësi të tjera ndërmjet dy institucioneve tona, me qëllim që të shkëmbejmë eksperiencat mbi çështje me interes të përbashkët.

Në GAO, ne nuk marrim vendime mbi politikat. Kjo i përket Kongresit por ne besojmë se me informacione të sakta dhe të kuptueshme, zyrtarët publikë janë në gjendje të vendosin duke qenë të informuar. Informacionet e paanshme dhe të besueshme nga SAI-t janë një nevojë urgjente, duke marrë parasysh sfidat e shumta fiskale, shoqërore, ekonomike dhe të sigurisë që ndeshin vendet anëmbanë botës. GAO

është gjithashtu e vendosur për ta mbajtur publikun të informuar mbi punën e saj.

Ne besojmë plotësisht në transparencën, në idenë se qytetarët duhet të jenë të informuar sa më shumë të jetë e mundur mbi rezultatet e performancës së qeverisë. Sipas mendimit tim, të kuptuarit nga publiku dhe mbështetja e tij, do të jenë thelbësore në adresimin e politikave të vështira që shtrihen përpara nesh. Ndërsa SAI-t mund të luajnë një rol kyç në dhënien e informacioneve dhe analizave të rëndësishme zyrtarëve publikë, të cilat janë të nevojshme për të adresuar sfidat specifike të vendit, është gjithashtu e vërtetë se shumë nga problemet që ne hasim sot, janë të një natyre globale dhe kërkojnë bashkëpunim dhe zgjidhje ndërkombëtare.

Unë e di se Kontrolli i Lartë i Shtetit i Shqipërisë e ka të qartë rëndësinë e INTOSAI-t për anëtarët e tij dhe auditimin e qeverive në të ardhmen. Si një organizatë autonome, e pavarur dhe jo politike, INTOSAI ofron vendin ku institucionet supreme të kontrollit mund të punojnë së bashku dhe të ndajnë eksperiencat e tyre. Këto eksperiencia variojnë nga strategjitë e bazuara në mësimet e mësuara tek praktikat më të mira si rrjedhojë e historive të suksesit.

INTOSAI ofron gjithashtu një vend ku këto institucione mund të shkëmbejnë sfidat e tyre. INTOSAI ka patur një rol shumë të rëndësishëm në zhvillimin e standardeve ndërkombëtare të auditimit, si dhe në ndihmën ndaj kombeve kudo në botë, për të zbatuar këto standarde. Këto standarde kanë për qëllim të ruajnë pavarësinë dhe auditimin efektiv. Ato gjithashtu mbështesin anëtarët e INTOSAI-t në zhvillimin e qasjeve të tyre profesionale mbi bazat e mandateve specifike të vendeve të tyre. Rëndësia e nxitjes së zbatimit dhe aplikimit të këtyre standardeve reflektohet në interesimin e shfaqur nga komuniteti i donatorëve.

Ashtu si dhe shumë nga ju e dinë, bashkëpunimi i Donatorëve i INTOSAI-t filloi në 2009, kur 15 organizata donatore dhe vende të ndryshme nënshkruan Memorandumin e Mirëkuptimit për të rritur dhe forcuar mbështetjen ndaj SAI-ve, duke forcuar kështu qeverisjen, përgjegjshmërinë dhe kontributin në rritjen ekonomike dhe uljen e varfërisë.

Që prej asaj kohe, 7 donatorë të tjerë e kanë nënshkruar këtë memorandum. Grupi i Punës i INTOSAI-t për Modernizimin Financiar dhe Reformat Rregullatore është një tjetër shembull i shkëlqyer i SAI-ve të vendeve të ndryshme që mbledhen së bashku për të përballuar sfidat globale. Në 2012 Bordi Drejtues i INTOSAI-t miratoi krijimin e këtij Grupi Pune. Duke bërë këtë, Bordi njohu se komuniteti i INTOSAI-t duhet të vazhdojë të zhvillojë ekspertizën e tij dhe aftësitë, në mënyrë që të përballojë sfidat, ndërthurur kjo dhe me mbikëqyrjen e sistemit aktual financiar global.

Si drejtues i GAO-s, unë kam mësuar shumë nga eksperiencat tona të shumta në INTOSAI, duke përfshirë angazhimin tonë në zhvillimin e dy planeve të parë strategjike të INTOSAI-t. Si Kryetar i Task Forcës mbi Planifikimin Strategjik që e ka filluesin në planin e tretë strategjik të INTOSAI-t, unë dhe kolegët e mi të kësaj task force, jemi të vendosur të zgjerojmë bashkëpunimin kudo në INTOSAI.

Ne mirëpresim të gjithë kontributin për të identifikuar sesi Plani Strategjik 2017-2022 mund të vihet në shërbimin më të mirë ndaj nevojave të anëtarëve dhe sesi ai mund të ndriçojë më së miri rrugën tonë dhe zhvillimin në të ardhmen. Është e rëndësishme për ne të reflektojmë mbi diversitetin e INTOSAI-t si një prej pikave të tij më të forta dhe si një burim vlere për secilin SAI.

Plani i ri është menduar të mbështetet mbi funksionet bazë të INTOSAI-t dhe arritjet në përcaktimin e standardeve, zhvillimin e kapaciteteve të SAI-ve dhe shkëmbimin e njohurive. Task Forca është e angazhuar që të sigurojë se struktura drejtuese e INTOSAI-t reflekton prioritetet ambicioze dhe të rëndësishme të organizatës sonë. Institucionet Supreme të auditimit sot janë pozicionuar si kurrë më parë, për të bërë diferencën, jo vetëm për vendet e tyre, por në tërësi për të gjithë botën.

Në nivel kombëtar, SAI-t ndihmojnë në përmirësimin e shërbimeve publike dhe ndihmojnë liderët e tyre të planifikojnë për të ardhmen. Në nivel ndërkombëtar, puna me homologët e tyre, i ndihmon të zgjidhin problemet e hasura, nën moton e INTOSAI-t “Experientia mutua Omnibus prodest”.

Dëshiroj të shpreh urimet e mia më të mira për institucionin e Kontrollit të Lartë të Shtetit dhe Dr. Leskajn, si dhe për vazhdimësinë e përpjekjeve tuaja në shërbim të mirë qeverisjes. Pres me padurim të punoj me ju për të zhvilluar më tej bashkëpunimin ndërmjet dy institucioneve tona. E vlerësoj së tepërmi që jam pjesë e ceremonisë suaj. Ditën e mirë!”²⁷

2.7. Leksion i z. Gene L. Dodaro në Kongresin e XVI-të të Organizatës së Institucioneve Supreme të Auditimit të vendeve të Paqësorit²⁸, mbajtur më 9 shtator 2013, në Guam, Mikronezi.

“Mirëdita!

Është nder t’ju drejtohem të gjithëve në Kongresin e XVI-të të Organizatës së institucioneve Supreme të Auditimit të Paqësorit (PASAI).

Unë dua të falenderoj Sekretarin e Përgjithshëm të PASAI-t dhe Audituesin e Përgjithshëm të Zelandës së Re, z. Lyn Provost, që më ftoi të flas sot. E vlerësoj dhe e mirëpres këtë mundësi për të eksploruar çështjet me të cilat përballen aktualisht institucionet supreme të auditit (SAI-t) në të gjithë botën.

E di që PASAI e kupton rëndësinë e Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) për anëtarët e saj dhe për të ardhmen e auditimit më të lartë publik. Si drejtues i Zyrës së Përgjegjshmërisë së Qeverisë së SHBA-ve, unë kam mësuar shumë nga përvojat tona të shumta tek INTOSAI, përfshirë angazhimin tonë në zhvillimin e dy planeve të para strategjike të Organizatës. Këto mësimë nënvizojnë pikat e forta të INTOSAI-t në konsultim, konsensus dhe komunikim.

Duke qenë një organizatë autonome, e pavarur dhe jo-politike, INTOSAI siguron një vend ku zyrat kombëtare të auditimit mund të punojnë së bashku dhe të ndajnë përvojat. Këto përvoja mund të

²⁷ Përshëndetja e Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve ishte një nga momentet me emocionuese dhe domethënëse të 90 Vjetorit të KLSH. http://www.klsh.org.al/web/90_vjetori_2262_1_2021.pdf

²⁸ Leksion i Prof. Gene L. Dodaro në Kongresin e XVI-të të Organizatës së Institucioneve Supreme të Auditimit të vendeve të Paqësorit, Guam, Mikronezi, 9 shtator 2013
<https://www.gao.gov/assets/660/657715.pdf>

shkojnë nga strategjitë e informuara, bazuar në mësimet e marra deri tek praktikat më të mira të krijuara nga shembujt e suksesit.

INTOSAI gjithashtu siguron një vend ku zyrat kombëtare të auditimit mund të ndajnë sfidat e tyre. Ndërsa secili institucion i auditimit duhet të adresojë sfidat specifike të vendit, është gjithashtu e vërtetë që shumë nga problemet me të cilat përballemi aktualisht janë të natyrës globale, që kërkojnë bashkëpunim ndërkombëtar dhe zgjidhje ndërkombëtare. Dua të flas sot për tre tema që hyjnë në këtë kategori.

Së pari, një fushë që kërkon vëmendjen tonë të ndërsjelltë është zhvillimi dhe zbatimi i standardeve ndërkombëtare të auditimit, të pranuar nga të gjitha SAI-t. Këto standarde duhet të zbatohen në të gjithë botën.

Në vitin 2010, në Kongresin e 20-të Ndërkombëtar të Institucioneve Supreme të Auditimit (INCOSAI) në Johannesburg, në Afrikën e Jugut, INTOSAI prezantoi grupin e parë gjithëpërfshirës të standardeve ndërkombëtare për institucionet supreme të auditimit (SAI-t). Këto standarde, ose ISSAI-t, synojnë të mbrojnë një auditim të pavarur dhe efektiv. Ato gjithashtu mbështesin anëtarët e INTOSAI-t në zhvillimin e qasjeve të tyre profesionale në bazë të mandateve të tyre specifike sipas shtetit përkatës.

Siç jeni në dijeni, korniza e ISSAI-ve përbëhet nga katër nivele:

- Niveli 1, Parimet Themeluese të INTOSAI-t;
- Niveli 2, Parakushtet për funksionimin dhe sjelljen e duhur të SAI-ve;
- Niveli 3, Parimet Themelore të Auditimit, të cilat përmbajnë deklarata për auditime efektive dhe të pavarura të sektorit publik; si dhe janë të zbatueshme për të gjitha SAI-t; dhe
- Niveli 4, Udhëzimet e Auditimit, të cilat vënë në dispozicion të SAI-ve udhëzime specifike operacionale për të përmbushur objektivat e Parimeve Themelore. Unë vërej megjithatë që udhëzimet e nivelit 4 nuk janë të zbatueshme në çdo mjedis auditimi, fakt të cilin do ta diskutoj në fund të fjalës sime.

Kohët e fundit, INTOSAI ka propozuar rishikime në Parimet Themelore të Auditimit, si dhe gjithashtu i ka organizuar parimet në një mënyrë që do të lehtësojë zbatimin e tyre. Parimet e rishikuara, së bashku me disa ISSAI të reja të zhvilluara, do të paraqiten këtë tetor në Kongresin INCOSAI i XXI në Pekin.

Për të nxitur zbatimin e standardeve të INTOSAI-t, Iniciativa për Implementimin e ISSAI-ve, ose Programi “3i” filloi me financim nga Banka Botërore, nga Nisma e Bashkëpunimit INTOSAI-Donatorë.

Faza e parë e Programit 3i, e cila filloi në vitin 2012 dhe do të vazhdojë deri në vitin 2014, mbulon nivelin e 2-të, të ISSAI-ve dhe nivelin e 4-t të ISSAI-ve me auditimin financiar, të performancës dhe të përputhshmërisë. Pjesëmarrja e SAI-ve në të gjithë INTOSAI-n dhe nga të gjitha grupet e punës rajonale, duke përfshirë PASAI-n, është thelbësore për suksesin e programit.

Dua të them pak më shumë rreth bashkëpunimit INTOSAI-Donatorë. Duke njohur përparësinë e tij për të ndihmuar SAI-t në zbatimin efektiv të kornizës së ISSAI-ve, INTOSAI përpaket të adresojë gjithnjë nevojën për përparim të vazhdueshëm në ndërtimin e kapaciteteve. Vitet e fundit, INTOSAI ka punuar me Komunitetin e Donatorëve për të zhvilluar një qasje strategjike për të forcuar dhe ruajtur kapacitetet e SAI-ve.

Siç e dini shumë nga ju, bashkëpunimi INTOSAI-Donatorë filloi në vitin 2009 kur pesëmbëdhjetë vende dhe organizata donatore nënshkruan një Memorandum Mirëkuptimi, për të rritur dhe forcuar mbështetjen për komunitetin e SAI-ve në vendet në zhvillim. Që atëherë, pesë donatorë të tjerë kanë nënshkruar, duke përfshirë Bankën e Zhvillimit Aziatik. Më shumë donatorë pritet t'i bashkohen Inisiativës.

Deri më tani, arritjet më të dukshme të bashkëpunimit janë si më poshtë:

- Së pari, Baza e të Dhënave të Projekteve për Zhvillimin e Kapaciteteve që synojnë SAI-t dhe organet e INTOSAI-t është krijuar dhe aktualisht përmban midis 250 dhe 300 projekte aktive. Ndër këto projekte janë përpjekjet e auditimit bashkëpunues në rajonin e PASAI-t;

- Së dyti, grumbullimi i pare në nivel planetar i nevojave për zhvillim të kapaciteteve të SAI-ve, i realizuar në vitin 2010, pati një përgjigje nga mbi 90 përqind e mbi 190 anëtarëve të INTOSAI-t. Ky studim identifikoi një nevojë të qartë për të përmirësuar koordinimin dhe për të rritur nivelin e mbështetjes së SAI-ve në vendet në zhvillim;
- Së treti, në vitet 2011 dhe 2012, thirrjet globale për propozime u realizuan për të identifikuar nismat e zhvillimit të kapaciteteve të SAI-t, të udhëhequra nga kërkesa e vetë SAI-ve. Disa propozime janë marrë nga donatorët dhe ofruesit e ndihmës për SAI-t; dhe
- Së katërti, u krijua Korniza e Matjes së Performancës së SAI-ve. Në bashkëpunim me Grupin e Punës për vlerën dhe përfitimet e SAI-ve, kohët e fundit është aprovuar një version i ri i saj për pilotimin e vazhdueshëm. Unë di që do të dëgjoni më shumë rreth Kornizës së Matjes së Performancës nga Sekretariati i Donatorëve të INTOSAI-t më vonë gjatë këtij Kongresi.

Shërbej si Nënkryetari për INTOSAI-n i Komitetit Drejtues të Bashkëpunimit INTOSAI-Donatorë. Takimi ynë i VI-të do të mbahet në tetor 2013 përpara Kongresit INCOSAI XXI. Përveç përditësimeve për disa nga aktivitetet që sapo përshkrova, ka disa pika kryesore në rendin e ditës.

Një nga këto është një Thirrje e re globale për Propozime që pritet të nisë. Informacioni mbi fillimin e ardhshëm është tashmë i disponueshëm në faqen e internetit të Institutit për Zhvillim (IDI) në bashkëpunimin INTOSAI-Donatorë. Gjithashtu, Sekretariati i INTOSAI-Donatorë po lehtëson seminarët në nivelin rajonal, për zhvillimin e propozimeve (koncepteve të projekteve). E kuptoj se njëri prej këtyre seminarëve do të ndodhë në bashkëpunim me Kongresin e PASAI-t.

Pika të tjera në rendin e ditës për Mbledhjen e VI-të të Komitetit Drejtues INTOSAI-Donatorë përfshijnë:

- a. Auditimet e industrive nxjerrëse;
- b. Eksplorimi i rezultateve të reformave të SAI-t;

- c. Angazhimi i qytetarëve me SAI-n; dhe
- d. Fondi për Zhvillimin e Kapaciteteve të SAI-t.

Pika e fundit, Fondi për Zhvillimin e Kapaciteteve të SAI-t është një fond besimi i shumë donatorëve, për të mbështetur zhvillimin e SAI-ve që nuk janë në gjendje të përdorin mbështetjen bilaterale. Fondi do të ishte i dobishëm për suksesin e vazhdueshëm të bashkëpunimit INTOSAI-donatorë dhe udhëheqja e Komitetit Drejtues është e angazhuar për arritjen e këtij objekti.

Së fundi, unë dua të jap një shembull më specifik se si ne po bashkëpunojmë në të gjithë INTOSAI-n për të adresuar një sfidë aktuale, një problem me të cilin po sfidohemi pothuajse të gjithë ne: aftësitë e përballimit të krizës globale financiare.

Në vitin 2012, Bordi Drejtues i INTOSAI-t miratoi krijimin e Grupit të Punës për Modernizimin Financiar dhe Reformën Rregullatore. Duke vepruar kështu, Bordi pranoi që komuniteti i INTOSAI-t duhet të vazhdojë të ndërtojë ekspertizën dhe aftësitë e tij në mënyrë që të përmbushë sfidat që lidhen me mbikëqyrjen e sistemit global financiar sot.

Unë jam Kryetar i këtij Grupi Pune, i cili është një transformim i Task Forcës për Krizën Globale Financiare. Grupi i ri i Punës për Modernizimin Financiar dhe Reformën ka 25 anëtarë, dhe gjithashtu ka mirëpritur pjesëmarrjen e palëve të interesuara.

Grupi i Punës synon të ndihmojë SAI-t në tre mënyra:

1. Duke zhvilluar mjete dhe mundësi për shkëmbimin e njohurive për vlerësimin e reformave kombëtare;
2. Duke krijuar mekanizma për shkëmbimin e informacionit mbi përparimin e reformave midis INTOSAI-t dhe organizatave ndërkombëtare; si dhe
3. Duke përcjellë në mënyrë sistematike informacionin për reformat në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar.

Gjatë vitit të kaluar, Grupi i Punës ka bërë përparim domethënës. Ai ka zhvilluar dhe miratuar termat e tij të referencës. Grupi i ka organizuar anëtarët e tij në nëngrupe, për të adresuar mjetet e auditimit,

rrjetëzimin dhe përpjekjet e reformës, si dhe ka qenë duke zhvilluar plane pune për të përmbushur objektivat e tij.

Fokusi kryesor i Grupit të Punës për vitin e ardhshëm do të jetë në vazhdimin e zbatimit të planeve të punës të hartuara për tre objektivat tanë kryesore, si dhe në përmbushjen e iniciativave tona të propozuara. Për shembull, bazuar në informacionin e mbledhur nga nëngrupet e tij, Grupi i Punës synon të përgatisë një raport vjetor që përmbledh atë që dihet për reformat financiare, përfshirë natyrën, qëllimin dhe statusin e tyre.

Para se ta përfundoj fjalën time sot, do të dëshiroja të prek dy tema shtesë dhe të rëndësishme: Së pari, përpjekjet e INTOSAI-t për të përditësuar planin e tij strategjik; dhe së dyti, rëndësinë e bashkëpunimit rajonal për këtë proces.

Plani strategjik i INTOSAI-t bazohet në vlerat thelbësore të tij, të cilat janë themeli për misionin dhe qëllimet e INTOSAI-t. Këto vlera janë pavarësia, integriteti, profesionalizmi, besueshmëria, gjithë përfshirja, bashkëpunimi dhe inovacioni.

Ka gjashtë përparësi strategjike në planin strategjik të INTOSAI-t 2011-2016. Këto përparësi do të ndihmojnë në:

1. Sigurimin e pavarësisë së SAI-ve;
2. Zbatimin e kornizës së ISSAI-ve;
3. Forcimin e ngritjes së kapaciteteve;
4. Demonstrimin e vlerës dhe përfitimet nga SAI-t;
5. Thellimin e mëtejshëm të luftës kundër korrupsionit; si dhe
6. Përmirësimin e komunikimeve brenda INTOSAI-t.

Plani Strategjik jep drejtimet dhe përcakton rrugën e ardhshme të INTOSAI-t. Ai është fleksibël mjaftueshëm për të siguruar që ne të mbetemi një organizatë që mund t'i përgjigjet në mënyrë efektive situatave të reja.

Si Kryetar i Task Forcës së rivendosur për Planifikimin Strategjik, e cila u formua për të punuar me planin strategjik për vitet 2017-2022, unë dhe kolegët e mi të Grupit të Punës jemi të angazhuar për bashkëpunim të gjerë në të gjithë INTOSAI-n. Ne mirëpresim informacionin për të identifikuar se si plani tjetër strategjik mund t'i shërbejë më mirë

nevojave të anëtarësisë sonë, si dhe si ai mund të ndriçojë më mirë rrugën dhe zhvillimin tonë në të ardhmen.

Duhet ta theksoj se ndërsa Task Forca do të konsultohet me të gjithë elementët e INTOSAI-t, ajo do ta bëjë këtë veçanërisht me grupet rajonale të punës. Sekretarët e përgjithshëm të secilit grup rajonal janë gjithashtu anëtarë të Task Forcës. Një aspekt thelbësor i procesit të planifikimit strategjik është të sigurohet që të gjitha SAI-t anëtare kanë mundësinë për të dhënë kontribut, si dhe të rishikojnë dhe komentojnë mbi planin, ndërsa ai është duke u zhvilluar. Unë jam i përkushtuar fuqimisht për një proces gjithëpërfshirës dhe marrjen në konsideratë të të gjitha pikëpamjeve.

Së fundi, për shkak se ka shumë SAI në rajonin PASAI që duhet të respektojnë Standardet e Auditimit të Qeverisë të SHBA-ve të pranuar në përgjithësi, m'u kërkua që të komentoj sot për marrëdhëniet midis këtyre standardeve dhe ISSAI-ve.

Që të dyja, si standardet e ISSAI-ve dhe ato të Librit të Verdhë të GAO-s kanë një qëllim të përbashkët: t'u japin SAI-ve një siguri të arsyeshme që puna që ata po kryejnë është profesionale, e pavarur dhe e projektuar dhe kryer me objektivitet. Kjo punë duhet të mbështetet nga prova të mjaftueshme, të përshtatshme, dhe duhet të mishërohet në produkte të drejta dhe të ekuilibruara, që ofrojnë rekomandime të shëndosha për të përmirësuar veprimet qeveritare.

Siç mund të kujtoni, unë përshkrova nivelet e ndryshme të ISSAI-ve në komentet e mia të para në këtë fjalë. Standardet e Librit të Verdhë janë në përputhje me standardet ISSAI të nivelit 2 dhe 3. Siç e përmenda edhe më lart, standardet e nivelit 4 janë udhëzime të auditimit të krijuara për të arritur qëllimet e Parimeve të nivelit 3 dhe mund të mos jenë të zbatueshme për çdo SAI. Në fakt, ISSAI-t e rinj që do të miratohen në INCOSAI-n e ardhshëm i lejojnë SAI-t që të hartojnë dokumentet e tyre të përcaktimit të standardeve, në përputhje me Parimet Themelore. Në GAO, ne kemi zgjedhur të përmbushim kërkesat e Nivelit 3 përmes pajtueshmërisë me Librin e Verdhë, duke shtuar udhëzimet e brendshme dhe politikat tona specifike.

Në mbyllje, do të dëshiroja t'ju shpreh urimet më të mira për të gjithë ju në PASAI ndërsa vazhdoni përpjekjet tuaja për të përmirësuar

auditimin e sektorit publik. Unë vlerësoj rolin aktiv që ju po luani në përpjekjet rajonale për ndërtimin e kapaciteteve.

Institucionet e larta të auditimit sot janë pozicionuar si asnjëherë më parë për të bërë ndryshime, jo vetëm për vendet e tyre, por edhe për botën në tërësi. Ne i njohim vështirësitë që janë të natyrshme në kryerjen e punës audituese me cilësi të lartë, me kompetencë, integritet, objektivitet dhe pavarësi. Sidoqoftë, kjo është një kohë që na paraqet mundësi të paparë për t'i ndihmuar qeveritë tona të planifikojnë më mire përpara dhe të adresojnë çështjet në një shkallë më të gjerë.

Brenda vendit, SAI-t mund të ndihmojnë në përmirësimin e shërbimeve publike dhe të ndihmojnë drejtuesit e qeverisë të identifikojnë tendencat kryesore dhe sfidat në zhvillim. Ndërkombëtarisht, duke punuar me SAI-t e tjerë, ata mund të ndihmojnë në zgjidhjen e problemeve që na sfidojnë të gjithëve.

Vlerësoj të gjithë ju që e kaloni këtë kohë me mua për të marrë në konsideratë të ardhmen dhe potencialin e profesionit tonë të përbashkët. Dhe jam i sigurt se kjo do të jetë një konferencë e suksesshme, në të cilën ndarja e përvojave tuaja të ndërsjellta do t'ju sjellë dobi të gjithëve.

*Faleminderit dhe urimet më të mira!*²⁹

²⁹ Leksion i Gene L. Dodaro në Kongresin e XVI-te të Organizatës së Institucioneve Supreme të Auditimit të vendeve të Paqësorisë, Guam, Mikronezi, 9 shtator 2013
<https://www.gao.gov/assets/660/657715.pdf>

2.8 Intervistë e Dodaro-s³⁰ dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017, me titull:

Një bisedë me Kontrollorin e Përgjithshëm të SHBA-ve

Gene L. Dodaro

Donald E. Tidrick për Gazetën e CPA: A do t'u jepnit lexuesve një sfond të shkurtër historik në lidhje me Zyrën e Llogaridhënies së Qeverisë (GAO) dhe një prezantim të asaj që përfaqëson GAO sot?

Gene L. Dodaro: GAO u krijua në vitin 1921 si pjesë e një serie reformash të realizuara pas Luftës së Parë Botërore. Qeveria federale kishte grumbulluar shumë borxhe dhe Kongresi donte të kishte një kontroll më të madh mbi buxhetin, veçanërisht pasi numri i agjencive qeveritare filloi të rritej. Akti (Ligji) i Buxhetit dhe Kontabilitetit i vitit 1921 krijoi Zyrën e Përgjithshme të Kontabilitetit (e njohur tani si Zyra e Llogaridhënies së Qeverisë), si dhe Zyrën e Buxhetit (e njohur tani si Zyra e Menaxhimit dhe Buxhetit, e cila është pjesë e Zyrës Ekzekutive të Presidentit). Ky akt kërkonte, për herë të parë, që Presidenti të paraqiste një buxhet në Kongres. Synimi ishte të fuste një disiplinë më të madhe në procesin e buxhetimit dhe të kontabilitetit federal.

GAO ka evoluar përmes tre fazave themelore. Përgjegjësia e saj fillestare ishte të verifikonte të gjitha kuponat dhe faturat e qeverisë federale, për të siguruar që pagesat e duhura ishin bërë për shpenzime të ligjshme. Në atë kohë, GAO përbëhej nga një numër i madh nëpunësish; në një moment kishte rreth 14000 njerëz që i kryenin këto detyra.

³⁰ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

Pas Depresionit të Madh dhe Luftës së Dytë Botërore, GAO ia kaloi përgjegjësinë për aprovimin e shpenzimeve të qeverisë federale degës së Ekzekutivit dhe në thelb u bë një institucion i mirëfilltë auditimi. Fokusi u zhvendos në kryerjen e kontrolleve financiare gjithëpërfshirëse të agjencive federale.

Ndërsa qeveria vazhdoi të evoluojë gjatë viteve 1960-të përmes Shoqërisë së Madhe dhe programeve të saj të luftës ndaj varfërisë, u krijuan një numër agjencish të reja, përfshirë Agjencinë e Mbrojtjes së Mjedisit dhe Departamentin e Energjisë. Kongresi filloi të pyeste nëse këto programe të reja ishin duke arritur objektivat e tyre dhe nëse këto departamente të reja po menaxhoheshin siç duhet. Kështu që GAO nisi të zhvendosë fokusin e saj në vlerësimin e efektivitetit dhe eficiencës së programit.

Sot, GAO është një organizatë shumëdisiplinore e përbërë nga rreth 3000 punonjës. Ne kemi ende afërsisht 240 profesionistë të kontabilitetit dhe auditimit, përfshirë shumë që janë CPA (Kontabilist i Miratuar), por vetëm rreth 10% e asaj që ne bëjmë mund të karakterizohet si auditim klasik financiar, në lidhje me pasqyrat financiare të konsoliduara të qeverisë federale. Ne gjithashtu kemi studiues të shkencave shoqërore, njerëz të administratës publike dhe politikës publike, specialistë të IT, inxhinierë, ekonomistë dhe ekspertë të kujdesit shëndetësor, ndër të tjera.

Pjesa më e madhe e punës sonë përfshin auditime të performancës që auditojnë programe të ndryshme federale dhe investime në fusha të tilla si sistemet kryesore të armëve, sistemet e IT dhe sistemet satelitore. Ne kemi një Qendër për Shkencë, Teknologji dhe Inxhinieri me shkencëtarë që na ndihmojnë në vlerësimet që lidhen me teknologjinë. Ne gjithashtu kemi një praktikë të madhe juridike. Vitin e kaluar, ne gjykuam rreth 2500 reklamime të tenderave publikë nga subjektet që kundërshtojnë dhënien e kontratave të agjencive. Ne jemi një organizatë e shërbimeve profesionale të shërbimit të plotë, e cila ndodhet gjithnjë në evoluim, për të përmbushur nevojat e Kongresit dhe të vendit.

CPAJ (Revista e CPA): Cilat janë përgjegjësitë tuaja si Kontrollor i Përgjithshëm?

Dodaro: Përgjegjësia ime kryesore është të siguroj që GAO të realizojë misionin e saj si tani ashtu edhe në të ardhmen. GAO ekziston për të ndihmuar Kongresin në kryerjen e përgjegjësiave të tij kushtetuese, të cilat janë të mëdha, dhe për të ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe përgjegjshmërisë së qeverisë për të mirën e popullit amerikan.

Ne ofrojmë shërbime për pothuajse të gjitha komitetet e Kongresit dhe për gjysmën e nënkomisioneve. Unë jam përgjegjës për të kuptuar përparësitë e këtyre komiteteve dhe nënkomisioneve, në mënyrë që ne t'i plotësojmë nevojat e tyre në kohën e duhur, duke kryer punën tone siç duhet. Ne kemi nevojë për të dhënë përparësi në punën tone, për të adresuar çështjet më të rëndësishme kombëtare. Kështu që ne të përfshihemi në aktivitete të planifikimit strategjik dhe në dialog të vazhdueshëm me anëtarët dhe stafin, për të shpërndarë burimet tona në mënyrën më eficiente. Identifikimi i çështjeve me rrezik të lartë në zhvillimin kombëtar, në mënyrë që të paralajmërojmë Kongresin përpara se çështje të tilla të bëhen krizë, është gjithashtu një nga përgjegjësitë e mia më të rëndësishme. Një përgjegjësi tjetër është të udhëheqim fuqinë punëtore të GAO-s në mënyrë që të jetë gjithmonë e aftë t'i përballojë sfidat dhe në mënyrë që ne vazhdimisht t'i përmbahemi vlerave tona thelbësore -përgjegjshmërisë, integritetit dhe besueshmërisë, si dhe të mbetemi institucion jo partizan, profesional, objektiv dhe i bazuar në fakte gjatë gjithë kohës.

Unë gjithashtu duhet të theksoj se e marr shumë seriozisht procesin e vendosjes së standardeve të GAO-s. Në mënyrë të veçantë, GAO është përgjegjëse për krijimin e Standardeve të Auditimit të Qeverisë të pranuarra gjerësisht, përmes Librit tonë të Verdhë. Si Kontrollor i Përgjithshëm, unë jam gjithashtu përgjegjës për vendosjen e standardeve të kontrollit të brendshëm për qeverinë federale, të cilat gjenden në Librin e Gjelbër. Në vitin 2014, ne i përditësuam standardet të kontrollit të brendshëm, për të pasqyruar rishikimin e vitit 2013 të Kornizës së Integruar të Kontrollit të Brendshëm të COSO. Zyra e Menaxhimit dhe e Buxhetit (OMB) e Kongresit i merr këto standarde të kontrollit të brendshëm dhe i fut ato në qarkoret e veta, të cilat

gjithashtu i përcakton ato si rregullore në të gjithë degët e Ekzekutivit. Praktika e Menaxhimit Financiar dhe e Dhënies së Sigurisë e GAO-s më ndihmon në përmbushjen e këtyre përgjegjësiave për përcaktimin e standardeve.

Libri i Verdhë është botuar për herë të fundit në vitin 2011, dhe ne jemi në procesin e publikimit të një përditësi, të cilin presim ta nxjerrim në vitin 2017. Ne planifikojmë të modifikojmë kërkesat në lidhje me edukimin e vazhdueshëm profesional (CPE) për të siguruar që disa nga orët ekzistuese të CPE të jetë specifike për llojin e veçantë të auditimit që audituesi bën, siç janë auditimet e veçanta ose auditimet ERISA. Ne po shohim gjithashtu standardet e auditimit të performances, për të parë nëse nevojitet ndonjë përsosje, dhe gjithmonë duam të sigurohemi që standardet tona në lidhje me etikën dhe pavarësinë janë të përshtatshme.

Roli i lidershipit

CPAJ: Nga tetë burrat që kanë mbajtur titullin e Kontrollorit të Përgjithshëm, ju jeni i pari që jeni ngritur në këtë nivel nga radhët e punonjësve të GAO-s. Kur ishit duke ushtruar postin e Kontrollorit të Përgjithshëm në Detyrë, a ishit optimist se do të përzgjidheshit për mandatin e plotë 15-vjeçar?

Dodaro: Epo (duke qeshur), unë jam natyrë optimiste. Në fakt, kjo ishte hera e dytë që bëra kërkesë për pozicionin. Unë bëra kërkesë për të, pasi Chuck Bowsher (Çuk Bausher) përfundoi mandatin e tij në vitin 1996. U futa në listën e shkurtër që i shkoi Presidentit, por unë nuk u zgjodha. Dave Walker u zgjodh, dhe ai më ofroi pozicionin si Drejtuesi Kryesor Operativ i GAO-s. Asnjëherë nuk kam pritur që të kem një mundësi tjetër për të shërbyer si Kontrollor i Përgjithshëm, por Dave u largua nga GAO në vitin 2008, duke bërë vetën nëntë vite e gjysëm të mandatit të tij. Unë u zgjodha Kontrollor i Përgjithshëm në Detyrë në Mars 2008 dhe shërbeva në atë rol për dy vite e gjysëm. Vendosa të aplikoj për pozicionin e përhershëm për herë të dytë.

Kriza globale financiare filloi të shpaloset në kohën kur u bëra Kontrollor i Përgjithshëm në Detyrë. Unë besoja se ekipi udhëheqës i GAO-s duhej të ndihmonte Kongresin dhe vendin gjatë asaj kohe sfiduese. Ne ofruam të sigurojmë përgjegjshmëri në kuadër të Programit të Shpëtimit të

Aseteve në Vështirësi (TARP), i cili kishte fondin e shpëtimit prej 700 miliardë dollarë. Ne morëm përgjegjësi shtesë për kontrollin e pjesëve të faturës së stimulit prej 800 miliardë dollarë, si dhe zbatimin e Aktit (Ligjit) Amerikan të Rimëkëmbjes dhe Riinvestimit (ARRA), i cili pjesërisht u realizua përmes enteve qeveritare shtetërore dhe vendore. Në të dy rastet, ne kishim përgjegjësi për të kryer rishikime dy-mujore dhe raportimin në Kongres çdo 60 ditë. Dëshmovja gjithashtu për kërkesat e kompanive prodhuese kryesore të automjeteve, për mbështetje financiare federale. Ne ishim shumë të dukshëm gjatë kësaj kohe të nevojës kombëtare. Ndërsa shërbeja si Kontrollor i Përgjithshëm në Detyrë, pata mundësinë të demonstroja lidhësi, i cili besoj se kontribuoi në besueshmërinë time, në kohën kur isha në shqyrtim për pozicionin e përhershëm. Sigurisht, konkurrenca për një emërim kaq prestigjioz është gjithmonë e vështirë dhe procesi i përzgjedhjes është i rreptë.

Emërimi është për 15 vjet, që është më i gjati në qeveri jashtë degës gjyqësore. Ekziston një komision i Kongresit prej 10 anëtarësh i cili përbëhet nga drejtuesit e të dy partive në Dhomën e Përfaqësuesve dhe Senatit. Ata duhet të bien dakord për një listë me tre ose më shumë emra që duhet t'i përcillet Presidentit për zgjedhje me pëlqimin e Senatit.

CPAJ: Çfarë mendimesh keni kur reflektoni në karrierën tuaj të mrekullueshme katër dekadëshe në GAO dhe kohën tuaj duke shërbyer nën tre Kontrollorë të Përgjithshëm të mëparshëm?

Dodaro: Ne ishim jashtëzakonisht të lumtur që kishim Elmer Staats (1966–1981), Chuck Bowsher (1981–1996) dhe Dave Walker (1998–2008), të cilët shërbyen si Kontrollorë të Përgjithshëm. Secili solli vizion, integritet dhe profesionalizëm të jashtëzakonshëm në punë. Ata ishin plotësisht të përkushtuar në misionin e GAO-s dhe krijuan politika të mira për të siguruar që puna e saj të kryhej në një mënyrë profesionale dhe jopartizane. Secili prezantoi ndryshime të rëndësishme, realizoi kontribute të qëndrueshme në GAO dhe rriti reputacionin e agjencisë.

Elmer shënoi kursin për GAO-n modern, duke udhëhequr kalimin në auditimin e performancës dhe vlerësimin e programit. Ai zgjeroi ndikimin e GAO-s ndërkombëtarisht, duke krijuar një program

ndërkombëtar të Trajnimit (Fellowship), i cili ka sjellë disa qindra njerëz nga institucionet e auditimit në të gjithë botën në GAO, për një program trajnimi katër mujor. Disa prej tyre janë bërë kryetarë të zyrave të tyre përkatëse në të gjithë botën. Elmer gjithashtu udhëhoqi rrugën që GAO t'i bashkohet Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit INTOSAI, ku ka qenë aktive në përgatitjen dhe miratimin e standardeve të përmirësuar të auditimit në të gjithë botën.

Çaku (Chuck, shkurtim i emrit të Charles Bowsher, shënimi vendosi bazat për krijimin e praktikave më të mira të menaxhimit financiar në të gjithë qeverinë federale, siç është zbatimi i strukturës së zyrtarit kryesor financiar. Kur filluam për herë të parë në 1996, vetëm gjashtë nga 24 departamentet kryesore në qeverinë federale morën opinionin e pakualifikuar të audituesit për pasqyrat e tyre financiare; tani të gjitha departamente kryesore të qeverisë federale e marrin një opinion të tillë. Dave prezantoi një fokus në menaxhimin e kapitalit njerëzor në qeveri, i cili mbetet një sfidë e rëndësishme. Ai ndihmoi në rafinimin e strategjisë së rrezikut të lartë të GAO-s, si dhe ishte përcaktues në krijimin e protokolleve të bashkëpunimit të GAO-s me Kongresin, të cilat rregullojnë mënyrën se si ne bashkëveprojmë me Kongresin dhe prioritzojmë punën tonë. Nën udhëheqjen e Dave, ne ndryshuam emrin e agjencisë nga Zyra e Përgjithshme e Kontabilitetit në Zyrën e Llogaridhënies të Qeverisë, ndërsa ruajtëm akronimin GAO një nga identitetet më të fortë të markave kudo.

Kam qenë i privilegjuar të punoj me mijëra profesionistë të përkushtuar të GAO-s ndër vite. Ata janë shumë të arsimuar, shumë profesionalë dhe punojnë shumë për të përmirësuar performancën e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan. Ata janë ndër shërbestarët më të mirë publikë në botë.

CPAJ: Duke shërbyer si Kontrollorit të Përgjithshëm për shtatë vitet e fundit dhe si Kontrollorit të Përgjithshëm në Detyrë për dy vjet para kësaj, cilat arritje do të tregonit në orën tuaj?

Dodaro: Siç e përmenda edhe më parë, besoj se ne ndihmuam që Programi i Shpëtimit të Aseteve në Vështirësi (TARP) të kryhej në mënyrë efektive dhe të mirëmenaxhuar. Qeveria arriti të rikthejë në Buxhet një sasi të madhe të atyre fondeve, kështu që nuk ishte aq e

kushtueshme, siç prisnin shumë njerëz. Problemet ishin relativisht të pakta. Po kështu, me Aktin (Ligjit) Amerikan të Rimëkëmbjes dhe Rinvestimit (ARRA), ne vendosëm ekipe në 16 shtete në të gjithë vendin për dy ose tre vjet, për të punuar në mënyrë proaktive për të zbatuar kontrole të përshtatshme, për të siguruar që shpenzimet të ishin ato të duhurat brenda kërkesave të ligjit dhe të minimizonim shfaqjen e mashtrimit financiar.

Gjatë pesë viteve të fundit, ne na është dhënë një mandat nga Kongresi për të identifikuar fushat e mbivendosjes, dublikimit dhe copëzimit brenda qeverisë federale. Ne kemi dhënë më shumë se 600 rekomandime, nga të cilat 41% janë zbatuar tashmë, me një kursim të pritshëm mbi 125 miliardë dollarë. Unë mendoj se është domethënëse.

Kam punuar me Kongresin për të realizuar disa reforma të rëndësishme të menaxhimit. Akti (Ligji) i Llogaridhënies dhe Transparencës Dixhitale do të prezantojë standardet e të dhënave në të gjithë qeverinë federale, në mënyrë që të ketë të dhëna të krahasueshme nëpër departamente dhe agjenci. Do të krijojë një faqe në internet me informacion të lexueshëm dhe të shkarkueshëm lidhur me të gjitha shpenzimet federale. Kjo do të përmirësojë transparencën dhe do të prezantojë praktika më të mira, për të përmirësuar besueshmërinë e këtyre të dhënave.

GAO ka punuar me Kongresin në Ligjin Federal të Reformës së Përvetësimit të Teknologjisë së Informacionit, për të forcuar rolin e zyrtarëve kryesorë të informacionit në të gjithë qeverinë, për t'u dhënë atyre më shumë mbikëqyrje buxhetore mbi prokurimet. Unë kisha punuar me Kongresin në mesin e viteve 1990 për të krijuar zyrtarë kryesorë të informacionit në të gjithë qeverinë federale. Akti do t'u japë atyre më shumë peshë dhe do të sigurojë transparencë më të madhe. Secila agjenci do të duhet të sigurojë informacione rreth investimeve të Tij, rreziqeve që lidhen me projektet e saj dhe mënyrën e menaxhimit të portofoleve të TI, qendrave të të dhënave etj.

Ne vazhdojmë të punojmë me zell me listën e rrezikut të lartë të GAO-s. Në përditësimin më të fundit në vitin 2015, ne shtuam disa çështje, duke përfshirë kujdesin shëndetësor për veteranët. Unë kam genë shumë i shqetësuar që qeveria federale nuk ka ofruar vazhdimisht

kujdes me cilësi të lartë dhe qasje në kohë për veteranët tanë. Ne gjithashtu shtuam blerje dhe operime në shkallë të gjerë të teknologjisë së informacionit në të gjithë qeverinë federale. Ne kemi dhënë kontribute të mëdha për të ndihmuar në përmirësimin e profilit të sigurisë së qeverisë në internet. Sigurisht, ka shumë më tepër për të bërë dhe ne kemi punuar për këtë për vite, por gjatë tre viteve të fundit, Kongresi ka miratuar pesë pjesë të ndryshme të legjislacionit në lidhje me këtë temë.

CPAJ: Cili është qëllimi i listës së lartë të rrezikut të GAO-s, dhe a ka ndryshuar ajo me kalimin e kohës?

Dodaro: Lista e rrezikut të lartë u fillua në vitin 1990. Kongresi ishte kapur në befasi nga skandalet në Departamentet e Strehimit dhe të Zhvillimit Urban, si dhe të Mbrojtjes, kështu që kongresistët na kërkuan të identifikonim çështjet me rrezik të lartë për t'u adresuar në kohën e duhur, përpara se të bëheshin kriza. Fillimisht, ne u përqendruam në identifikimin e çështjeve në të gjithë qeverinë federale, të cilat ishin në rrezik më të lartë për mashtim financiar, përdorim të padobishëm fondesh, abuzim ose keqmenaxhim.

Me kalimin e kohës, shtuam çështje që besonim se kërkonin me këmbëngulje reforma me bazë të gjerë. Një shembull do të ishte Shërbimi Postar, i cili po humbiste shumë para për çdo vit, pasi posta tradicionale ka rënë, si rezultat i teknologjisë. Sistemi rregullator financiar gjithashtu duhet të modernizohej dhe të reformohej. Ne e identifikuam sigurinë në internet si një çështje me rrezik të lartë në të gjithë qeverinë federale në vitin 1997. Unë frikësohem kur të mendoj se sa e keqe do të ishte kjo situatë aktualisht, nëse qeveria nuk do të kishte bërë ndonjë përmirësim gjatë dekadës së kaluar, por kërcënimi po evoluon më shpejt se entitetet në qeveri dhe në sektorin privat kanë qenë në gjendje të përballojnë. Lista e Rrezikut të Lartë aktualisht përbëhet nga 32 tema të identifikuara, dhe ne e përditësojmë listën çdo dy vjet.

Detyra jonë nuk është vetëm të identifikojmë këto çështje, por edhe të punojmë me agjencitë për të zgjidhur këto probleme. Qëllimi është të heqim çështjet nga Lista e Rrezikut të Lartë. Për të hequr një çështje, problemi nuk duhet të zgjidhet plotësisht, por ne duhet të jemi të

kënaqur që agjencia është në rrugën e duhur. Me kalimin e viteve, ne ndoshta kemi hequr rreth një të tretën e çështjeve të vendosura në Listën e Rrezikut të Lartë.

Unë personalisht takohem me drejtuesit e Zyrës së Menaxhimit dhe të Buxhetit (OMB) dhe me Zyrën Ekzekutive të Presidentit në mënyrë të rregullt, si dhe me secilën agjenci në Listën e Rrezikut të Lartë, për të folur për përparimin në këto çështje dhe për të shkëmbyer sugjerimet tona se çfarë tjetër duhet të bëjnë që agjencitë të dalin nga Lista e Rrezikut të Lartë. Sipas mendimit tim, Lista e Rrezikut të Lartë ka qenë një nga përpjekjet më të gjata të qeverisjes së mirë dhe të mbështetur fort nga të dyja partitë, në historinë e qeverisë federale.

CPAJ: Si vendos GAO se cilat projekte duhet të marrë përsipër dhe sa kompetenca keni për të filluar projekte (auditime) sipas gjykimit tuaj?

Dodaro: "Prioriteti i parë" është punë që kërkohet nga statuti i Kongresit, nga raportet dhe konferencat e komiteteve të tij. "Prioriteti i dytë" është kërkesa nga kryetarët e Komiteteve dhe anëtarët e rangut (anëtarët më të vjetër). Unë gjithashtu kam autorizim të gjerë për të ushtruar gjykimin tim si Kontrollor i Përgjithshëm.

Një shembull se ku kemi filluar punën vetë ishte pas krizës globale financiare, kur shqyrtuam pse sistemi ynë rregullator financiar dështoi të identifikonte rreziqet e shfaqura, të lidhura me sektorin e strehimit dhe kreditë e tregut dytësor (sub-prime). Ne krijuam një kornizë për mënyrën sesi ai sistem duhet të reformohet. Kongresi e përdori atë punë, pjesërisht, për të krijuar Aktin e Reformës dhe Mbrojtjes së Konsumatorit "Dodd-Frank Wall Street". Kongresi nuk u muar me Fannie Mae (Federata Kombëtare Federale e Hipotekave) dhe Freddie Mac (Korporata Federale e Huave për Hipotekë), të cilat mbeten nën kontrollin federal. Kohët e fundit, unë fillova një studim mbi opsionet e ndryshme që Kongresi mund të ndjekë për të zgjidhur statusin e tyre. GAO nuk rekomandon vendime specifike të politikave, por ne përpiqemi t'i ofrojmë Kongresit faktet përkatëse.

Një fushë tjetër shqetësuese ishte bllokimi i përsëritur për ngritjen e tavanit të borxhit federal dhe fakti që tavani i borxhit nuk ofron ndonjë kontroll të vërtetë mbi borxhin tonë kombëtar në rritje. Në thelb, ngritja e tavanit të borxhit autorizon vetëm Departamentin e Thesarit të

huazojë para që Kongresi tashmë ka autorizuar të shpenzohen. Një situatë e tillë e pasigurtë i bën tregjet nervozë. Ne studiuam këtë çështje dhe zbuluam se po ndikonte negativisht në likuiditetin në tregun sekondar dhe duke bërë që qeveria federale të paguante dhjetëra miliona dollarë në kosto më të larta interesi, për të marrë hua për programet e veta. Ne kemi bërë një numër rekomandimesh për qasje të ndryshme që Kongresi mund të marrë parasysh, në përcaktimin e këtyre tavaneve të borxhit.

Ne kemi qenë gjithashtu të shqetësuar për numrin e fëmijëve në varfëri, kështu që kemi filluar një studim për të parë dimensionet e ndryshme të asaj çështje, siç janë ato që programet federale janë duke bërë aktualisht në atë zonë dhe çfarë tjetër duhet të konsiderohet. Ne përpiqemi të trajtojmë çështje të rëndësishme financiare dhe çështje të rëndësishme sociale që ndikojnë në mirëqenien e qytetarëve tanë.

Këto janë shembuj të fushave ku ne nuk kishim marrë kërkesa të Kongresit, por çështjet janë të rëndësishme për mirëqenien ekonomike të vendit dhe efektivitetin e qeverisë, kështu që ne filluam studimet tona.

Puna në një mjedis politik

CPAJ: A ndikohet negativisht GAO nga ndarja politike që është aq e dukshme në të gjithë vendin dhe në Capitol Hill, veçanërisht kur merret me çështje të ngarkuara politikisht, siç janë reforma e të drejtës dhe sfidat e kujdesit shëndetësor?

Dodaro: Ne jemi një organizatë profesionale jopartiake që punon në një mjedis politik. Dikush duhet ta kuptojë atë mjedis, por nuk mund të udhëheqë sesi ne e bëjmë punën tonë. Ne kemi një kulturë shumë të fortë në GAO që thekson rëndësinë e gjithmonë të qenit jopartizan dhe i pavarur. Ne kemi protokolle të shëndosha që rregullojnë mënyrën se si bashkëveprojmë me Kongresin në marrjen e vendimit nëse do të pranojmë kërkesa dhe se si ne zhvillojmë projekte. Kur marrim projekte të reja, ne duam të adresojmë çështjet që janë të rëndësishme për Kongresin, por është e rëndësishme që t'i hartojmë pyetjet e hulumtimit në një mënyrë objektive. Ne hartojmë metodologjitë tona dhe kontrollojmë raportet tona. Pasi ta shohim projekt-raportin tonë, nëse njerëzit në Kongres që kishin kërkuar projektin vendosin që ata nuk

dëshirojnë që ai t'u adresohet atyre, ne nuk do t'ua drejtojmë atyre raportin, por prapë do të lëshojmë raportin për përfitimin e Kongresit, në përgjithësi .

Unë takohem rregullisht me anëtarët e të dy palëve në të dy dhomat e Kongresit, për të lehtësuar komunikimin e hapur. Unë inkurajoj Kongresin të kalojë rregullimin ligjor për t'i kërkuar punë GAO, i cila lehtëson transparencën në punën me të dy palët, ndërton besim, zvogëlon surprizat dhe rrit aksesin tonë në çështjet përkatëse, ndërsa ne jemi duke bërë punën tonë.

CPAJ: Rruga fiskale e qeverisë federale ka qenë në lajme për shumë vite, përfshirë kohët e fundit për shkak të efekteve të sekuestrimit. Cili është roli i GAO-s në këto debate, dhe a bën përpjekje ajo për të marrë më shumë vëmendje dhe mbështetje nga Kongresi?

Dodaro: Ne kemi disa role të dallueshme në këto çështje. Së pari, ne jemi audituesit e pasqyrave financiare të konsoliduara të qeverisë federale. Fatkeqësisht, na është dashur të refuzojmë dhënien e një mendimi të përgjithshëm mbi pasqyrat financiare të qeverisë, sepse disa agjenci vazhdojnë të jenë të padëgjueshme, megjithëse progresin që po bëhet. Thelbësor është Departamenti i Mbrojtjes. Në këtë pikë, asnjë nga departamentet ose degët e tij kryesore nuk ka qenë i dëgjueshëm. Tani ata po kontrollojnë numrat e tyre të buxhetimit, që është një hap në drejtimin e duhur, por ata ende nuk kanë marrë një mendim për një vit të informacionit për ekzekutimin e buxhetit. Ne kemi përmendur fusha të shumta ku nevojiten përmirësime, dhe besoj se Departamenti i Mbrojtjes është i angazhuar për adresimin e këtyre çështjeve. Thesari gjithashtu duhet të bëjë disa përmirësime në përgatitjen e pasqyrave financiare të konsoliduara dhe eliminimin e transaksioneve ndërqeveritare midis agjencive federale. Shpresoj që, para se të mbarojë mandati im në 2025, ne të mund të jemi në gjendje të shprehim një mendim mbi pasqyrat financiare të konsoliduara të qeverisë, por ka ende një rrugë të gjatë për të bërë. Ne kemi punuar ngushtë me FASAB (Bordi Këshillëdhënës i Standardeve Federale të Kontabilitetit), për të prezantuar një standard të ri që kërkon nga agjencitë federale të përgatisin deklarata të qëndrueshmërisë. Deklarata të tilla tregojnë aftësinë e subjekteve qeveritare për të mbështetur politikat e tyre në të ardhmen dhe cila do të ishte tendosja

fiskale. Këto deklarata kanë bërë që Thesari dhe OMB të pranojnë se qeveria federale është në një rrugë fiskale të paqëndrueshme. Ekziston një çekuilibër i dukshëm strukturor midis të ardhurave dhe shpenzimeve, të cilat GAO i ka identifikuar në mënyrë të pavarur me kalimin e kohës. Në një kuptim më të gjerë, GAO shërben si këshilltar fiskal i Kongresit. Shfrytëzoj çdo mundësi për të tërhequr vëmendjen për këto çështje. Ne bëjmë simulime me rreze të gjatë kohore dhe kemi këshilluar Kongresin për çështje që lidhen me kufirin e borxhit. Unë kam dëshmuar para Komitetit të Buxhetit të Senatit dhe Kongresi po shqyrton në mënyrë aktive reformat në procesin e buxhetit. Në fund të fundit, do të duhet të merren vendime për ta vendosur qeverinë federale në një rrugë fiskale më të qëndrueshme. Kjo do të kërkojë veprim për shpenzimet e drejta dhe të duhura, si dhe rritje të të ardhurave. Kam mbrojtur gjithashtu një sistem më të thjeshtuar tatimor. Përveç ndryshimeve të nevojshme të politikës fiskale, veçanërisht në fushën e programeve të të drejtave, ekzistojnë mundësi të mëdha që qeveria federale të jetë më efiçiente. Për shembull, pagesat e papërshtatshme në agjencitë federale u vlerësuan të ishin 136 miliardë dollarë për Vitin Fiskal 2015. Me nxitjen tonë, Kongresi u ka kërkuar agjencive të vlerësojnë pagesa të tilla të papërshtatshme që nga viti 2003. Totali i këtyre pagesave tani i tejkalon 1 trilion dollarë. Ky vlerësim nuk është as i plotë, sepse disa programe ende nuk raportojnë dhe disa metodologji janë të dobëta. Disa nga pagesat më të larta të papërshtatshme ndodhin në Medicare dhe Medicaid, të cilat janë dy nga programet me rritjen më të shpejtë. Pra, këto janë mundësi të mëdha për të cilat unë kam dëshmuar në shumë raste. Unë jam gjithashtu i shqetësuar për hendekun midis taksave që duhet të paguhen dhe taksave të mbledhura. Kohët e fundit, IRS vlerësoi që hendeku ishte më shumë se 400 miliardë dollarë në vit. Vendi mbledh vetëm 80-83% të taksave që duhet të mbledhen. Kjo mund të jetë më mirë se shumë vende të tjera, por ka akoma vend për përmirësime. Ne kemi bërë një numër rekomandimesh për të rregulluar më mirë përgatitësit e taksave dhe për të mbledhur informacione të palëve të treta që IRS mund të përdorë për të mbledhur taksat që duhet të paguhen dhe ende nuk janë paguar. Një pjesë e madhe e hendekut rezulton nga raportimi i ulët, veçanërisht nga bizneset e vogla dhe pronarët e vetëm. Rreth 9% e

boshllëkut e përbëjnë hartues të deklaratave të detyrimeve tatimore që dështojnë të paguajnë taksat e tyre; rreth 7% e njerëzve nuk paraqesin fare deklaratat e kërkuara. Mund të bëhet më shumë për t'i adresuar këto çështje.

CPAJ: A ka GAO rol në lehtësimin e kalimit në një administratë të re, kur zgjidhet një President i ri?

Dodaro: Po, ne jemi të përfshirë në atë tranzicion. Në fakt, ne kemi punuar në një aplikacion smartphone që rendit të gjitha rekomandimet tona të jashtëzakonshme për secilin departament dhe agjenci në qeverinë federale. Ne gjithashtu do të rendisim të gjitha sfidat dhe rreziqet e menaxhimit për secilin departament dhe agjenci kryesore në qeverinë federale, përfshirë çështjet e identifikuara në Listën e Rrezikut të Lartë. Ne gjithashtu po formulojmë një axhendë të propozuar të menaxhimit për shqyrtimin e administratës tjetër. E gjithë kjo vihet në dispozicion të administratës në hyrje, Kongresit të ri dhe publikut të gjerë, posa të vendoset një President i zgjedhur.

CPAJ: GAO konsiderohet gjerësisht si një vend shumë i dëshirueshëm për të punuar, dhe unë e kuptoj që qarkullimi në personel është i ulët. A do të komentoni disa nga politikat e burimeve njerëzore të GAO-s që i konsideroni si të dukshme?

Dodaro: Një nga arsyet që GAO vlerësohet vazhdimisht si një nga vendet më të mira për të punuar është për shkak të natyrës interesante të punës sonë. Njerëzit vijnë në GAO sepse duan të bëjnë ndryshime. Ne punojmë në çështje që janë të rëndësishme për Amerikën. Gjatë shumë viteve, rreth 80% e rekomandimeve tona janë zbatuar. Këtë vit të kaluar, GAO arriti përfitime të matshme për popullin amerikan prej 112 dollarë për çdo dollar të buxhetit të tij, që mendoj se është një normë e konsiderueshme e kthimit. Punonjësit e GAO-s marrin për të punuar profesionistë të zgjuar, shumë të motivuar. Shumë nga njerëzit tanë kanë certifikata profesionale dhe grada të përparuara, dhe ata janë ekspertë në fushat e tyre. Njerëzve të talentuar u pëlqen të punojnë në një mjedis stimulues intelektual.

Përveç kësaj, ne përpiqemi të sigurojmë që të kemi një ekuilibër të dëshirueshëm të punës dhe jetës në GAO. Kemi orë fleksibël të punës dhe mundësi të punës. Ne kemi një palestër, dhe madje kemi një

strukturë të kujdesit për fëmijët në ndërtesën e GAO-s të quajtur Tiny Findings, e cila ka qenë shumë popullore. Ne kemi një program për të ndihmuar punonjësit për shlyerjen e kredisë së tyre studentore.

Takohem rregullisht me grupet e punonjësve, si në mjediset zyrtare ashtu edhe në ato joformale, dhe ne anketojmë punonjësit e GAO-s çdo vit me qëllimin për të bërë përmirësime të vazhdueshme në mjedisin tonë të punës. GAO renditet si agjencia e dytë më e pëlqyeshme për të punuar ndër agjencitë e mesme në të gjithë qeverinë federale dhe është numri një në të njëjtën kategori për angazhimin tonë ndaj diversitetit dhe përfshirjes, gjë që është shumë e rëndësishme. Ne kemi njerëz të shkëlqyeshëm, dhe ne jemi të përkushtuar t'i trajtojmë mire, ndërsa mbetemi të përqendruar në misionin e GAO-s.

CPAJ: Si një ekzekutiv i një agjencie të madhe federale dhe si një profesionist i kontabilitetit vetë, a ka ndonjë gjë tjetër që ju mund të dëshironi t'i thoni lexuesve të Revistës së CPA?

Dodaro: Jam i nderuar që drejtoj GAO-n, e cila është një organizatë e mrekullueshme ku kam pasur privilegjin të punoj që nga viti 1973. Ne jemi të përkushtuar për të përmirësuar performancën e qeverisë federale për të mirën e popullit amerikan dhe për të rritur kontributet e GAO-s në profesionin e llogaridhënies, si në sektorin publik ashtu edhe në atë privat. Ne jemi gjithashtu të përkushtuar të ndihmojmë zyrat e auditimit kombëtar në vendet e tjera të botës. Profesionin e llogaridhënies është një profesion fisnik dhe unë dua të siguroj që të japim çdo kontribut që mundemi për të forcuar organizatat dhe shoqërinë tonë. I ftoj lexuesit e interesuar të shohin burimet dhe informacionet e disponueshme në faqen e internetit të GAO në <http://www.GAO.gov>. Ne patëm dy raunde të intervistave të gjera. Kur dikush ka qenë pjesë e një organizate për shumë vite, njerëzit do të duan të dinë se si dikush mund të sigurojë që organizata të qëndrojë e gjallë dhe të përgjegjshme ndaj kushteve të ndryshimit. Unë kam qenë në gjendje t'i adresoj ato çështje në mënyrë të kënaqshme dhe isha me fat që u zgjodha.

*Ju faleminderit!*³¹

³¹ Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017

2.9. Adresimi i Gene L. Dodaro në dokumentin e Planit Strategjik të GAO-s 2018-2023³²

“Kam kënaqësinë të paraqes Planin Strategjik të GAO-s për shërbimin e Kongresit dhe Kombit për vitet fiskale 2018-2023.

Ndërsa kombi përballet me një seri sfidash të reja dhe të gjata, ky plan përshkruan qëllimet dhe strategjitë tona për të mbështetur Kongresin për të identifikuar kursimet në kosto dhe mundësi të tjera financiare; për ta bërë qeverinë më të përgjegjshme, eficiente dhe efektive; dhe në fund të fundit për të përmirësuar sigurinë dhe mirëqenien e popullit amerikan.

Përpyekjet e GAO-s gjatë kësaj periudhe planifikimi do të përfshijnë punën që identifikon:

** Kursimet e kostos, përmirësimet e të ardhurave dhe mundësi të tjera përmes operacioneve të përmirësuara qeveritare dhe veprimeve legjislative;*

** Tërheq vëmendjen shumë të nevojshme ndaj ekspozimeve fiskale afatgjata dhe zonave me fonde të mëdha dhe në rritje të shpenzimeve federale, siç janë kujdesi shëndetësor dhe kostot e interesit;*

** Monitoron dhe vlerëson përpjekjet për të mbrojtur infrastrukturën kritike të qeverisë dhe vendit nga sulmet në internet dhe kërcënimet e tjera globale;*

** Ndhmon kongresin të parashikojë dhe t'i përgjigjet zhvillimeve të shpejta në shkencë dhe teknologji që do të transformojnë një sërë aktiviteteve në të gjithë qeverinë dhe shoqërinë; dhe*

** Identifikon mënyrat për të rritur efektivitetin dhe eficiencën e programeve dhe politikave qeveritare.*

Qeveria federale mbetet në një rrugë të paqëndrueshme fiskale afatgjatë dhe po harxhon më shumë para sesa mbledh. Puna e GAO-s do të vendosë theksin në strategjitë për të kursyer paratë e qeverisë përmes operacioneve të përmirësuara dhe duke theksuar ekspozimet fiskale të mëdha dhe detyrimet financiare që mund të kërcënojnë shëndetin e financave të qeverisë me kalimin e kohës.

<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

³² Mesazhi i Dodaro-s në botimin “GAO 2018-2023 STRATEGIC PLAN: Goals and Objectives for Serving Congress and the Nation”, 22 shkurt 2018. <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

Lista e Riskut të Lartë e GAO-s siguron një hartë për veprimet me përparësi të nevojshme në agjenci dhe fushat e programeve që ne i konsiderojmë me rrezikshmëri të lartë, për shkak të dobësive të tyre dhe ekspozimit ndaj mashtrimit financiar, fondeve të harxhuara kot, abuzimit dhe keqmenaxhimit, ose që kanë më shumë nevojë për transformim.

Zonat në Listën e Riskut të Lartë përfshijnë disa prej agjencive dhe programeve më të mëdha, si menaxhimin financiar të Departamentit të Mbrojtjes dhe operacionet e biznesit, Programet Medicare dhe Medicaid, Departamentin e Çështjeve të Kujdesit Shëndetësor ndaj Veteranëve, Shërbimin Postar të SHBA-ve, zbatimin e Shërbimit të të Ardhurave të Brendshme të ligjeve tatimore dhe Departamentin e Sigurisë së Atdheut.

Lista gjithashtu nënvizon fushat ku qeveria përballet me detyrime të mëdha dhe potencialisht të panjohura financiare në të ardhmen, të tilla si qindra miliarda dollarë në kërkesa të sigurimit nga përmytja, garanci të sistemit të pensioneve dhe pretendime për aftësi të kufizuara dhe shëndetësore.

Për më tepër, Lista e Riskut të Lartë përmban një numër fushash të përqendruara në shëndetin, sigurinë dhe mirëqenien e amerikanëve, duke përfshirë kontrollin e substancave toksike, sigurinë e ushqimit, mbikëqyrjen e produkteve mjekësore dhe mbrojtjen e infrastrukturës kritike të vendit në internet.

Në vitin 2021, GAO do të shënojë 100 vjet mbështetje të Kongresit, duke ndihmuar në përmirësimin e performancës dhe siguruar përgjegjshmërinë e qeverisë federale në dobi të popullit amerikan. Që nga themelimi ynë, ne kemi evoluar në një agjenci me stafit të përkushtuar dhe njohës të shumë temave, të përbërë nga ekspertë në kryerjen e auditimeve financiare dhe të performancës, vlerësimet e programeve, analizat e politikave dhe vlerësimet e teknologjisë që mbulojnë praktikisht çdo program, aktivitet dhe funksion federal.

GAO gjithashtu kryen auditime parashikuese, për të eksploruar implikimet e çështjeve në zhvillim që paraqesin rreziqe dhe mundësi për qeverinë federale. Përveç kësaj, GAO vazhdimisht hulumton dhe

identifikon mënyra të reja për t'i komunikuar rezultatet e punës sonë Kongresit dhe popullit Amerikan në një mënyrë të kuptueshme për ta.

Mbi të gjitha, ne do të ruajmë cilësinë e lartë të punës sonë, duke punuar në mënyrë efektive dhe eficiente, ndërsa në të njëjtën kohë ruajmë angazhimin tonë të fortë për një forcë pune të aftë dhe të shumëllojshme dhe një vend pune gjithëpërfshirës. Në Kontekstin Strategjik që vijon, ne përshkruajmë një numër të tendencave që do të formësojnë punën e GAO-s ndërsa mbështesim Kongresin në vitet e ardhshme. Disa nga këto janë çështje afatgjata, ndërsa të tjera janë shfaqur kohët e fundit me potencial për të prekur shpejt qeverinë dhe shoqërinë.

Për të siguruar që ky plan pasqyron me saktësi nevojat e Kongresit dhe të kombit në tërësi, ne ftuam për komente ndaj draftit të këtij plani Anëtarët e Kongresit dhe stafin e tyre; Bordin Këshillues të Përgjithshëm të Audituesve; subjektet këshilluese të GAO-s, të cilat përfshijnë përfaqësues nga inspektori i përgjithshëm federal, komunitetet e auditimit të qeverisjes vendore dhe lokale, si dhe akademitë dhe agjencitë simotra të GAO-s, Zyrën e Buxhetit të Kongresit dhe Shërbimin e Kërkimit Shkencor të Kongresit. Ne i kemi shqyrtuar dhe përfshirë këto komente në versionin përfundimtar të planit.

Nëse keni ndonjë pyetje, ju lutem më kontaktoni në (202) 512-5500 ose dodarog@GAO.gov ose Drejtorin Menaxhues për Planifikimin Strategjik dhe Ndërlidhjen e Jashtme James-Christian Blockwood në (202) 512-2639 ose blockwoodjc@GAO.gov.

Sinqerisht Juaji,

Gene L. Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara³³.

³³ Mesazhi i Dodaro-s në botimin "GAO 2018-2023 STRATEGIC PLAN: Goals and Objectives for Serving Congress and the Nation", 22 shkurt 2018. <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>

2.10. Leksion i Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve, Gene L. Dodaro në Konferencën e Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publike të Certifikuar, 13 gusht, 2018³⁴.

Në këtë seancë të Konferencës Vjetore të Kontabilitetit dhe të Përditësimit të Auditimit Qeveritar të Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (AICPA), Kryekontrollori i Përgjithshëm i Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare (GAO), z. Gene Dodaro foli për tendencat dhe sfidat në mbajtjen përgjegjëse të qeverisë. Ai përmend një gamë të gjerë të aktiviteteve të qeverisë, përfshirë programet në rritje të shpejtë të Medicare dhe Medicaid dhe përgatitjet për Regjistrimin e ardhshëm të popullsisë të vitit 2020.

Gene L. Dodaro:

“Unë jam shumë i kënaqur që jam këtu për të folur për punën e Zyrës së Llogaridhënies së Qeverisë së SHBA-ve. Si një organizatë e pavarur profesionale, jo partizane (jo politike), si një degë legislative e qeverisjes, detyra jonë është të mbështesim Kongresin në kryerjen e përgjegjësi të tij kushtetuese dhe të performancës dhe të sigurojmë përgjegjshmërinë e qeverisë në përfitim të popullit amerikan. Ne punojmë me të gjitha komitetet në Kongres. Ne marrim rreth 800 deri 900 kërkesa në vit nga Kongresi, qoftë përmes ligjit, komitetëve, ose

³⁴ Gene L. Dodaro, fjalim në Konferencën e Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publike të Çertifikuar, 13 gusht 2018, <https://www.c-span.org/video/?449695-4/american-institute-certified-public-accountants-conference-GAO-comptroller-general&start=64>

raportit të konferencës, ose kërkesë nga kryetaret e komiteteve dhe anëtarët e rangut. Ne i trajtojmë të gjitha njësoj për të forcuar statusin tonë jopartizan (jo-politik). Mbi 75% të rekomandimeve tona janë zbatuar. Vitin e kaluar, si rezultat i zbatimit të rekomandimeve tona, u kursyen mbi 74 miliardë dollarë. Kjo shifër nënkupton rreth 128 USD për çdo dollar të investuar në GAO.

Puna jonë mbulon gjerësinë dhe shtrirjen e plotë të përgjegjësiave të qeverisë. Për këtë arsye, planifikimi është shumë i rëndësishëm për punën tonë. Ne hartojmë një plan strategjik çdo katër vjet, për të përqendruar punën tonë për periudhën e ardhshme kohore, për t'u siguruar që jemi të përqendruar në përparësitë më të rëndësishme kombëtare dhe fushat ku mund të bëjmë përmirësime të mëdha në punën e Qeverisë.

Ne publikuam planin tonë të ri strategjik për vitin 2018 dhe me komente të shkurtra në deklaratat tona të përditësuara të auditimit të Qeverisë. Sapo kemi nxjerre nga shtypi një version të ri të Librit të Verdhë këto muajt e fundit.

Së pari, në planin strategjik, ne vendosëm disa objektiva të gjera për punën tonë. I pari është për mirëqenien e popullit amerikan. I dyti është të merremi me kërcënimet ndaj sigurisë kombëtare dhe sfidat e ndërvlerësishme. I treti është transformimi i veprimit të menaxhimit të qeverisë federale, në mënyrë që të kryejë me efektivitet dhe eficiencë, dhe të aplikojë praktikat moderne të menaxhimit, me kalimin e kohës. Këto objektiva janë në fokus. Në mbledhjet për planin strategjik, ne këshillohemi me të gjitha komitetet e Kongresit në Kongres, për atë që ata mendojnë se është e rëndësishme dhe ne kemi ekspertët tanë në GAO, ekspertë në të gjitha aspektet e funksionimit të Qeverisë Federale.

Kemi një forcë pune multidisiplineshe dhe kemi këshilltarë të jashtëm, nga sektori privat, ish zyrtarë të qeverisë, zyrtarë të kabinetit, akademike dhe të tjerë. Ne këshillohemi me ta. Ne bëjmë skanimin e nevojave. Ne këshillohemi me organizata të tjera të mbajtjes së qeverisë të përgjegjshme dhe kemi arritur në një plan. Pastaj një draft i tij vetohet (konsultohet) me Kongresin. Ky plan i vetuar është i publikuar në faqen tonë të internetit www.GAO.gov. Nëse dikush prej jush dëshiron ta shikojë atë, thjesht klikoni në adresën tonë të internetit.

Një pjesë e rëndësishme e këtij plani është përqendruar në cilat janë tendencat kryesore që do të ndikojnë në punën e hartuesve të politikave dhe në vendimet që ata do të duhet të marrin. Dhe për cilat aspekte të këtyre tendencave ne duam të sigurojmë që puna jonë të bëhet paraprakisht?

Ju e dini, shumica prej nesh janë të gjithë në profesionin e auditimit dhe ka një auditim klasik kur auditoni pas faktit, qoftë ai i pasqyrave financiare ose ai për një program apo veprimtari. Në GAO, ne i bëjmë të dyja. Në auditojmë pasqyrat financiare të Qeverisë Federale, por shumica e asaj që bëjmë ne janë auditime të performancës. Ato përbëjnë 95 përqind të punës sonë, ku ne kërkojmë të përmirësojmë ekonominë dhe eficiencën e Qeverisë Federale dhe pushtetit vendor për programe që do të përballen me Kongresin. Tani gjithnjë e më shumë na kërkohet të identifikojmë çështje emergjente ose çështje që duhen përballuar, kështu që ne duhet të bëjmë punën tonë përpara se të kemi një ecuri(gjendje) krize. Kjo përfshin të mendosh në avancë (përpara) dhe të përpiqesh të përqendrohesh tek gjërat që ndryshojnë.

Kështu që, unë dua të flas këtu për secilën nga ato tetë tendencat që pak këtë mëngjes. Pra, të flasim për atë që është dhe do të jetë puna jonë, në lidhje me këto tendenca që ecin përpara.

Së pari, është natyra evoluese e kërcënimeve të sigurisë, e cila vazhdon të jetë një çështje shumë dinamike. Ka kërcënime të vjetra që kanë qenë rrëth, siç ilustron kjo tabelë. Kjo hartë tregon “parajsat” (vendet) e sigurta terroristë në të gjithë botën. Terrorizmi vazhdon të jetë një sfidë e larmishme gjeografikisht.

Megjithatë, ka sfida të tjera në arenën globale. Gjithnjë e më shumë Shtetet e Bashkuara, Kina dhe Rusia kanë interesa konkurruese, Koreja e Veriut dhe Irani paraqesin sfida unike. Lindja e Mesme mbetet shqetësim. Sulmet kibernetike kanë ndodhur që të përpiqen të sfidojnë dhe eliminojnë si përparësitë konkurruese ushtarake ashtu edhe ekonomike të Shteteve të Bashkuara dhe aleatëve të saj, si dhe të minojnë proceset dhe institucionet demokratike. Gjithashtu, më shumë vëmendje i është kushtuar përqendrimit në sfidat e hapësirës. Kjo është një çështje shumë e rëndësishme.

Të gjitha këto sfida të kombinuara po shkaktojnë ndryshime të mëdha në agjencitë tona të inteligjencës, agjencitë e zbatimit të ligjit dhe Departamentin e Mbrojtjes. Kështu që, vitin e kaluar unë kërkoja nga ekipi ynë të përgatiste se cilat janë sfidat kryesore me të cilat përballet Departamenti i Mbrojtjes dhe cilat rekomandime që kemi paraqitur në ato fusha nuk janë zbatuar ende. Këto janë pesë sfida kryesore. Pas shumë viteve të konflikteve në Iran dhe Irak, duhet të ribalancojmë forcat tona dhe të rindërtojmë gatishmërinë. Kjo është një sfidë kryesore me të cilën përballet Departamenti i Mbrojtjes. Kërcënimet në internet (cyber threats) vazhdojnë të zhvillohen. Në programin e luftës kundër kërcënimeve në internet, ka shumë çështje që kanë nevojë për sqarim dhe duhet të kenë forcën e duhur të punës dhe të kontrollojnë koston e programit.

Shumica prej jush ndoshta e dini se Departamenti i Mbrojtjes është agjencia e vetme që nuk e ka kaluar kurrë testin e një auditimi të pavarur. Ata po ndërmarrin auditimin e parë financiar Dod-Wide këtë vit dhe unë jam shumë i kënaqur që po e ndërmarrin këtë hap. Ata kanë një plan të mirë atje dhe kjo është diçka që ne kemi punuar me ta për një kohë të gjatë. Dhe unë mendoj se ata janë gati të përparojnë. Plani më i mirë që kam pare, për të ecur përpara. Ata kanë një kapital të madh njerëzor, si një nga punëdhënësit më të mëdhenj në vend. Operacionet e tyre të biznesit kanë nevojë për modernizim, qoftë zhvillimi i sistemeve të armëve, menaxhimi i inventarit, menaxhimi i zinxhirit të furnizimit dhe menaxhimi i infrastrukturës.

Shumica e këtyre fushave janë në Listën e Rrezikut të Lartë të GAO-s, ku ne mbajmë sfidat kryesore të menaxhimit, me të cilat përballet Qeveria Federale. Unë jam takuar me shumë udhëheqës të lartë të Departamentit të Mbrojtjes dhe do të vazhdoj të punoj me ta. Në këtë raport, ne kemi theksuar 76 rekomandime të hapura të GAO-s që kanë potencialin për të kursyer shumë para dhe për të përmirësuar operacionet e tyre në mënyrë efektive. Ne kemi rënë dakord të vazhdojmë të takohemi dhe të kemi një dialog të vazhdueshëm në përpjekje për të përmirësuar mbrojtjen, dhe sidomos sfidat që lidhen me menaxhimin dhe operacionet e tyre të biznesit.

Tradicionalisht, ju e dini, shumë diskutime, që kanë qenë edhe në media, janë bërë në lidhje me kërcënimet bërthamore të vendeve të tjera, por gjithashtu ne duhet të marrim pjesë dhe shohim në programet tona bërthamore. Gjatë dekadës tjetër, ne si GAO do të investojmë mjaft para për të modernizuar dhe forcuar sistemin parandalues bërthamor të SHBA-ve. Kështu, do të ketë një investim të madh që do të bëhet gjatë kësaj periudhe kohe. Ne shikojmë po ashtu në shumë programe që SHBA-të dhe vendet e tjera kanë për veprimtari kundër terrorizmit. Roli ynë është të kuptojmë se ku po shkojnë paratë, a shkojnë ato tek njerëzit e duhur. Të gjitha këto duhen verifikuar, për t'u siguruar që nuk kemi shkelje të të drejtave të njeriut.

Ne gjithashtu do të shohim përpjekjet për modernizimin e kompleksit të armëve tona bërthamore me kalimin e kohës, si dhe kemi shumë punë në fushën e sigurisë kibernetike. Fushë tjetër ku shohim kërcënimet ndaj sigurisë, janë investimet e huaja në Shtetet e Bashkuara. Ekziston programi në Departamentin e Tregtisë dhe agjencitë e tjera duhet të sigurohen që ai investim (i huaj) nuk ka kompromentuar interesat e sigurisë kombëtare dhe se është në Listën tonë të Rrezikut të Lartë. Ne mendojmë se procesi ka nevojë për përsosje dhe gjithashtu duhet parë zinxhiri global i furnizimit, si nga pikëpamja kibernetike, por edhe nga siguri që Departamenti ynë i Mbrojtjes të ketë materialet kritike që i duhen për të kryer aktivitetet e tij, në një mjedis që mbron interesat e SHBA-vë dhe sigurinë kombëtare. Kjo po bëhet gjithnjë e më shumë një sfidë në një treg global, për shumë prej këtyre çështjeve.

Tendenca e dytë madhore, borxhi dhe perspektiva fiskale e qeverisë federale. Përfundimi është se Qeveria Federale është në një rrugë fiskale afatgjatë të paqëndrueshme. Ky grafik tregon borxhin e mbajtur nga publiku në përqindje ndaj Produktit të Brendshëm Bruto (GDP-së) së vendit, nga formimi i SHBA-ve në vitet 1700 deri në kohën e sotme.

Dhe çfarë do të shihni këtu, dhe kjo masë përdoret si matës në bazë ndërkombëtare, është shkalla e aftësisë së një vendi për të shlyer borxhin e tij. Pra, sa borxh kemi kundrejt Produktit tonë të Brendshëm Bruto. Majat që do të shihni këtu që nga vitet 1700, padyshim përkojnë me Luftën Civile Amerikane, me Luftën e Parë Botërore në vitet 1920. Maja më e madhe, apogjeu që shihni, është Luftën e Dytë Botërore.

Gjatë kësaj periudhe kohore (1939-1945) arritëm për një kohë të shkurtër të krijojmë një borxh sa 106% e Produktit tonë të Brendshëm Bruto. Ne arritëm shpejt ta paguajmë këtë borxh pas Luftës së Dytë Botërore dhe, në të vërtetë, periudha nga Lufta e Dytë Botërore deri në periudhën aktuale, mesatarja e borxhit të SHBA-ve si një përqindje ndaj PBB-së ishte rreth 45%.

E cila ishte shifër e mirë, e arsyeshme. Tani, në këtë vit fiskal(2018), kemi një borxh sa 78% e GDP-së. Ndërsa ne ulemi këtu, javën e kaluar, totali i borxhit të qeverisë federale ishte mbi 15.6 trilionë dollarë. Ky është totali i dytë më i lartë(në përqindje mbi GDP-në) që kemi pasur që nga Lufta e Dytë Botërore.

Tani, parashikimet nga modeli simulativ i GAO-s, projektimet nga instituti CBO, raporti fiskal, raporti financiar i qeverisë federale të lëshuar nga instituti OMB dhe Thesari, të gjithë thonë se nëse nuk ka ndryshime në politikën tonë fiskale, borxhi i mbajtur nga publiku si përqindje ndaj PBB-së do të tejkalojë atë 106% të Luftës së Dytë Botërore brenda 22 viteve të ardhshme. Në vitet 2009-2011, kur kemi patur krizën financiare globale, defiçiti ynë i gjithi ishte mbi 1 trilion dollarë.

Në vitin 2015 zbriti në 439 miliardë dollarë. Mirëpo ne dy vitet e mëtejshme u rrit përsëri. Vitin e kaluar (2017) ishte 666 miliardë dollarë dhe këtë vit mund të vijë afër një trilion dollarëve. Instituti CBO vlerëson se deri në vitin fiskal 2020, do të kemi një defiçit vjetor përsëri një trilion dollarë dhe mesatarisht 1.2 trilionë dollarë për periudhën tjetër 10-vjeçare.

Kështu, ju e dini, ne do të shtojmë borxh në këto nivele dhe kjo shtrën disa pyetje. Çfarë është, kush po na i huan këto para? Së pari, ju e dini, siç e shihni këtu në tabelë, që nga viti 2001, më shumë hua kanë ardhur nga investitorët ndërkombëtarë, si dhe kursimet e brendshme këtu. Rezerva Federale ka marrë hua shumë para në pikëpamje monetare, por qeveritë shtetërore dhe lokale janë duke marrë hua më pak nga Thesari ose duke blerë bono thesari më pak. Mjedisi i normës së interesit po ndryshon dhe ne kemi pasur fat që kemi qenë në gjendje të huazojmë shuma të mëdha parash, me përqindje relativisht të ulëta të interesit. Por kjo do të ndryshojë.

Nën një nga skenarët tanë të simulimit fiskal, interesi për borxhin për vitin 2017 ishte 263 miliardë dollarë. Parashikohet që deri në vitin 2028 të jetë potencialisht mbi 900 miliardë dollarë. Kështu, do të trokasë në derën e një trilion dollarëve në vit interes mbi borxhin tone. Si përqindje e shpenzimeve totale të qeverisë federale, do të shkojë nga 6. 6% e shpenzimeve totale federale, do të jetë afërsisht dyfish në mbi 13% të shpenzimeve të qeverisë federale. Pra, ky është një shqetësim.

Në mungesë të politikës fiskale, ky borxh do të vazhdojë të rritet dhe kompleksohet në terma. Kosto e interesit për të shërbyer këtë borxh gjithashtu do të rritet. Kjo është arsyeja pse ne besojmë se ky nuk është një proces i qëndrueshëm me kalimin e kohës. Instituti CBO, ju e dini, vlerëson se ne do të kemi një borxh sa 107% të PBB-së deri në vitin 2034. Dhe vlerësimet e tij janë në përputhje me simulimet e GAO-s.

Në mënyrë që t'i kushtojmë më shumë vëmendje kësaj çështjeje nga pikëpamja e politikë-bërjes, unë kam nxjerrë për të dytin vit me radhë, një raport të shëndetit fiskal të vendit.

Në këtë raport, ne kërkojmë që Kongresi dhe administrata të ndërmarrin masa afatshkurtra, për të siguruar që të kemi rritje të mirë, të fuqishme ekonomike dhe që prioritetet kombëtare të financohen siç duhet. Për atë që po themi ne në këtë raport, ju duhet një plan për t'u marrë me perspektivën afatgjatë fiskale në qeverinë federale. Dhe ne e pranojmë që ju duhet t'i merrni ato masa afatshkurtra. Mirëpo ne kemi nevojë për një plan për të menaxhuar këtë proces në të ardhmen. Dhe të gjitha këto vlerësime që ju kam dhënë deri tani, nuk parashikojnë kontigjencat e mundshme. Nëse do të kemi një recesion tjetër, nëse kemi një konflikt tjetër global, në të cilin duhet të përfshihemi.

Katastrofat natyrore. Ka shumë pak buxhetim për katastrofat natyrore. Gjithçka nga ky fond është përdorur, ka mbaruar, ju e dini. Një miliard dollarë duhet të jetë. Në thelb, ne marrim hua para për t'i ndihmuar njerëzit të rikuperohen nga fatkeqësitë e financimit të gabuar, me kalimin e kohës.

Kështu që, ju e dini, ne jemi duke humbur fleksibilitetin tonë për të qenë në gjendje të merremi me këto ngjarje të paparashikuara, sa më shumë që rëndohemi nga borxhet.

Unë gjithmonë kam bërë thirrje për një ndryshim në mënyrën e përcaktimit të tavanit të borxhit. Tavani i borxhit është trashëgimi e një kohe kur Kongresi aprovonte çdo emetim borxhi të Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Kjo u bë e padobishme, ngaqë qeveria u rrit, kështu që ligjvënësit vendosën këtë kufi dhe sa herë që Departamenti i Thesarit e arrin atë kufi, Kongresi duhet ta ngrejë tavanin në mënyrë statistikore. Mirëpo caktimi i kufirit të borxhit ndahet nga vendimet aktuale të financimit, të cilat merren nga qeveria federale.

Pra, gjithçka shkon në ngritjen e kufirit të borxhit, ngaqë Thesari duhet autorizuar të huazojë më shumë para për të paguar borxhet që qeveria federale tashmë ka aprovuar. Kështu që nuk bëhet asgjë në thelb për të kontrolluar borxhin.

Ajo që kemi zbuluar në studimet tona është se gjatë periudhës kur ka pyetje dhe paqartësi, nëse qeveria federale do të ngrejë në kohën e duhur tavanin e borxhit, në mënyrë që Thesari të respektojë detyrimet tona, njerëzit po shmangin blerjen e letrave me vlerë që mund të ndodhin gjatë kësaj periudhe. Për shkak të blerjeve më të pakta të letrave me vlerë (bono thesari, etj.), borxhi rrit përqindjen e interesit dhe kështu ne po paguajmë më shumë para, Kjo po shtrembëron likuiditetin në tregun sekondar. Një rregullim i tillë nuk po funksionon në mënyrë efektive, kështu që unë kam rekomanduar që Kongresi ta ndryshojë këtë qasje.

Për sa i përket punës që ne po bëjmë, ne do të vazhdojmë të përqendrohemi tek vendim-marrësit federalë, tek qëllimi i bërësve të politikave në lidhje me borxhin dhe defiçitin. Ne gjithashtu bëjmë simulim(parashikim) mbi perspektivën afatgjatë fiskale në sektorin shtetëror dhe lokal, pasi edhe këta sektorë po përballen me disa nga të njëjtat sfida si në qeverinë federale. Sfida që përfshijnë jo vetëm kostot e menaxhimit të borxhit, por edhe rritjen e kostove të kujdesit shëndetësor.

Do t'ju tregoj disa grafikë në një minutë, për të parë se të njëjtët faktorë, veçanërisht programi Medicaid po e çon situatën delikate fiskale edhe në sektorët shtetërorë dhe lokalë. Kështu që për periudhën e

parashikueshme, si qeveria federale, ashtu edhe sektori shtetëror dhe lokal do të veprojnë në një mjedis relativisht të kufizuar buxhetor.

Ekzistojnë disa ndërhyrje të tjera që mund të bëhen në këtë fushë: hendeku i taksave, për shembull. Në këtë kohe që flasim, hendeku midis taksave të faturuara dhe taksave të paguara është rreth 400 miliardë dollarë në vit, bazuar në vlerësimet e fundit nga IRS. Ne jemi në një pajtueshmëri (raport) taksa të faturuara/taksa të paguara me 83, 84%, i cili, sipas standardeve ndërkombëtare është mjaft i mire. Mirëpo kur je në vështirësi, të duhet të mbledhësh më shumë nga të ardhurat. Kështu që ne po punojmë shumë fort që IRS (Drejtoria e Përgjithshme e Taksave ne SHBA) të përpiket për të mbyllur në mënyrë efektive këtë hendek midis taksave të faturuara dhe taksave të mbledhura, në mënyrë që të mund të fitojmë të ardhurat që duhen mbledhur në sistemin tonë tatimor.

Gjëja tjetër që ne po bëjmë është të sigurohemi që qeveria federale ka informacionin më të mirë financiar të mundshëm, për të menaxhuar aktivitetet e saj. Unë e di se shumë prej jush mund të jenë të përfshirë në auditimet financiare të departamentit dhe agjencive agjente në qeverinë federale. Kemi ardhur nga vitet 1990, kemi filluar procesin e auditimeve vjetore për departamentet e qeverisë federale dhe agjencive në 6 deri në 24 agjencitë më të mëdha, ndërsa kemi dhënë opinion auditimi në 21 deri në 24 agjenci.

Ka pasur përmirësime të mëdha, por përveç Departamentit të Thesarit, Departamentit të Strehimit Urban dhe të Zhvillimit, disa agjenci kanë fluks të dhënash financiare më të dobët dhe unë, së bashku me eksperte të GAO-s jemi duke takuar drejtues të tyre dhe përgjegjës të financave, për të përmirësuar gjendjen dhe rakorduar të dhënat me të dhënat tona financiare. Kjo është veçanërisht e rëndësishme, pasi zhvillimi rural dhe bujqësia kanë programe kredie dhe portofole të mëdha, kështu që është e rëndësishme që ata të kenë të dhëna të mira dhe objektive.

Përveç të dhënave federale financiare, ne duam të sigurohemi që qeveria federale është duke identifikuar dhe mbyllur sa më shumë zona me rrezik të lartë. Ne kemi pasur një program, listën e rreziqeve të larta, që e kemi menaxhuar që nga viti 1990, për të përqendruar vëmendjen të fushat me rrezik më të lartë në qeveri.

Ne gjithashtu kemi kërkuar në dekadën e fundit që të identifikojmë mbivendosjet dhe dublimet në qeverinë federale, të bëjmë rekomandime për ndryshime dhe pagesa të duhura, duke gjetur pagesat që nuk duhej të ishin bërë ose që janë bërë në shuma të gabuara. Qeveria federale vitin e kaluar kishte mbi 141 miliardë dollarë në pagesa jo të duhura të kryera. Shumica e tyre janë pagesa të tepërta, kështu që ne kemi shumë para që janë dhënë aty ku nuk duhej dhe shumë para që duhet të hyjnë, pse deri tani kanë qëndruar jashtë sistemit të taksave.

Ligji i të dhënave dhe ligji i llogaridhënies dhe transparencës dixhitale janë akte, zbatimi i të cilave është menduar të përmirësojë saktësinë dhe transparencën e shpenzimeve të qeverisë federale. Të gjitha këto të dhëna duhet të jenë të aksesueshme (shkarkueshme nga portalet) për publikun. Unë do të flas për statusin e kësaj në një minutë dhe natyrisht, të gjitha këto përpjekje janë për t'u përqendruar në uljen e mashtimit financiar në qeverinë federale.

Së pari, në zonat me rrezik të lartë, unë bëra hapin e pazakontë për të nxjerrë një raport dhe në të vërtetë dhashë një dëshmi në Kongres në muajin e kaluar, duke e përditësuar zonën tonë me rrezik të lartë në fushën e sigurisë në internet. Nuk doja të prisja deri në shkurt të vitit të ardhshëm me përditësimin normal. Doja të sigurohesha se po tërhiqim vëmendjen për këtë zonë. Dhe e përcaktuam - në frymën e asaj që po flisja më parë, duke u përpjekur për të identifikuar çështjet, kur ato dalin si probleme parësore.

Ne e identifikuam sigurinë në internet si një zonë të rrezikut në mbarë qeverinë në vitin 1997. Kështu, askush nuk mund të na thotë që ne nuk kemi paralajmëruar njerëzit se kjo do të përbënte një problem.

Në vitin 2003, ne kemi identifikuar mbrojtjen e infrastrukturës, duke mbrojtur rrjetin e energjisë elektrike, sistemet telekomunikuese dhe sektorë të tjerë, pasi këto po bëheshin shumë më të varura nga teknologjia e informacionit. Në këto përditësime të sigurisë kibernetike, ne kemi identifikuar dhe rekomanduar një veprim kritik. Së pari, të zhvillohet dhe zbatohet një strategji më gjithëpërfshirëse federale në këtë fushë, për të përfshirë çështjet e dijeve dhe kapaciteteve të fuqisë punëtore në mbrojtjen kibernetike. Duke përfshirë çështje që merren me zinxhirin global të furnizimit, si dhe teknologjitë në zhvillim. Ju e dini, çështjet e sigurisë në internet nuk dihen të gjitha dhe sulmet kibernetike

bëhen gjithnjë e më të sofistikuara, ndërsa teknologjitë e reja zhvillohen. Ju flisni për inteligjencën artificiale, për informatikën kuantike ose gjëra të tilla të tjera. Ato do të sjellin rreze të reja të sigurisë. Kështu që ne duhet të qëndrojmë vigjilentë. Shqetësimi im është që qeveria federale nuk po lëviz me një ritëm në përpjesëtim me kërcënimin që po zhvillohet, që po ndodh në zonën e sigurisë në internet.

Ne gjithashtu i rekomanduam qeverisë federale të rregullojë shumë probleme të njohura.

Në vitin 2010, kemi dhënë 3000 rekomandime për përmirësime në këtë fushë. Për fat të mirë, 2000 rekomandime janë zbatuar dhe 1000 akoma jo. Ekziston një urgjencë se si të zvogëlohet rreziku në qeverinë federale dhe të realizohet mbrojtja e infrastrukturës së teknologjisë së informacionit. Standardet në këtë fushë janë krijuar dhe ato janë standarde vullnetare për sektorin privat. Qeveria federale duhet të ketë një kuptim më të mire, se sa prej këtyre standardeve janë zbatuar. Ne jemi takuar dhe kemi biseduar me shumë nga pronarët e mbrojtjes kritike të infrastrukturës, e cila është shumica e sektorit privat. Edhe ata po mundohen, duke e pasur numrin e duhur të njerëzve të kualifikuar, që të jenë në gjendje t'i adresojnë këto çështje. Për fat të mirë, ka ndarje më të mirë tani të disa prej kërcënimeve midis qeverisë federale dhe sektorit privat, por duhet të ketë më shumë ndarje dhe përcaktime të përgjegjëse.

Dhe së fundi, është mbrojtja e privatësisë së informacionit personalisht të identifikueshëm. Ne po auditojmë tani atë që ndodhi me shkeljen e privatësisë në e-maile. Ka pasur shumë shkelje si në sektorin privat, ashtu edhe në sektorin e qeverisë federale dhe ne po shohim në këto aktivitete. Ne kemi rekomanduar që qeveria federale të rishikojë ligjet e privatësisë, të miratuara në vitin 1974. Ka një ligj të qeverisjes elektronike të miratuar në vitin 2002, por këto akte janë të vjetra dhe nuk i mbulojnë të gjitha llojet e informacioneve që duhet të kontrollohen. Ne gjithashtu kemi rekomanduar që qeveria dhe Kongresi të konsiderojnë krijimin e një kornize ligjore të privatësisë së konsumatorit për sektorin privat. Deri tani, strategjia kombëtare është përqendruar në sektorë të veçantë, pavarësisht nëse është një agjenci e raportimit të kredisë apo janë çështje të kujdesit shëndetësor. Të

gjithë ju nënshkruani aktin e marrjes përsipër të riskut të një trajtimi kur jeni në zyrën e mjekut, por nuk ka asnjë strategji gjithëpërfshirëse që e mbulon këtë, veçanërisht për rishitjen e informacionit. Dhe kështu ne kemi rekomanduar që ato të ndryshojnë.

Tani, në total, ka 34 zona të tjera me rrezik të lartë në listë, duke përfshirë përgatitjet për regjistrimin e popullsisë (censusin) e vitit 2020. Ne jemi të shqetësuar për koston dhe cilësinë e regjistrimit. Qeveria po përgatit një përgjigje në internet për herë të parë, që do të përdoret në shkallë vendi dhe unë kam ngritur shqetësime në lidhje me mbrojtjen në internet të sigurisë dhe privatësisë së të dhënave. Ne do ta përditësojmë listën e risqeve në shkurt 2019. në drejtim të zvogëlimit të fragmentimit të mbivendosjeve për qeverinë federale.

Në shtatë vitet e para kemi bërë 724 rekomandime për ta bërë këtë, 52% e tyre janë zbatuar. Deri tani, qeveria federale ka kursyer dhe ka përfitime financiare prej 178 miliardë dollarë nga zbatimi i rekomandimeve tona. Ka dhjetëra miliarda në kursime shtesë që mund të grumbullohen duke zbatuar rekomandimet e tjera që ne kemi bërë. Ne vazhdojmë ta përditësojmë listën tonë dhe të ofrojmë informacion çdo vit. Unë isha i kënaqur kur pashë që administrata, në zhvillimin e axhendës së administrimit të punës së Presidentit dhe planit të riorganizimit, e pa me shumë kujdes dhe miratoi disa nga rekomandimet që ne kemi bërë në raportin e dublikimeve, fragmentimeve dhe mbivendosjeve. Si dhe rekomandime nga lista e zonave me rrezik të lartë që ne kemi.

Në fakt, axhenda e menaxhimit të Presidentit përqendrohet në tre fusha kryesore. E para është modernizimi, përmirësimet në blerjet dhe operacionet në këtë fushë, që ne e kemi patur me rrezik të lartë për të gjithë qeverinë që nga viti 2015. E dyta janë të dhënat, duke përmirësuar cilësinë e të dhënave. Kam folur për këtë tashmë dhe përpjekjet tona kanë qenë gjithnjë të përmirësohet kjo fushë. Dhe e treta është çështja e fuqisë punëtore, forca e punës e qeverisë federale. Kjo ka qenë në listën tonë që nga viti 2001. Ne e kemi ngritur si problem dhe unë mbetem i shqetësuar për mangësitë e aftësive në fuqinë punëtore të qeverisë federale dhe përpjekjet federale jo të plota për të fituar forcën e punës së nevojshme për t'u marrë me të gjitha çështjet

në zhvillim që qeveria duhet të merret me përparësi. Përmenda pagesat jo të duhura.

Ka 90 programe qeveritare të ndryshme, me pagesa të papërshtatshme. Kjo nuk është çështje e izoluar, por shumica e parave, 75% e fondeve qeveritare janë në programin Medicare, në Programin Medicaid dhe në kreditë të fituara nga tatimi mbi të ardhurat (mos-shlyerja e detyrimeve fiskale). Unë kam qenë shumë i shqetësuar. Kam dëshmuar së fundmi në Kongres për programin Medicaid. Programet Medicaid dhe Medicare janë programet federale me rritjen më të shpejtë. Aktualisht instituti CMS thotë se Medicaid po rritet me 5 deri në 7% në vit. Kjo rritje do të vijojë gjatë disa viteve të ardhshme. Vitin e kaluar, 596 miliardë dollarë kombinuan paratë federale dhe shtetërore (të shteteve të veçanta të Federatës) për Medicaid dhe Medicare. Vlerësohet se deri në vitin 2025, mbi 900 miliardë dollarë do të jepen në vit nga Buxheti për këto dy programe.

Kështu që unë dua të sigurohem që ne po përpiqemi të kufizojmë ose ndalojmë pagesat e papërshtatshme në këto programe të kujdesit shëndetësor, jo vetëm për shkak të gjendjes fiskale të qeverisë, por edhe për shkak të rritjes së shpejtë të këtyre programeve. Është e rëndësishme të arrish ta menaxhosh mirë këtë çështje.

Në lidhje me Ligjin të Dhënave, kam folur për rëndësinë dhe qëllimin e tij. Ne kemi parë regjistrimet e tremujorit të parë në nëntor të vitit 2017 dhe sinjerisht, u zhgënjeva nga rezultatet dhe nga standardet e të dhënave financiare të zhvilluara në kohë. Në Departamentin e Thesarit (ministria e Financave e SHBA-ve) ka shumë përpjekje për cilësinë e të dhënave. Mekanika e prezantimit të informacionit është aty për herë të parë, kështu që ata meritojnë shumë kredi për këtë, por kishte mbi 80 miliardë dollarë fonde që ne i gjetëm të humbura. Nuk raportoj fare për to. Të dhënat e Buxhetit ishin pak më të sakta se sa të dhënat operative, por të dhënat buxhetore treguan se vetëm rreth 50% - 75% të tyre ishin plotësisht në përputhje me regjistrimet unike bazuar në një kampion të projektueshëm. Në të dhënat paraprake, ka pasur 0 deri në 1% që ishin plotësisht në përputhje me të dhënat operative. Kështu që ka shumë hapësirë për përmirësim në këtë fushë. Prandaj dhe nëse ju jeni duke punuar me Ligjin e të Dhënave, për zbatimin e tij, unë ju inkurajoj ju jo vetëm t'i ndihmoni ata të prodhojnë këtë informacion në

mënyrë që njerëzit ta përdorin atë, por këto të dhëna, ky informacion duhet të jetë i saktë, i plotë dhe i besueshëm, në mënyrë që ai të përmbushë qëllimin e tij të plotë.

Në lidhje me uljen, pakësimin e mashtimit financiar, GAO ka realizuar një punë të gjerë përgatitore për Ligjin e Analizës së të Dhënave Financiare. Ajo është e gjitha këtu. Janë praktikat më të mira në trajtimin e çështjeve të mashtimit financiar, veprimi më i mirë publik, duke u përqendruar në luftën ndaj mashtimit, vlerësimet e rrezikut të mashtimit. Ato kanë një program të strukturuar, për t'u përqendruar në luftën ndaj mashtimit financiar nga një pikëpamje proaktive, jo vetëm duke iu përgjigjur pretendimeve ose ankesave më vonë. Dhe kështu Kongresi e mori këtë punë përgatitore kornizë dhe e vuri atë në një Ligj. Duke cituar: GAO, ju lëshoni udhëzime për këtë. Agjenci qeveritare, ju përdorni kornizën GAO për të vlerësuar aktivitetin tuaj ndaj mashtimit financiar, si dhe raportoni në një raport llogaridhënie, së bashku me deklaratën tuaj financiare, informacionin në lidhje me përpjekjet tuaja për të zbatuar këtë kornizë, punën tuaj në luftën ndaj mashtimit financiar në sferën tuaj të përgjegjësisë.

Dhe kështu ne jemi në proces tani për të parë agjencitë të sjellin raporte në këtë fushë. Ne jemi gjithashtu duke përdorur kornizën e luftës ndaj mashtimit financiar si kriter për auditimet tona, për të audituar përpjekjet e agjencive të tjera për t'u marrë me mashtimet financiare. Kemi filluar në fushën e kujdesit shëndetësor. Ne kemi nxjerrë raporte për Qendrën për Studime Medicare dhe Medicaid, një strukturë pilote në këtë fushë. Kemi dhënë rekomandime për ta, rekomandime të cilat ata kanë rënë dakord t'i zbatojnë.

Tendenca e tretë, ekonomia dhe tregtia. Ju e dini, ka shumë diskutime rreth rregullimeve dhe marrëdhënieve tregtare midis SHBA-ve dhe vendeve të tjera. Këto rregullime janë në shqyrtim e sipër, por pavarësisht çfarëdo rezultati që do të vijë nga këto rregullime, ne ende mbetemi një botë shumë e ndërlidhur, përse i përket veprimtarive tregtare. Kështu, na është kërkuar të shikojmë herë pas here nëse agjencitë e tjera ose vendet e tjera janë në përputhje me marrëveshjet tregtare. Por edhe në ekonomi, shumë vende ende po merren me pengesat e krizës financiare globale. Janë bërë shumë përpjekje për të

përmirësuar qëndrueshmërinë e institucioneve financiare dhe tregjeve financiare në të gjithë botën.

Këto janë aktivitete që ne përqendrohemi mjaft në GAO. Për shembull, në industrinë e shërbimeve financiare, ne kemi shikuar zbatimin e Ligjit Dodd-Frank. Ne do të shikojmë në ndryshimet dhe përshtatjet e fundit të Ligjit që sapo u miratuan nga Kongresi. Unë besoj se ne jo vetëm që duhet të kemi një pamje në GAO për mënyrën sesi po veprojnë Shtetet e Bashkuara në këtë fushë, por duhet të kemi një pamje globale, sepse kemi një sistem tregu financiar shumë global dhe problemet mund të ndodhin kudo globalisht dhe të ndikojnë tek ne.

Unë kam punuar me drejtuesit e organizatave të auditimit kombëtar të 20 vendeve të tjera dhe kemi krijuar një grup pune, të cilin e kryesoj dhe që po përqendrohet në shikimin e zbatimit të reformave të vendosura nga G-20 pas krizës globale financiare, për të kapitalizuar më mirë institucionet financiare. Ne jemi duke punuar shumë me Fondin Monetar Ndërkombëtar dhe Komitetin e Bazelit (njësia e stabilitetit të kapitalit, e krijuar nga G-20) për të monitoruar zbatimin e këtyre reformave, në mënyrë që të kemi një pasqyrë globale të asaj që po ndodh, dhe jo vetëm ta shohim si një çështje të brendshme.

Në fusha të tjera, ju e dini, në ushqim dhe furnizim, produktet mjekësore janë gjithashtu në listën tonë të rrezikut të lartë, për sa i përket përgjegjësisë së qeverisë federale që të garantojë sigurinë ushqimore. Për shembull, në produktet mjekësore, 80% e përbërësve për ilaçet me recetë vijnë nga vendet e tjera, si dhe 40% e barnave që tregtohen tek ne. Mirëpo sistemi ynë rregullator u krijua për të mbikëqyrur prodhimin vendas, jo një treg global. Ne marrim ilaçe që vijnë këtu nga 150 vende të ndryshme. Kështu që ne, duke punuar me Kongresin, kemi nxitur administratën të lëvizë më shumë për t'u përqendruar në prodhuesit e huaj të barnave, duke kërkuar të punojmë me vendet e tjera për t'u siguruar që autoritetet e tyre të administrimit të ushqimit dhe ilaçeve po funksionojnë në mënyrë efektive, pasi ne nuk mund të inspektojmë çdo prodhues në botë, produktet e të cilit shiten tek ne. Kjo është shumë e rëndësishme. Kështu që është vetëm fluksi i parasë që duhet kontrolluar, por dhe mallrat e gatshme. Këto të fundit kanë implikime të rëndësishme për shëndetin dhe sigurinë për qeverinë federale.

Tendenca e katërt, arsimi dhe punësimi. Këto vazhdojnë të jenë çështje të rëndësishme, shumë të rëndësishme.

Kjo tabelë tregon, ju e dini, se gjatë disa dekadave, dhe kohët e fundit në veçanti, shumica e vendeve të punës kanë shkuar tek njerëzit e diplomuar në kolegje, ku humbjet e vendeve të punës kanë ndodhur kryesisht tek njerëzit që kanë diploma kolegji, që janë me shkollë të mesme ose edhe pa të. Çfarë do të thotë kjo? Kjo do të thotë që ne duhet të sigurohemi që kolegjet janë më të arritshme dhe të përbalueshme për më shumë njerëz, në mënyrë që ata të jenë më konkurrues në tregun e punës. Por gjithashtu duhet të sigurohemi që njerëzit që nuk e zgjedhin atë rrugë mund të marrin trajnime në tregje që do t'i bëjnë ata konkurrues për punësimin përpara. Dhe kjo është shumë e rëndësishme, sepse pjesë e kësaj është një faktor që krijon pabarazi midis të ardhurave në SHBA. Dhe kështu ka një çështje të madhe politikash. Politika të tjera nga parashikimet. Ka gjithsej rritje vjetore të vlerësuar në forcën civile të punës në më pak se 1%. Mirë?

Dhe kështu, pjesa më e madhe e rritjes së popullsisë në SHBA nuk po vjen më nga rritja natyrore (lindjet). Po vjen nga emigracioni. Dhe kështu, kjo ngatërrohet, duke u siguruar që kemi forcën e duhur të punës për të mbetur konkurrues në të ardhmen. Kështu që, tani, kjo do të jetë një çështje e madhe politike, siç do ta shihni.

Gjithashtu, si po ndikojnë teknologjitë në të? Ekziston shqetësimi për humbjet e vendeve të punës për shkak të rregullimeve tregtare, por gjithashtu shumë studime i lidhin humbjet e vendeve të punës me përdorimin e shtuar të automatizmit, i cili ka të ngjarë të rritet në të ardhmen. Si të veprojmë me të paturit e një politike të integruar të arsimit dhe nevojave të forcës së punës në SHBA, për t'u siguruar që ne po edukojmë dhe aftësojmë njerëz për llojet e vendeve të punës, që do të jenë në dispozicion në të ardhmen? Kjo do të kërkojë shumë mendime, integrim shumë më tepër të politikës federale për këto çështje. Dhe kjo është diçka që ne jemi përqendruar shumë në punën që ne po bëjmë në GAO. Si në aspektin e arsimit, ashtu dhe të mundësisë së qasjes dhe përbalueshmërisë së ndihmës studentore për arsimin e lartë në veçanti. Ka pasur shumë shqetësime për shumën e borxhit që studentët po grumbullojnë në shkollë. Kështu që ne po shohim ato

programe dhe mënyrën se si po menaxhohen ato, si dhe cilat mund të ecin përpara nga disa prej opsioneve të politikave.

Tendenca e pestë. Ky është një trend i thellë dhe ka të bëjë me ndryshimin në demografinë e vendit tonë. Kjo po udhëheq perspektivën afatgjatë fiskale të vendit tonë. Mes tani dhe vitit 2029, çdo ditë në SHBA mesatarisht 10,000 njerëz në ditë mbushin 65 vjeç gjatë kësaj periudhe kohe. Gëzuar Ditëlindjen! Por ky është një trend që po ndodh dhe ajo po bën që 10,000 njerëz në ditë janë duke goditur sigurimet shoqërore, ata janë duke goditur Medicare dhe ata po regjistrohen.

Edhe pse ata ende mund të punojnë në forcën e punës, për ata që janë në Medicare, ata mund të kenë sigurim shëndetësor, ju e dini, por shumica e tyre godet sistemin. Çfarë tregon kjo? Ju shihni rritjen e fortë në numrin e njerëzve 65 vjeç ose më të vjetër. Ju e dini, midis kornizës kohore 2030-2040 do të kemi një ndër pesë njerëz në SHBA që do të jenë 65 vjeç ose më të vjetër. Tani, çfarë do të thotë kjo? I gjithë sistemi ynë i sigurimeve shoqërore u ndërtua mbi faktin se taksat e pagave të punëtorëve aktualë do të ishin të mjaftueshme për të paguar përfitimet e njerëzve që dalin në pension në SHBA. Dhe kur filluam këtë proces, ne patëm shumë punëtorë përkundër pensionistëve. Por tani janë 3. 1 persona që punojnë për çdo person në pension dhe me këtë prirje, do të kemi dy persona që punojnë për secilin pensionist në SHBA. Kjo nuk është e mjaftueshme për të mbështetur modelin fiskal që kemi për sigurimet shoqërore.

Unë do të flas pak më shumë për këtë në një minutë. Tani, vlerësimi i fundit për sigurimet shoqërore tregon se deri në vitin 2034(dhe ky vit nuk është aq larg) do të ketë vetëm 77 cent të krijuara përmes taksave të pagave, për të paguar një dollar përfitimesh. Nuk do të ketë para të mjaftueshme të krijuara përmes këtij procesi. Fondi i besimit i sistemit Medicare deri në vitin 2026 do të ketë vetëm 91 cent për çdo dollar që duhet të pagujë. Kështu që të dy këta programe do të jenë nën një stres të fortë për shkak të demografisë. Përveç demografisë, keni edhe shpenzime të kujdesit shëndetësor. Vija e kuqe në krye është rritja, në programet e qeverisë federale të kujdesit shëndetësor, në krahasim me rritjen e produktit të brendshëm bruto të vendit(PBB).

Kështu, kostot e kujdesit shëndetësor po rriten më shpejt se ekonomia jonë. Dhe parashikohet që të vazhdojnë ta bëjnë këtë. Sistemet tona të pensioneve janë gjithashtu nën stres. Kjo tregon që programi i pensioneve të shumë-punëdhënësve është 65 miliardë dollarë dhe defiçiti vlerësohet të jetë potencialisht i papërballueshëm në vitin 2025. Për shkak të kësaj, Kongresi mund të ngrejë, mbi bazën e një raporti special, një komision special për t'u përqendruar në sistemin e pensionit në SHBA. Kjo duhej të ishte bërë më shumë se 40 vjet më parë, për të parë si sektorin privat ashtu edhe sistemet e pensioneve të sektorit publik. Ne bëjmë shumë punë dhe do të vazhdojmë të punojmë në këtë fushë, në sistemet e kujdesit shëndetësor nga sigurimet shoqërore.

Tendenca e gjashtë: shkenca dhe teknologjia. Plani ynë identifikon pesë teknologji që do të kenë efekte shumë transformuese në shoqërinë tonë. Ne jemi duke krijuar një zyrë të re në GAO, ku do të vlerësohen progresi i inteligjencës artificiale, biometrikës, prodhimeve nano (shumë të vogla), printimit 3-D dhe cilat janë implikimet mbi politikën federale.

Ne do të zgjerojmë kapacitetet që kemi për çështjet e shkencës dhe teknologjisë dhe do të punojmë në GAO. Do të përkushtojmë më shumë kohë për këtë, duke e përfshirë në punën tonë normale. Kjo është inkurajuese dhe dua të përfundojmë shpejt, kështu që të kemi kohë për disa pyetje.

Tendenca e shtatë: çështjet e qeverisjes. Sasia e parave që do të shkojnë për shtetet dhe qeveritë lokale ka qenë afërsisht e njëjtë me një përqindje të shpenzimeve federale, por më shumë do të shkojnë në Medicaid, më pak në fusha të tjera, në transport dhe në sektorë të tjerë. Ju e dini, financimi i infrastrukturës sonë të transportit gjithashtu ka qenë në një rrezik të lartë për një kohë. Fondi i besimit të shkollave të mesme nuk ka gjeneruar të ardhura të mjaftueshme për të bërë përmirësime. Kështu, ne vazhdojmë të bëjmë më shumë punë në këtë fushë.

Tendenca e tetë dhe e fundit është në mjedis. Vlerësohet të jetë gati gjysmë trilion dollarë kosto për të pastruar konfliktet tona të armëve bërthamore nga vitet 1940 dhe 50-të. Dhe gjithashtu ju e dini, ka shumë tendenca dhe ndryshime në mjedis. Këtë e tregon një studim që kemi

bërë mes autoriteteve të ujit në të 50 shtetet e Federatës. 40 nga 50 shtetet presin një mungesë rajonale ose mbarëkombëtare të ujit gjatë periudhës tjetër 10-vjeçare. Tani, ne, natyrisht, kemi kushte të thatësirës në disa pjesë të vendit dhe disa ngjarje ekstreme të motit që kanë ndodhur.

Ne jemi përqendruar në Porto Riko, Ishujt e Virgjër, Florida dhe në Teksas me fatkeqësitë natyrore nga uraganët Harvey dhe Maria dhe zjarret nga perëndimi. Do të vazhdojmë ta bëjmë këtë.

Pikat e fundit dhe do të jem gati për disa pyetje. Libri i Verdhë. Kemi nxjerrë një version të ri të Librit të Verdhë. Kemi bërë shumë përmirësime për të dalluar më mirë ndërmjet kërkesave dhe udhëzimeve. Ne kemi forcuar disa nga udhëzimet për agjencitë e pavarura, veçanërisht për disa auditues që mund të përfshihen në një farë mënyre në përgatitjen e pasqyrave financiare dhe subjekteve që ata po auditojnë. Ne kemi përfshirë më shumë përqendrim në kontrollët e brendshme për auditimet e performancës që bëhen në të gjithë qeverinë federale. Pasqyrat financiare të përgatitura sipas këtij versioni do të hyjnë në fuqi pas 30 Qershorit, 2020 dhe auditimet e performancës që fillojnë pas Qershorit 2019.

Faleminderit për kohën dhe vëmendjen tuaj këtë mëngjes.

Moderatorja: Ok Gene. Bëhet fjalë për raportin fiskal të shëndetit të ekonomisë së vendit tonë. Nëse e mendoni ose keni pasur ndonjë tregues ose shenjë se sa seriozisht po e lexon dhe po e konsideron Kongresi këtë raport?

Gene L. Dodaro: Po, ka një rezolutë të paraqitur në Dhomën e Përfaqësuesve, që do të kërkonte nga Kontrollori i Përgjithshëm që t'i drejtohej Kongresit çdo vit në një seance të përbashkët të Dhomës dhe Senatit, në lidhje me shëndetin fiskal të qeverisë federale. Nuk ka kaluar ende si rezolutë, por ka shumë mbështetës. Kështu që, unë mendoj se krahasuar me vite më parë, do të thoja që më shumë anëtarë të Kongresit janë të vetëdijshëm për gjendjen fiskale, por ata duhet të vazhdojnë të qëndrojnë të angazhuar dhe të merren me të. Në Kongres duhet të ketë një përpjekje dypartiake. Gjithashtu, me Kongresin tjetër, do të vijë shumë anëtarë të rinj. Të paktën 60 anëtarë të Kongresit kanë njoftuar se nuk do të kandidojnë më, pra do të jetë një qarkullim

i madh. Kështu, unë planifikoj një përpjekje madhore për t'u marrë me anëtarët e rinj të Kongresit gjithashtu.

Moderatroja: *Një pyetje tjetër: Komentet tuaja sugjerojnë një nevojë për një qeveri të shkathët federale për t'iu përgjigjur rreziqeve. Si po ndryshon qeveria federale për t'iu përgjigjur nevojës së lartë për t'u bërë më e shkathët, duke ruajtur përgjegjshmërinë?*

Pyetja është e dini, konstatim shumë i thellë për atë që po them. Qeveria federale duhet të jetë më e shkathët në këto zona. Unë mendoj se disa nga fushat e axhendës së menaxhimit të Presidentit tani janë shumë të rëndësishme për t'u përqendruar. Dua të them, një nga mënyrat është përmes teknologjisë dhe riformatimit të forcës së punës. Shumë nga agjencitë do të kenë një shkallë të lartë pensionesh gjatë viteve të ardhshme dhe ndërsa jeni duke përdorur shumë njohuri institucionale, ju gjithashtu keni një mundësi për të riformtuar forcën tuaj të punës, duke ecur përpara. Qeveria federale, ju e dini, i ka njohur zonat e rrezikut të lartë, por ka ndërvepruar me vonesë. Gjashtë nga këto zona kanë qenë që nga viti 1990 dhe rreziqet janë akoma aty dhe ato kanë evoluuar. Në disa raste janë bërë më serioze.

Moderatorja: *Normalisht nuk do të bëja pyetjen e dikujt që përmban përqindje në të, por mendoj se ju ndoshta e dini atë. Taksat me probleme a përbëjnë ende rreth 18% të faturës totale të taksave? Nëse po, si mund të ndikoni të zbrësë kjo shifër?*

Gene L. Dodaro: Është diku midis 17 - 18 %. Unë mendoj, ju e dini, e përmenda, në lidhje me trajtimin e perspektivës fiskale të qeverisë federale, pasi të arrijë në 100% të PBB-së. Në mungesë të ndryshimeve të politikës fiskale, shkon deri në 200% të PBB-së dhe më shumë. Pra, trajektorja është serioze dhe ajo që do të kërkojë është një rishqyrtim, për mendimin tim, jo vetëm të programeve dhe të gjitha shpenzimeve federale, por dhe të të ardhurave për qeverinë federale. Këtu përfundojmë në një situatë politike dhe duhet vullnet politik dhe vendosmëri se si ta mbyllim këtë boshllëk fiskal përmes një kombinimi të të ardhurave, shkurtimeve të shpenzimeve dhe formave të programeve të përshtatshme. Është me të vërtetë çështje politike për Kongresin që të merret me të. Ne do të jemi atje dhe do t'u japim atyre këshilla për mundësi të ndryshme për t'u marrë me këto çështje, por në

të vërtetë nuk janë fushat ku ne bëjmë rekomandime në mënyrë specifike. Ne nuk merremi me politika”³⁵.

2.11. Shkrim për GAO-n dhe Dodaro-n në portalin “Rrjeti i Lajmeve Federale (*International News Network*)³⁶”, datë 12 prill 2019, me titull:

GAO dëshiron të ndërtojë kapacitete për t'u përqendruar në shkencë dhe teknologji, si dhe në sigurinë në internet.

“Zyra e Llogaridhënies së Qeverisë (GAO) është në rrugën e duhur për të arritur kapacitetin e saj optimal të fuqisë punëtore prej 3,250 punonjës me kohë të plotë këtë vit, por ka ende probleme të përballojë sasinë e kërkesave të ligjvënësve për teknologjitë e reja dhe sigurinë në internet. Kontrollori i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe kreu i GAO-s Gene Dodaro tha për Nënkomisionin e Degës Legjislative të Senatit se këto janë dy nga katër prioritetet kryesore të GAO-s për vitin 2020. Institucioni duhet të rrisë kapacitetin për të përmbushur kërkesat në rritje.

Për vitin 2020, GAO kërkoi një rritje fondesh prej 57.8 milion dollarë më shumë sesa mori në vitin fiskal 2019, për një total prej 647.6 milion dollarë, me qëllim ndërtimin e këtyre kapaciteteve. Dodaro u kujtoi ligjvënësve se në vitin 2018, veprimet në rekomandimet e GAO-së i kursyen qeverisë 75.1 miliardë dollarë, një kthim në investim prej më shumë se 124 dollarë për çdo 1 dollar që GAO ka marrë në fonde.

Vijimi i fokusimit tek shkenca dhe teknologjia si përparësi

“Një pjesë e këtij buxheti të rritur”, theksoi Kontrollori i Përgjithshëm Dodaro, “do të shkojë për ekipin e Departamentit të ri të Shkencës, Teknologjisë, Vlerësimit dhe Analizës së agjencisë, i ngritur mbi aftësitë dhe kapacitetet që GAO tashmë i ka. Kjo është pjesë e përparësisë së parë të institucionit: Rritja e shpejtësisë dhe aftësisë së GAO-s për të vlerësuar çështjet e shkencës dhe teknologjisë për Kongresin”. Dodaro

³⁵ Gene L. Dodaro, fjalim në Konferencën e Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar, 13 gusht 2018, <https://www.c-span.org/video/?449695-4/american-institute-certified-public-accountants-conference-GAO-comptroller-general&start=64>

³⁶ Shkrim nga gazetari Thornton David, portali “Rrjeti i Lajmeve Federale (*International News Network*)”, dt. 12 prill 2019, <https://federalnewsnetwork.com/hearings-oversight/2019/04/gao-wants-to-build-capacity-to-focus-on-science-and-technology-cybersecurity/>

cilësoi se ndryshimet teknologjike po ndodhin më shpejt tani dhe agjencia duhet të jetë në gjendje të mbajë ritmin e progresit të teknologjisë.

"Shpikjet dhe qasjet e reja në vijimësi të shkencës dhe teknologjisë po transformojnë mënyrën me të cilën ne jemi duke mësuar, komunikuar dhe arsimuar," u shpreh Dodaro. "Po ndryshon vetë mënyra e angazhimit të jetës dhe punës në të ardhmen, si ne rastin kur flitet për inteligjencën artificiale, llogaritjet kuantike dhe kriptomonedhat. Blockchain po ndryshon natyrën dhe mënyrën se si kryhen transaksionet financiare dhe jepen këshillat financiare".

Por fjalët e kudondodhura dhe të ndritshme të teknologjisë së momentit nuk janë gjërat e vetme që bien nën ombrellën e shkencës dhe teknologjisë së GAO-s. Dodaro cilësoi se GAO gjithashtu po shikon të fitojë kapacitete në fushën e bakterieve rezistente ndaj antibiotikëve, sistemet e armëve si Aeroplani Luftarak dron F-35 (Joint Strike Fighter), kujdesin shëndetësor, teknologjinë 5G dhe nanoteknologjitë.

"Me zgjerimin e ekipit tonë në këtë fushë, ne mund ta ndihmojmë Kongresin të shmangë harxhimin e miliona dollarëve që nuk do të prodhojnë dot teknologji që të gjithë menduan se do të prodhonin," tha Dodaro.

Siguria në internet ka nevojë për më shumë burime

Prioriteti i dytë që Dodaro parashtroi është siguria në internet, për të cilën ai tha se përfshin pothuajse çdo aspekt të qeverisjes. GAO ka bërë investime gjatë kohëve të fundit në shtimin e fuqinë e saj të punës në eksperte të internetit, por qasja e plotë ndaj temës do të kërkojë më shumë burime njerëzore dhe dije, veçanërisht në përparimet me të fundit të teknologjisë.

"Këtë vit ... ne kemi zgjeruar ekipin tonë të ekspertëve të internetit nga 140 në 175 punonjës. Jam i kënaqur që jemi në gjendje të punësojmë njerëz me këto aftësi. Ne jemi duke marrë shumë punë në këtë fushë", deklaroi Dodaro. *"Ne kemi nevojë për një strategji të re kombëtare dhe globale të sigurisë në internet, që merret me çështje të zinxhirit të sigurimit të të dhënave. Ne kemi përshkruar katër fusha dhe 10 sektorë në internet që duhet të ndërmerim masa në shkallë vendi - Unë jam shumë i shqetësuar që vendi ynë nuk po vepron me të njëjtin sens*

urgjence, në përpjesëtim me kërcënimin në fushën e sigurisë në internet. Këto çështje, me përparimet në teknologji, do të komplikohen gjithnjë e më shumë, dhe jo më pak".

Ai paraqiti disa shembuj të llojeve të projekteve të sigurisë në internet që ekipi i tij po punon. GAO është duke vlerësuar një sistem të ri të kontrollit të trafikut ajror, i cili bazohet në satelitët, jo në radarët. Po punon gjithashtu në sisteme të reja armësh dhe çështje më të gjera të dominimit në hapësirë. Por të gjitha këto kërkojnë lidhje me internetin, për të cilin Dodaro tha se sjell shumë përfitime, por gjithashtu e ekspozon vendin ndaj dobësive të reja.

"Ne jemi të mbytur me kërkesa për të parë implikimet në sigurinë në internet të programeve dhe aktiviteteve federale: mbrojtja e informacionit personalisht të identifikueshëm, të dhënat e kujdesit shëndetësor. Këto kërkesa vijnë e vijnë pafund", cilësoi Dodaro. "Ne po punojmë të jemi në një pozitë më të mirë për t'ju përgjigjur kërkesave të Kongresit, në mënyrë që t'i adresojmë si duhet të gjitha këto shqetësime ndaj sigurisë në internet."

Shëndeti dhe mbrojtja

Dodaro tha se dy përparësitë e tjera janë kujdesi shëndetësor dhe mbrojtja. *"Shëndetësia publike është zona me rritje më të shpejtë në qeverinë federale",* u shpreh Dodaro, "me programet Medicaid dhe Medicare që së bashku kushtojnë më shumë se 1 trilion dollarë, dhe ka të ngjarë të rritet dhe të shkojë me 1 trilion dollarë secili program deri në vitin 2026. Përveç kësaj, ajo ka nivele të larta të pagesave të papërshtatshme (jo eficiente) me shpenzime qeveritare me efektivitet të ulët. Shpenzime të tilla janë gjithnjë të popullarizuara (atraktive) në mesin e ligjvënësve, por rezultojnë jo efektive për uljen e deficitit.

Në lidhje me sektorin e mbrojtjes, Dodaro renditi gatishmërinë si një nga çështjet kryesore për të cilat shqetësohet, por sektori është gjithashtu i ndërthurur shumë me shkencën dhe teknologjinë. Duke lënë mënjanë sistemet e lartpërmendura të armëve, përparimet teknologjike si inteligjenca artificiale dhe llogaritjet kuantike kanë implikime të mëdha të mbrojtjes dhe të sigurisë kombëtare që aktualisht janë duke u eksperimentuar nga Departamenti i Mbrojtjes.

"Ne jemi në garë me kundërshtarët tanë për të qenë dominues në fushat e mësipërme për mbrojtjen, duke ecur përpara, dhe qartazi duhet të ndërmarrim disa veprime shtesë në këta sektorë" tha Dodaro.

Duke shpresuar për përditësime të sistemeve të komunikimit

Dodaro theksoi se 10 milion dollarë të rritjes së buxhetit për GAO-n do të shkojnë drejt modernizimit të T.I. në agjenci. Ai detajoi një numër të azhurnimeve të komunikimit në mënyrë specifike që GAO i duhen patjetër. Për shembull, GAO ka nevojë për një sistem të unifikuar të komunikimit, por ende është duke punuar me një sistem telefonik analog.

"Unë i kam thënë stafit tonë që kam bërë tashmë rregullime që sistemi ynë i vjetër i telefonisë analoge t'i kaloje muzeut Alexander Graham Bell," tha Dodaro. *"Ne nuk kemi protokoll me zë (voice over) mbi internet dhe një qasje dixhitale. Ne po punojmë që të jemi në gjendje ta bëjmë. Ne do të shkojmë në Skype për mënyrat e komunikimit me ata që aditojmë dhe me publikun, në mënyrë që të kemi komunikime të qarta me njerëzit ... Kjo do të mundësojë një forcë punëtore shumë të lëvizshme dhe na duhet që të komunikojmë më mirë."*

Ai gjithashtu tha se GAO dëshiron të përmirësojë sistemin e saj të menaxhimit të dokumenteve, i cili daton që nga vitet 1990. Një pjesë e kësaj është një iniciativë për të bërë çdo produkt dhe raport të GAO-s që publikohet që të jetë në dispozicion në formatin HTML në telefonat e zgjuar (smart phones).

"Ne kemi nevojë për një sistem të ri që do të na lejojë të ruajmë dokumentet tona dhe t'i përdorim ato në mënyrë efektive. Do të na mundësojë të rrisim efciencen dhe efektivitetin. Dhe sigurisht, të gjithë duan gjërat sa më shpejtë që të jetë e mundur, dhe kjo do të na lejojë të shpejtojmë analizën tonë dhe prodhimin e raporteve tona," tha ai.

Anëtari me i vjetër (Ranking Member) i nënkomitetit Chris Murphy (senator demokrat nga shteti Konektikat) e pyeti Dodaron se çfarë do të ndodhte nëse GAO nuk do t'i merrte këto përmirësime.

"Do të duhet të përdorim disa mjete ndihmëse, të shkojmë në çantën e ndihmës së parë dhe t' i lutemi Zotit", tha Dodaro. "Ne nuk do të jemi në gjendje të rrisim produktivitetin tonë aq sa e kemi bere deri tani"³⁷.

2.12. Diskutim në Seancën Plenare të Kongresit INCOSAI XXIII të INTOSAI-t³⁸, zhvilluar me 23-27 shtator 2019, Moskë.

Z. Gene Dodaro, Kontrollor i Përgjithshëm i SHBA-ve në INCOSAI XXIII në Moskë

Diskutim për Temën e II-të të Kongresit “Roli i Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI-ve) në Arritjen e Prioriteteve dhe Qëllimeve Kombëtare”

“Mirëmëngjes!

Unë po filloj duke falenderuar Presidentin e Dhomës Ruse të Llogarive, z.Aleksej Kudrin dhe Dhomën e Llogarive të Federatës Ruse që më ftuan të marr pjesë në këtë seancë plenare të rëndësishme për Temën e II-të të Kongresit.

³⁷ Shkrim nga gazetari Thornton David, portali “Rrjeti i Lajmeve Federale (International News Network)”, dt. 12 prill 2019, <https://federalnewsnetwork.com/hearings-oversight/2019/04/gao-wants-to-build-capacity-to-focus-on-science-and-technology-cybersecurity/>

³⁸ Edicion Special i Revistes “INTOSAI Journal”, tetor 2019. <http://intosaijournal.org/site/wp-content/uploads/2019/10/INTOSAI-Journal-XXIII-INCOSAI-Edition.pdf>

Siç e dimë të gjithë, ISSAI 12 –“Vlera dhe përfitimet e Institucioneve Supreme të Auditimit” na bën thirrje që të bëjmë një ndryshim në jetën e qytetarëve. Tema jonë për këtë pasdite është veçanërisht e përshtatshme, pasi një përgjegjësi thelbësore e SAI-ve është të sigurojmë që ne po punojmë për çështjet dhe përparësitë më të rëndësishme me të cilat përballet secili prej vendeve tona.

Si shumë SAI të tjerë, GAO ka një plan strategjik që udhëzon punën tonë dhe na mban të përqendruar në çështjet jetike për Shtetet e Bashkuara. Plani ynë aktual, që përfshin vitet 2018-2023 eksploron trendet, paqartësitë kryesore dhe implikimet e tyre, dhe nxjerr në pah çështjet kombëtare që mund të jenë shqetësimi më i madh për Kongresin tonë dhe popullin amerikan në vitet dhe dekadat e ardhshme. Qëllimet strategjike të planit, objektivat strategjikë dhe përpjekjet kryesore detajojnë përparësitë dhe organet thelbësore të punës që do të ndërmarrim, në përgjigje të këtyre tendencave dhe paqartësive.

Nuk është për t'u habitur, duke pasur parasysh shtrirjen e mandatit të GAO-s dhe objektivat e Axyhendës së vitit 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm të OKB-së, si dhe 17 Qëllimet e Zhvillimit të Qëndrueshëm, se ekziston një shkallë e lartë e përafrimit të drejtpërdrejtë midis planit tonë strategjik dhe këtyre qëllimeve. Për shembull:

- Objektivi 4 i Zhvillimit të Qëndrueshëm është "Sigurimi i arsimit gjithëpërfshirës dhe të barabartë me cilësi dhe promovimi i mundësive për të mësuar gjatë gjithë jetës". Në SH.B.A. dhe gjetkë, kolegji dhe arsimi tjetër pas arsimit të mesëm, duke përfshirë programet e arsimit profesional, të diplomuarve dhe programe të tjera, luajnë një rol jetësor në mbështetjen e suksesit ekonomik për individët dhe kombin në tërësi. Për të zgjeruar aksesin në arsimin pas atij të mesëm, programet federale të SHBA-ve japin miliarda dollarë ndihmë çdo vit. Sipas objektivit strategjik të GAO-s për të mësuar gjatë gjithë jetës, ne kemi bërë raporte të shumta për shumë vite dhe kemi bërë shumë rekomandime për nevojën për të përmirësuar mbikëqyrjen dhe përgjegjshmërinë e programeve federale të ndihmës studentore. Raportet kanë treguar nevojën për të forcuar programet e ndihmës, për të vepruar më mirë në dobi të studentëve dhe taksapaguesve, si dhe për të përmirësuar përgjegjshmërinë për rezultatet e studentëve, duke ruajtur qasjen.

Objektivi 13 i Zhvillimit të Qëndrueshëm është që "të ndërmarrë veprime urgjente për të luftuar ndryshimin e klimës dhe ndikimet e tij". Sipas Këshillit Kombëtar të Kërkimit Shkencor të SHBA dhe Programit Global të Kërkimit Shkencor të Ndryshimeve Klimatike të SHBA.-së, ndryshimet në klimën e Tokës — përfshirë temperaturat më të larta, ndryshimet e reshjeve, rritja e nivelit të deteve, si dhe ngjarjet më të rënda dhe të shpeshta të motit — janë duke u zhvilluar dhe pritet të rriten me kalimin e kohës. Këto rreziqe krijojnë ekspozim të konsiderueshëm fiskal për qeverinë federale.

Raportet e fundit të GAO-s, nën objektivin tonë strategjik, që mbulojnë burimet natyrore dhe mjedisin, rishikuan dobësitë e energjisë, ujit, infrastrukturës mbrojtëse, rreziqeve të acidifikimit të oqeanit dhe efekteve të ndryshimit të klimës në siguruesit federalë dhe zinxhirët e furnizimit. Zbuluam se agjencitë federale kanë filluar të adresojnë rreziqet e ndryshimit të klimës. Sidoqoftë, shumë më tepër duhet të bëhet, duke pasur parasysh shtrirjen e problemit aktual dhe në zhvillim të klimës.

- Objektivi 16 i Zhvillimit të Qëndrueshëm është "Të promovojë shoqëritë paqësore dhe gjithëpërfshirëse për një zhvillim të qëndrueshëm, të sigurojë qasje në drejtësi për të gjithë dhe të ndërtojë institucione efektive, të përgjegjshme dhe gjithëpërfshirëse në të gjitha nivelet". Puna GAO-s në përputhje me këtë objektivi përfshin të gjitha objektivat tona strategjike. Për shembull, ne punojmë në larminë e fuqisë punëtore federale, kemi rishikuar strategjitë e qeverisë lidhur me angazhimin e qytetarëve, ne shpesh shohim se si programet federale u shërbejnë kategorive vulnerabël të popullsisë dhe ne punojmë për të forcuar transparencën dhe përgjegjshmërinë e qeverisë.

Programi ynë i Rrezikut të Lartë dhe raportet tona vjetore të copëzimit të programit federal, mbivendosjes dhe dublimit dhe mundësive për kursime të kostos dhe zgjerim të ardhurash, janë dy nisma specifike të GAO-s, që janë të përqendruara drejtpërdrejt në adresimin e çështjeve më të rëndësishme me të cilat përballen Shtetet e Bashkuara.

Së pari, në lidhje me programin tonë të rrezikut të lartë: Që nga fillimi i viteve 1990, programi i vlerësimit të rrishtjeve të larta i GAO-s e ka përqendruar vëmendjen në operacionet e qeverisë, të cilat paraqesin

vulnerabilitet më të madh ndaj mashtrimit financiar, shpërdorimeve, abuzimeve dhe keqmenaxhimit, ose që kanë nevojë për transformim për të adresuar ekonomikitetin, eficienten, ose sfidat e efektivitetit. Çdo dy vjet ne raportojmë për përparimin që adreson zonat me rrezik të lartë dhe përditësojmë listën e risqeve të larta. Raporti ynë më i fundit, publikuar në muajin mars 2019, diskutoi 35 fushat me rrezik të lartë që janë ndër çështjet më të ngutshme, me të cilat përballet qeveria federale.

Çështjet e rrezikut të lartë mbulojnë gamën e plotë të operacioneve federale, duke përfshirë Menaxhimin Federal të Strategjisë së Kapitalit Njerëzor, Modernizimin e Sistemit Rregullator të Financave të SHBA-ve, Kufizimin e Ekspozimit Fiskal të Qeverisë Federale, duke menaxhuar më mirë rreziqet e ndryshimit të klimës, Përmirësimi i Menaxhimit të Blerjeve dhe Operacioneve të Teknikës së Informacionit, Mbrojtja e Shëndetit Publik përmes Mbikëqyrjes së Përmirësuar të Produkteve Mjekësore dhe Zbatimit të Ligjeve Tatimore.

Programi ynë i rreziqeve të larta ka sjellë vëmendje, aq të nevojshme për problemet kryesore kombëtare që pengojnë qeverisjen efektive dhe kushtojnë miliarda dollarë çdo vit. Përfitimet financiare për qeverinë federale, për shkak të përparimit në adresimin e zonave me rrezik të lartë gjatë 13 viteve të fundit arritën në afro 350 miliardë dollarë ose mesatarisht rreth 27 miliardë dollarë në vit.

Në lidhje me punën tonë lidhur me rastet e fragmentimit, mbivendosjes dhe dublimit të programeve federale, raportet tona, të publikuara çdo vit që nga viti 2011, kanë përmbledhur gjithsej mbi 900 masa të rekomanduara për Kongresin ose agjencitë e degëve ekzekutive, për të zvogëluar, eliminuar ose menaxhuar më mirë fragmentarizimin, mbivendosjen ose dublimin e programeve, duke arritur kursime tek ulja e kostos ose rritje të të ardhurave. Puna shqyrton jo vetëm se si programet ose agjencitë individuale funksionojnë në izolim, por edhe më shumë se si përpjekjet kolektive nëpër programe dhe agjenci po kontribuojnë në rezultate të rëndësishme kombëtare.

Kjo ndërprerje, ose ajo që shpesh quhet "E tërë Qeveria"- perspektiva për auditimet e performancën, e cila jep përfitime thelbësore. Në përgjithësi, rreth gjysma e 900 masave të rekomanduara në raportet e GAO-s ndaj fragmentimit, mbivendosjes ose dublikimit të programeve

qeveritare janë zbatuar plotësisht nga Kongresi ynë ose nga agjenci ekzekutive. Veprimi mbi bazën e rekomandimeve tona ka ndihmuar qeverinë federale të kursejë mbi 262 miliardë dollarë, që nga viti 2011. Ende duhet të bëhet më shumë. Për të cituar një nga shumë shembuj, siguria e ushqimit ka nevojë për vëmendje në Shtetet e Bashkuara, ashtu siç është në një numër vendesh të tjera. Çdo vit në SHBA, rreth 48 milion njerëz sëmuren dhe 3000 vdesin nga sëmundje të shkaktuara nga ushqimi.

Një strukturë komplekse e qeverisjes është përgjegjëse për sigurinë e ushqimit në SHBA me 16 agjenci që mbikëqyrin së bashku zbatimin e të paktën 30 ligjeve që lidhen me ushqimin. GAO ka gjetur se, ndërsa agjencitë individuale dhe programet e tyre mund të menaxhohen mirë brenda mandateve të tyre specifike, sistemi i përgjithshëm i sigurisë ushqimore është i fragmentuar dhe vuan nga mungesa e koordinimit dhe koherencës.

GAO ka treguar prej kohësh nevojën për një strategji plotësisht të integruar të sigurisë kombëtare të ushqimit, e cila përfshin përgjegjësitë e 16 agjencive të sigurisë ushqimore. Por deri më tani nuk janë ndërmarrë veprime kuptimplota të mjaftueshme.

Unë veçoj iniciativat e listave të rreziqeve të larta dhe listave të fragmentimit, mbivendosjes dhe dublikimeve të programeve qeveritare të GAO-s, sepse, siç kemi parë të gjithë në kontekstet tona kombëtare dhe sikurse është nënvizuar në dokumentin e diskutimit të Temës 2 të Kongresit, mënyra të reja të të menduarit, qasje të reja të menaxhimit publik dhe kapacitete të reja qeveritare janë thelbësore për qeveritë tona kombëtare, për të arritur qëllimet e tyre kombëtare, duke përfshirë objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm.

Politika gjithnjë e më komplekse dhe ndërlydhëse e sfidave me të cilat përballlet qeveria veçanërisht në një mjedis global kërkon që qeveritë të rrisin ose zhvillojnë grupe të reja të kapaciteteve themelore, duke përfshirë krijimin e mekanizmave institucionale që lehtësojnë menaxhimin e performancës më gjerësisht në rezultatet kombëtare që prekin shumë fusha njëherësh, përveç çdo programi ose agjencie individuale. Kjo përfshin miratimin e një orientimi drejt tërësisë së qeverisjes “Whole of Government”, ose objektivave tërësore) ndaj

vendimmarrjes, shpërndarjes së burimeve, përfshirjes dhe koherencës së politikave.

Si përfundim, mësimi për të gjithë ne në komunitetin e llogaridhënies është që ne duhet të sigurojmë që praktika jonë e auditimit të performancës të zhvillohet në përputhje me kompleksitetin e qasjeve dhe strukturave të qeverisjes që përdoren për të adresuar sfidat kombëtare. Broshura e Temës së dytë për këtë Kongres e mbulon shumë mirë këtë mësim. Sikurse e dëshmojnë auditimet tona të rreziqeve të larta dhe të fragmentimit, mbivendosjes dhe dublikimit të programeve qeveritare, duke adoptuar një qasje të Qeverisjes Tërësore ("*Whole of Government*") në punën tonë të auditimit, SAI-t mund të kontribuojnë në arritjen e përparësive dhe qëllimeve kombëtare, dhe në këtë mënyrë, të ofrojnë "vlera dhe përfitime" më të mëdha për palët e interesuara të tyre dhe për qytetarët"³⁹.

³⁹ Edicion Special i Revistës "INTOSAI Journal", tetor 2019. http://intosaijournal.org/site/wp-content/uploads/2019/10/INTOSAI-Journal_XXIII-INCOSAI-Edition.pdf

KAPITULLI III

GAO, DODARO DHE INTOSAI

Kapitulli III

GAO, DODARO DHE INTOSAI

GAO përfaqëson një SAI lider të INTOSAI-t, për kontributin historik që ka dhënë dhe për vlerat e sotme që mbart dhe shpërndan në të gjithë komunitetin e auditimit të jashtëm suprem publik.

Në vitin 1992, GAO organizoi Kongresin INCOSAI XIV të INTOSAI-t në Uashington D.C. Nga Uashingtoni nisi rrugëtimin saga e produktit kryesor të auditimit suprem publik në botë, standardet ISSAI të pranuar ndërkombëtarisht. Ky produkt më pas tërhoqi vëmendjen e OKB-së dhe sot përbën bazën e monitorimit të Axhendës së saj të Zhvillimit 2030 dhe të zbatimit të 17 Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm botëror. GAO ndihmoi të merrte formën dhe mesazhin e qartë moto e INTOSAI-t “Experientia mutua Omnibus prodest (Nga eksperiencia e përbashkët fitojnë të gjithë)”.

Përgjatë viteve, GAO ka shtuar kontributin e saj në INTOSAI. Ajo ka qenë dhe vijon të jetë SAI drejtues i disa komiteteve, nënkomiteteve, grupeve të punës dhe task forcave të INTOSAI-t. GAO drejton përgatitjen dhe boton Revistën Ndërkombëtare të Auditimit “INTOSAI Journal”.

SAI amerikan ka drejtuar Grupin e Punës së INTOSAI-t për Reformën Rregullatore dhe Modernizimin Financiar, të formuar në vitin 2012, pas krizës financiare botërore, si dhe drejton Task Forcën mbi Planifikimin Strategjik. GAO ka nënkryesinë e Komitetit INTOSAI-Donatorë, strukturë kjo shumë e rëndësishme për SAI-t në zhvillim.

GAO dhe Kryekontrollori i SHBA-ve Gene Dodaro kanë ndihmuar INTOSAI-n në sigurimin e një zhvillimi dhe koordinimi efektiv midis vendosjes së standardeve, zhvillimit të kapaciteteve audituese dhe shkëmbimit të njohurive, duke mbështetur fuqimisht SAI-t anëtare, duke përmirësuar performancën dhe efektivitetin e tyre dhe duke e shndërruar gradualisht Organizatën në 12 vitet e fundit në një strukturë strategjike dhe të zhdërvjellët, të gatshme dhe të aftë t'i përgjigjet oportuniteteve dhe rreziqeve ndërkombëtare.

GAO dhe Gene Dodaro morën nismën dhe kryesuan Grupin e Punës së INTOSAI-t për përgatitjen e tre strategjive afatgjata të zhvillimit të

organizatës 2006-2010, 2011-2016 dhe 2017-2022 (në Strategjinë e parë 2006-2010 Dodaro luajti rol parësor duke qenë numri 2 i GAO-s). Në caktimin e drejtimeve kryesore strategjike dhe objektivave të INTOSAI-t për të tre planet strategjike, kontributi i Dodaros ishte thelbësor, si ideatori, frymëzuesi dhe përgatitësi i tyre.

GAO dhe Dodaro kanë nxitur dhe lehtësuar me efektivitet mirëkuptimin, bashkëpunimin dhe rritjen e profesionalizmit midis organizatave rajonale të INTOSAI-t.

Kryekontrollori Dodaro është nxitës dhe garant i pjesëmarrjes të përvitshme të audituesve të KLSH në Programin katërmujor të trajnimit “International Fellowship” të GAO-s, i cili ka kontribuar fuqishëm në rritjen e kapaciteteve audituese dhe drejtuese jo vetëm të institucionit shqiptar të auditimit, por të dhjetra e dhjetra SAI-ve të tjera në botë.

Gene L. Dodaro është nismëtar i bashkëpunimit të KLSH me Qendrën e Ekselencës në Auditim të GAO-s, të konkretizuar me ardhjen në Tiranë të Drejtoreshës së Qendrës, zj. Janet St. Laurent në vitin 2017 dhe dhënien nga ana e saj të një leksioni për audituesit shqiptarë.

Dodaro dhe GAO amerikane ishin nismëtarët dhe luajtën një rol vendimtar në miratimin e Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës si anëtare e INTOSAI-t më 24 Shtator 2019, në Kongresin INCOSAI XXIII të INTOSAI-t në Moskë.

Në qershor 2004, Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve David M. Walker vizitoi KLSH dhe Shqipërinë. Kjo vizitë përbënte një oportunitet të rëndësishëm dhe historik.

Audituesit e KLSH e kujtojnë me respekt dhe simpati video-përshëndetjen e ngrohtë të z. Dodaro me mesazhe tejet domethënëse, dërguar atyre me rastin e 90 Vjetorit të themelimit të Kontrollit të Lartë të Shtetit më 25 maj 2015, shfaqur në sallën e Kuvendit të Shqipërisë në ceremoninë kushtuar këtij Jubileu. Kryekontrollori Dodaro ka takuar tre herë në zyrën e tij të punës në Washington D.C. Kryetarin e KLSH dhe disa here të tjera në evente ndërkombëtarë të auditimit të jashtëm publik, duke vlerësuar reformimin e institucionit dhe progresin e bërë në zbatimin e standardeve ISSAI.

1. GAO dhe Dodaro në themel të zhvillimeve strategjike në INTOSAI

GAO është SAI anëtar i Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit, INTOSAI-t, që nga themelimi i kësaj Organizate, si dhe lider i padiskutueshëm i komunitetit INTOSAI. Kontrollori i Përgjithshëm i saj është anëtar i Bordit Drejtues të INTOSAI-t.

GAO përfaqëson një institucion lider të INTOSAI-t, organizatës botërore të institucioneve supreme të auditimit(SAI-ve), jo vetëm për vlerat që mbart, por edhe për kontributin historik që ka dhënë¹.

Në vitin 1992, 27 vite më parë, GAO organizoi Kongresin INCOSAI XIV-të të INTOSAI-t në Uashington D.C². Në këtë kongres pati seminare, takime dhe seanca plenare të shumta, të cilat u ndoqën nga rreth 400 delegatë dhe vëzhgues nga 120 vende anëtare dhe 10 organizata ndërkombëtare. Temat e këtij kongresi ishin auditimi i një mjedisi në ndryshim, roli i SAI-ve dhe përmirësimi i menaxhimit financiar përmes komisioneve të ngritura nga INTOSAI.

Në fund të Kongresit, delegatët miratuan unanimisht:

- Standardet dhe udhëzimet për auditimin dhe kontrollin e brendshëm dhe punën e tre komiteteve të INTOSAI-t në lidhje me kontabilitetin dhe borxhin publik.
- Një protokoll procedurash operative për punën e komisionit në të ardhmen.
- Marrëveshjet e Uashingtonit me përmbajtjen e rezultateve dhe rekomandimeve të Kongresit.

Kongresi dhe Bordi Drejtues i INTOSAI-t u përkushtuan në këto arritje. Shtatë anëtarët e rinj të Bordit u zgjodhën nga Kongresi nën dispozitat e statuteve të miratuara rishtazi, duke e bërë kështu Bordin më me shumë përfaqësues të sistemeve të ndryshme të auditimit, ashtu si dhe shtatë grupet e punës të INTOSAI-t.

¹ Marrë nga Seria "Botime KLSH" libri "GAO-Lider i INTOSAI-t: Dokumente Pune", fq. 21, viti 2018, http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

² Seria Botime KLSH, botimi "60 Vjet INTOSAI, 50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm", viti 2014, fq. 402-403, http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf

Në takimin e 37-të, të Bordit Drejtues menjëherë pas Kongresit, u krijuan tre komisione të reja dhe grupe studimore, në përgjigje të rekomandimeve të përmbajtura në Uashington.

Ky takim prezantoi një numër të madh tiparesh të reja në formatin dhe projektimin e kongresit.

Programi zyrtar u mbyll me sukses pas një jave dhe u pasua nga një simpozium praktik 3-ditore mbi teknologjinë, e cila ofroi një shkëmbim shtesë të pikëpamjeve dhe informatave.

Përveç kësaj, komisionet e INTOSAI-t u integruan plotësisht në punën e Kongresit për temën e dytë, duke i dhënë kështu të gjithë delegatëve mundësinë për të marrë pjesë në punën e komisioneve dhe të ndihmojnë në hartimin e udhëzimeve të tyre në të ardhmen.

Më tej, diskutimet vijuan me një kombinim temash nga konferencat e mëparshme ndërkombëtare dhe rajonale me tema të reja në interes të SAI-ve anëtare.

Një tipar i veçantë i këtij Kongresi ishin vizitat fakultative në Zyrat rajonale të GAO-s, të vendosura në disa qytete. Kjo traditë u pasua edhe në Kongreset INCOSAI të mëvonshme³.

Kongresi i organizuar nga GAO shënoi zhvillimin më të rëndësishëm në komunitetin e SAI-ve deri në atë kohë, pas Kongresit INCOSAI IX të INTOSAI-t në Lima të Perusë në vitin 1977, i cili njihet si Kongresi i Deklaratës së Limës, Magna Carta, kushtetuta e institucioneve supreme të auditimit publik.

Kongresi i Uashingtonit u përqendrua në standardet dhe udhëzimet për auditimin suprem publik.

Përgjatë viteve, GAO ka shtuar kontributin e saj në INTOSAI. Ajo ka qenë dhe vijon të jetë SAI drejtues i disa komiteteve, grupeve të punës dhe task forcave të INTOSAI-t.

³ *Seria Botime KLSH, botimi "60 Vjet INTOSAI, 50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm", viti 2014, fq. 403, http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf*

SAI amerikan (GAO) është gjithashtu anëtar aktive në strukturat e tjera të INTOSAI-t, si më poshtë:⁴

- Komiteti i Standardeve Profesionale (PSC);
- Bordi Drejtues i PSC;
- Komiteti i Ndërtimit të Kapaciteteve (CBC);
- Bordi i Drejtues i CBC;
- Komiteti i Shkëmbimi të njohurive (KSC);
- Bordi i Drejtues i KSC;
- Komiteti i Financës dhe Administrimit (FAC);
- Nënkomiteti i Auditimit Financiar;
- Nënkomiteti i Standardeve të Kontrollit të Brendshëm;
- Nënkomiteti i Kontabilitetit dhe Raportimit Financiar;
- Grupi i Punës për Borxhin Publik;
- Grupi i Punës për Auditimin e Mjedisit;
- Grupi i Punës për Auditimitn e TI;
- Grupi i Punës për Vlerësimin e Programit;
- Grupi Punës për Luftën kundër Korrupsionit dhe Pastrimit të Parave;
- Grupi i Punës për Përgjegjshmërinë dhe Auditimin e ndihmave për përballimin e fatkeqësive Grupi i Punës për Treguesit Kyç Kombëtarë;
- Grupi i punës për vlerat dhe përfitimet nga SAI;
- Task Forca për parashikimet financiare të INTOSAI-t;
- Nënkomiteti për Database-in e informacionit.

⁴ Shkrim kontribut i GAO-s në 60 Vjetorin e INTOSAI-t, marrë nga Seria Botime KLSH libri “60 Vjet INTOSAI-50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm”, fq. 347, viti 2014.

http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf, sipas origjinalit

https://www.eurosai.org/handle404?exporturi=/export/sites/eurosai/.content/documents/E_60_years_INTOSAI_2013.pdf

GAO dhe INTOSAI Journal⁵

Nxitja e komunikimit efektiv dhe shkëmbimit të eksperiencave ka qenë qëllimi kryesor për GAO-n në rolin e saj si publikues i Revistës Ndërkombëtare të Auditimit Qeveritar (*International Journal of Government Auditing*). Revista është themeluar në vitin 1971 dhe GAO e ka publikuar atë që prej vitit 1979. Revista ka qenë gjithmonë një platformë e gjallë komunikimi për INTOSAI-n dhe anëtarët e tij, duke lehtësuar një shkëmbim të frytshëm të eksperiencave, praktikave më të mira dhe njohurive për thuajse katër dekada.

Për nder të kontributit parësor të Kontrollorit të Përgjithshëm të GAO-s Dr. Elmer Staats në zhvillimin e përmbajtjes dhe zgjerimin e ndikimit të saj tek SAI-t anëtare të INTOSAI-t, Organizata jep në çdo Kongres të saj çdo tre vjet Çmimin Elmer B. Staats për artikujt më të mirë të publikuar në Revistën "INTOSAI Journal" gjatë asaj periudhe. Çmimi Elmer B. Staats ka për qëllim të inkurajojë përsosmërinë në shkrimin e artikujve për Revistën INTOSAI. Çmimi përkujton gjithashtu kontributet e rëndësishme të Dr. Elmer B. Staats, ish Kontrollori i Përgjithshëm i Shteteve të Bashkuara dhe ish-kryetari i Bordit të Redaktuesve të Revistës, dhënë për revistën.

Në secilin Kongres Ndërkombëtar të Institucioneve Supreme të Auditimit (INCOSAI), juria i paraqet çmimin "Staats" autorit të artikullit më të mirë të botuar nga revista gjatë tre viteve të mëparshme. Nëse autori nuk është në gjendje të marrë pjesë, kreu i delegacionit nga vendi i autorit fitues e pranon çmimin dhe më pas pritet të bëjë një prezantim të duhur kur të kthehet në vendin e origjinës. Kushtet e Referencës për çmimin e "Staats" u krijuan nga Bordi Drejtues i Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) në 1982, dhe u ndryshuan në 1994 dhe 2012. Këto terma të referencës do të rishikohen dhe konfirmohen çdo gjashtë vjet për të siguruar që ato të mbeten relevante dhe efektive. Anëtarët e Bordit të Redaktuesve dhe Redaktorët e Asociuar të Revistës gjykojnë artikujt. Gjyqtarët shqyrtojnë artikujt e pranueshëm, përzgjedhin ato që i konsiderojnë më të vlefshme dhe i renditin sipas pesë kriterëve vijuese: origjinalitet dhe

⁵ Marrë nga Seria "Botime KLSH" libri "60 Vjet INTOSAI-50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm", fq. 348, viti 2014. http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf

kontribut në njohuri; prova e hulumtimit; trajtim imagjinar; merita letrare; dhe lënda.

Në Bordin e Redaktuesve bëjnë pjesë: SAI i Austrisë, Kanadasë, Tunizisë, Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Venezuelës. Redaktorët e Asociuar janë: Sekretariatet e Përgjithshme të AFROSAI, ARABOSAI, ASOSAI, CAROSAI, EUROSAI, OLACEFS dhe PASAI. Rezultatet e vlerësimit përfundimtar, sipas pesë kritereve të përcaktuara, tabelohen nga redaktori i revistës. Identiteti i fituesit vulozet deri në ceremoninë e ndarjes së çmimeve në INCOSAI.

Drejtori i Planifikimit dhe Zhvillimit Strategjik në GAO, James-Christian Blockwood në një artikull për revistën INTOSAI shkruan: *“Një burim thelbësor për të informuar dhe edukuar, Revista “The Journal” ka qenë e dobishme në rritjen e aftësisë sonë për të ndarë dhe praktikat më të mira në të gjithë INTOSAI në mënyrë më të përhapur dhe të shpejtë përmes mediave sociale (audienca jonë në Twitter është dyfishuar më shumë në dy vitet e fundit) dhe më thelbësisht nga prezantimi i pjesëve të rëndësishme dhe zhvillimi i qasjeve tematike, siç është ky botim për anti-korrupsion dhe qeverisje të mirë.*

Aftësia e Revistës për të përfshirë dhe përçarë këndvështrime të ndryshme dhe përvojën që përfshin globin krijon një shumëzues forcash në përpjekjet tona për të lidhur më gjerësisht dhe për të ekspozuar qasje që mund të ndihmojnë në formimin e bashkësisë së përgjegjësisë të së ardhmes.”⁶

Revista Ndërkombëtare e Auditimit të Qeverisë është mjet kryesor komunikimi i INTOSAI-t, e dedikuar ndaj përmirësimit të procedurave dhe teknikave të auditimit të qeverisë. Revista është gjithashtu një mjet zhvillimi i kapaciteteve. Artikujt përqendrohen në aspektet pragmatike të auditimit dhe rastet studimore të sektorit publik. Publikohet çdo tre muaj në pesë gjuhët zyrtare të INTOSAI-t⁷.

⁶James-Christian Blockwood “Adresimi i “kancerit të Korrupsionit” përmes komunikimit, bashkëpunimit, dhe zhvillimit të kapaciteteve”, International Journal of Government Auditing –Spring 2019, www.intosaijournal.org

⁷ Marrë nga Seria “Botime KLSH” libri “GAO-Lider i INTOSAI-t: Dokumente Pune”, fq. 361, viti 2018, http://www.klsh.org.al/web/botimi_gao_copy_1_4627.pdf

Tre strategjitë e INTOSAI-t 2005-2010, 2011-2016 dhe 2017-2022

Me kalimin e viteve, vitaliteti i fituar nga standardet profesionale u ndërthur me përcaktimin e drejtimeve strategjike të INTOSAI-t. GAO qëndron pas orientimeve më të rëndësishme të punës së Organizatës botërore të SAI-ve, të dhëna në tre planet për zhvillimin të organizatës dhe pikërisht Planin Strategjik 2005-2010, Planin Strategjik 2011-2016 dhe Planin e ri Strategjik të Zhvillimit 2017-2022.

GAO përbën një model për të gjitha institucionet supreme të auditimit në botë, për pavarësinë, profesionalizmin, transparencën dhe integritetin, vlera këto të përmbajtura në standardet ISSAI të INTOSAI-t. Kontributi i drejtuesit të sotëm të GAO-s ka qenë thelbësor në caktimin e drejtimeve kryesore strategjike dhe objektivave të INTOSAI-t për të tre planet strategjike 2005-2010, 2011-2016 dhe 2017-2022. Në Planin e Parë 2005-2010 si numri dy i GAO-s dhe në dy planet e tjera si ideatori, frymëzuesi dhe përgatitësi i tyre.

Në vitin 2008, kur Dodaro bëhet Kryekontrollor në detyrë, GAO merr drejtimin e Task Forcës së INTOSAI-t “ Kriza financiare globale - Sfidat e SAI-ve”, të ngritur urgjentisht pas shpërthimit të krizës financiare botërore më 28 shtator 2008⁸. Në vitin 2012 GAO vihet po ashtu në krye të Grupit të Punës të INTOSAI-t për Modernizimin Financiar dhe Reformat Rregulluese⁹. Po në vitin 2012, GAO behet fillimisht SAI anëtar dhe pastaj kryeson Task Forcën e Planifikimit Strategjik¹⁰.

Drejtuasi i sotëm i GAO-s, Prof. Gene L. Dodaro ka dhënë kontributin e tij personal të patjetërsueshëm në nxitjen dhe drejtimin e strukturave të INTOSAI-t për përgatitjen dhe zbatimin e Planit Strategjik 2011-2016, si dhe për përgatitjen dhe zbatimin e Planit Strategjik 2017-2022 të Organizatës.

Plani i ri Strategjik i Zhvillimit 2017-2022 i INTOSAI-t u miratua në Kongresin e fundit të INTOSAI-t, INCOSAI XXII, zhvilluar në Abu Dhabi të Emirateve të Bashkuara Arabe më datat 5-11 dhjetor 2016 me nismën

⁸ Marrë nga Seria “Botime KLSH” libri “60 Vjet INTOSAI-50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm”, fq. 457, viti 2014. http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf

⁹ Po aty, fq. 457, viti 2014. http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf

¹⁰ Po aty, fq. 462, viti 2014. http://www.klsh.org.al/web/intosai_50_1625.pdf

dhe nën drejtimin e z. Dodaro, Kryetar i Grupit të Punës për hartimin e Planit Strategjik.

Sipas Revistës "INTOSAI Journal"¹¹, "Kryetari i Task Forcës së Financave dhe Administrimit të INTOSAI-t për Planin Strategjik 2017-2022, z. Gene Dodaro, prezantoi draft-planin strategjik për shqyrtim tek anëtarësia e plotë e INTOSAI-t në fillim të këtij viti. Drafti, bazuar në kontributin e mendimit të shumë specialistëve në bashkësinë INTOSAI, është një shembull i përsosur i motos së INTOSAI-t "Experientia mutua Omnibus prodest (Nga përvojat e përbashkët fitojnë të gjithë)".

Vetë z. Dodaro e vlerësoi këtë proces duke u shprehur "*Përditësimi i Planit Strategjik 2017-2022 është ende në zhvillim e sipër dhe ka disa nisma të reja kryesore që do të udhëheqin komunitetin global të auditimit në vitet e ardhshme. Plani është pjesë e një përpjekje shumë më të madhe për të përmirësuar mënyrën se si në bëjmë biznes, si vazhdojmë t'i ofrojmë vlera publikut, si mbetemi të palëkundur në promovimin e qeverisjes së mirë ... Këto rishikime do të jenë një proces përsëritës, i cili, në fund të fundit, do të kontribuojë drejt mësimit dhe përmirësimit të vazhdueshëm. Me përbërjen e larmishme, globale të grupit të punës dhe strukturën e rishikimeve objektive strategjike duke u bazuar në përvojat e ndara dhe mësimet e mësuara, Plani Strategjik 2017-2022 është orientimi më i mirë i INTOSAI-t për zhvillimin e komunitetit të auditimit në të ardhmen*".

INTOSAI Journal"¹² në artikullin "Rruga e re për suksesin e përqafuar në mënyrë unanime", shkruan se "Rreth 15 vjet më parë, 187 institucione supreme të auditimit anëtare të INTOSAI-t miratuan njëzëri planin e parë strategjik të Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI) në Kongresin INCOSAI XVIII^{të} në Budapest në vitin 2004.

Vitet do të kalonin shumë shpejt. Kongresi INCOSAI XXII dhe INTOSAI, edhe një herë, u përballën me një moment historik: përgatitja dhe miratimi i Planit Strategjik 2017-2022.

¹¹ Revista "INTOSAI Journal", 31 korrik 2016, artikull me titull "Plani strategjik përmirësohet". <http://intosaijournal.org/strategic-plan-gets-facelift/>

¹² Shkrimi "Rruga e re për suksesin e përqafuar në mënyrë unanime" i Revistës "INTOSAI Journal", dt. 3 Mars 2016, <http://intosaijournal.org/new-path-to-success-unanimously-embraced/>

Plani përcakton një rrugë të re dhe tërheqëse për INTOSAI-n, një rrugë që do të pozicionojë më mirë organizatën dhe secilin SAI për të përfituar nga mundësitë në zhvillim për të ofruar vlera dhe përfitime për palët e interesuara dhe bashkëqytetarët tanë.

Në paraqitjen e planit për miratim në Kongres, Kryekontrollori i SHBA-ve, z. Gene L. Dodaro, i cili udhëhoqi Task Forcën e Planifikimit Strategjik të INTOSAI-t, tregoi se plani paraqet një mënyrë të përmirësuar për të bërë biznes për INTOSAI-n.

"Plani është i bazuar në një qasje më strategjike, të shkathët dhe të integruar, e aftë t'i përgjigjet përpjekjeve të zhvillimit global, si dhe mundësive dhe sfidave të tjera aktuale dhe në zhvillim", - vuri në dukje Dodaro.

Udhëhequr nga një proces i bazuar në konsultim dhe pëlqim, ky proces i planifikimit strategjik ilustroi me të vërtetë moton e INTOSAI, "Experientia mutua Omnibus prodest (Nga përvojat e përbashkët fitojnë të gjithë)". Një përpjekje e gjerë skanimit e brendshme dhe e jashtme e Task Forcës së drejtuar nga Dodaro, u dha anëtarëve të INTOSAI-t një mundësi për të ofruar kontribut dhe për të komentuar planin ndërsa ishte duke u zhvilluar. Skanimet u organizuan rreth tre temave kryesore: Çfarë funksionoi mirë, çfarë mund të përmirësohet dhe çfarë ndryshimesh, nëse ka, nevojiten për të ardhmen.

Skanimet treguan konsensus midis SAI-ve anëtare që qëllimet aktuale strategjike reflektojnë drejtimin dhe rezultatet që INTOSAI shpreson të arrijë. Plani i Zhvillimit të INTOSAI-t 2017-2022 përfshin katër qëllime strategjike, sipas të cilave INTOSAI organizon gjerësisht punën e vet. Ato përfshijnë:

- (1) Standardet profesionale;
- (2) Zhvillimin e kapaciteteve;
- (3) Shërbime të shkëmbimit të njohurive dhe njohurive; dhe
- (4) Maksimizimin e vlerës së INTOSAI-t si një organizatë ndërkombëtare.

Në të njëjtën kohë, rezultatet e skanimit zbuluan se INTOSAI duhet të ndryshojë mënyrën e funksionimit për të qenë më efektiv dhe për të përmbushur mundësi dhe nevoja të reja. Plani prezantoi pesë përparësi të përbashkëta për të mbështetur ndryshime të tilla:

1. Advokimi dhe mbështetja e pavarësisë së Institucioneve Supreme të Auditimit (SAI-ve);
2. Kontributi në ndjekjen e zbatimit dhe rishikimin e Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm (SDG) të OKB-së brenda kontekstit të përpjekjeve specifike të zhvillimit të qëndrueshëm të secilit vend dhe mandateve individuale të SAI-ve;
3. Sigurimi i një zhvillimi dhe koordinimi efektiv midis vendosjes së standardeve, zhvillimit të kapaciteteve dhe shkëmbimit të njohurive për të mbështetur SAI-t dhe për të përmirësuar performancën dhe efektivitetin e tyre;
4. Krijimi i një INTOSAI strategjik dhe të zhdërvjellët, i gatshëm dhe i aftë t'i përgjigjet, mundësive dhe rreziqeve ndërkombëtare të shfaqura;
5. Mbështetja, nxitja dhe lehtësimi i bashkëpunimit dhe profesionalizmit midis organizatave rajonale të INTOSAI-t.

Përveç përparësive të përbashkëta, plani strategjik i ideuar nga Dodaro e konsideron në një mënyrë të re rolin jetik që INTOSAI luan si një zë publik global për pavarësinë e SAI-ve, në auditimin e jashtëm të sektorit publik dhe në qeverisjen e mirë.

Plani njeh zyrtarisht krijimin e bashkësive të praktikës profesionale në auditim, forumin e përbashkët për vendosjen e standardeve, forume të zhvillimit rajonal, si dhe rolin e Iniciativës për Zhvillim të INTOSAI (IDI) dhe të Komisionit për Shkëmbimin e Njohurive (KSC), për zhvillimin e aftësive për auditimin e zbatimit të Agjendës 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm. Planin Strategjik 2017-2022 përfshin angazhim për vlerësimet e performancës dhe raportimin kundrejt një sërë objektivash strategjike, si dhe një zotim për të zbatuar një program të menaxhuar të rrezikut të veprimeve të bashkërenduara. Planin artikulon rolet dhe përgjegjësitë përkatëse për zhvillimin e kapaciteteve të SAI-ve, duke njohur që SAI-t individuale janë në qendër të këtyre përpjekjeve, siç janë përpjekjet e aktorëve kryesorë dhe iniciativave, siç janë IDI, Komiteti i Ndërtimit të Kapaciteteve dhe Bashkëpunimi INTOSAI-Donatorë. Në të njëjtën kohë, plani siguron që ambiciet të jenë realiste dhe të përshtatshme, duke pasur parasysh realitetet financiare dhe kufizimet e burimeve me të cilat përballen SAI-t dhe vetë INTOSAI¹³.

¹³ Shkrimi "The new path to success unanimously embraced" i Revistës "INTOSAI Journal", dt. 3 Mars 2016, <http://intosaijournal.org/new-path-to-success-unanimously-embraced/>

Nën drejtimin e Dodaros, SAI amerikan konsolidoi rolin si lider i padiskutueshëm i INTOSAI-t. Këshillën e GAO-s e kërkojnë të gjithë dhe nga GAO mësojnë të gjitha SAI-t anëtare të Organizatës. Eksperienca, vizioni dhe largpamësia e SAI-t amerikan janë në themel të strategjive të INTOSAI-t. Kontributi dhe ndikimi i GAO-s në përmirësimin dhe përditësimin e standardeve ISSAI dhe në zhvillimet strategjike të INTOSAI-t e vendosin atë në sytë e të gjithëve si SAI-n Nr. 1 në botë.

“INTOSAI ofron gjithashtu një vend ku këto institucione mund të shkëmbejnë sfidat e tyre. INTOSAI ka patur një rol shumë të rëndësishëm në zhvillimin e standardeve ndërkombëtare të auditimit, si dhe në ndihmën ndaj kombeve kudo në botë, për të zbatuar këto standarde. Këto standarde kanë për qëllim të ruajnë pavarësinë dhe auditimin efektiv. Ato gjithashtu mbështesin anëtarët e INTOSAI-t në zhvillimin e qasjeve të tyre profesionale mbi bazat e mandateve specifike të vendeve të tyre. Rëndësia e nxitjes së zbatimit dhe aplikimit të këtyre standardeve reflektohet në interesimin e shfaqur nga komuniteti i donatorëve”¹⁴.

“INTOSAI ka qenë një forum veçanërisht i rëndësishëm për SAI-t që të punojnë së bashku dhe të ndajnë përvojat, pavarësisht nëse janë histori për sukseset e kaluara ose strategji për të shmangur gabimet në të ardhmen. Përvojat e shumta të GAO-s në INTOSAI, përfshirë angazhimin tonë në zhvillimin e dy planeve të para strategjike të INTOSAI-t, kanë treguar qartë pikat e forta të organizatës në konsultim, konsensus dhe komunikim”¹⁵.

GAO fton dhe përzgjedh auditues nga të gjitha SAI-t në botë për të përfituar nga program i saj i trajnimit disamujor “International Fellowship” çdo vit. Njëkohësisht është pjesëtar aktiv i procesit “Peer Review” të rishikimit mes kolegëve, mes SAI-ve partnere.

¹⁴ Përshëndetja e Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve në ceremoninë e 90 Vjetorit të KLSH, 25 maj 2015, Tirane. “90 VJET KONTROLLI I LARTË I SHTETIT” Fa.42

http://www.klsh.org.al/web/90_vjetori_2262_1_2021.pdf

¹⁵ Ligjërata përpara audituesve të SAI-t kinez, Pekin, 16 nëntor 2012,

<http://www.gao.gov/assets/660/650484.pdf>

QENDRA PËR EKSELENCË NË AUDITIM¹⁶

**CENTER FOR
AUDIT EXCELLENCE**

U.S. GOVERNMENT ACCOUNTABILITY OFFICE

Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve Gene L. Dodaro kishte një vizion: të krijonte një ekip të përkushtuar për ndërtimin e kapaciteteve dhe nxitjen e përgjegjësisë efektive në një shkallë globale. Vizioni dhe përkushtimi i Dodaro-s çoi në krijimin e Qendrës për Ekselencë në Auditim.

Qendra për Ekselencën në Auditim, e cila u krijua zyrtarisht nga GAO në tetor 2015, realizon programet e tjera të ndërtimit të aftësive të GAO, duke përfshirë Programin Ndërkombëtar të Bursës së Audituesit (International Auditor Fellowship), ku auditues të SAI-ve nga e gjithë bota zhvillojnë një program të gjerë të marrjes së njohurive dhe praktikave profesionale prej 4 muaj, pranë departamenteve të ndryshme të GAO-s.

Ndërsa Programi i Bursave ofron trajnime në GAO, instruktorët e qendrës dhe specialistët e projektit mund të udhëtojnë globalisht për të ofruar shërbime në vendet ku SAI-t operojnë.

Nën koordinimin e Drejtorit të Planifikimit Strategjik dhe Ndërlidhjes së Jashtme të GAO-s, James-Christian Blockwood, Qendra për Ekselencë në Auditim ofron trajnime të bazuara në tarifa dhe asistencë teknike, të dizenuar për të ndihmuar SAI-t të përmirësojnë performancën dhe transparencën dhe të sigurojnë përdorimin e shëndoshë të fondeve publike.

¹⁶ Artikull në Revistën INTOSAI Journal me titull "GAO: Qendra e Ekselencës në Auditim ndërtonte kapacitete botërore për qeverisjen e mirë", 30 janar 2019 <http://intosaijournal.org/gao-center-for-audit-excellence-builds-worldwide-capacity-good-governance/>

Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve z. Dodaro dhe Drejtori i Planifikimit Strategjik z. Blockwood me stafin e Qendrës.¹⁷

E përkushtuar për avancimin e vizionit të Kontrollorit të Përgjithshëm, Qendra bashkëpunon me organizatat, donatorët dhe shoqatat si brenda SHBA-ve dhe jashtë, për të gjetur metoda me kosto efektive dhe për të ofruar mbështetje që ndërton kapacitete dhe nxit përgjegjësinë publike. Stafi i Qendrës ka punësuar ish-profesionistë me përvojë të nivelit të lartë të GAO-s. Qendra për Ekselencë në Auditim përqendrohet në ndërtimin e kapaciteteve organizative, mentorimin dhe trajnimin si shërbime themelore, si dhe njohuri dhe përvojë të personelit për të ofruar programe dhe iniciativa që përfshijnë:

- Kryerjen e vlerësimeve të nevojave për të identifikuar fushat ku organizatat e auditimit mund të forcojnë politikat, procedurat dhe aftësitë; si dhe forcimin e zbatimit të standardeve të auditimit të INTOSAI-t, ISSAI-ve;
- Sigurimin e një game të gjerë të kurseve të trajnimit të audituesit për tema të tilla si auditimet e performancës, provat, metodologjitë e auditimit, shkrimi i raporteve dhe kontrolli i brendshëm;
- Mentorimin dhe trainimin e ekipeve të auditimit në kryerjen e llojeve të ndryshme të auditimeve duke përdorur mjete dhe teknika të provuara për menaxhimin efektiv të procesit të auditimit dhe dhënien e rezultateve me cilësi të lartë;

¹⁷ <https://twitter.com/usgao/status/1101596478865399815>

- Përmirësimin e aftësive drejtuese dhe mbikëqyrëse në mbikëqyrjen efektive të auditimeve;
- Zhvillimin, implementimin dhe përsosjen e strategjive të shëndosha të kapitalit njerëzor, kornizat e sigurimit të cilësisë dhe planeve strategjike; si dhe
- Zhvillimin dhe implementimin e strategjive për t'u përfshirë në mënyrë efektive me organet e mbikëqyrjes legislative, mediat dhe qytetarët.

Vendosja e marrëdhënieve me organizatat kryesore partnere është një strategji e rëndësishme e Qendrës për të përmirësuar kapacitetet e SAI-ve dhe për të çuar përpara përgjegjshmërinë globale. Në vitin 2016, Qendra për Ekselencë në Auditim nënshkroi një Memorandum Mirëkuptimi me Agjencinë e ShBA-ve për Zhvillim Ndërkombëtar (USAID).

Drejtoresha e Qendrës znj. Janet St. Laurent, Kontrollori i Përgjithshëm Gene L. Dodaro, Drejtori Strategjik i GAO-s James Blockwood dhe drejtues të USAID në Washington D.C. në ceremoninë e nënshkrimit të Memorandumit të Mirëkuptimit mes GAO-s dhe USAID, nëntor 2016.

Në ceremoninë e nënshkrimit të marrëveshjes me USAID z. Dodaro theksoi: *“Zyrat e pavarura, të auditimit profesional janë një pjesë thelbësore e sistemeve të shëndosha të menaxhimit të financave*

publike. Kjo marrëveshje do të nxisë një bashkëpunim më të ngushtë midis dy organizatave tona, në mënyrë që të ndihmojë zhvillimin e zyrave të auditimit të afta për të luftuar korrupsionin, për të siguruar transparencë dhe promovuar besimin publik".

Gjatë tre viteve të para, Qendra ka patur kërkesa në rritje për shërbimet e saj. Shtrirja mbarëkombëtare dhe mbarëbotërore e organizatës është e dukshme, pasi deri tani ajo u ka shërbyer dhjetra organizatave amerikane, si dhe SAI-ve në gjashtë vende. Projekte shtesë me SAI të vendeve të tjera janë duke u zhvilluar.

Që nga nënshkrimi i Memorandumit me USAID, Qendra ka kryer një vlerësim për të identifikuar nevojat kryesore për ndërtimin e kapaciteteve të një SAI në Afrikë. Kohët e fundit ajo nënshkroi një marrëveshje tre-vjeçare me USAID për të ndihmuar në forcimin e kapaciteteve të auditimit të performancës së një SAI në Azi, ku stafi i Qendrës do të ofrojë klasa trajnimi, trajnerë dhe mentorë për audituesit, si dhe do të sigurojë mbështetje për iniciativa të tjera institucionale për ndërtimin e kapaciteteve.

Në vitin 2018, Qendra për Ekselencë në Auditim (CEA) ndihmoi një SAI evropiane për të vlerësuar dhe përmirësuar procesin e saj për dokumentimin e rezultateve financiare nga auditimet. Specialisti i projektit të Qendrës, një ekonomist dhe një ish-drejtor i GAO-s sollën njohuri thelbësore për çështjen në projekt dhe zhvilluan një marrëdhënie pune shumë efektive me stafin e SAI-t evropian, gjë që ndihmoi në suksesin e projektit.

Qendra për Ekselencë në Auditim ka ndihmuar kohët e fundit një SAI në Amerikën Qendrore që të përmirësojë aftësinë e saj për të kryer auditime të performancës. Një specialist me përvojë i Qendrës, i cili flet rrjedhshëm spanjisht, realizoi disa kurse trajnimi, ndihmoi SAI-n të përditësonte manualin e vet të auditimit të performancës dhe trajnoi një ekip auditimi në kryerjen e një auditimi shumë të mirë-pritur nga drejtuesit e SAI-t dhe enti shtetëror i audituar. *"Unë e gjej përparimin e arritur në tre vitet e fundit tepër frymëzues dhe mezi pres për të zgjeruar shërbimet tona dhe ofertat e kurseve"*, thotë Drejtoresha e Qendrës zj. Janet St. Laurent.

Në SHBA, agjencitë e auditimit të brendshëm i drejtohen Qendrës për t'i ndihmuar në përmirësimin e aftësive të auditimit, rritjen e njohurive

për standardet e provave dhe forcimin e aftësive të mbikëqyrësit në rishikimin e raporteve të auditimit.

Një i anketuar që përfaqëson një agjenci të auditimit të brendshëm në SHBA e cilësoi trajnimin nga Qendra si "investimin më të mirë të bërë ndonjëherë".

Qendra për Ekselencë në Auditim planifikon të realizojë kontakte të reja me komunitetin e donatorëve dhe SAI-t, për të eksploruar dhe zgjeruar mundësitë e partneritetit, duke përfshirë një memorandum në pritje me Bankën Botërore.

Drejtori i Planifikimit Strategjik dhe Ndërlidhjes së Jashtme të GAO-s, James-Christian Blockwood shprehet se *"Qendra dhe kontributet e saj padyshim kanë pasur një ndikim të jashtëzakonshëm. Është nder të jesh pjesë e një ekipi në pararojë të qeverisjes së mire, me një mundësi dhe aftësi për të formuar komunitetin global të auditimit"*¹⁸.

2. GAO, Dodaro dhe KLSH

Në qershor 2004, Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-ve z.David M. Walker vizitoi KLSH dhe Shqipërinë.

*z. David M. Walker,
Kontrollori i Përgjithshëm i SHBA-së, Tiranë 2004*

Gjatë qëndrimit në vendin tonë, krahas takimeve me drejtues të KLSH-së, z. Walker përshëndeti në një takim të zhvilluar në Pallatin e Kongreseve në prani të një audience të gjerë, ku merrnin pjesë deputetë të Kuvendit, përfaqësues të Presidencës, të Këshillit të Ministrave, ministrive, strukturave të

auditimit të brendshëm, të medias etj. Në takimet e organizuara, Kryetari i KLSH Mustafa Kërçuku vuri në dukje ndihmën dhe inkurajimin

¹⁸ Artikull në Revistën INTOSAI Journal me titull "GAO: Qendra e Ekselencës në Auditim ndërton kapacitete botërore për qeverisjen e mirë", 30 janar 2019 <http://intosaijournal.org/gao-center-for-audit-excellence-builds-worldwide-capacity-good-governance/>

që i ka dhënë GAO institucionit të KLSH-së, ku veçoi trajnimet e “International Auditor Fellowship Program”, në të cilin kanë marrë pjesë katër auditues me përvojë të KLSH.¹⁹

Ky oportunitet i rëndësishëm dhe historik nuk u kap në vitet e mëpasme nga institucioni ynë dhe pasoi një kohë pa bashkëpunim efektiv.

**

Në tetor 2013, me rastin e Kongresit INCOSAI XXI-të që zhvillohej në Pekin, Kinë, takova për herë të parë Prof. Dodaron. Folëm për standardet ISSAI dhe i tregova punën që po bënim në KLSH për njohjen dhe zbatimin e këtyre standardeve ndërkombëtare. U tregua shumë mirëkuptues dhe i hapur ndaj nesh, duke na siguruar që në takimin e parë vijimin e një bashkëpunimi konkret e frytdhënës për KLSH.

Në shkurt 2015, gjatë vizitës së parë zyrtare në Washington D.C takova në zyrën e tij Kontrollorin e Përgjithshëm z. Gene L. Dodaro. Në këtë takim të parë protokollar të një drejtuesi të KLSH gjatë gjithë historisë nder vite, me drejtuesin më të lartë të GAO-s, në një bashkëbisedim të ngrohtë dhe këshillash të vjera nga Dodaro, i paraqita punën tonë dhe veçanërisht përkthimin në shqip të standardeve të auditimit të GAO-s, librin «The Yellow Book (Libri i Verdhë)», si dhe numrat e Revistës shkencore tremujore “Auditimi Publik” të KLSH, e cila filloi të dalë në shqip dhe anglisht nga viti 2012.

Mbështetjen e fortë ndaj SAI-t shqiptar Kryekontrollori Dodaro e konfirmoi edhe në Video-Përshëndetjen e tij me rastin e 90 Vjetorit të KLSH në maj 2015, ku cilësoi se *“Takimi që zhvillova me Dr. Leskaj në fillim të këtij viti, ishte një mënyrë shumë e mirë për të mësuar më shumë për institucionet tona të auditimit dhe sesi në i përmbushim përgjegjësitë tona. Pres me padurim për mundësi të tjera ndërmjet dy institucioneve tona, me qëllim që të shkëmbejmë eksperiencat mbi çështje me interes të përbashkët”*²⁰.

¹⁹ Seria Botime KLSH, botimi “Historiku i Kontrollit të Lartë të Shtetit 1925-2012”, viti 2012, faqe 122 http://www.klsh.org.al/web/historiku_klsh_838.pdf

²⁰ Përshëndetja e Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve ishte një nga momentet me emocionuese dhe domethënëse të 90 Vjetorit të KLSH. http://www.klsh.org.al/web/90_vjetori_2262_1_2021.pdf

Në vitet e fundit 2015-2019, marrëdhënia jonë si KLSH, si institucion suprem auditimi me SAI-n e Shteteve të Bashkuara të Amerikës është forcuar dhe ka marrë trajta konkrete bashkëpunimi.

Në vizitën e fundit zyrtare si kryetar i KLSH, në përfundim të mandatit kushtetues 7-vjeçar, por edhe më domethënësen dhe të rëndësishmen, më 6 dhjetor 2018, takova për të tretën herë në katër vjet(2015-2018) në zyrën e tij në Washington D.C. drejtuesin e GAO-s, Kontrollorin e Përgjithshëm Gene L. Dodaro, personalitetin numër një i auditimit suprem publik sot në botë. Këtë radhë i prezantova dy botimet e tjera kushtuar GAO-s, “Standardet e Kontrollit të Brendshëm të Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës”, i quajtur ndryshe “The Green Book”(Libri Jeshil) dhe “Punime strategjike të audituesve të KLSH në Trajnimin Ndërkombëtar të GAO-s ([*Strategic Papers of ALSAI Auditors for the GAO's Fellowship*](#))”.

*Takimi me z.Gene L. Dodaro në zyrën e tij,
Washington D.C., 3 shkurt 2015*

Me këtë personalitet të madh botëror të auditimit suprem publik jam takuar edhe në Kongresin INCOSAI XXII në dhjetor 2016 në Abu d’Habi të Amirateve të Bashkuara Arabe, si dhe në takimin vjetor të Komitetit të Ndërtimit të Kapaciteteve të INTOSAI-t në prill 2018 në Kuvajt. Gjithmonë kanë spikatur tek ai

thjeshtësia si njeri, dijet e thella në profesionin e audituesit dhe qëndrimi ndihmues, duke të orientuar dhe inkurajuar si koleg drejt standardeve ISSAI, zbatimit të tyre në praktikë, duke marrë mirë parasysh kushtet specifike të vendit tënd.

Dhe përfituar nga eksperiencia e SAI-ve partnere dhe mënyrat se si i kishin zgjidhur ato situata të vështira të ngjashme.

Takimi me z.Gene L. Dodaro, Washington D.C., 6 dhjetor 2018

I kam shprehur Prof. Dodaros mirënjohjen si KLSH për GAO-n dhe drejtuesin e saj, që në harkun kohor të tre viteve 2016-2018 mundësuan trajnimin e pesë audituesve tanë për rreth 4 muaj pranë zyrave të GAO-s në Washington D.C., duke parashikuar për vitin 2019 edhe trajnimin e një audituesi tjetër nga

KLSH. Kjo eksperiencë që po merret është e një vlere të jashtëzakonshme për ne.

Në vitin 2015 në GAO kam zhvilluar takime gjithashtu me znj. Janet St. Laurent, Drejtoreshë e Qendrës së Ekselencës në Auditim të GAO-s si dhe me z. James Blockwood, Drejtor i Planifikimit Strategjik të SAI-t amerikan, miku dhe kolegu im. Në mars 2017, zj. St. Laurent erdhi në Tiranë dhe zhvilloi një leksion të hapur me audituesit e KLSH-së²¹.

Takimi me z.James Blockwood, 6 dhjetor 2018

Takimi me znj.Janet St. Laurent dhe James Blockwood, 30 janar 2017, në zyrat e GAO-s

²¹ Për me shume për këtë vizite shikoni në vijim temën “Leksion i Qendrës së GAO-s për Ekselence në Auditim në Tiranë”.

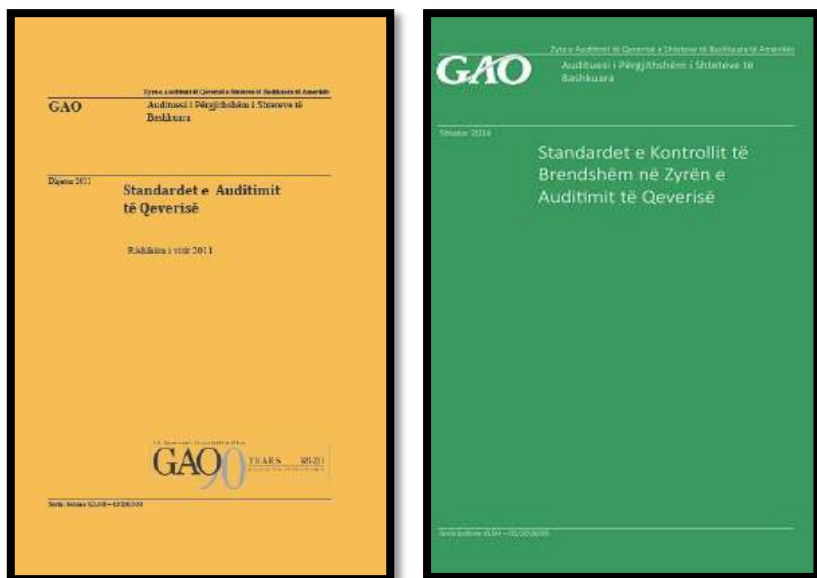
Në Strategjinë tonë të Zhvillimit 2018-2023, GAO-n e kemi vlerësuar dhe konsideruar ndër partnerët kryesorë.

Ky partneritet do të vijojë pa dyshim edhe në të ardhmen, pas përfundimit të mandatit tim në KLSH.

Botimet e KLSH për GAO-n

“Dokumente Strategjike të GAO-s”, botim i vitit 2018, është i katërti publikim kushtuar GAO-s në kolanën “Botime KLSH”, kolanë e cila në vitet 2012-2019 numëron mbi 110 botime.

Në vitin 2015, mbështetur në traditat dhe vlerat e kontributit të një SAI si Zyra e Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës në mbajtjen të përgjegjëshme të administratës së shtetit më të fuqishëm dhe demokratik në botë, por edhe në zhvillimin e auditimit suprem publik modern, si KLSH përkthym në shqip dhe botuam standardet e auditimit të GAO-s, *Librin e Verdhë* (The Yellow Book). Leximi dhe përvetësimi i këtyre standardeve nga audituesit e KLSH-së i ka ndihmuar dhe po i ndihmon ata në punën e tyre të përditshme për të realizuar auditime cilësore dhe për një integritet të lartë.

Dy librat e GAO-s në shqip: “Libri i Verdhë” dhe “Libri Jeshil”

Në vitin 2018, sollëm në shqip, jo vetëm për audituesin e jashtëm publik, por edhe për audituesin e brendshëm, botimin “Standardet e Kontrollit

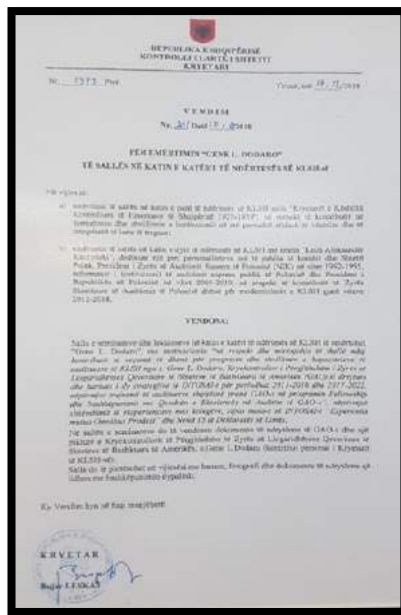
të Brendshëm të Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës”, i quajtur ndryshe “The Green Book” (Libri Jeshil), i cili hap për lexuesin shqiptar botën e kontrollit të brendshëm financiar dhe ekonomik të një enti qeveritar në nivelin më të lartë të përgjegjshmërisë publike dhe dijeve profesionale. Ai përshkruan standardet për kontrollin e brendshëm në Qeverinë Federale të SHBA-ve, të cilat ofrojnë kritere për vlerësimin e programimit, zbatimit dhe efektivitetin e kontrollit të brendshëm në njësitë e qeverisjes federale, për të përcaktuar nëse një sistem i kontrollit të brendshëm është efektiv. Njësitë ekonomike jo-federale në SHBA (organet e qeverisjes në nivel të shteteve përbërëse të SHBA-ve) e përdorin Librin e Jeshil si një kornizë për të hartuar dhe zbatuar një sistem efektiv të kontrollit të brendshëm.

Po gjatë vitit 2018, botuam në anglisht librin e tretë dedikuar eksperiencave me njohuritë në auditim të GAO-s, “Punime strategjike të audituesve të KLSH në Trajnimin Ndërkombëtar të GAO-s ([*Strategic Papers of ALSAI Auditors for the GAO's Fellowship*](#))”.

Në trajnimet disamujore të GAO-s në vitet 2016-2019 kemi dërguar 6 nga drejtuesit dhe audituesit tanë më të mirë dhe të përgatitur, me perspektivë të qartë karriere dhe afirmimi në institucion. Këtë proces në do ta vazhdojmë edhe në vitin 2020 (me një auditues) dhe në vitet e tjera.

Pas emërimit të sallës në katin e parë të ndërtesës së KLSH salla “Kryetarët e Këshillit Kontrollues të Financave të Shqipërisë 1925-1939” dhe të sallës në katin e dytë me emrin “Lech Aleksandër Kaczyński”, ish-Presidentit polak dhe ish-President i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Polonisë (NIK), në respekt dhe mirënjohje ndaj GAO-s dhe drejtuesit të saj, Kontrollorit të Përgjithshëm të SHBA-ve, z. Gene L. Dodaro, mik i shqiptarëve dhe i KLSH, me vendim të Kryetarit të KLSH Nr.87, dt. 18.12.2018, Sallën e Seminareve dhe Trajnimeve të KLSH në katin e katërt vendosa ta emëroj **“GENE. L. DODARO”**, me motivacionin “*në respekt dhe mirënjohje të thellë ndaj kontributit të veçantë të dhënë për progresin dhe zhvillimin e kapaciteteve të audituesve të KLSH nga z. Gene L. Dodaro, Kryekontrollor i Përgjithshëm i Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës (GAO), si drejtues dhe hartues i dy strategjive të INTOSAI-t për periudhat 2011-2016 dhe 2017-*

2022, nëpërmjet trajnimit të audituesve shqiptarë pranë GAO-s në programin Fellowship dhe bashkëpunimit me Qendrën e Ekselencës në Auditim të GAO-s”, nëpërmjet shkëmbimit të eksperiencave mes kolegëve, sipas moto-s së INTOSAI-t “Experientia mutua Omnibus Prodest” dhe Nenit 15 të Deklaratës së Limës”.

Piktura e z.Gene L. Dodaro tek salla e KLSH, emërtuar “Gene Dodaro” dhe faksimile e Vendimit përkatës

Kjo sallë e veçantë trajnimi, seminaresh, takimesh dhe prezantimesh po plotësohet me dokumente nga GAO, me foto, broshura, botime të GAO-s dhe KLSH-së, etj.

Botimi “GAO – Lider i INTOSAI-t”

Audituesit e KLSH që kanë kontribuar në përkthimin e materialeve rreth GAO në botimet e KLSH-së në këto vite:

Irena Islami, Albana Gjinopulli, Xhuljeta Çelaj, Aulona Jonuzi, Dëshira Huqi, Benard Haka, Amantia Patozi, Eni Kabashi, Melina Kabo, Alkida Llakaj, Erjola Meçaj, Alma Shehu, Alfonc Gabili, Erjola Hoxha, Elsona Papadhima, Ermira Vojka, Erald Kojku, Xhesika Xhuveti, Prishila Rama, Aurel Rexhaj, Enea Caushaj etj.

Aktivitet i Qendrës për Ekselencën në Auditim të GAO-s në Tiranë

Më datën 24 mars 2017 në Tiranë²², në sallën e Akademisë së Shkencave, znj. Janet St. Laurent, Drejtoreshë e Qendrës së Ekselencës në Auditim të GAO-s, zhvilloi një leksion të hapur me audituesit e KLSH-së.

Znj. Janet St. Laurent duke dhënë leksionin për audituesit e KLSH

Tema e leksionit ishte “Roli i GAO-s në provimin e llogaridhënies, rezultateve dhe bashkëpunimit”. Leksioni u realizua në kuadër të vizitës dyditore të znj. Janet St. Laurent në Shqipëri, ku mori pjesë edhe në Seminarin “SAI dhe Parlamenti” të organizuar nga SIGMA dhe KLSH. Në prezantimin e këtij leksioni, znj. Janet St. Laurent i njohu audituesit shqiptarë me misionin e GAO-s dhe parimet ku bazohet puna audituese amerikane. Në vijim të leksionit, Drejtoresha e Qendrës së Ekselencës në Auditim u ndal në rolin thelbësor që ka Parlamenti në efektivitetin e punës së një institucioni suprem auditimi, duke vlerësuar gjetjet dhe rekomandimet e SAI-t, si dhe duke kërkuar zbatimin e tyre nga institucionet e audituara. Zj. St. Laurent solli eksperiencën e pasur të GAO-s në raportet me Kongresin Amerikan, ku çdo vit GAO merr pjesë

²² Artikull në portalin e KLSH. 25 mars 2017.

http://www.klsh.org.al/web/Drejtoresha_e_Qendres_se_Ekselences_ne_Auditim_te_GAO_s_Znj_Janet_St_Laurent_zhvillon_nje_leksion_me_audituesit_e_KLSH_2644_1.php

në qindra seanca dëgjimore të Kongresit dhe i dërgon atij me qindra raportime.

Lektorja amerikane vuri në dukje se kjo marrëdhënie solide GAO-Kongres ka krijuar një mekanizëm efektiv për ndjekjen e rekomandimeve që ka rezultuar në një impakt pozitiv në buxhetin amerikan.

Misioni i Qendrës së Ekselencës në Auditim është që të promovojë mirëqeverisjen dhe të ndërtojë kapacitete institucionale të organizmave kombëtare e ndërkombëtare të auditimit, duke ofruar trajnime, asistencë teknike dhe metodologji inovative. Kjo qendër është një strukturë qendrore e GAO-s, që punon me të gjitha institucionet e auditimit dhe llogaridhënies qeveritare në botë, për të përmirësuar dhe shtuar, nëpërmjet trajnimeve të saj, kapacitetet e tyre në auditim. Qendra ndihmon institucionet supreme të auditimit publik (SAI-t) të zhvillojnë dhe zbatojnë korniza të shëndosha të sigurimit të cilësisë në auditim dhe plane strategjike e strategji të zhvillimit të burimeve të tyre njerëzore, duke rritur njohuritë për standardet ndërkombëtare të INTOSAI-t, ISSAI-t.

Leksioni vijoi me pyetje-përgjigje nga audituesit shqiptarë për identifikimin e fushave dhe prioriteteve të KLSH-së, me qëllim konkretizimin e kornizës së bashkëpunimit, ku do të bazohet asistenca e GAO-s për Kontrollin e Lartë të Shtetit.

3. GAO dhe ZKA e Kosovës

Me rastin e anëtarësimit të Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës në INTOSAI në gazetën “Sot” dhe “Albania Daily News” shkruajta artikullin: *“Më 24 shtator 2019, Bordi Drejtues i INTOSAI-t miratoi me shumicë votash anëtarësimin e institucionit më të lartë të auditimit publik të Kosovës, Zyra Kombëtare të Auditimit (ZKA) në organizatën botërore të institucioneve supreme të auditimit. Një sukses i merituar për zyrën më të re të auditimit publik në botë, me vetëm 11 vjet jetë. Gjatë kongresit INCOSAI XXIII mbajtur në Moskë, Bordi Drejtues i INTOSAI-t e miratoi këtë anëtarësim me shumicë votash. Pavarësisht nga progresi i spikatur i ZKA-së në drejtim të dijeve në auditim, trajnimeve të shumta dhe projekteve që ajo ka zhvilluar me SAI-t partnere, integrimi i plotë i saj në*

gjirin e organizatës INTOSAI nuk ishte i lehtë. Anëtarësim i plotë i Kosovës në komunitetin e INTOSAI-t nuk do të mund të ishte realizuar, nëse nuk do të kishte qenë mbështetja e vendosur dhe përcaktuese e Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të SHBA-ve (GAO) dhe e Kryekontrollorit të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, z. Gene L. Dodaro. Z. Dodaro, personaliteti numër një i INTOSAI-t u angazhua personalisht në Bordin Drejtues të INTOSAI-t, ku luan një rol lider në përafrimet strategjike të organizatës. Z. Dodaro, mik i madh i shqiptarëve dhe i KLSH-së është frymëzuesi dhe drejtuesi i procesit të përgatitjes dhe zbatimit të Planeve Strategjike të Zhvillimit të INTOSAI-t 2006-2010, 2011-2016 dhe 2017-2022. Ishte bindja e tij e palëkundur në vlerat dhe domosdoshmërinë e integritetit të ZKA-së si anëtar me të drejta të plota në INTOSAI. Ky kontribut ishte përcaktues në suksesin e SAI-t Kosovar”.

Përfaqësuesit e Kontrollit të Lartë të Shtetit mbështetën fuqimisht vendimin e Sekretariatit të INTOSAI-t, duke theksuar që ZKA përmbush të gjitha kriteret dhe kushtet për të qenë anëtar i INTOSAI-t. Ky qëndrim u mbështet edhe nga përfaqësuesit e SAI-ve të disa vendeve të tjera, veçanërisht nga GAO e Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe nga Zyra e Auditimit të Polonisë, të cilat kanë qenë gjatë viteve të fundit partnerët kryesorë të KLSH-së në rrugën e modernizimit institucional, si dhe SAI Suedez.

Gjatë miratimit të Raportit të Sekretariatit të INTOSAI-t në seancë Plenare në datën 25 shtator 2019, Kongresi votoi pro këtij raporti, duke konfirmuar përfundimisht anëtarësinë e ZKA në INTOSAI, që nga 1 janari 2020. Gjatë procesit të votimit në Kongres, SAI i Serbisë kundërshtoi anëtarësimin e ZKA-së në këtë institucion të rëndësishëm ndërkombëtar. Anëtarësimi me të drejta të plota i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës, i cili bëhet efektiv në 1 janar 2020, përbën pa dyshim jo vetëm suksesin më të madh në historinë e auditimit të jashtëm publik të shtetit të Kosovës, por edhe një arritje në fushatën e madhe të njohjes së institucioneve të Kosovës nga partnerët ndërkombëtarë. në si KLSH jemi krenarë për suksesin e sivëllait tonë në auditim...

Me këtë rast, në emër të audituesve shqiptarë, dua të falënderoj garantët e integritetit të SAI-t të Kosovës në familjen e institucioneve të auditimit suprem të botës, INTOSAI-t. Në radhë të parë, Zyrën e

Llogaridhënies Qeveritare (GAO) dhe drejtuesin e saj, Kontrollorin e Përgjithshëm të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, z. Gene L. Dodaro, Sekretaren e Përgjithshme të INTOSAI-t znj. Margit Kraker, Gjykatën Evropiane të Audituesve, NIK-un polak, SAI-n e Kroacisë dhe Zyrën Kombëtare të Auditimit të Suedisë. Ju faleminderit dhe gjithmonë mirënjohës!”²³.

Takimi i z. Besnik Osmani, Auditor i Përgjithshëm i Republikës së Kosovës, me z. Gene L. Dodaro, mars 2018

²³ Shkrim me titull “Faleminderit INTOSAI për anëtarësimin e Kosovës!” botuar në gazetën “Sot”, më 6 tetor 2019 <https://sot.com.al/opinion-editorial/faleminderit-intosai-anetaresimin-e-kosoves> dhe në gazetën “Albania Daily News” me datën 9 tetor 2019 me titull “Thank you INTOSAI!”. shkruar nga B. Leskaj.

http://www.klsh.org.al/web/THANK_YOU_INTOSAI_National_Audit_Office_NAO_of_Kosovo_is_voted_a_full_rights_Member_of_INTOSAI_the_World_Organization_of_Supreme_Audit_Institutions_4066_2.php

PJESA E DYTË

KAPITULLI IV

NIK- institucion modern auditimi

(Institucioni Suprem i Auditimit i Republikës së Polonisë)

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

PJESA E DYTË

Kapitulli IV

NIK– institucion modern auditimi

Zyra Shtetërore e Auditimit e Polonisë (NIK) është ndër institucionet supreme të auditimit (SAI-t) më të mëdha dhe të zhvilluara të Evropës. Ajo përfaqëson ndër SAI-t e pakta në botë që ka hedhur themelet dhe ndihmuar fort konsolidimin e shtetit të vet. Institucioni kontribuoi në forcimin e shtetit të ri polak në vitet e Republikës së Dytë Polake 1919-1939. Po ashtu, Zyra Shtetërore e Auditimit e Polonisë përfaqëson SAI-n e vetëm në Evropën e pushtuar nga nazimi për periudhën 1939-1945, i cili funksionoi në formë ilegale edhe brenda në Poloni, duke patur dëshmorë të saj auditues të kapur dhe ekzekutuar nga nazistët. Gjatë periudhës së Lëvizjes Solidarnost pas vitit 1980, NIK ishte i vetmi SAI i vendeve socialiste të Evropës Lindore dhe Qendrore që ndërmoi auditime kurajoze që denonconin abuzimet e zyrtarëve të regjimit komunist.

NIK, nën drejtimin pas viteve 90-të të personalitetit më të spikatur politik dhe shtetëror në Poloninë e viteve 1990-2010, ish-Presidentit Lech Lech Kaczyński, u shndërrua gradualisht, por fuqimisht në një SAI modern, katalizator i ndryshimeve pozitive në ekonominë dhe shoqërinë polake dhe kontribues me vlerë në anëtarësimin e Polonisë në Bashkimin Evropian. Feja e audituesit të jashtëm publik polak është atdhedashuria, besnikëria ndaj interesit të Shtetit dhe përkushtimi ndaj profesionit. Puna e audituesve në 30 vitet e Polonisë së rilindur, pas vitit 1989, i ka sjellë NIK-ut profesionalizmin dhe e ka lejuar të kthehet në binarët e vërtetë të misionit të vet në shërbim të qytetarëve dhe Shtetit. Sot NIK është shëmbëlltyra e një SAI modern evropian, që zhvillon njëkohësisht auditimet financiare, të përputhshmërisë, të performancës dhe të teknologjisë së informacionit, duke përfaqësuar institucionin publik më të besueshëm për qytetarët në Poloni. NIK ndan përvojat e tij në veçanti me partnerët e SAI-ve të Evropës dhe më gjerë. Audituesit e tij ndihmojnë SAI-t në demokracitë e reja të përgatiten për të luajtur rolin e institucioneve të pavarura të auditimit.

Besnikëria ndaj misionit të tij kushtetues dhe shqetësimi për konsolidimin e shtetit të së drejtës e shtyn NIK jo vetëm të auditojë

performancën e administratës shtetërore në Poloni dhe të paralajmërojë kundër kërcënimeve në financat publike të vendit, por edhe të punojë në perceptimin e nevojave të SAI-ve partnere, sidomos të vendeve kandidate dhe potenciale për anëtarësim në Bashkimin Evropian. NIK identifikon nevojat e fqinjëve, emigrantëve, mjedisit dhe përpiqet të sigurojë një zhvillim të qëndrueshëm përballë sfidave me karakter global. Në vitin jubilar të 100 vjetorit të rifitimit të pavarësisë së Polonisë, sikundër Polonia vlerësohet si lider i transformimeve demokratike në Evropë, të nisura në vitet '80-të të shekullit XX^{të} me revolucionin paqësor të “Solidarnost”, edhe NIK, me trashëgiminë e vet njëqindvjeçare, vlerësohet nga partnerët në Bashkësinë Evropiane dhe më gjerë se kaq si një SAI modern, i madh dhe i fortë. SAI i Polonisë ka udhëhequr organizatën evropiane të SAI-ve EUROSAI në vitet 2008-2011. Ai auditon NATO-n dhe ka një kontribut të spikatur në auditimet e privatizimeve të aseteve publike, duke ndihmuar SAI-t e vendeve të tjera të Evropës Lindore dhe JugPerëndimore në eksperiencë të ngjashme.

NIK ka një kontribut të patjetërsueshëm në përditësimin e Kodit të Etikës së INTOSAI-t, me drejtimin e Grupit përkatës së Punës nga ish-Presidenti i NIK, Jacek Jezierski, si dhe në drejtimin e disa Grupeve të Punës së INTOSAI-t dhe EUROSAI-t mbi auditimet e IT, marrëdhëniet me audituesit e brendshëm, etj. Zyra e Auditimit Suprem të Polonisë luan një rol lider në INTOSAI në auditimin e mbrojtjes së mjedisit dhe biodiversitetit. NIK, nën drejtimin e Kwiatkowski, është SAI auditues, së bashku me INTOSAI-n, të programit të zbatimit të Objektivave të Mijëvjeçarit të Kombeve të Bashkuara për zhvillim të qëndrueshëm në Axhendën e Zhvillimit 2030.

NIK përfaqëson ndër partnerët më të rëndësishëm të Kontrollit të Lartë të Shtetit. Eksperiencë e gjerë e marrë nga audituesit dhe ekspertët polakë në dhjetëra trajnime e vizita pune përgjatë periudhës 2012-2018, e kulmuar me Projektin e Binjakëzimit IPA 2013, të financuar nga BE për modernizimin e kapaciteteve audituese në Shqipëri, ku NIK ishte partner kryesor (senior partner), e ka ndihmuar KLSH-në të krijojë një gjeneratë të re audituesish, me parametrat e një trupe profesionale të një SAI të zhvilluar. NIK, gjithashtu, ka qenë mbështetës i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Kosovës në anëtarësimin e saj në INTOSAI.

1. Jeta politike dhe institucionale e Polonisë¹

Bazat e sistemit politik modern polak mund të karakterizohen në tërësi nga një referencë e disa themeleve:

1. Historia
2. Aksiologjia
3. Politika
4. Ekonomia
5. Ligji
6. Shoqëria

1. Themelet historike

Vetë shteti përcaktohet nga kushtet historike. Edhe pse jo çdo eksperiencë historike ndikon mbi strukturën dhe natyrën e shtetit dhe të sistemeve të tij politike, sërisht eventet ose eksperiencat e rëndësishme kanë influencuar dhe influencojnë modelin ndërtimit të shtetit të sotëm.

a. Ndarjet e Polonisë dhe fakti i mosekzistencës së shtetit polak në hartën e Evropës për 123 vjet rresht, i shtohen specifikës kombëtare polake të kultit të shtetit dhe frikës ndaj fqinjëve, të cilët mund të realizojnë planin e tyre politik të asgjësimit të shtetit polak, në emër të realizimit të qëllimeve të tyre. Megjithatë, duhet theksuar se periudha e ndarjeve të shtetit solli disa rezultate pozitive: ndërgjegjja kombëtare u zhvillua dhe doli në pah kombi modern polak. Shprehja më e qartë e këtyre tipareve të reja të fituara ishte Kushtetuta polake e 3 majit 1791 (e para Kushtetutë në Evropë), e cila, si rezultat i ndërhyrjeve të vendeve fqinje, nuk u arrit të implementohej.

Megjithatë Kushtetuta e 3 Majit është e rëndësishme edhe sot, së pari si një monument i mendimit kushtetues dhe shtetformues polak; së dyti, si një provë e lidhjes eksplicite të Polonisë dhe qasjen evropianoperëndimore ndaj politikës (Kushtetuta ishte një produkt i Rilindjes Evropiane) dhe së treti, si një provë e ndërhyrjeve të drejtpërdrejta të shteteve fqinje (veçanërisht të Rusisë) në çështjet e organizimit të shtetit polak, si një kampion për zhvillimet historike të mëvonshme.

¹ Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System", Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018: "An introduction": "Basics of the functioning of Polish political system". fq. 6-18

b. Trashëgimia e Republikës së Dytë të Polonisë (1918-1939)², e cila tregoi vlerat e një shteti të pavarur dhe theksoi rreziqet më të mëdha ndaj një shteti, të cilat ishin, nga njëra ane, kaosi politik dhe destabilizimi (të identifikuar me Kushtetutën e Marsit të vitit 1921), dhe nga ana tjetër autoritarizmi i rrezikshëm që kufizonte lirinë dhe pluralizmin e jetës politike (i identifikuar me Kushtetutën e Prillit të vitit 1935). Kjo periudhë pohoi gjithashtu gjendjen kritike të shtetit polak, të fragmentuar mes dy shteteve të fuqishëm Gjermania dhe Rusia, të cilat nuk hoqën dorë asnjëherë ta trajtonin tokën polake si sferë të influencës së tyre.

c. Trashëgimia e komunizmit dhe Republikës Popullore të Polonisë³, efektet negative të së cilës në të gjithë historinë e Polonisë janë të pamohueshme dhe sot shërbejnë si një kambanë e një numri rreziqesh.

d. Roli i Kishës Katolike në historinë shtet formuese të Polonisë, i cili u provua si thelbësor në një numër momentesh kyçe për fatin e Shtetit polak. Kisha katolike ishte shtëpia e polakeve në periudhën e ndarjeve të mëdha të Polonisë dhe mos-ekzistencës së saj si shtet në hartën e Evropës, vendi ku ruheshin vlerat e shpirtit polak, fryma e lirisë dhe e dinjitetit njerëzor. Kisha Katolike polake luajti një rol shumë të rëndësishëm të ndërmjetësit në bisedimet në Tryezën e Rrumbullakët të vitit 1989 mes qeverisë dhe opozitës së “Solidaritetit”, që i hapen rrugë zgjedhjeve gjysmë të lira dhe kalimit paqësor të vendit në një sistem demokratik.

2. Themelet aksiologjike⁴

Ato kane të bëjnë me faktin se cilido sistem politik duhet të bazohet jo vetëm në institucione dhe procedura fikse, por edhe në parime e vlera. Këto parime dhe vlera janë:

- a. Sovraniteti i shtetit (në marrëdhëniet e jashtme) dhe sovraniteti i kombit (në marrëdhëniet e brendshme). Sovraniteti i kombit ishte një arritje e lëvizjes “Solidariteti” dhe u kalua pastaj në të gjitha partitë politike dhe lëvizjet e mëvonshme në kohën e pluralizmit,

²Jaroslav Szymanek: “Polish Political System”, Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018: “An introduction”: “Basics of the functioning of Polish political system”, fq. 7

³Po aty, fq. 7

⁴Po aty, fq. 8

mbi bazën e idesë se shoqëria(polakët) duhet të ushtrojnë një ndikim përcaktues në fatet e vendit të tyre.

- b. Solidariteti social dhe perceptimi i Polonisë si një e mirë e përbashkët. Theksi në solidaritetin social u vu në kohët e Solidarność (Solidaritetit) në vitet 1980-të dhe nën moton e Papa Gjon Palit të Dytë *“Njeri me tjetrin dhe njeri për tjetrin; dhe jo njeri kundër tjetrit”*.
- c. Trashëgimia kristiane e shtetit dhe e kombit. Kjo trashëgimi rezultonte nga parimet e doktrinës së Kishës Katolike : dinjiteti i njeriut dhe ekonomia sociale e tregut.
- d. Pluralizmi social dhe politik, si një trashëgimi historike e kombit polak, e tolerancës së tij etnike dhe fetare, dhe nga ana tjetër, si refuzim i trashëgimisë komuniste.
- e. Balanca mes pushteteve, e konsideruar si kamerdarja më e mirë shpëtuese e patologjive të sistemit politik.

3. Themelet politike⁵

Këto konsiderohen si më të rëndësishmet në specifikimin e funksionimit të sistemit politik polak. Polonia është një Republikë Demokratike gjysmë-presidenciale, ku Presidenti është Kreu i Shtetit. Pushteti ekzekutiv ushtrohet, në kuadrin e një sistemi shumë partiak, nga Presidenti dhe nga Qeveria, e cila përbëhet nga Këshilli i Ministrave i udhëhequr nga Kryeministri. Anëtarët e tij zgjidhen zakonisht nga partia ose koalicioni mazhoritar, në dhomën e ulët të parlamentit (Sejm), megjithëse përjashtimet nga ky rregull nuk janë të rralla.

Qeveria shpallet zyrtarisht nga Presidenti, dhe duhet të kalojë një mocion besimi në Sejm brenda dy javësh. Pushteti legjislativ i takon dy dhomave të parlamentit, Sejmit dhe Senatit. Anëtarët e Sejmit zgjidhen me përfaqësim proporcional, me kushtin që partitë jo-etnike duhet të fitojnë të paktën 5% të votave kombëtare për të hyrë në dhomën e ulët. Aktualisht përfaqësohen pesë parti.

Zgjedhjet parlamentare ndodhin të paktën çdo katër vjet. Presidenti, si Kreu i Shtetit, është komandanti suprem i Forcave të Armatosura dhe ka fuqinë e vetos ndaj legjislacionit të miratuar nga Parlamenti. Ligjet

⁵ Jaroslaw Szymanek: *“Polish Political System”, Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018: “An introduction”: “Basics of the functioning of Polish political system”, fq. 9*

kryesore të vendin miratohen me një shumicë prej tre të pestat e votave në Parlament. Presidenti mund të shpërndajë parlamentin në kushte të caktuara. Zgjedhjet presidenciale ndodhin çdo pesë vjet. Kur shumica e votuesve mbështesin të njëjtin kandidat, ai shpallet fitues, ndërsa kur nuk ka shumicë, dy kandidatët kryesorë marrin pjesë në zgjedhjet balotazh.

Sistemi politik përcaktohet në Kushtetutën polake, e cila garanton një gamë të gjerë të lirive individuale. Pushteti gjyqësor luan një rol të vogël në politikë, përveç Gjykatës Kushtetuese, e cila mund të anulojë ligje që shkelin liritë e garantuara në Kushtetutë.

Themelet kryesore politike në Poloni janë⁶:

- a. Partitë politike. Këto parti datojnë që në kohën e Republikës së Parë. Që me miratimin e Kushtetutës së 3 Majit 1791, ekzistonin fraksionet politike në Sejmin (Parlamentin) e Madh.
- b. Sistemi partiak, i cili në Poloninë moderne u evolua nga sistemi monopartiak në vitet 1945-1989 në një sistem të gjerë shumë partish pas vitit 1990.
- c. Lloji i rivalitetit politik, i cili përcakton se si duket në të vërtetë sistemi politik. Deri në vitin 2005, në Poloninë moderne ishin dy grupe partish. Nga njëra anë partitë nën influencën e partisë së vjetër komuniste polake dhe nga ana tjetër partitë nën influencën e lëvizjes “Solidariteti. Pas zgjedhjes President të personalitetit më të madh politik në historinë moderne polake, Lech Kaczyński, sistemi politik polak i ngjason më shumë jo më një ndarje sentimentale historike, por konsolidimit të demokracisë polake drejt funksionimit të sistemit politik, si sistem politik mbi baza të qasjes politike evropianoperëndimore.
- d. Alternimi i pushtetit, i cili ndodh rregullisht dhe konsiderohet si një element i një jete politike demokratike dhe një sistemi konkurrues vlerash.

⁶Jaroslav Szymanek: “Polish Political System”, me hyrje të Szymanek Jaroslav: «Introduction: “Polish Political System”. Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, fq. 10

4. Themelet ekonomike⁷

Ne Poloni themelet ekonomike të sistemit politik janë bazuar në një opozite të theksuar ndaj modelit të një ekonomie të planifikuar nga qendra. Megjithatë, debati është ende i hapur dhe aktiv lidhur me qasjen e ekonomisë polake: të jetë me liberale (pra më pak shtet, më shumë ekonomi e lirë) apo më shumë ekonomi sociale (pra më tepër ndërhyrje të shtetit në ekonomi). Kushtetuta ka adoptuar modelin e ekonomisë sociale të tregut, duke e bazuar në tre parime themelore:

- Pronësia private;
- Liria e aktivitetit të sipërmarrjes;
- Solidariteti, dialogu dhe bashkëpunimi mes partnereve sociale.

Ekonomia në Poloni ngre tre çështje themelore që ende janë tema debati:

- Cili është modeli optimal i ndërhyrjes së shtetit në ekonomi (më shumë shtet apo më shumë ekonomi e lirë)?
- Rishpërndarja e barabarte e të ardhurave kombëtare
- Zhvillimi i ardhshëm i ekonomisë polake. A do të bazohet ai në një qasje reaktive ndaj të rejave të teknologjisë, apo një qasje aktive dhe inovative?

5. Themelet ligjore⁸

Akti bazë është pa dyshim Kushtetuta e Republikës së Polonisë. Kushtetuta e vitit 1997 rregullon çështje themelore. Së pari, ajo specifikon parimet bazë për interpretimin e rregullave kushtetuese. Së dyti, Kushtetuta përcakton sferat e të drejtave dhe lirive të një individi. Së treti, specifikon në detaje burimet e ligjit. Së katërti, rregullon në detaje strukturat e pushteteve, si pushteti legjislativ (Sejmi dhe Senati), pushteti ekzekutiv (Presidenti dhe Këshilli i Ministrave) dhe pushteti gjyqësor. Duke e konsideruar paksa të vjetërsuar qasjen klasike Monteskiene të ndarjes së pushteteve, kjo Kushtetute fut një grup të veçantë institucionesh të kontrollit dhe mbrojtjes së ligjit, si Zyra

⁷Jaroslav Szymanek "Polish Political System", «Introduction: "Polish Political System". Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, fq. 11

⁸Po aty fq 13-14

Supreme e Auditimit dhe Komisioneri për të Drejtat e Njeriut. Së pesti, Kushtetuta rregullon gjerësisht strukturën e pushtetit vendor. Së gjashti dhe që është një risi e saj, Kushtetuta rregullon në detaje sferën e financave publike, si rolin e Bankës Kombëtare të Polonisë, procedurat e buxhetimit publik, duke caktuar në kushtetutë edhe nivelin e defiçitit buxhetor.

Funksionimi i një shteti modern kërkon ngritjen e një sërë organesh, duke kaluar kufijtë e formulës tradicionale të ndarjes së trefishtë të pushtetit. Kapitulli IX i Kushtetutës së Republikës së Polonisë, i datës 2 prill 1997, specifikon pozitën kushtetuese të tre prej këtyre organeve: Zyra e Auditimit Suprem (NIK), Komisioneri për të Drejtat e Njeriut dhe Këshilli Kombëtar i Transmetimit. Këto organe mund të përshkruhen (duke iu referuar titullit të Kapitullit IX të Kushtetutës), si organe të mbrojtjes ose kontrollit të ligjit, term ky i pranuar tashmë nga shkenca e ligjit kushtetues në Poloni, ose si organe të pushtetit të katërt, p.sh. pushteti i mbikëqyrjes. Disa organe (si p.sh. Këshilli Kombëtar i Gjyqësorit) mund të mos klasifikohen në mënyrë të qartë nga perspektiva e ndarjes së pushteteve, megjithatë janë në Kushtetutë. Këshilli Kombëtar i Gjyqësorit mbron pavarësinë e gjykatave dhe gjyqtarëve (Neni 187 i Kushtetutës). Gjithashtu, ekzistojnë organe ekstra-kushtetuese si Komisioni Kombëtar Zgjedhor ose Inspektori i Përgjithshëm për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, që kalojnë kufijtë e formulës së Montesquieu për ndarjen në tre pushtete.

6. Themelet sociale⁹

Sistemet politike nuk janë të kufizuara vetëm nga parimet dhe vlerat, nga partitë politike dhe konkurrenca e tyre, si dhe nga kushtetuta dhe nga sistemi i qeverisjes që rezulton prej saj. Sistemet politike janë po ashtu të formuara nga qëndrimet shoqërore.

Dimensioni shoqëror nuk është një variabël i qëndrueshëm. Kjo nënkupton faktin që përparësitë sociale ndryshojnë. Në vitet 1990-të boshti ishte sentimental-historik. Më vonë çështjet ekonomike u bënë çështjet më të rëndësishme për votuesit.

Përherë e më shumë sot, polakët presin nga sistemi i tyre politik të

⁹ Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System. An introduction": "Basics of the functioning of Polish political system". Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, fq. 14

realizojë përparësi të tilla si:

- Siguria (ushtarake, ndërkombëtare, ekonomike: sidomos varësia energjetike);
- Rishpërndarja e barabartë e të ardhurave kombëtare
- Pjesëmarrja shoqërore (OJF-të)
- Mbrojtja e mjedisit
- Rikthimi ndaj vlerave tradicionale të familjes polake, etj.

**

2. Delegimi i vlerave të NIK-ut në komunitetin INTOSAI

Dekalogu i vlerave të veçanta të Institucionin Suprem të Auditimit, NIK gjatë 100 viteve të ekzistencës është:

1. NIK është një nga institucionet e para të Republikës së Dytë Polake (1918-1939) që ka dhënë një kontribut të madh në konsolidimin e Shtetit të ri polak gjatë periudhës 1919-1939.

2. Funksionimi i NIK gjatë viteve të Luftës së Dytë Botërore pranë qeverisë polake në mërgim në Francë dhe Britani të Madhe, si dhe veprimtaria e tij (i vetmi institucion i auditimit suprem në Evropë që e ka bërë) në ilegalitet në Poloninë e pushtuar nga nazistët (1942-1945). Me dhjetëra punonjës të Zyrës së Auditimit Suprem humbën jetën ose u pushkatuan nga nazistët.

3. Evoluimi i NIK gjatë periudhës së Lëvizjes “Solidarność (Solidariteti)” (1980-1989) me fillesa të një institucioni suprem auditimi(SAI) modern të Evropës Perëndimore. Zyra Supreme e Auditimit e Polonisë përfaqëson të vetmin SAI në Evropën Qendrore dhe Lindore (shtetet satelite të Bashkimit Sovjetik) që pësoi ndryshime pozitive, nën influencën e Solidarnosh, në drejtim të një pavarësie të brishtë dhe të pashpallur të tij në auditim

4. Shndërrimi i Zyrës së Auditimit Suprem (nën drejtimin fillimisht të personalitetit më të spikatur politik dhe shtetëror në Poloninë e viteve 1990-2010, ish-Presidentit Lech Kaczyński) në një SAI modern, katalizator i ndryshimeve pozitive në ekonominë dhe shoqërinë polake të viteve 1992-2004 dhe kontribues me vlerë në anëtarësimin e Polonisë në Bashkimin Evropian.

5. NIK është një shkollë e madhe. President i Republikës së Polonisë,

Lech Kaczyński në fjalimin në Kongresin e VII-të EUROSAT-t, do ta vlerësonte: *"Në vendin tonë, NIK është një shkollë e shkëlqyer ku mund të fitoni njohuri dhe përvojë në funksionimin e shtetit. Mund të them që kurrë nuk kam parë një shkollë më të mirë, edhe pse kam mbajtur disa funksione në shtet - në qeveri, jashtë qeverisë, kam qenë Prokurori i Përgjithshëm i Republikës së Polonisë, i cili përfshin pushtet të madh në këtë vend. Asnjë autoritet tjetër shtetëror nuk jep një rishikim të tillë të gjendjes në shtet, si Zyra Supreme e Auditimit".*¹⁰

6. Zyra e Auditimit Suprem të Polonisë NIK boton që prej vitit 1956 Revistën shkencore "Auditimi i Shtetit"¹¹, e cila që në periudhën e Lëvizjes Solidarnosht pas vitit 1981, por sidomos pas viteve 90-të u shndërrua gradualisht në një tribune të mendimit të përparuar polak dhe më gjerë në shkencën e auditimit të jashtëm publik.

7. NIK shërben si një SAI lider në komunitetin e INTOSAI-t në dhënien e eksperiencës lidhur me auditimet model mjedisore dhe të mbrojtjes së biodiversitetit. NIK është identifikuar nga komuniteti i EUROSAT-t si një SAI tejet i rëndësishëm dhe me një kontribut madhor në shkëmbimin e praktikave të mira të auditimit.

8. NIK jep një kontribut të spikatur, së bashku me INTOSAI-n, në implementimin e Axhendës së Kombeve të Bashkuara 2030 për Zhvillimin e Qëndrueshëm, duke qenë një SAI auditues i zbatimit të 17 Objektivave të Zhvillimit të Qëndrueshëm të OKB. NIK është caktuar si auditues i jashtëm i organizatave ndërkombëtare si CERN, OECD, NATO dhe Këshilli i Evropës.

9. NIK ka shërbyer si lider i grupit të Task Forcës së INTOSAI-t në rishikimin e ISSAI-t 30, Kodi i Etikës, nën udhëheqjen e ish-Presidentit Jacek Jezierski. ISSAI i ri 30 u aprovua në Kongresin INCOSAI XXII-të të INTOSAI-t, mbajtur në dhjetor 2016 në Abu Dhabi të Emirateve të Bashkuara Arabe.

10. NIK është partneri kryesor i KLSH-së në komunitetin e EUROSAT-t në përf forcimin e kapaciteteve audituese të Kontrollit të Lartë të Shtetit.

¹⁰ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. Fq. 348

http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹¹ Broshura në anglisht "Supreme Audit Office NIK 1919-2019, fq. 71

Historia e bashkëpunimit nis formalisht pas viteve '90-të, me nënshkrimin e Marrëveshjes mes dy SAI-ve në vitin 2000 në Tiranë¹². Bashkëpunimi konkret u zhvillua në vitet 2012-2019, me rinovimin e marrëveshjes nga President Jacek Jezierski, me trajnimin e dhjetra audituesve të KLSH për auditimet e performancës, financiare, të përputhshmërisë dhe të teknologjisë së informacionit në mjediset e trajnimit të NIK në Varshavë, nga ekspertet më të mirë të SAI-t polak. Bashkëpunimi u intensifikua akoma dhe më tepër, me realizimin e Projektit të Binjakëzimit nga fondet IPA të BE-së në vitet 2016-2018, me mbi 100 misione trajnimi dhe këshillimi nga ekspertet polake në Tiranë, me drejtues projekti personalitetin e auditimit të jashtëm publik evropian Zv/Presidentin e NIK, z. Wojciech Kutyla, si dhe me interesimin e drejtpërdrejtë të Presidentit të NIK z. Krzysztof Kwiatowski. NIK është ndër mbështetësit më kryesor për Zyrën Kombëtare të Auditimit (ZKA), për anëtarësimin e saj në INTOSAI dhe një nga partnerët me të cilët po realizon një Projekt Binjakëzimi për ngritjen e kapaciteteve të audituesve të saj.

**

3. Themelimi i NIK-ut në Republikën e Dytë të Polonisë 1918-1939¹³

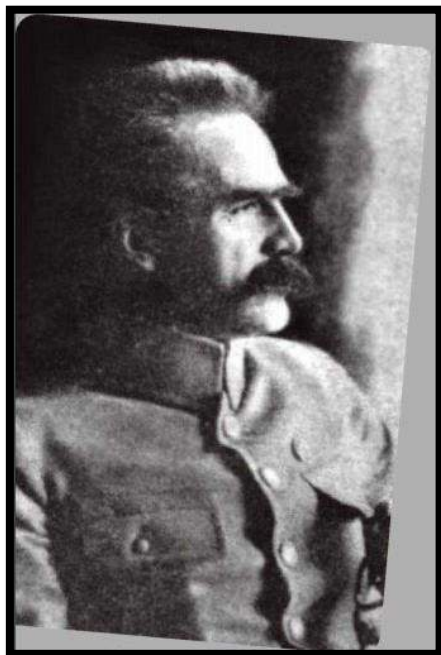
Rrënjët e auditimit shtetëror të financave publike i gjejmë në traditën e parlamentarizmit të Republikës së shekullit XVI të Dy Kombeve, kur Parlamenti fillimisht përmes Gjykatës së Thesarit, e më pas përmes Komisioneve të Thesarit të Kurorës dhe Lituanisë, nisi të shihte më me vigjilencë shpërndarjen e të ardhurave dhe shpenzimeve të thesarit të mbretit nga kasa publike. Copëtimet e Polonisë, të kryera në shekullin XVII-të nga Rusia, Prusia dhe Austria asgjësuan institucionet shtetërore polake¹⁴.

¹² *Seria Botime KLSH, libri "Historiku i Kontrollit të Lartet e Shtetit 1925-2012", viti 2012, faqe 121.*
http://www.klsh.org.al/web/historiku_klsh_838.pdf

¹³ *Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 31-71 dhe Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 25-55*
http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁴ *Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 9*

Por vetëm rifitimi i pavarësisë, në vitin 1918 dhe nënshkrimi i dekretit të Kreut të shtetit Juzef Pillsudski mbi Zyrën e Auditimit Suprem, më 7 shkurt 1919, hodhi themelet e zhvillimit të një institucioni modern të auditimit të financave publike, siç është sot Zyra e Auditimit Suprem. NIK-u ka qenë një nga institucionet e para të krijuara rishtas në Republikën e Rilindur të Polonisë pas 123 vitesh robëri.¹⁵

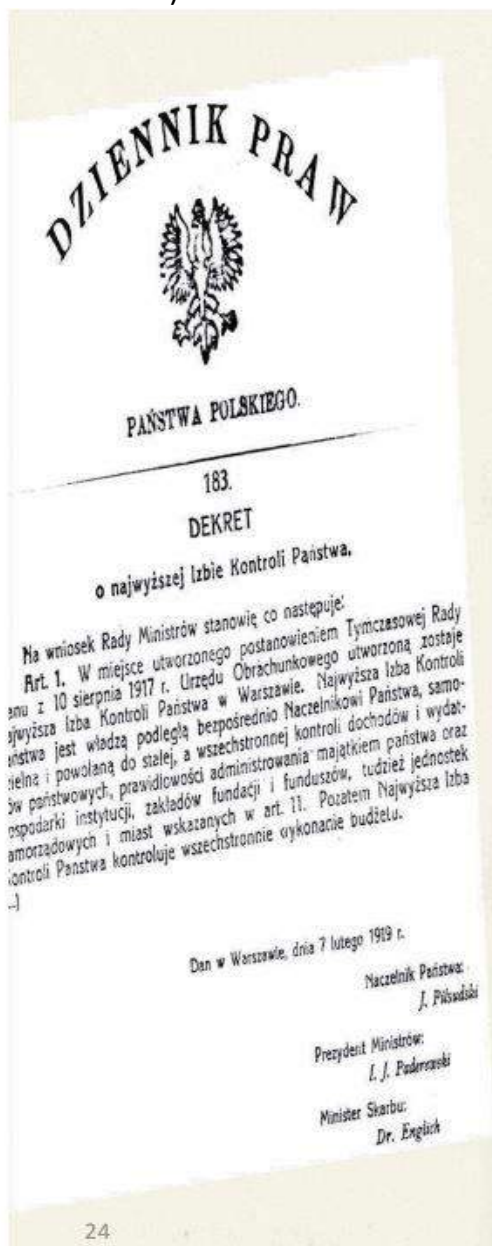
Marshalli Jozef Pillsudski

Më 11 nëntor 1918, Këshilli i Regjencës i besoi Kryetarit Jozef Piłsudski (Juzef Pillsudski) komandën supreme mbi Forcat e Armatosura Polake dhe më 14 nëntor edhe pushtetin civil. Këshilli themeloi Zyrën e Kryetarit të Shtetit dhe vendosi të vetë-shpërndahej.

Me një dekret të nënshkruar **më 7 shkurt 1919**, Zyra e Llogarive në Ministrinë e Thesarit, e cila vepronte gjatë Luftës së Parë Botërore u zëvendësua **nga Zyra Supreme e Kontrollit Shtetëror**, e cili ishte e pavarur nga qeveria dhe i përgjigjej vetëm Kryetarit të Shtetit. Kjo datë shënon themelimin e institucionit modern të auditimit të Polonisë, i

¹⁵Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 9

quajtur “NIK” për nga inicialet e emërimit të tij në polonisht (Najwyższa Izba Kontroli).

BULETINI I LIGJEVE
TË SHETITIT POLAK
183

DEKRET

*mbi Auditimin Suprem të Shtetit
Me propozim të Këshillit të Ministrave
vendos si më poshtë vijon:*

*Neni 1. Në vend të Zyrës së Llogarive,
krijuar me vendim të Këshillit të Përkohshëm të
datës 10 gusht 1917, do të jetë Auditimi Suprem i
Shtetit në Varshavë. Auditimi Suprem i Shtetit
është pushtet që i nënshtrohet drejtpërdrejt Krent të
Shtetit, është pushtet i pavarur, i krijuar për kontroll
të vazhdueshëm dhe të gjithanshëm të të ardhurave
dhe shpenzimeve shtetërore, ligjshmërisë në
administrimin e pasurisë shtetërore, si dhe ekonomizimin
e institucioneve, për kontroll të fondeve dhe fondacioneve
të po këtyre njësive vendore dhe qyteteve të përmendura
në nenin 11. Veç kësaj, Auditimi Suprem i Shtetit
kontrollon realizimin e gjithanshëm të buxhetit.*

Nxjerrë në Varshavë, më 7 shkurt 1917.

Kren i Shtetit

J. Piłsudski

Kryetar i Këshillit të Ministrave

I. J. Paderewski

Ministër i Thesarit

Dr. Englich

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 24 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

NIK ishte një nga institucionet e para në Poloninë sovranë të pavarur dhe e themeluar për auditim të përhershëm dhe të plotë të të

ardhurave dhe shpenzimeve të Shtetit, administrimin e duhur të pasurive shtetërore, si dhe auditimin e financave të institucioneve, fabrikave, organeve të pushtetit vendor dhe bashkive të disa qyteteve të mëdha.

Presidentet e parë të NIK-ut, Józef Higersberger dhe Jan Żarnowski, të cilët formuan bazën ligjore për kontrollin e shtetit në vitet 1920, i dhanë Zyrës Supreme të Auditimit një trashëgimi të parimeve bazë të auditimit: pavarësinë e organit të kontrollit të lartë nga qeveria, kolegialiteti dhe varësia ndaj Sejm (parlamentit polak). Pozicioni aktual kushtetues i Zyrës Supreme të Auditimit është i një vlere të madhe, i konsoliduar nga një traditë polake shekullore dhe në përputhje me traditën evropiane.

Ishte përgjegjësia e Zyrës Supreme të Auditimit Shtetëror për të kryer auditimin e buxhetit të shtetit në tre mënyra të ndryshme. Në bazë të nenit 12 të Dekretit, NIK ndërmerre veprimet e mëposhtme të auditimit:

1. Auditimin paraprak (preventiv)
2. Auditimin faktik të arkave dhe llogarive të kasave

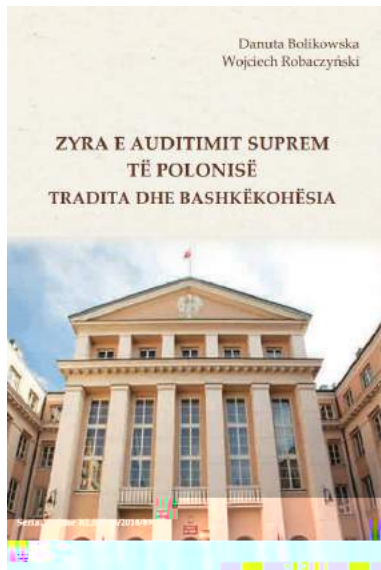
Auditimi duhej të përfshinte edhe respektimin e parimeve të kursimit, nikoqirllëkut dhe ndershmërisë në urdhëresat për kryerjen e shpenzimeve.¹⁶

Një auditim fillestar (parandalues) kishte për qëllim verifikimin e procedurave të planifikuara para se të kryheshin ato. Ai përbënte vlerësimet (pasqyrat financiare) buxhetore, kontratat para përfundimit të tyre, shpenzimet për investimet shtetërore të financuara nga burimet e Thesarit (p.sh. ndërtimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve, urave dhe ndërtesave të tjera shtetërore), si dhe shpenzimet për blerjen ose shkëmbimin e pasurive të paluajtshme që rrisin pasuritë e Thesarit të Shtetit, si dhe shpenzimet për rindërtimin ose rinovimin e ndërtesave shtetërore.

¹⁶ *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 29 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

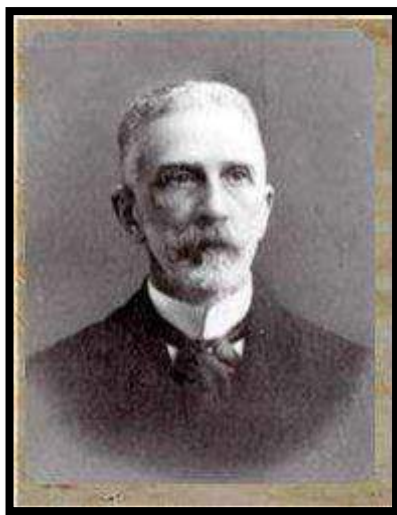
Në agim të Polonisë së lirë, kur u krijua Zyra, koncepti i auditimit parandalues ishte me interes të madh. Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit Shtetëror ishte i palëkundur në mbrojtjen e këtij institucioni, duke theksuar se kishte ndalur shumë shpenzime të pafavorshme në kohë. Kjo ishte veçanërisht e vërtetë për blerjet e pasurive të paluajtshme. Periudha pas Luftës së Parë Botërore ishte një kohë e pronësisë unike dhe transformimeve financiare, prandaj shumë skandale u zbuluan më parë nga Zyra e Lartë e Shtetit dhe më vonë nga Zyra Supreme e Auditimit (NIK). Gjatë seancave të Sejmit, Presidenti i NIK vuri në dukje se në rastet e urgjencës, p.sh. në çështjen e shpenzimeve të ushtrisë, auditimi shtetëror do të merrte një vendim brenda një dite.

Kontrolli efektiv i pikave të grumbullimit të detyrimeve dhe llogarive të parasë përbëhej nga kontrollimi i parave dhe mjeteve në vendin ku ishin vendosur, inspektimi i investimeve dhe shqyrtimi i praktikave kontabël. Auditimi përfundimtar mbulonte aktivitetet financiare dhe ekonomike pas përfundimit të tyre. Qëllimi i këtij auditimi ishte verifikimi i saktësisë së të gjitha dokumenteve, llogarive të dorëzuara në Zyrën Supreme të Auditimit Shtetëror dhe të gjitha veprimeve financiare, si dhe për të audituar mbylljet e llogarive kombëtare dhe ekzekutimin e buxhetit.

Në krye të Auditimit Suprem të Shtetit ishte kolegji i përbërë nga kryetari, nënkryetari dhe anëtarët e kolegjiut (këshilltarët). Kryetarin e emëronte Kryetari i Shtetit me propozim të Kryetarit të Këshillit të Ministrave, kurse nënkryetarin dhe anëtarët, me propozim të kryetarit. Nëpunësit e tjerë të Auditimit të Shtetit i emëronte kryetari (neni 2 i dekretit). Auditimi Suprem vepronte kolegjisht, ndërsa vendimet e tij merreshin me shumicë votash.¹⁷

¹⁷ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria "Botime KLSH", viti 2018, faqe 30 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Józef Higersberger, presidenti i parë i NIK (1919-1921)¹⁸

Józef Higersberger lindi më 15 korrik 1856 në Varshavë, djali i një bankieri. Ai ka qenë student i Fakultetit të Drejtësisë në Universitetin e Varshavës.

Józef Higersberger, për nëntë muaj në vitin 1918 ushtroi funksionin e ministrit të drejtësisë në kabinetin e Jan Kanty Steczkowski-t si dhe në disa kabinete të tjera (Stanislaw Dzierzbicki, Bohdan Broniewski, Jan Kucharzewski).¹⁹

Józef Higersberger, një avokat me përvojë nga Kongresi i Polonisë, President i Gjykatës së Apelit në Varshavë dhe Ministër i Drejtësisë në vitin 1918, u bë Kryetari i parë i Zyrës Supreme të Auditimit Shtetëror (1919-1921), i emëruar nga Kryetari i Shtetit, Marshalli Pilsudski.

Në kushte të vështira organizative, personeli dhe mjedisesh, ai realizoi një punë të jashtëzakonshme, duke e krijuar Zyrën, në mungesë të strukturave dhe personelit të përshtatshëm. Duke formuluar dispozitat për organizimin dhe auditimin e punës, rregullat e përkohshme të NIK dhe organet e saj, për të punësuar zyrtarët më të kualifikuar dhe mbajtjen e tyre në auditimin shtetëror. Higersberger krijoi bazat ligjore

¹⁸Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 32-33, bazuar në punimin original të R. Szawłowski-t, “Kryetarët dhe nënkryetarët e Auditimit Suprem në Republikën II”. Revista shkencore “Auditimi i Shtetit”, viti 1996, nr 5, faqe 166-180.

¹⁹Po aty, fq. 32

të kryerjes së auditimit, duke shkruar “Instruksionin e përkohshëm për aplikim në kuadër të auditimit” si dhe “Rregulloren e përkohshme të Auditimit Suprem të Shtetit dhe strukturave të tij”.²⁰

Zyra e Lartë e Kontrollit Shtetëror po zhvillohej pavarësisht situatës së vështirë të jashtme të shtetit polak. Presidenti Higersberger krijoi të parën degë lokale të NIK, Zyra Lokale e Kielce, e themeluar në Kielce dhe Lublin më 15 shtator 1920.

Është e rëndësishme të theksohet se zhvillimi i Zyrës së Lartë të Auditimit të Shtetit polak u krye në kushte jashtëzakonisht të vështira.

Betimi i Audituesit²¹

“Betohem para Zotit të Gjithëfuqishëm, Trinisë së Shenjtë, Atdheut dhe Popullit Polak se në postin që po më besohet do të bëj gjithçka për të konsoliduar lirinë, pavarësinë dhe fuqinë e Atdheut tim, do të ruaj si sytë e ballit të mirën publike, betohem se do t’i jem besnik Republikës së Polonisë, Popullit Polak, do t’u shërbej me besnikëri gjithë qytetarëve të vendit tim, do të respektoj besnikërisht ligjet e vendit tim, do të përmbush me besnikëri, devotshmëri dhe ndershmëri detyrat e funksionit, do të përmbush gjithë detyrat që do të më ngarkojnë eprorët, betohem se do të ruaj sekretin.” “Me ndihmën e Zotit, Atit dhe Birit të Shenjtë.

Përveç Luftës Polako-Sovjetike, e cila kryesisht përcaktoi fatin e Evropës në vitet në vijim, Polonia duhej të luftonte për pothuajse çdo kufi të saj.

Auditimi Suprem i Shtetit në vitet 1921-1939²²

Më 3 qershor 1921, Parlamenti polak Sejmi miratoi një ligj mbi Auditimin Shtetëror.

²⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 33 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

²¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 37 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf si dhe Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 30

²² Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, fq. 39-55

Përmbledhtas, detyrat kryesore të Auditimit Suprem, të përcaktuara në ligjin e vitit 1921, mund të përmenden si më poshtë:

1. Kryerja e auditimit të gjithë administratës shtetërore (po ashtu, sipas vlerësimit të qeverisë, edhe të administratës vendore, institucioneve, ndërmarrjeve, fondacioneve, shoqatave, ortakërive me aksione të shtetit ose që veprojnë me garanci të tij) në aspektin financiar;
2. Auditimi i ligjshmërisë në përmbylljen e faturave të shtetit;
3. Formulimi vit pas viti i kërkesave për dhënie ose jo të absolutoriumit për qeverinë.

Kushtetuta e miratuar më 17 mars 1921 përmbante rregullimin e të ashtuquajturit organ të auditimit të shtetit në kapitullin II të titulluar “Pushteti legjislativ”. Neni 9 i kësaj Kushtetute vendoste: “Për auditimin e gjithë administratës shtetërore nga pikëpamja financiare, analizimin e mbylljes së llogarive të Shtetit, për paraqitjen çdo vit Parlamentit kërkesën për dhënien ose refuzimin e absolutoriumit nga ana e qeverisë krijohet Auditimi Suprem i Shtetit, mbështetur në parimin e kolegjalitetit dhe pavarësisë së gjyqimit të anëtarëve të këtij kolegji, të shkarkuar vetëm me vendim Parlamenti me 3\5 e votave të deputetëve të pranishëm. Organizimin e Auditimit Suprem dhe mënyrën e funksionimit të tij e përcakton me hollësi një ligj i veçantë. Ky formulim i dispozitës mbi Auditimin Suprem dëshmonte për ndryshimin në konceptimin në sistem të organit të auditimit, i cili në vitet 1919-1921 ishte në varësi direkte të Kryetarit të Shtetit, ndërsa tani e tutje kishte për të qenë në varësi të Parlamentit²³.

Jan Żarnowski, President i dytë i NIK (1921-1926)²⁴

Pasardhësi i Jozef Higersberger, Presidenti Jan Żarnowski (1921-1926), nën mandatin e të cilit institucioni njohu zhvillime të rëndësishme, luajti një rol të madh në përgatitjen e projektligjit të Zyrën Supreme të Auditimit. Ai përgatiti edhe udhëzimet e përgjithshme mbi mënyrën e

²³Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 39 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf.

²⁴Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 44-46, në bazë të punimit të R. Szawłowski- “Kryetari i NIK 1921-1926”, Revista “Auditimi i Shtetit” 1996, nr 3, faqe 140-151.

kryerjes së auditimit nga ana e Kontrollit të Shtetit. Nevoja për të lëshuar udhëzime të tilla për kontrollorët u perceptua e plotë nga Presidenti Żarnowski, i cili donte të standardizonte procedurat dhe metodat e dokumentimit të procedurave të auditimit sa më shpejt që të ishte e mundur. Żarnowski ishte gjithashtu një paraardhës i bashkëpunimit me autoritetet evropiane të auditimit. Żarnowski theksoi marrëdhëniet midis Zyrës Supreme të Auditimit dhe Sejmit, si dhe nevojën për bashkëpunim të efektshëm midis këtyre dy organeve shtetërore.

Gjatë kësaj kohe një theks i veçantë iu kushtua vënies në jetë të Ligjit të 3 qershorit 1921. Në kohën kur për më pak se një vit nga miratimi i këtij ligji u tentua kufizimi i kompetencave të Auditimit Suprem, ishte pikërisht Jan Żarnowski, si kryetar i tij, që i kundërvihej vendosmërisht kësaj tendence. Falë përpjekjeve të tij, në vitin 1926, Parlamenti e bëri objekt diskutimi raportin e NIK-ut “Mbi veprimet e kryera në vitin 1923”. Ky ishte rasti i parë dhe i vetëm në ato kohë, kur Parlamenti merrej hollësisht me rezultatet e punës së Auditimit Suprem. Mjaft të rëndësishme ishin dy botime të Jan Żarnowski-t. I pari me titull “Organizimi i auditimit shtetëror në Francë, Belgjikë, Itali, Çekosllovakia, Austri, Gjermani, Rusi (e paraluftës) dhe Poloni” ishte rezultat i një udhëtimi të gjatë në vitin 1925, gjatë të cilit analizoi parimet e funksionimit të organeve të auditimit shtetëror në vende të veçanta. Ndërsa botimi i dytë doli vetëm pas vdekjes së tij dhe ishte me titullin “Auditimi Shtetëror”, përgatitur enkas për “Enciklopedinë e xhepit të së drejtës publike”. Jan Żarnowski vdiq më 12 korrik 1926 në Varshavë.

Për shkak të natyrës së detyrave të kryera në kuadër të Kontrollit Shtetëror në periudhën e dy luftërave dhe moralit të lartë të nëpunësit shtetëror në Poloninë e lirë, u zhvillua modeli i një zyrtari të përsosur dhe u konstatua se zyrtari i tillë jo vetëm që duhej të kishte kualifikime të duhura profesionale, por gjithashtu të ruante një nivel të lartë etikës. Ky model pre supozonte që audituesi duhej të kishte njohuri për buxhetin ose planin financiar dhe ekonomik për sektorin e kontrolluar të ekonomisë, si dhe të ishte i njohur mirë me dispozitat e ligjit dhe procedurat lidhur me organizimin e auditimit, si dhe rregullat e hartimit të një protokolli dhe një raporti të aktivitetit. Audituesi duhej të ishte objektiv si gjatë kryerjes së një inspektimi "me dinjitet dhe pa ndonjë

vërejtje në ambientet e subjektit të inspektuar", ashtu dhe në paraqitjen e fakteve në raport.

Periudha 1926-1930²⁵

Pas grushtit ushtarak të majit 1926, pushteti ekzekutiv, gjithnjë e më i fuqizuar në kurriz të institucioneve të tjera shtetërore, i kaloi Kryetarit Jozef Piłsudski. Pas vdekjes së Jan Żarnowski në tetor 1926, profesor Stanisław Wróblewski u bë Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit (1926-1930). Për 20 vjet ka qenë shef i katedrës së të Drejtës Romake, teksa dy herë ka ushtruar funksionin e dekanit të Fakultetit të Drejtësisë në Universitetin Jagellonian. Stanisław Wróblewski (Stanjislav Vrublevski) në trashëgiminë e vet shkencore ka pasur një listë të gjatë botimesh, kryesisht në lëmin e të drejtës romake, të drejtës tregtare, të drejtës kambiale por edhe të siguracionit.²⁶

Për të ushtruar funksionin e kryetarit të Auditimit Suprem në tetor 1926 zgjodhën njeriun me kulturë të madhe, të pranuar nga shumica si njeri i ekuilibruar dhe i thjeshtë, me bagazh të madh shkencor dhe autoritet Suprem. Megjithatë, burimet historike thonë se angazhimi i madh i prof. Stanisław Wróblewski në jetën shkencore dhe punët studimore përgjatë ushtrimit të funksionit të kryetarit të Auditimit Suprem, e kufizuan atë në përmbushjen e rolit në fushën e auditimit të shtetit. Gjithsesi, gjatë mandatit katërvjeçar në krye të Auditimit të Shtetit botoi dy libra: Gjykatat e pajtimit në historinë e të drejtës si dhe Ligji polak i kambialeve dhe çeqeve. Deri në vitin 1927 Stanisław Wróblewski mbeti Sekretar i Përgjithshëm i Akademisë Profesionale Polake, ndërsa prej 1929 si zëvendës president i saj. Pas përfundimit të mandatit të tij, ai shërbeu si Sekretar i Përgjithshëm dhe më vonë President i Akademisë Polake të Mësimi. Vlen të përmendet se viti 1926 ishte i pari dhe i vetmi vit kur parlamenti polak trajtoi në detaje dy raporte vjetore të Zyrës Supreme të Auditimit. Më vonë, kur rëndësia e Sejmit ra pas grushtit të

²⁵ Libri *"Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia"*, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 47-50

²⁶ Libri *"Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia"*, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 47, bazuar në punimin e R. Szawłowski-t, *"Kryetarët dhe nënkryetarët e Auditimit Suprem në Republikën II"*. Revista shkencore *"Auditimi i Shtetit"*, viti 1996, nr. 5, faqe 166-180.

shtetit të majit, klima politike në vend nuk ishte e favorshme për një debat të tillë.

Kufizimi i rolit të Parlamentit dhe opozitës gjithashtu ndikoi veprimtarinë e Zyrës Supreme të Auditimit. Në vitet 1930, Zyra nuk mund të ndërmernte auditime të caktuara të cilat përfaqësuesit e Qeverisë së Shpëtimit Kombëtar nuk dëshironin të kryheshin. Megjithatë, pavarësia e audituesve nuk u prek dhe potenciali ekzistues i stafit të Zyrës u respektua. Ashtu si të gjitha institucionet publike në vend, Zyra Supreme e Auditimit pësoi pasojat e Depresionit të Madh 1929-1933, me stafin që u zvogëlua përkohësisht dhe pagat që u ulën.

Periudha 1930-1939²⁷

Gjeneral Jakub Krzemieński, një ish-legjionar dhe bashkëpunëtor i Kryetarit Piłsudski u emërua Presidenti i fundit i para-luftës i Zyrës Supreme të Auditimit (1930-1939). Gjatë drejtimit të tij, parimet dhe procedurat e auditimit u kodifikuan, ndërsa niveli i edukimit të stafit u ngrit. Krzemieński futi për herë të parë garën në rekrutimin e kontrollorëve të rinj. Që në vitin e parë të drejtimit të tij, për 50 vende të lira në Zyrë pati 600 aplikime. Gara e hapur mundësoi tërheqjen e punonjësve me eksperiencë dhe kualifikim²⁸.

Ligji i 3 qershorit 1921 mbi Auditimin e Lartë të Shtetit mbeti në fuqi përgjatë gjithë periudhës së Republikës II, megjithë kufizimin e kompetencave të Parlamentit, duke përfshirë këtu edhe kufizimin e rolit të Auditimit Suprem, pas grushtit të majit 1926 dhe ndryshimit të Kushtetutës më 2 gusht 1926, dhe më vonë miratimit të Kushtetutës së prillit 1935.²⁹

Në këtë fushë, merita të mëdha kishte nënkryetari i Auditimit Suprem të Shtetit Zenobius Rugiewicz, i cili mbante leksione në kurset me

²⁷ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 51-56

²⁸ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 65 dhe libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 51-52

http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

²⁹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 53 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

pjesëmarrjen e audituesve të rinj. Rugiewicz u vendoste kontrollorëve të rinj kërkesa më të larta sesa nëpunësve të tjerë të shtetit, dhe kjo për arsye se ishin pikërisht këta që kontrollojnë të tjerët, ndaj duhej të ishin model për ta.³⁰

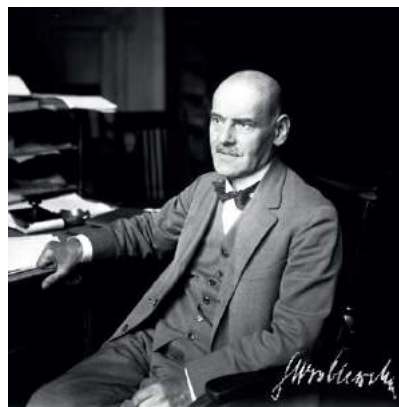
**

Jakub Krzemieński
Kryetar i Auditimit Suprem në vitet 1930-1939

Jan Żarnowski
Kryetar i Auditimit Suprem në vitet (1921–1926)

Stanisław Wróblewski
Kryetar i Auditimit Suprem në vitet (1926–1930)

³⁰Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 54, bazuar në Z. Rugiewicz, Revista shkencore “Auditimi i shtetit”, “Leksione të nënkryetarit të NIK- Zenobius Rugiewicz”, trajtesat e mbajtura në kurset e kualifikimit të nëpunësve të auditimit të shtetit, të korrigjuara dhe të plotësuara në vitin 1937, Varshavë 1937.

4. NIK, SAI i vetëm në Evropën Qendrore dhe Lindore që funksionoi edhe në periudhën e pushtimit nazist 1939-1945 brenda vendit dhe në mërgim³¹

“Unë jam larg prezantimit të tendencave politike tek Auditimi: Unë do të mbroj rolin e madh të Auditimit në aparatin shtetëror, i udhëhequr vetëm nga ndërgjegjja ime”.

Tadeusz Tomaszewski, Presidenti i NIK, 1940.

Të kujtojmë se pas agresionit të Gjermanisë dhe BRSS ndaj Polonisë, autoritetet e Republikës u detyruan të braktisnin vendin. Po kështu, edhe Auditimi Suprem i Shtetit u evakuua nga Varshava. Qeveria në emigracion e pati selinë e vet në Paris, ndërsa më vonë në Angers. Auditimi Suprem i Shtetit, veprimtarinë e vet në emigracion e realizonte në bazë të dekretit të Presidentit të Republikës së Polonisë të 17 shkurtit 1940, të publikuar në Angers në Francë më 7 mars 1940.³² Neni 30 i dekretit anulonte “për shkak të rrethanave të jashtëzakonshme shkaktuar nga lufta” ligjin mbi Auditimin Suprem të vitit 1921. Në këtë dekret, në tërësi, përsëriteshin dispozitat e ligjit mbi Auditimin e Shtetit me përjashtim të atyre që kishin të bënin me Parlamentin e Republikës së Polonisë.³³

Zyra Supreme e Auditimit ishte e detyruar të paraqiste komente mbi zbatimin e buxhetit për periudhën e mëparshme tek Presidenti i Republikës dhe Këshilli Kombëtar i Republikës së Polonisë në mërgim, i cili luante rolin e parlamentit polak, jo më vonë se gjashtë muaj nga data e marrjes së shlyerjes së përgjithshme të llogarive të të gjithë vendin nga Ministria e Financave dhe Thesari. Përveç kësaj, Zyra Supreme e Auditimit ishte e detyruar të sigurojë Presidentin e Republikës së

³¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 58-71, si dhe botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 74-100

³² Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 59, bazuar në Buletinin e ligjeve të shtetit, i vitit 1940, nr 5, pozicioni 11. Dekretin e nënshkruan: presidenti i Republikës Władysław Raczkiewicz, kryetari i Këshillit të Ministrave Władysław Sikorski si dhe kryetari i NIK-ut, Tadeusz Tomaszewski.

³³ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 59 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Polonisë dhe Këshillin Kombëtar të Republikës së Polonisë një raport mbi aktivitetet e tij jo më vonë se gjashtë muaj pas përfundimit të periudhës buxhetore. Zyra kishte fuqi për të kryer rishikime të të ardhurave dhe shpenzimeve të emigracionit polak dhe autoriteteve të rezistencës polake brenda dhe jashtë vendit.

Në atë kohë (1939-1945), të ardhurat vinin pothuajse tërësisht nga huatë e dhëna nga Ministria Britanike e Thesarit. Auditimet në lidhje me menaxhimin dhe kontabilitetin ose financat e Lidhjes së fshehtë të Luftës së Armatosur në Poloni, dhe më vonë të Ushtrisë Kryesore, u porositën nga Komandanti i Përgjithshëm dhe President i Polonisë në mërgim Wladyslaw Sikorski.

Shpenzimet për Forcat e Armatosura Polake në Evropën Perëndimore, si dhe për operacionet e rezistencës në vend ishin gjithashtu një element i rëndësishëm në buxhet. Gjetjet e auditimit përshkruheshin në një raport të nënshkruar nga inspektori i auditimit dhe përfaqësuesi i institucionit të audituar. Kushtet e luftës detyruan që procedura e auditimit të thjeshtësohej dhe raporti u bë më lakonik³⁴.

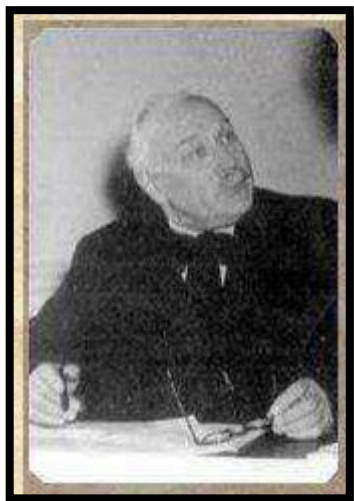
Në Poloninë e pushtuar, Zyra e Delegatit të Shtetit në Qeveri, një autoritet i lartë sekret administrativ ishte aktive në rezistencën polake dhe auditonte fondet e transferuara nga Perëndimi, ndër të tjera. Struktura e saj përfshinte Seksionin e Auditimit, të krijuar në fillim të vitit 1942 për të kontrolluar shpenzimet e buxhetit në një cikël dy-mujor, duke zbatuar kriteret e ligjshmërisë, përshtatshmërisë dhe efikasitetit të kostos. Seksioni i Auditimit klandestin i Delegacionit Qeveritar në Poloni u emërua me kod të shifruar "Dhoma", "NIK" dhe "710"³⁵. Çdo dy muaj, Seksioni kontrollonte financat e çdo departamenti të Delegacionit, për të verifikuar *"nëse aktivitetet ekonomike dhe financiare të secilit departament dhe nënndarje janë ligjore, të sakta dhe të begata"*. Kreu i Seksionit i raportonte Delegatit të Qeverisë, i cili nga ana e tij, në çdo periudhë buxhetore të përfunduar, paraqiste një

³⁴Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 76

³⁵Po aty, fq. 98

"mbyllje të llogarive" të përgjithshme për një periudhë të caktuar në Këshillin e Unitetit Kombëtar në Londër³⁶.

Tadeusz Tomaszewski ³⁷

Në fillim të Luftës II-të Botërore, Tadeusz Tomaszewski emigroi në Paris. Atje i ra në sy gjeneralit Władysław Sikorski në mesin e 16 kandidatëve për anëtar të Këshillit Kombëtar. Pak më vonë gjenerali e emëroi Tomaszewski-n kryetar të Auditimit Suprem. Me zgjedhjen në postin e kryetarit të Auditimit Suprem, Tomaszewski e humbi automatikisht statusin e anëtarit të Këshillit Kombëtar. Kryetari i Auditimit Suprem në vitin 1941 kundërshtoi nënshkrimin nga kryeministri të traktatit me ambasadorin e Bashkimit Sovjetik.³⁸

Nga 1 dhjetori 1942, avokati Stanisław Peszyński u emërua Kryetar i Seksionit të Auditimit të delegacionit në Poloninë e pushtuar. Në gusht 1944, gjatë ditëve të para të Kryengritjes së Varshavës, nazistët e vranë Stanisław Peszyński³⁹. Pas Kryengritjes së Varshavës, Sektori i Auditimit vijoi të operojë në Podkowa Leśna dhe Milanówek dhe përfundoi veprimtarinë e tij në gusht 1945.

Duhet theksuar se SAI polak përfaqëson të vetmin SAI të vendeve të pushtuara të Evropës Lindore dhe Qendrore që ishte aktiv dhe veproi në ilegalitet të plotë nën pushtimin nazist. Audituesit e tij vepronin

³⁶ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 77

³⁷ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 64-65

³⁸ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 65 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

³⁹ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 77

nën riskun e përhershëm të humbjes së jetës dhe disa prej tyre janë dëshmorë të rezistencës polake.

Në këtë mënyrë, NIK-u polak në mërgim ishte aktiv gjatë gjithë periudhës së Luftës së Dytë Botërore, duke zgjeruar strukturat e tij nga viti në vit. Zyra ka audituar llogaritë e buxhetit dhe të Forcave të Armatosura Polake, si dhe aktivitetet financiare të Komitetit për Çështjet Kombëtare me seli në Londër. Jashtë Mbretërisë së Bashkuar, degët e Zyrës Supreme të Auditimit vepronin në Nju Jork, Nairobi, Paris dhe Tel Aviv.

Gjatë Luftës së Dytë Botërore 1939-1945, NIK ishte ndër institucionet e pakta të auditimit në të gjithë Evropën e pushtuar nga fashizmi, që funksionoi në mërgim, duke audituar aktivitetin e qeverisë në Londër, si dhe në mënyrë ilegale në Poloni.

Gjatë punimeve për ristrukturimin e godinës së vjetër të NIK në Varshavë, u zbulua në një nga muret e saj shenja karakteristike e rezistencës polake gjatë pushtimit fashist, sidomos gjatë Kryengritjes së Varshavës “Warsaw Uprising” në periudhën 1 gusht-2 tetor 1944, një nga aktet më sublime të luftës së popullit polak për liri, që pa shkatërrimin e një qyteti të tërë dhe ku edhe Zyra ka dëshmorët e saj⁴⁰. Gjatë remontit të godinës së Auditimit Suprem në Rrugën Filtrowa 57 në Varshavë, në vitin 2014 u zbuluan dy shenja me bojë të zezë të Polonisë që Luftonte në periudhën e Luftës II-të Botërore. Ishte një eveniment. Simbole të tilla nga koha e pushtimit në kryeqytet ishin vetëm disa. Firma që kryente remontin iu drejtua në emër të Auditimit Suprem Shoqatës së Konservuesve të Monumenteve për ta vendosur në listën e gjërave që duheshin konservuar. Spiranca do të ekspozohet dhe do të vishet me pllakë xhami laminat. Kjo spirancë do të bëhet e dukshme madje edhe duke kaluar afër me tramvaj. Ndërtesa e Auditimit Suprem në Rrugën Filtrowa gjendet në zonën e ndërtesave me mbrojtje të veçantë.

⁴⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 70-71.

Kur me heqjen e suvasë së vjetër filluan të dilnin shenjat e Polonisë që Lufton, punëtorët e firmës (mes të cilëve edhe ish-studentë të ASP) vlerësuan menjëherë rangun e këtij zbulimi.

Shenja të tilla nga koha e pushtimit në kryeqytet numërohen shumë pak. Realizoheshin nëpër ndërtesa që ishin nën mbikëqyrjen gjermane, kishte madje edhe të tilla që ishin shndërruar në seli të tyre. I tillë ishte për shembull rasti i godinës së Auditimit Suprem. Gjatë pushtimit në këtë ndërtesë ishte instaluar Zyra e Guvernatorit të Distriktit të Varshavës. “Kështu që spiranca u vizatua nën hundën e gjermanëve. Spiranca është shenjë e “Polonia Lufton”, simbol i Shtetit Polak në Emigracion, funksionimi i të cilit ka qenë fenomen në shkallë botërore. Gërmat karakteristike (në polonisht “P” dhe “W”) të mpleksura në trajtën e spirancës janë vizatuar në kohën e pushtimit gjerman. Spiranca është parë për herë të parë në muret e ndërtesave të Varshavës më 20 mars 1942. Shenja zgjonte tek Polakët vullnetin për rezistencë dhe kultivonte shpresën për rifitimin e pavarësisë. Gjatë Luftës II-të Botërore spiranca nuk e humbi kurrë rëndësinë e saj simbolike. Në kohën e diktaturës komuniste spiranca vazhdonte të simbolizonte kundërshtimin e saj dhe shpresën për liri⁴¹. Sot ky mur i ruajtur ashtu si 75 vjet më parë, është vend reflektimi dhe meditimi për punonjësit e NIK dhe jo vetëm për ta.

Auditimi i arit të Shtetit⁴²

Deri në vitin 1943, fati i rezervave të arit polak, i cili ishte evakuuar nga Polonia në shtator 1939, ishte i panjohur. Në ditën e shpërthimit të Luftës së Dytë Botërore, Polonia kishte rreth 95 ton ari në bare të vlerës së tanishme prej 463.6 milionë euro, ose rreth 87 milionë dollarë të kohës. Rreth 38 ton (me vlerë 193 milionë milionë euro) u mbajt në arkën e Bankës së Polonisë në Bielańska në Varshavë, pjesa tjetër ishte e vendosur jashtë dhe në qytete në lindje të vendit.

Bastisja naziste ndaj Polonisë e bëri të nevojshme evakuimin e arit për të siguruar fonde për operacionin e qeverisë polake nëmërgim gjatë kohës së vështirë të luftës dhe për luftën kundër pushtuesit. Zyra

⁴¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 70-71 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁴² Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 97.

Supreme e Auditimit në mërgim monitoroi dhe auditori me besnikëri fatin e thesarit polak, duke vene përparapërgjegjësie drejtuesit e Ministrisë së Financave dhe Thesarit, përneqlizhencën e tyre. Ky ar u gjend gjatë luftës nga Polonia, përmes Rumanisë, Francës, ku ari u vendos në tunelin nëntokësor të Degës Nevers të Bankës së Francës. Megjithatë, Franca shpejt humbi pavarësinë dhe ari u dërgua në portin e Lorient, pastaj në Casablanca në Marok, dhe pastaj në Dakar.

Auditimet mbi shpenzimet e forcave të armatosura

Shpenzimet për Forcat e Armatosura Polake në Evropën Perëndimore, si dhe më tejoperacionet e rezistencës në vend ishin gjithashtu një element i rëndësishëm në buxhet.

Për këtë arsye, Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit Tadeusz Tomaszewski nxori "Udhëzimin e 29 nëntorit 1940 për mënyrën e kryerjes së auditimeve të menaxhimit të Forcave të Armatosura nga Kontrolli i Shtetit ". Para se të vazhdoni për të ndërmarrë veprime, inspektori i Kontrollit Shtetëror (d.m.th. një auditues) ishte i detyruar të provonte identitetin e tij me autorizimin e Zyrës Supreme të Auditimit ndaj eprorit të duhur të autoritetit, zyrës ose degës së Forcave të Armatosura që i nënshtrohej kontrollit". Gjetjet e auditimit përshkruheshin në një raport të nënshkruar nga inspektori i auditimit dhe përfaqësuesi i institucionit të audituar. Kushtet e luftës detyruan thjeshtimin e procedurave të auditimit dhe raporti u bë më lakonik.⁴³

Auditimi Suprem në Emigracion 1945-1990⁴⁴

Pas luftës, në vitin 1949, presidenti i Republikës së Polonisë në emigrim, August Zaleski i dërgoi një letër kryetarit të Auditimit Suprem, me kërkesën për të marrë përsipër misionin e krijimit të qeverisë.

Më 7 prill 1949, Tadeusz Tomaszewski krijoi kabinetin e tij, duke pushuar së qeni kryetar i Auditimit Suprem.⁴⁵

⁴³ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 76

⁴⁴ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 66-69 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁴⁵ Po aty, fq. 65

Stanisław Okoniewski Kryetar i Auditimit Suprem në Emigracion në vitet 1949-1966⁴⁶

Stanisław Okoniewski (Stanjislav Okonjievski) ka qenë kryetari më jetëgjatë i Auditimit Suprem në emigracion.⁴⁷ Në fillim të Luftës II-të Botërore, Stanisław Okoniewski u pezullua pa afat. Më 1942 mbërriti në Angli dhe mori detyrën si një nga tre anëtarët e kolegjiut të Auditimit Suprem. U gjend kësioj sërish në qarqet e larta drejtuese. Në vitin 1949 u emërua nënkryetar i Auditimit Suprem.

Dy muaj më vonë, presidenti i Republikës së Polonisë August Zaleski i besoi përkohësisht funksionin e kryetarit të këtij institucioni. Më 2 tetor 1950 u bë për së dyti kryetar i Auditimit Suprem në emigracion dhe e mbajti këtë funksion deri në ditën që ndërroi jetë, më 21 nëntor 1966 në Londër.⁴⁸

Lista e Kryetarëve në emigrim⁴⁹:

- Tadeusz Tomaszewski (1939-1949);
- Stanisław Okoński (1949-1966);
- Tadeusz Porębski (1967-1971);
- Ludwik Żąbkowski (1971-1973);
- Stanisław Kuniczak (1974);
- Władysław Zaleski (1974-1978);
- Jan Berek (1978-1980);
- Franciszek Szystowski (1980-1989);
- Stanisław Borczyk (1989-1991).

Pas përfundimit të luftës, autoritetet e Republikës së Polonisë në emigrim vijuan misionin e tyre gjatë gjithë periudhës së Polonisë Popullore deri në dhjetor 1990. Në momentin kur në zgjedhjet e lira u bë president i Republikës Leh Vallensa (22 dhjetor 1990), atëherë presidenti i Polonisë në emigracion Ryszard Kaczorowski i dorëzoi Vallensës simbolet e pushtetit shtetëror të Republikës së Dytë.

**

⁴⁶ Po aty, fq. 69

⁴⁷ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 68 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁴⁸ Po aty, fq. 68-69

⁴⁹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 66 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Auditimi i Shtetit në periudhën e Pasluftës 1944-1980⁵⁰

Aktiviteti i Zyrës së Auditimit mund të ndahet në dy periudha: Zyra e Auditimit pranë Presidiumit të Këshillit Kombëtar (në bazë të ligjit të 11 shtatorit 1944 mbi Këshillat Kombëtarë deri në miratimin e Kushtetutës së Vogël të datës 19 shkurt 1947) si dhe Zyra e Auditimit pranë Këshillit të Shtetit të Republikës së Polonisë (nga miratimi i Kushtetutës së Vogël deri në miratimin e ligjit të datës 9 mars 1949, i cili do të shënonte krijimin e Auditimit Suprem të Shtetit).

Ligji i 9 Marsit 1949 Mbi Auditimin e Shtetit krijonte Auditimin e Lartë, i cili merrte kompetencat e Zyrës së Auditimit, axhendën e saj si dhe pasurinë e Thesarit të Shtetit, të përdorur nga Zyra (neni 44).

Ligji, tek parashikonte në nenin 2, që Auditimi Suprem mbetej organ i pavarur nga qeveria, shtonte që Auditimi i Shtetit ishte nën varësinë direkte të Këshillit të Shtetit.⁵¹

Ligji i vitit 1949 parashikonte gjithashtu kuadrin shumë të gjerë të kompetencave të Këshillit të Shtetit në raport me Auditimin e Lartë, duke e bërë organin e auditimit shtetëror plotësisht të nënshtruar ndaj organit të pushtetit ekzekutiv.⁵²

Kushtetuta e re, miratuar nga Parlamenti më 22 korrik 1952 (në kulmin e terrorit stalinian), ishte modeluar sipas Kushtetutës sovjetike të vitit 1936. U ndryshua emërtimi i shtetit polak duke marrë formën Republika Popullore e Polonisë, duke futur kështu modelin stalinist të shtetit.

Nuk jepte asnjë zgjidhje sa i përkiste auditimit të shtetit, edhe pse diskutime për këtë temë kishte pasur gjatë punimeve për hartimin e saj.⁵³

⁵⁰ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 75-107

⁵¹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 85 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁵² Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 85-86 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁵³ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti

Më 22 nëntor 1952 u miratua ligji i ri mbi auditimin e shtetit⁵⁴, i cili likuidonte Auditimin e Lartë të Shtetit, duke krijuar në vend të tij Ministrinë e Auditimit Shtetëror, e cila funksionoi deri në vitin 1957.

Për herë të parë në historinë e auditimit shtetëror Auditimi Suprem zbriste në rangun e një dikasteri në strukturën e administratës qeveritare.⁵⁵

Ligji i vitit 1952, me parashikimin e ngritjes së Ministrisë së Auditimit të Shtetit, e vinte auditimin tërësisht nën varësi të qeverisë.

Kësisoj, organi më i lartë i auditimit të shtetit humbiste pavarësinë e tij dhe lidhjen thelbësore me organin e pushtetit legjislativ (Parlamentin).⁵⁶

Auditimi Suprem në vitet 1957-1976⁵⁷

Largimi i udhëheqjes së re të Partisë së Bashkuar Punëtore Polake nga modeli stalinist i aparatit shtetëror, që kishte ndodhur pas Kongresit XX-të të Partisë Komuniste të Bashkimit Sovjetik (shkurt 1956), revoltës së punëtorëve në Poznań dhe ngjarjeve të tetorit 1956 në Poloni, kishte krijuar (sikundër rezultoi përkohësisht) një klimë më të përshtatshme ndryshimesh sa i përket organizimit të Auditimit të Shtetit.

Para së gjithash, ushtrimi i auditimit iu kthye Parlamentit, u shkri Ministria e Auditimit të Shtetit dhe u rikthye Auditimi Suprem i Shtetit. Ligji për ndryshimin e Kushtetutës së Republikës Popullore të Polonisë fuste në Kushtetutën e vitit 1952 një kapitull të titulluar “Kontrolli i Lartë”.

2018, faqe 89, bazuar në A. Sylwetrzak, *Auditimi i administratës publike në Republikën III, Gdańsk 2006*, faqe 93-96.

⁵⁴Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 89, bazuar në Buletinën e ligjeve, nr 47, poz. 316. Sipas preambulës organin e Ministrisë të Auditimit të Shtetit e krijuan me qëllim që “qeveria e Republikës Popullore Polake të kontrollonte realizimin e planeve ekonomike dhe vinte në jetë vendimet e qeverisë si dhe të mbikëqyrte zbatimin e disiplinës shtetërore, ekonomike dhe financiare.

⁵⁵Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 89 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁵⁶Po aty, fq. 90

⁵⁷Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 95-102, bazuar në Buletinën e ligjeve të shtetit polak, nr 61, poz. 329.

Ndryshimet në periudhën 1976-1980⁵⁸

Më 16 shkurt 1976, Kryetari i Këshillit të Shtetit shpalli ndryshimin e tekstit të Kushtetutës së Republikës Popullore të Polonisë të miratuar nga Parlamenti Ligjvënës më 22 korrik 1952. Ky ndryshim fuste parimin e varësisë së Auditimit Suprem nga Kryetari i Këshillit të Ministrave.

Ligji i vitit 1976 do të ishte në fuqi për katër vite dhe kjo periudhë përkonte me krizën e madhe ekonomiko-sociale në Poloninë e fund viteve '70.

Pas ndryshimeve që ndodhën në gusht 1980, kthimi i rolit kushtetues i Parlamentit dhe pozicionimi i NIK-ut si organ që merrej me auditimin e administratës shtetërore dhe organ i pavarur nga qeveria, u bë përsëri i mundur.

Prandaj u desh të ndërhyhej edhe një herë në Kushtetutën e vitit 1952 dhe të miratohej në tetor 1980 ligji i ri mbi Auditimin e Lartë, i cili do të mbetej në fuqinë versionin e amendimit pas vitit 1989 deri në vitin 1995.⁵⁹

**

⁵⁸ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 103-107, bazuar në Buletinin e ligjeve të shtetit polak, nr 61, poz. 329.

⁵⁹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 105 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

5. NIK, SAI që reflektoi filizat e para të pranverës demokratike të sjella nga Solidarność (Lëvizja «Solidariteti») 1980-1990

«Solidariteti» dhe një «finale» e gjatë e demokracisë 1980-1989⁶⁰

Protestat sociale që kontribuan në krijimin e "Solidaritetit" (Sindikata e Pavarur e Vetëqeverisjes) në gusht të vitit 1980, duke mbledhur së bashku 10 milionë qytetarë, gjithashtu patën ndikim të madh në historinë e NIK. Duke pasur parasysh censurën më të butë nga ndikimi i Solidarnos, rezultatet e auditimeve të kryera nga Zyra në fund të viteve 1970-të filluan të bëhen publike në fillim të viteve 80-të. Kjo e ngriti autoritetin e Zyrës Supreme të Auditimit dhe Presidentit të saj të atëhershëm. Rëndësi të veçantë ishin auditimet e kryera nga NIK në fillim të viteve 1980-të lidhur me mashtimet e kryera për përfitime private nga anëtarët e elitës komuniste (duke përfshirë auditimin e famshëm të rezidencës së figurave të shquara, ndarjen e veturave për bonot ose aktivitetet e Radios dhe Komitetit të Televizionit Shtetëror).

Në vitin 1980 u ravijëzua mundësia e ndryshimit të situatës formalo-juridike të NIK. Kryetari i atëhershëm i Auditimit Suprem pranoi se ekzistonte nevoja e kthimit të një ritëm i tillë pune që pat ekzistuar në kohën e dispozitave të mëparshme ligjore, në kuadrin e detyrave të Auditimit Suprem ndaj Parlamentit dhe Këshillit të Shtetit.⁶¹

Gushti i vitit 1980 dhe vala e protestave shoqërore, që kishte përfshirë gjithë Poloninë si dhe lindja e Sindikatave Punëtore të Pavarura "Solidarnost", po sillnin ndryshimin e shumëpritur edhe në funksionimin e NIK-ut. Ndryshimi i Kushtetutës më 8 tetor 198 solli ndryshimin midis të tjerash edhe të neneve 34-36 që kishin të bënin me Auditimin e Lartë. Në nenin 36, të Kushtetutës sanksionohej parimi i kolegjalitetit të Auditimit Suprem si dhe përcaktohej mënyra e emërimit të kryetarit. Kjo dispozitë theksonte: 1. "Kryetarin e Auditimit Suprem e emëron dhe e shkarkon Parlamenti. 2. Auditimi Suprem funksionon mbi bazën e

⁶⁰ Libri jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 180-201, si dhe Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 109-115

⁶¹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 109 bazuar në ANIK, Kabineti i Kryetarit, Procesverbali i mbledhjes së kolegjiut të NIK-ut, 7 maj 1980.

parimit të kolegjalitetit. Organizimi dhe mënyra e funksionimit të Auditimit Suprem përcaktohet me ligj”.⁶²

Pothuaj në gjysmë shekulli ekzistencë, Republika Popullore e Polonisë nuk arriti të çrrënjosë traditën e lidhjes së NIK-ut me Parlamentin, as edhe trashëgiminë ligjvënëse të njëzetvjetëshit të midis luftërave. Megjithë likuidimin dy herë të NIK-ut (në vitet 1952- 1957 me krijimin e Ministrisë së Auditimit të Shtetit, në vitet 1976-1980 me emrin e Auditimit të Shtetit, por vendosur nën varësinë e Këshillit të Ministrave), kjo traditë mbijetoi deri në ditët tona. Është domethënëse që protestat popullore që shpërthyen në Poloni në qershorin e 1956, dhe më vonë në gusht 1980, kishin çuar në rikthimin e rangut të Auditimit Suprem-pikërisht si organ auditimi të lidhur me Parlamentin (dhe jo të nënshtruar) organeve të larta. “Një pozicionim i tillë i Auditimit për më shumë se dyzet vjet e bëri më të lehtë aktivitetin e tij pas vitit 1989. Shumica e shteteve të ish bllokut socialist pas rënies së sistemit ishin të detyruara të krijonin organet e auditimit nga e para, pothuaj nga zeroja. Në Poloni kjo gjë nuk ishte e nevojshme”.⁶³

Një nga auditimet më të njohura ishte auditimi i organizimit të mbulimit mediatik të pelegrinazhit të Papës Gjon Pali II në Poloni, i cili siguroi dëshmi për ndodhjen e shumë parregullsive në Komitetin e Radios dhe Televizionit Publik⁶⁴. Zyra Supreme e Auditimit vazhdoi misionin e saj për të shikuar ligjshmërinë e shpenzimeve publike dhe për të ekspozuar shpërdorimin e pushtetit, megjithë kufizimet e kohës dhe persekutimin e audituesve të saj kurajoze nga pushteti i Partisë Komuniste Polake. Gjetjet kryesore të auditimeve të saj sollën skandale të njëpasnjëshme në Perëndim, pas publikimit të tyre në disa gazeta dhe revista polake që botoheshin jashtë vendit, si në revistën "Zeszyty Historyczne" në Paris dhe më vonë në të përditshmen klandestine "Tygodnik Wojenny". Abuzimet e zbuluara u denoncuan edhe nga Radio "Wolna Evropa

⁶²Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 110.

⁶³Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 119 bazuar në J. Mazur, Auditimi Suprem në Republikën e Polonisë, “Auditimi i Shtetit” 1994, nr 1, faqe 17.

⁶⁴ Libri jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 171 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

(Stacioni polak nëmërgim i Evropës së Lirë)”⁶⁵. Shërbimi sekret komunist nuk arriti të përcaktojë nga erdhën “rrjedhjet” e informacionit të auditimeve të NIK, edhe pse ai realizoi një fushatë mbikëqyrëse në shkallë të gjerë kundër një grupi të punonjësve të Zyrës Supreme të Auditimit, të cilët kishin qasje në dosjet e këtyre auditimeve, si edhe disa metoda drastike operacionale, të tilla si përgjues në banesa, marrja në pyetje dhe ndalimi i udhëtimit jashtë shtetit përkëta auditues. Materialet e auditimit nga kjo periudhë, duke përfshirë materialet në lidhje me kushtet e jetesës dhe edukimin e të rinjve, dokumentuan fundin gjithnjë e më të pashmangshëm të sistemit joefikas komunist. Në 23 mars 1983 Gjeneral Hupałowski u emërua nga Parlamenti në postin e kryetarit të Auditimit Suprem. Në mandatin e tij Auditimi Suprem u angazhua për bashkëpunim me organin e ri të auditimit shoqëror-Auditimin Punëtor Fshatar, i cili ka vepruar në periudhën 1985-1989. Në lamtumirën e fundit punonjësit e Auditimit Suprem kujtonin “rëndësinë e madhe që i pat kushtuar efijencës së auditimit. Nuk kishte kursyer energjitë në zbulimin e shumë parregullsive që kishin varfëruar thesarin e shtetit në atë periudhë kalimtare, e cila njihej nga të gjithë si “afëra e alkoolit”.⁶⁶ Në vitin 1988 Byroja Politike e Komitetit Qendror të Partisë Komuniste polake bëri një përpjekje për të shkarkuar Gjeneralin Hupałowski nga pozita e Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit, por kjo nuk u miratua nga shumica e Sejm-t në atë kohë. *Audituesit e NIK i kaluan me kurajo në Perëndim dokumente sekrete të auditimit të NIK mbi pronat dhe privilegjet e udhëheqësve të lartë të partisë komuniste polake (përfshirë gjeneralin Jaruzelski), të cilat u botuan nga revista "Kultura mujore" në Paris në vitin 1983*⁶⁷.

Në fund të viteve tetëdhjetë, në tregun polak u shfaq një sasi e madhe e alkoolit të importuar, të shpërndarë pa paguar taksë qarkullimi. Kjo u

⁶⁵ Libri jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 171 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf.

⁶⁶ Lamtumira e Tadeusz Hapulałowski, kryetarit të NIK-ut në vitete 1983-1991, Revista shkencore “Auditimi i Shtetit”, viti 2000, nr 1, faqe 164-165, Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 112 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf, si dhe Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 171

⁶⁷ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 173

shkaktua nga një shteg në ligj, nga i cili përfituan importuesit. Kjo u bë pa monopolin e shtetit dhe të ardhurat e munguara të Buxhetit të shtetit arritën në 1.7 trilion zlloti. Auditimi përfundimtar i Zyrës Supreme të Auditimit ka rezultuar në Gjykatën e Shtetit, duke penalizuar atëherë Ministrin e Jashtëm të Bashkëpunimit dhe Kryetarin e Zyrës Qendrore të Doganave. Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit në vitin 1990 paraqiti rezultatet e auditimit në Sejm⁶⁸.

Nga viti 1982 deri në vitin 1988, një valë grevash bëri që autoritetet komuniste në rënie të angazhoheshin në bisedime me opozitën demokratike në ilegalitet. Në pranverën e vitit 1989, si rezultat i negociatave, qeveria komuniste miratoi zgjedhjet pjesërisht të lira të Sejm-it dhe zgjedhje krejtësisht të lira për Senatin e themeluar. Kandidatët e Komitetit të Qytetarëve të Lëvizjes "Solidariteti" i fituan të gjithë vendet e deputetëve të caktuara për opozitën dhe 99 nga 100 vendet e Senatit⁶⁹.

Me Marrëveshjet e Tryezës së Rrumbullakët, Wojciech Jaruzelski u bë President dhe, për hir të kundërpeshës, Tadeusz Mazowiecki, një aktivist i opozitës në ilegalitet dhe këshilltar i Lëvizjes "Solidariteti", u bë Kryeministër. Kjo nënkuptoi fundin e regjimit komunist në Poloni.

"Revolucioni paqësor", i cili filloi me Lëvizjen "Solidariteti" të punëtorëve, lëvizje që daton në gusht 1980, kontribuoi në përmbysjen e totalitarizmit që sundoi vendet e bllokut sovjetik në Evropë. Perestrojka e iniciuar nga Mikhail Gorbaçov vazhdoi në Bashkimin Sovjetik. Në nëntor të vitit 1989, Muri i Berlinit u shemb, duke personifikuar shembjen e perdes së hekurt që ndante Evropën në Perëndim dhe në Lindje. Në 1991, Bashkimi i Republikave Socialiste Sovjetike u shkërmoq dhe republikat e Bashkimit Sovjetik shpallën me sukses pavarësinë. Këto ndryshime ndikuan fort në gjendjen e shtetit polak⁷⁰.

⁶⁸ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 191, si dhe Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 114

⁶⁹ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 205

⁷⁰ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 205.

6. Pika e kthesës: dhjetor 1989-1991⁷¹

“Çështja është përqendrimi i veprimtarisë së Zyrës Supreme të Auditimit në fushat kryesore që përfshijnë rreziqet më të mëdha që unë vërej në ndryshimin e marrëdhënieve të pronësisë, në privatizim, në komercializimin e ekonomisë, në de monopolizimin e marrëdhënieve ekonomike me subjekte të paracaktuara, në rindërtimin e administratën shtetërore, në reformën e qeverisë lokale dhe gjithashtu, në rindërtimin e sistemit financiar të vendit”. Walerian Pańko, 1991.

Amendimi i Kushtetutës së Polonisë i datës 29 dhjetor 1989 paraqiti një sistem të ri politik.

Në vitin 1989, pas ndryshimeve të kryera në ligjin ende në fuqi mbi Auditimin e Lartë të 8 tetorit 1980, organizimi i NIK-ut ishte si më poshtë; veprimtarinë e NIK-ut e drejtonte Kryetari që emërohej dhe shkarkohej nga Parlamenti me pëlqimin e Senatit.

Kryetari i Auditimit Suprem për drejtimin e institucionit përgjigjej para Parlamentit, merrte pjesë në punimet e tij dhe mund të merrte gjithashtu pjesë edhe në seancat e Këshillit të Ministrave⁷².

Amendimi hoqi Kapitullin II, "Sistemi socio-ekonomik" nga Kushtetuta dhe nenet rreth rolit udhëheqës të Partisë dhe miqësisë me Bashkimin Sovjetik. Emri i para i luftës i shtetit u rivendos – Republika e Polonisë, si dhe emblema me shqiponjën e kurorëzuar⁷³.

Amendimi solli rregulla të reja politike: parimi i një shteti demokratik të së drejtës, parimi i të ashtuquajturës drejtësi sociale, pluralizmi politik, liria e aktivitetit ekonomik dhe mbrojtja e pronës private⁷⁴.

⁷¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe123-131

⁷² Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 120 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁷³ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 208

⁷⁴ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 207

Reforma e Auditimit të Shtetit

Demokratizimi i shtetit pati ndikim pozitiv edhe në forcimin e pozicionit të Auditimit Suprem, para të cilit tani qëndronin detyra të reja. Me fillimin e vitit 1990, transformimet fundamentale politike, shoqërore dhe ekonomike në Poloninë që po rilindte po bënë të domosdoshëm reformimin rrënjësor edhe të auditimit të shtetit.

Me Walerian Pańko-n nisën punët për rindërtimin e konceptit të auditimit të shtetit, që po evoluonte në drejtim të zgjidhjeve që funksiononin në shtetet evropianoperëndimore. Procesi i vështirë i riorganizimit të Auditimit Suprem do të mbështetej me trajnime që perfeksiononin kompetencat profesionale të kuadrit kontrollues, ku edhe vendoste theksin kryesor Pańko⁷⁵.

Më 1 janar 1990, plani ekonomik i ekonomistit të shquar Leszek Balcerowicz, pra një paketë e reformave ekonomike dhe sistematike, filloi të zbatohej në Poloni. U krye shumë shpejt, brenda 111 ditëve. Qëllimi i paketës ishte të reduktonte inflacionin galopant të atëhershëm dhe të mundësonte kalimin nga një ekonomi e planifikuar në nivel qendror drejt një ekonomie tregu. Tanimë, President i Republikës së Polonisë ishte Lech Wałęsa, ish-drejtuesi i Solidarnos, i pari President jo-komunist i vendit, i zgjedhur nga zgjedhjet e përgjithshme në dhjetor 1990.

Me ardhjen e Walesës, nisi riorganizimi dhe modernizimi i institucioneve shtetërore polake, ku riorganizimi i Zyrës Supreme të Auditimit (NIK) luajti një rol të rëndësishëm në reformimin e Shtetit polak të kohës. Aktiviste të Lëvizjes “Solidariteti” u pranuan në stafin e NIK.

Ekipi i audituesve të NIK, i drejtuar nga aktivisti i opozitës Anatol Lawina zbuloi skandalin më të madh financiar në Poloni në atë kohë, FOZZ (Skandali i Shërbimit të Borxhit të Jashtëm të Polonisë⁷⁶).

⁷⁵ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 124 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁷⁶ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 128

Në maj të vitit 1991, puna për përcaktimin e konceptit të auditimit shtetëror, në linjë me modelet e miratuara në vendet e Evropës Perëndimore, filloi nën drejtimin e Presidentit të parë të Zyrës Supreme të Auditimit që vinte nga lëvizja "Solidariteti", të sapo zgjedhur nga Sejmi, Prof. Walerian Pankos. Ai ishte një avokat, Kryetar i Komitetit të Pushtetit Lokal dhe bashkëautor i reformës së qeverisjes lokale në Poloni.⁷⁷

Janusz Walerian Pańko (1941-1991)

Avokat polak dhe profesor i shkencës juridike. Një aktivist i shquar i opozitës demokratike gjatë Republikës Popullore të Polonisë, anëtar i Sejm-it (Parlamentit) të Republikës së Polonisë. Në tetor 1980, ai u bë anëtar i sindikatës së pavarur "Solidariteti". Në vitet 1980-1981 shërbeu si këshilltar i Solidaritetit dhe sindikatës së pavarur të fermerëve individualë "Solidariteti" gjatë grevave të fermerëve në Rzeszów dhe Ustrzyki të Poshtëm (ishte bashkautor i marrëveshjeve të Ustrzycko) dhe kryesoi një ekip të Këshillit Legjislativ të Bujqësisë Sociale. Pas futjes së ligjit luftarak në Poloni në 1981-1983, Pańko u burgos nga 13 dhjetori 1981 deri më 16 janar 1982. Si përfaqësues i partive opozitare mori pjesë në diskutimet e Tryezës së Rrumbullakët, si dhe në vitin 1989, në Komitetin e Qytetarëve "Solidariteti".

⁷⁷ Marrë nga profili i Presidentit Janusz Walerian Pańko në Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Walerian_Pa%C5%84ko

Si përfaqësues i opozitës së bashkuar u bë deputet në Sejm, ku mori përsipër kryesinë e Komisionit të Qeverisjes Vendore dhe Politikave Rajonale. Ai ishte bashkëthemelues dhe Nënkryetar i Fondacionit për Zhvillimin e Demokracisë. Më 23 maj 1991, Pańko u zgjodh Kryetar i Zyrës Supreme të Auditimit, ose NIK. Arriti të punonte vetëm tre muaj pasi në tetor 1991 vdiq në një aksident rrugor në rrethana të dyshimta, në kohën kur NIK po publikonte, pas një auditimi, skandaline keqpërdorimit të fondeve publike në menaxhimin e borxhit të jashtëm të Polonisë.

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beairai, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 124-125

Presidenti i ri filloi të mblidhte një ekip punonjësish që kishin përpara një detyrë inovative, të reformonin institucionin. Ky proces u ndërpre nga vdekja tragjike e Presidentit Pańko në një aksident me makinë më 7 tetor 1991.

Vdekja e tij e parakohshme ishte një humbje e madhe për Auditimin e Lartë, ndërsa punonjësit për një kohë të gjatë nuk po mundnin të pajtoheshin me largimin e tij. “Synonte të mbërrinte tek e vërteta, qoftë ajo absolute, qoftë ajo e zakonshmja, njerëzorja në shkencë, jetën publike dhe atë private. Përherë i hapur, jo vetëm ndaj tjetrit.

Përfitonte nga thesari i të gjithë të mëdhenjve, që nga ata të lashtësisë deri tek Papa Gjon Pali II. Në shërbimin e tij ndaj atdheut mbi të gjitha ishte i ndershëm”.^{78,79}

⁷⁸Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 125 bazuar në Fragmentet nga kujtimet e publikuara nga miqtë e Profesorit me rastin e ceremonisë së inaugurimit të pllakës, Revista shkencore “Auditimi i Shtetit”, viti 1993, nr 1, faqe 116-119

⁷⁹Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 124-125 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Në këtë kohë të vështirë ndryshimi, plot pasiguri, audituesit e Zyrës i kryenin rregullisht auditimet, në mënyrë sistematike dhe me përkushtim, duke zbuluar parregullsi serioze në funksionimin e shtetit. *"Veprimet dhe efektet pozitive të rindërtimit të shtetit dhe jetës ekonomike shoqërohen me kërcënime të mëdha që rezultojnë nga qëndrimi i papërshtatshëm ndaj nevojave të ligjeve të sotme. Mospërfillja e ligjit dhe anarkizmi i jetës janë të dukshme për ne. Ka një injorancë të madhe ndaj ligjit; pa përsosmëritë e tij shoqërohen nga vakume dhe kontradikta ligjore, prej të cilave përfitojnë shumë subjekte afariste dhe, për fat të keq, edhe duke shkaktuar korrupsion, shkalla e të cilit po rritet. E gjitha kjo është e dukshme dhe ngre shqetësime sociale".* Walerian Pańko, fjala përpara Sejm-it si kandidat për President të Zyrës Supreme të Auditimit

Dëshmi për Prof. Panko-n⁸⁰

"Presidenti Pańko nuk bëri ndryshime në personelin e NIK. Në të njëjtën kohë, ai vëzhgonte. Kur Sindikata e "Solidariteti"-t që ishte aktive në Zyrën e Lartë të Auditimit i kërkoi atij të pushonte nga puna të gjithë komunistët dhe drejtorët në të njëjtën kohë, ai thoshte: "Më lejoni ta vendos unë cilin dua ta shkarkoj". Ai me të vërtetë ishte një figure e madhe. Ai donte të përfshinte akademikë në auditim, duke u siguruar materiale të pas-auditimit ekspertëve, në mënyrë që ata të mund të përcaktonin nëse gjetjet ishin në përputhje me fushën akademike. Kujtoj auditime të tilla në të cilat u mbështetem në mendimin e ekspertëve, për shembull "Menaxhimi i burimeve natyrore" ose "Menaxhimi i ujit". Profesor Pańko besonte se kjo qasje ua rriste vlerën raporteve tona të auditimit ». Henryk Majcherek, ish-drejtor i administratës në NIK.⁸¹

"Pańko vjen në Zyrë dhe e kupton se ky është një institucion që është i fosilizuar, i ngulitur në beton. Institucioni nuk ka ndryshuar shumë. Ai është plot me dilema se cilën rrugë duhet të ndjekë: nëse duhet të likuidoje gjithçka, për të krijuar diçka krejtësisht të re, ose duhet të punojë fort për të transformuar atë që ekziston. Dhe në të njëjtën kohë, është në Zyrë, kjo njësi e vogël në numër, ndonëse me zë të lartë dhe

⁸⁰ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 214

⁸¹ Po aty, fq. 214

aktive, me Anatoli Lawina si drejtues, i cili po e shtrin dhe forcon pozicionin e tij, dhe po ndodhte diçka që më vonë u quajt skandal FOZZ. Gjatë kësaj periudhe, kur Profesor Pańko erdhi, Zyra Suprem e Auditimit (në fakt ekipi i Lawinës, vetëm këta pak njerëz të rinj) u përfshinë në auditimin e librave të Fondit të Shërbimit të Borxhit të Huaj të Polonisë[FOZZ]. Ky auditim u shndërrua në një detyrë jashtëzakonisht të komplikuar, të vështirë dhe në të njëjtën kohë, i qarkuar dhe ndjekur në çdo hap nga media; auditimi zbuloi një skandal të skandaleve, ndoshta skandali më i madh në historinë e Polonisë”, Piotr Kownacki, ish Zv. President i Zyrës Supreme të Auditimit⁸².

Në kujtimet e tij, Presidenti Walesa më 26 shkurt 1992 shkruan:

“Kam gjetur se raporti i auditimit që kam kërkuar për gjendjen në lidhje me statusin financiar dhe ligjor të Zyrës së Kancelarisë së Presidentit të Republikës së Polonisë u përgatit me shumë kujdes dhe njohuri. Siç theksohet nga raporti, në kushtet aktuale të transformimit politik, në duhet ta mbrojmë Shtetin, nga gabimet dhe abuzimet në menaxhimin e institucioneve të tij, duke ndërtuar një rend të ri dhe demokraci.

Duke synuar si Presidenti i Republikës së Polonisë ta kisha këtë raport të përgatitur, doja të kisha "hapësirë të pastruar" në kancelarinë time. Qëllimi im është të formësojë një strukturë të qëndrueshme dhe transparente të një Zyrë qendrore Shteti.

I trajtova elementet kritike të përmbajtura në raport me peshën e duhur, sepse unë jam i prirur për të siguruar që funksionimi i Kancelarisë së Presidentit të Republikës së Polonisë të jetë në përputhje me ligjin dhe pritjet e Shtetit dhe të shoqërisë. Unë besoj që një auditim i tillë duhet të përsëritet në kohën e duhur, në mënyrë që shembulli i Kancelarisë së Presidentit t’u shërbejë institucioneve të tjera shtetërore”⁸³.

⁸² Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 215

⁸³ Po aty, fq. 217

Lech Wałęsa

Lindi në 29 shtator 1943. Ai bashkë-themloi dhe drejtoi "Solidaritetin", sindikatën e parë të pavarur në vendet e ish-bllokut sovjetik, fitoi çmimin Nobel për Paqen në 1983 dhe shërbeu si President i Polonisë në vitet 1990-1995.

Ndërsa punonte si elektrikist në kantierin e anijeve Gdańsk, Wałęsa u bë një aktivist sindikal, për të cilin u persekutua nga autoritetet komuniste, u vu nën mbikëqyrje, u pushua nga puna në vitin 1976 dhe u arrestua disa herë. Në gusht të vitit 1980, ai udhëhoqi negociatat politike që çuan në marrëveshjen themelore të Gdańsk midis punëtorëve grevistë dhe qeverisë. Walesa bashkë-themloi lëvizjen sindikale "Solidariteti". Pasi u vendos ligji ushtarak në Poloni dhe Solidariteti u shpall i jashtëligjshëm, Wałęsa u arrestua përsëri.

I liruar nga paraburgimi, ai vazhdoi aktivizitetin dhe u shqua në krijimin e Marrëveshjes së Tryezës së Rrumbullakët të vitit 1989, që çoi në zgjedhje parlamentare gjysmë të lira në qershor 1989 dhe në një qeveri të udhëhequr nga Solidariteti. Në zgjedhjet e përgjithshme polake të vitit 1990, Wałęsa kandidoi me sukses për zyrën e rivendosur rishtazi të Presidentit të Polonisë dhe kryesoi kalimin e Polonisë nga komunizmi në një shtet post-komunist.

Pas fitores në zgjedhjet presidenciale polake të dhjetorit 1990, Wałęsa u bë Presidenti i parë i Polonisë, i zgjedhur ndonjëherë me një votim popullor dhe kreu i parë jokomunist i Shtetit polak në 45 vjet. Ai kryesoi kalimin e suksesshëm të Polonisë nga komunizmi në një demokraci liberale të tregut të lirë. Në vitin 1993 ai themeloi partinë politike “Blloku jo-partizan për mbështetjen e reformave”.

Gjatë presidencës së tij, Wałęsa udhëhoqi Poloninë përmes privatizimeve dhe kalimit në një ekonomi të tregut të lirë (Plani Balcerowicz), mbikqyri zgjedhjet e para parlamentare plotësisht të lira të Polonisë në vitin 1991 dhe realizoi një periudhë të ripërcaktimit të marrëdhënieve të jashtme të vendit dhe orientimit të tij drejt Bashkimit Evropian. Ai negocioi me sukses tërheqjen e trupave sovjetike nga Polonia dhe arriti një ulje të konsiderueshme të borxhit të jashtëm të Polonisë.

Wałęsa mbështeti procesin e afrimit dhe anëtarësimit të Polonisë në NATO dhe në Bashkimin Evropian, edhe pse të dyja këto anëtarësime historike ndodhën pas presidencës së tij.

Burimi: *Marrë nga profili i ish-Presidentit të Polonisë Lech Walesa në Wikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/Lech_Wa%C5%82%C4%99sa

Skandali FOZZ⁸⁴

Kontrolli më i mirë i Zyrës Supreme të Auditimit gjatë presidencës së Prof. Walerian Pańko ishte auditimi i operacioneve të Fondit të Shërbimit të Borxhit të jashtëm të Polonisë (FOZZ) në vitet 1989-1990. Ai u krye në vitin 1991 nga punonjësit e Ekipit të Analizës së Sistemit të Zyrës Supreme të Auditimit (kryesuar nga Anatol Lawina), së bashku me audituesit e Departamentit të Auditimit të Thesarit të Ministrisë e

⁸⁴ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 219, shkrim nga Danuta Bolikowska.

Financave. Audituesi i cili zbuloi dhe publikoi parregullsitë më të mëdha në menaxhimin e fondit ishte Michał Falzmann, i cili kishte nisur të punonte në Zyrën e Lartë të Auditimit që nga 18 mars 1991.

FOZZ ishte një njësi organizative shtetërore e themeluar sipas Aktit të 15 shkurtit 1989 në Fondin e Shërbimit të Borxhit të Huaj, një strukturë që kishte për detyrë të mblidhte fonde për të reduktuar borxhin e jashtëm të Polonisë. Këto fonde, si në zlloti ashtu edhe në valutë, duhej të ishin përdorur për të paguar borxhin dhe për të financuar huatë shtetërore të dhëna nga jashtë. Fondi duhej të merrej me shitjen e titujve të borxhit polak në tregun sekondar nga mbajtës titujsh si bankat komerciale. Në fakt ai u mor me dhënien e huave kompanive vendase, por këto nuk ishin aktivitete të lidhura me zbatimin e objektivit të tij ligjor.

Zyra Supreme e Auditimit gjeti se duke dërguar para në bankat tregtare bashkëpunuese për blerjen e borxhit, këto fonde nuk u regjistruan në librat kontabël të njësisë. Kontratat për marrjen e depozitave u lidhen, mirëpo fondet e pranuar në këtë mënyrë u transferuan në llogaritë e mbajtura në bankat e huaja, kreditë iu dhanë kompanive private nga Fondi, pa kontratë me shkrim dhe shlyerja e tyre nuk u bë në kohë. Gjatë këtyre aktiviteteve, ligji u shkel dhe paratë rrodhen nga Fondi. Aktivitete që nuk përputheshin me objektivat statutore të Fondit ishin për shembull, kredi e dhënë komitetit zgjedhor të një kandidati për senatin (pas datës së zgjedhjeve), operacioni këmbimi të valutës së huaj, garantimi i shumë letrave me vlerë të kompanive të ndryshme private. Operacionet financiare dhe selite e përfituesve të parave të fondit ishin regjistruar në mënyrë arbitrare. Librat e kontabilitetit u ruajtën në mënyrë të besueshme, ato nuk lejonin verifikimin e të ardhurave dhe shpenzimeve, dokumentacioni ishte i paplotë.

Në korrik 1990, Bordi Mbikëqyrës i FOZZ nuk i miratoi bilancet e Fondit. Ai pezulloi menaxhimin e saj dhe urdhëroi mbylljen e të gjitha veprimtarive aktive të kryera nga FOZZ. Fondi është vënë në likuidim në bazë të Aktit të datës 14 dhjetor 1990 mbi Heqjen dhe Likuidimin e Fondeve të Caktuara.

Më 8 korrik 1991, Drejtori i Skuadrës së Analizës së Sistemit Anatol Lawina njoftoi Prokurorinë Rajonale Publike në Varshavë për

parregullsitë e gjetura dhe faktet që kanë karakteristikat e një vepre keqmenaxhimi. Zyra Supreme e Auditimit denoncoi me emër drejtuesin dhe anëtarët e Bordit Mbikëqyrës të FOZZ si personat përgjegjës për parregullsitë dhe humbjet e Thesarit të Shtetit. Ajo i cilësoi ministrat e atëhershëm të financave si përgjegjës për mungesën e mbikëqyrjes efektive të Fondit.

Në mars 2005, Gjykata Rajonale në Varshavë dënoi gjashtë të pandehurit (duke përfshirë drejtorin e përgjithshëm dhe kontabilistin kryesor) me 2 deri në 9 vjet heqje lirie, duke i gjetur ata fajtorë për shkaktimin e humbjeve prej të paktën 134 milionë zlloti (sipas prokurorisë publike humbjet arritën në rreth 350 milionë zlloti). Gjykata vendosi që paratë e destinuar për Fondin, detyra e të cilit ishte blerja konfidenciale e borxheve të grumbulluara nga Republika Popullore e Polonisë në vendet perëndimore në vitet 1970 dhe 1980, ose ishin keqpërdorur ose i përdorur në mënyrë të paligjshme.

Siç njoftoi Ministria e Financave, "procedurat gjyqësore, si penale dhe civile, të iniciuara në vitin 1998 kundër personave përgjegjës për humbjet e Fondit të Shërbimit të Borxhit të Jashtëm përfundua në vitin 2010. Më 4 dhjetor 2014, u miratua një aktgjykim i formës së prerë në procedurën e fundit gjyqësore në pritje në rastin e 'FOZZ në likuidim'. Në qershor 2014, pasuria e mbetur në dispozicion të Fondit është arkëtuar dhe "fondet prej 32.7 milion zlloti të mbledhur gjatë likuidimit të FOZZ u transferuan në llogarinë e të ardhurave të buxhetit të shtetit". Ministri i Financave miratoi më 5 janar 2015 bilancin mbyllës të FOZZ në likuidim, të përgatitur nga likuidatori i Fondit⁸⁵.

Fondi është një institucion zyrtar polak përgjegjës për mbajtjen e "Librit të Borxhet polake", kjo është ajo ku gjendet lista e kreditorëve dhe kjo është teorikisht ku duhet të gjejmë të dhënat e mëposhtme: kush, sa dhe çka është paguar. Por ky nuk është rasti. Një vendimmarrës në Moskë ju thotë të kombinoni paratë nga Polonia me të tijën dhe ta paguajë atë në llogaritë e duhura. Ai kërkon që transaksionet e Fondit të fshihen përmes partnerëve të tjerë të biznesit. Dhe kështu Kryetari i Fondit, z. Grzegorz Żemek, nënshkruan një kontratë me z. Dariusz

⁸⁵ *Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 220.*

Przywieczerski, Drejtor i Kompanisë Universal, për të mos bërë të nevojshme ligjërisht dokumentimin e kontratave me shkrim⁸⁶.

“Pastaj Fondi jep kredi, siguron, garanton, jep garanci dhe kompania “Universal” hyn në borxhe, paguan detyrimet dhe shpërndan paratë (këtë herë si operator komercial) në llogaritë private jashtë Polonisë. Kjo praktikë është fshehur prapa ekranit të sekreteve shtetërore dhe në të vërtetë ajo konsiston së paku në ndihmën dhënë hajdutit në vjedhjen e pronës shtetërore. Fjala “vjedhje” është e përshtatshme këtu, ndërsa z. Przywieczerski, si Drejtori i Universal nënshkruan kontrata për eksportin e produkteve polake në klauzola dhe kushte shumë më pak të favorshme sesa ato të një kompanie tjetër polake dhe krijon humbje (për shembull vetëm në Mars 1990) prej 6 miliardë zlotësh (që është 600,000 dollarë amerikanë me një normë prej 10,000 zlotësh për dollar) në kompaninë Walcownia Metali “Warszawa”. Kjo do të thotë ndarjen e pasurisë me vlerë të konsiderueshme. Operacioni i bankës së atëhershme monopolistike Bank Handlowy SA vetëm rriti konfuzionin, duke humbur një pjesë të setit të dokumenteve të kërkuara që justifikojnë transferimin e parave, rimbursimet, gabimet, korrigjimet e transfertave”.

Michał Falzmann, (1953-1991), audituesi i NIK, i cili gjeti parregullsi serioze në FOZZ (Shërbimi i Borxhit të Jashtëm të Polonisë)⁸⁷.

Ishte pikërisht Pańko, si kryetar i parë i Auditimit Suprem në Poloninë jokomuniste, që iu përvesh punës për strukturën e NIK-ut: nga një institucion i ngulitur fuqishëm në realitetin politik të epokës së shkuar, Auditimi Suprem po niste të evoluonte në një organ bashkëkohor të auditimit të pavarur nga pushteti ekzekutiv, po niste të bëhej homolog dhe partner i organeve të larta të auditimit që funksiononin në vendet e Evropës Perëndimore.⁸⁸ Me humbjen e parakohshme të Panko, Piotr Kownacki e drejtoi NIK deri në shkurt 1992.

Piotr Kownackilindur më 1954, jurist, student i Universitetit të Varshavës. Në periudhën 1983-1987 ka punuar në zyrën e shtypit në kancelarinë e Parlamentit, 1987-1989- këshilltar në grupin e

⁸⁶ Po aty, fq. 220.

⁸⁷ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 220

⁸⁸ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 127 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

vendimmarrësve të Gjykatës Kushtetuese, prej 1981 drejtor i Byrosë për çështjet e Pushtetit Vendor. Gjatë viteve 2008-2009 zëvendës shef, ndërsa më vonë shef i kancelarisë së presidentit të Republikës së Polonisë.⁸⁹

7. Lech Kaczyński, reformatori më i madh i NIK (1992-1995)⁹⁰

Më 14 shkurt 1992, gjatë seancës plenare të Sejmit në raundin e parë, Lech Kaczyński u votua dhe emërua President i Zyrës Supreme të Auditimit dhe më 27 shkurt 1992 Senati polak e konfirmoi emërimin. Që në fillim të punës së tij, Lech Kaczyński e ideoi ndërhyrjen me qasjen se Zyra Supreme e Auditimit "si institucioni auditues kryesor i Shtetit duhet të rindërtohet sa më shpejt dhe sa më tërësisht të jetë e mundur, që të bëhet një vëzhgues i plotë dhe një korrektor i besueshëm i transformimeve në fusha të ndryshme të jetës shtetërore"⁹¹. Në Poloni, në gjysmën e parë të viteve 90-të ishin të shpeshta ndryshimet midis qeverive. Gjatë tre viteve të tij në krye të NIK, Lech Kaczyński kontrollloi zbatimin e buxhetit të shtetit nga katër qeveri⁹².

"Çfarë mund të shihni nga këndvështrimi i Zyrës Supreme të Auditimit? Ju mund të shihni se numri i llojeve të ndryshme të parregullsive dhe skandaleve (dhe me skandale unë vetëm nënkuptoj rastet ku mund të prodhoni akuza penale) është vërtet i madh dhe sipas mendimit tim, nuk ka kuptim ta fsheh këtë realitet. [...] Megjithatë, nuk është e vërtetë se skandalet janë i vetmi fenomen që përcakton realitetin në vendin tonë. As nuk është e vërtetë se shkalla e këtyre skandaleve përcakton situatën ekonomike në Poloni. Një keqkuptim, edhe pse për fat të keq mjaft i përhapur, është se gjërat po shkojnë në një drejtim të keq, sepse disa njerëz vjedhin dhe të tjerët nuk duan ta ndjekin këtë, sepse ndoshta po vjedhin. Kjo, për mendimin tim është një nga kërcënimet më të mëdha sociale. Sepse për shkak të këtij ndijimi, konceptimi të gabuar, një imazh

⁸⁹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 130 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

⁹⁰ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 233-265

⁹¹ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 235

⁹² Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 131-155

krejtësisht i rremë është forcuar në mendjen e publikut. Është po aq e rrezikshme, megjithëse është adoptuar me dëshirë në sferat politike, që të mbyllësh sytë ndaj këtij realiteti.

Lech Kaczyński, Kryetar i Zyrës Supreme të Auditimit, shkrim në revistën "Polityka" 1992, nr. 34.⁹³

Lech Kaczyński 1949-2010

Avokat polak dhe politikan. Shërbeu si President i Zyrës Supreme të Auditimit në vitet 1992-1995, më vonë si Kryetar i Bashkisë së Varshavës në vitet 2002-2005 dhe si President i Polonisë nga viti 2005 deri në vdekjen e tij në një aksident të dyshimtë ajror në Aeroportin Verior të Smolensk në Rusi në vitin 2010. Lech Kaczyński (Leh Kaçinjski) u lind në vitin 1949 në Varshavë në një familje intelektuale.

Ka studiuar Drejtësi në Universitetin e Varshavës dhe pas përfundimit të studimeve në vitin 1971 nisi punën shkencore në Universitetin e Gdanjskut; nga viti 1981 ka punuar në Katedrën e Të Drejtës për Punë. Në vitin 1980 mori gradën e doktorit të shkencave juridike, kurse në vitin 1990 atë të doktorit të habilituar.

⁹³ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019, fq. 245.

http://www.kish.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf dhe profili i Lech Kaczyński në Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Lech_Kaczy%C5%84ski.

Në vitet 1970 Kaczyński ishte një aktivist në lëvizjen pro-demokratike antikomuniste në Poloni “Komiteti i Mbrojtjes së Punëtorëve” si dhe levizjen sindikaliste të pavarur.

Në gusht 1980, ai u bë këshilltar i Komitetit të Grevës së Ndërmarrjeve në kantierin detar të Gdańsk dhe i lëvizjes “Solidariteti”. Pasi komunistët vendosën ligjin ushtarak në dhjetor 1981, ai u internua si një element antisocialist. Pas lirimit të tij, ai u kthye në aktivitetet e sindikatës, duke u bërë një anëtar i levizjes në ilegalitet « Solidariteti ».

Kur Solidariteti u legalizua përsëri në fund të viteve 1980-të, Kaczyński ishte një këshilltar aktiv i Lech Wałęses në vitin 1988. Nga shkurti deri në prill 1989, ai mori pjesë në bisedimet e Tryezës së Rrumbullakët. Kaczyński u zgjodh senator në zgjedhjet e qershorit 1989 dhe u bë Nënkryetar i Sindikatës Solidariteti. Në zgjedhjet parlamentare të vitit 1991, ai u zgjodh në parlament si anëtar jo partiak.

Ai ishte, megjithatë, i mbështetur nga komiteti zgjedhor « Qendra per Aleancen Qytetare », e lidhur ngushtë por jo identike me partinë politike « Marrëveshje e Qendrës », e udhëhequr nga vëllai i tij binjak Jarosław. Lech Kaczyński ishte gjithashtu këshilltari dhe mbështetësi kryesor i Lech Wałęses, kur ky i fundit u zgjodh President i Polonisë në dhjetor 1990.

Kaczyński u bë President i Zyrës Supreme të Auditimit (NIK) nga shkurti 1992 deri në maj 1995 dhe bëri epokë në këtë institucion. Më vonë u bë Ministër i Drejtësisë dhe Prokuror i i Përgjithshëm.

Gjatë kësaj kohe Lech Kaczyński gëzoi mbështetje të gjerë popullore për shkak të qëndrimit të tij të fortë kundër korrupsionit. Në vitin 2001, ai themeloi partinë politike “Ligj dhe Drejtësi”, së bashku me vëllain e tij dhe e drejtoi këtë parti si Kryetar i saj në vitet 2001-2003.

Në 23 dhjetor 2005, Lech Kaczyński bëhet President i zgjedhur i Republikës së Polonisë, duke marrë në balotazh me kandidatin e dytë Donald Tusk mbi 8 milione vota të polakeve ose 54 përqind të votave.

Në fjalimin e tij të parë publik si president i zgjedhur, Kaczyński tha se presidenca e tij do të ndiqte detyrën e përmirësimit të Republikës, një proces për të cilin ai tha se do të përbëhej nga "pastrimi i patologjive të ndryshme nga jeta jonë, më e dukshme krimi, veçanërisht korrupsioni penal - i gjithë ai nxitim i madh për t'u pasuruar menjëherë më të padrejtë, një nxitim që po e helmon shoqërinë, dhe parandalon që shteti të sigurojë mbështetjen shoqërore elementare, sigurinë shëndetësore, kushtet themelore për zhvillimin e familjes, sigurinë e tregtisë dhe kushtet themelore për zhvillimin ekonomik.

Gjatë mandatit të tij si President, në planin e brendshëm, Lech Kaczyński i shërbeu me perkushtim rritjes së solidaritetit shoqëror në Poloni, sjelljes përpara drejtësisë të atyre që ishin përgjegjës për krime penale dhe ekonomike, rehabilitimin dhe mbështetjen sociale e shtetërore për ata që u prekën nga krimet komuniste, luftën pa kompromis kundër korrupsionit, arritjes së një rritjeje ekonomike të qëndrueshme dhe sigurinë për zhvillimin e familjes.

Ai deklaroi se do të kërkojë të heqë pabarazitë ekonomike midis rajoneve të ndryshme të Polonisë.

Kaczyński theksoi kombinimin e modernizmit të vendit me traditën dhe kujtimin e mësimeve të Papës Gjon Pali II.

Më 21 dhjetor 2008, Presidenti Kaczyński u bë kreu i parë i shtetit polak që vizitoi një sinagogë polake, për të marrë pjesë në shërbimet fetare të mbajtura atje.

Kaczyński përkujtoi shumë Heronj Kombëtarë të Polonisë, të njohur si ushtarë të mallkuar që u zhdukën në duart e policisë sekrete polake, NKVD-se Sovjetike dhe organeve të tjera shtypëse të sundimit komunist.

Në politikën e jashtme, Kaczyński vuri në dukje se shumë nga problemet e Polonisë kishin të bënin me mungesën e sigurisë energjetike dhe kjo çështje duhet të zgjidhej për të mbrojtur interesat polake. Forcimi i lidhjeve me Shtetet e Bashkuara eci paralelisht me zhvillimin e marrëdhënieve brenda Bashkimit Evropian, duke fuqizuar sidomos marrëdhëniet me Francën dhe Gjermaninë.

Përveç këtyre çështjeve, qëllimet e tij të menjëhershme ishin zhvillimi i partneritetit të prekshëm strategjik me Ukrainën dhe bashkëpunim më i madh me shtetet e Balltikut, Azerbajxhanin dhe Gjeorgjinë. Ai u admirua shumë në Izrael, sepse promovoi edukimin e të rinjve polakë për Holokaustin.

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 132-133

Në atë kohë, Zyra Supreme e Auditimit ishte duke kaluar nëpër një reformë organizimi i brendshëm. Ligji i 13 korrikut 1990 mbi privatizimin e pronës shtetërore dhe të ndërmarrjeve shtetërore pati ndikim jo vetëm në detyrat e Zyrës, por ndryshoi edhe strukturën e brendshme të saj. Në vitin 1992, disa departamente auditimi të orientuara nga industritë shtetërore, si ekipet e auditimit, p.sh. të Minierave, Energjisë dhe Menaxhimit të Materialeve, Kimike dhe Industria e Lehtë, metalurgjia dhe industria elektromekanike, u mbyllën.

Ata u zëvendësuan nga ekipe të krijuara rishtazi, si p.sh. Departamenti/ Ekipi i Industrisë dhe Tregtisë Shtetërore, Ekipi Kooperativ dhe Ekipi i Transformimit të Pronave, Ekipi i Financave dhe Buxhetit të Shtetit, i

krijuar si rezultat i bashkimit të departamenteve të Analizës Ekonomike dhe Financave, si dhe Ekipi i Analizës së Sistemit.

Ndryshimi kryesor gjithashtu përfshinte krijimin dhe rritjen e peshës në auditime të Departamentit Ligjor, i cili zgjidhi dyshimet e audituesve dhe i mbështeti ato me mendime dhe interpretime ligjore.

Riorganizimi i ndërmarrë në fillim të mandatit të Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit Lech Kaczyński (direktivat e ndryshimit të strukturave që kryetari i paraqiti Kolegjiumit më 28 prill 1992) solli me vete transformime të qenësishme në funksionimin e Auditimit Suprem. Sikurse shkruante Czesław Rudzka-Lorentz “ndër ndryshimet më të rëndësishme ishte krijimi i Departamentit Juridik në situatën e mosperfeksionit të rregulloreve shpesh të paqarta e të turbullta, të cilave u përmbaheshin audituesit gjatë procesit të auditimit dhe vlerësimit të aktivitetit të organeve të administratës”.⁹⁴

U krijuan departamentet e reja mbështetëse, në bazë të njësive ekzistuese, si Departamenti i Planifikimit dhe Koordinimit, ndërsa departamenti i Buxhetit dhe Departamenti Ekonomik u përshtatën me nevojat e reja.

Zyra Supreme e Auditimit u përfshi aktivisht në veprimet që synonin përmirësimin dhe funksionimin e shtetit transformues. Gjatë mandatit të presidentit Lech Kaczyński, NIK për herë të parë në historinë e tij auditoi Policinë Polake dhe forcat e armatosura. Prioritetet e Zyrës përfshinë auditimet e privatizimit të ndërmarrjeve shtetërore, riorganizimin e sektorit kooperativ, sektorit bankar, si dhe të aparatit të administratës shtetërore. Ndryshimet në shtet ishin të ngadalta dhe Zyra Supreme e Auditimit zbuloi shumë raste të patologjive, lidhje të paqarta të administratës me pretendimet mbi pasurinë e shtetit, korrupsionin, veçanërisht atë të pranishëm në proceset e privatizimit. Më 9 tetor 1992, Presidenti Lech Kaczyński emëroi një komision të NIK për të hartuar ligjin integral të Kontrollit Suprem të Shtetit. Pas gati një viti pune, si rezultat i shumë diskutimeve mbi formën e autoritetit suprem të kontrollit të shtetit dhe në sajë të përfshirjes së mendimit të

⁹⁴ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 134 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

të gjithë drejtuesve dhe njësive organizative të Zyrës, u hartua një ligj modern që përcaktoi rolin e NIK në periudhën e ndryshimeve themelore të sistemit qeverisës në Poloni. Më 16 nëntor 1993, Presidenti Lech Kaczyński i paraqiti projektligjin e NIK drejtuesit të Sejm-it, Józef Oleksy. Komisioni Legjislativ dhe Komisioni për Politikë Ekonomike, Buxhetin dhe Financat në parlamentin e Polonisë punuan me projektligjin. Pas tre rishikimeve të projektligjit dhe futjes së amendamenteve, më 23 dhjetor 1994, Sejmi i Republikës së Polonisë miratoi Aktin mbi Zyrën Supreme të Auditimit. Ky Akt, për herë të parë në histori rregullon çështjet që lidhen me auditimin dhe procedurat e tij në një mënyrë gjithëpërfshirëse. Ligji i ka qëndruar provës së kohës dhe në formën e tij bazë është akoma efektiv edhe sot.⁹⁵

Miratimi i Aktit dhe hyrja e tij në fuqi në mes të vitit 1995 ishte një moment historik në modernizimin e auditimit më të lartë shtetëror në Poloni. Ai përforcoi pozitën e Zyrës Supreme të Auditimit si autoriteti suprem i kontrollit shtetëror, i cili varet dhe i jep llogari ekskluzivisht Sejmit. Akti paraqiti procedurat transparente të auditimit dhe parimin kundërshtues në procesin e auditimit. Ligji parashikoi ndalimin e veprimtarisë politike dhe anëtarësimit në parti të audituesve, përforcoi parimin e vendim-marrjes kolektive të Zyrës, rregulloi statusin e të punësuarve, paraqiti afatin gjashtëvjeçar të funksionit të Presidentit dhe përcaktoi pozicionin e Presidentit të NIK.⁹⁶

Lech Kaczyński ishte i vetëdijshtë se duke prezantuar me ligj mandatin e Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit, ai do të humbiste pozitën e tij. Megjithatë, ai besonte se kjo ishte një garanci për pavarësinë e institucionit. Akti u bë simbol dhe kulmi i presidencës së Lech Kaczyński, i cili, duke zbatuar dispozitat ligjore, e përfundoi drejtimin e tij trevjeçar të Zyrës në qershor të vitit 1995 dhe u la pas pasuesve të tij një ligj modern, të përshtatur me kërkesat e kohës, gjithëpërfshirës dhe që e poziciononte denjësisht NIK në mes të partnerëve të tij në vendet e Evropës Perëndimore dhe Bashkimit Evropian.⁹⁷

⁹⁵ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 237.

⁹⁶ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 237, sipas Danuta Bolikowska

⁹⁷ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 237

Gjatë mandatit të presidentit Lech Kaczyński, Zyra Supreme e Auditimit zhvilloi një bashkëpunim intensiv në kuadër të Organizatës Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit EUROSAT dhe asaj botërore INTOSAI. Në vitin 1993, gjatë Konventës së dytë të EUROSAT-t, Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit u zgjodh në Bordin Drejtues të kësaj organizate dhe në vitin 1995, për herë të parë në Poloninë e rilindur, NIK, së bashku me Gjykatën Franceze të Auditimit mbajti seminarin ndërkombëtar të EUROSAT-t, kushtuar metodave të auditimit të proceseve të privatizimit.

“Duhet të thuhet qartë se vlerësimi i politikës së privatizimit të shtetit nuk është as roli as edhe qëllimi i drejtuesve të Zyrës Supreme të Auditimit. Roli i Zyrës Supreme të Auditimit është të auditojë procesin e transformimit të pronësisë në aspektin e ligjshmërisë, efektivitetit të koston dhe sigurimit të interesave të thesarit të shtetit. [...] Megjithatë, është e qartë se kaosi organizativ dhe institucional tregon nevojën për të organizuar dhe stabilizuar institucionet qeveritare që kryejnë transformimet e pronësisë në ekonominë kombëtare”. Lech Kaczyński, Presidenti i Zyrës Supreme të Auditimit, fjalim në Sejm më 3 shtator 1992.⁹⁸

Çfarë të bën përshtypje në këtë fragment të fundit nga mendimet e tij, është qartësia e thellë e Presidentit vizionar të NIK, Lech Kaczyński ndaj postulatit se institucionet supreme të auditimit nuk auditojnë politikën e qeverisë, por vetëm rezultatet e zbatimit të tyre, epistolat i pranishëm në të gjitha deklaratat dhe mesazhet e GAO-s amerikane dhe të liderit të saj, Prof. Gene L. Dodaro.

Në fillim të viteve nëntëdhjetë, një nga fushat e auditimit me prioritet për Zyrën Supreme të Auditimit ishte privatizimi i bankave shtetërore. Në vitin 1994, Zyra Supreme e Auditimit kreu një auditim të procesit të privatizimit të Bankës “Śląski SA”. Ai përfshinte një gamë të gjerë tematikash. Përveç bankës, gjithashtu veprimtaria e zyrës së brokerimit, Ministrisë së Financave, Ministrisë së Transformimit të Pronësisë dhe Komisionit të Letrave me Vlerë ishin të mbuluara nga auditimi. Në tërësi,

⁹⁸ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 251

NIK auditori pothuajse 60 subjekte, duke përfshirë 50 degë të Bankës Śląski në të gjithë vendin.

Që nga fillimi, auditimi u përball me shumë vështirësi të krijuara nga drejtuesit e institucioneve të audituara. Audituesit gjetën se rezultatet e Bankës u falsifikuan gjatë përgatitjes për privatizimit, gjë që ndikoi në vlerësimin e mëvonshëm të saj. Dyshimet e audituesve u ngritën nga shpenzimet e fryra të bëra me qëllim të privatizimit të Bankës “Śląski”, që kapin shumën prej rreth 2.7 milionë dollarësh.

Aksionet e bankës debutuan në bursë më 25 janar 1994 dhe një aksion vlerësohej në 500000 zlloti - sipas kursit të konvertimit të sotëm 50 PLN. Gjatë listimit të parë, çmimi i aksioneve u rrit 13 herë dhe arriti në 6750000 zlloti (675 zlloti të sotme për aksion me raportin aktual të këmbimit)⁹⁹.

Privatizimi i Bankës “Śląski” u përdor nga drejtuesit e bankës për të rregulluar xhepat e tyre. Shkelja e ligjit, me pasoja të prekshme, konsistonte në alokimin e paligjshëm të 2/3 të totalit të 926000 aksioneve tek punonjësit e Bankës Śląski, ndërkohë që qytetari i thjeshtë polak mund të regjistrohej për blerjen e vetëm tre aksioneve të kësaj banke në procesin e privatizimit.

Ushtrimi i të drejtave të zotëruara në aksionet e punonjësve të shoqëruar, jashtë ofertës publike, u mundësoi punonjësve të Bankës “Śląski” të fitojnë tri herë më shumë aksione sesa numri i përcaktuar në dispozitat ligjore në fuqi. Shkalla e madhe e privilegjeve ka të bëjë me shtatë anëtarët e Bordit Drejtues të Bankës Śląski. Rreth 18000 aksione u rezervuan vetëm për ta, me pothuajse 2000 deri në 3500 aksione për një anëtar të bordit. Ky fakt pati një konotacion shoqëror shumë negativ. Vlera e aksioneve të dhëna dhe të vëna në dispozicion kundër ligjit të zbatueshëm, të llogaritura sipas çmimit të listës së parë, arriti në pothuajse 4.5 trilion zlloti. Një akt tjetër në kundërshtim me ligjin ishte dhënia e kredive nga Bordi i Menaxhimit të Bankës për punonjësit për blerjen e aksioneve sipas kushteve më të favorshme se sa ato

⁹⁹ *Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 253.*

përgjithësisht të aplikueshme, në shumën prej 132 miliardë zlloti të vjetër (13.2 milionë zlloti të sotëm)¹⁰⁰.

Provat e grumbulluara gjatë auditimit justifikuan denoncimin pranë prokurorisë për shkeljet e kryera nga dy zyrtarë të lartë të Ministrisë së Financave. Sipas mendimit të Zyrës Supreme të Auditimit, ata kryen shumë parregullsi, duke përfshirë ato me pasoja serioze financiare, gjatë privatizimit të Bankës “Śląski”. Auditimi zbuloi përsëritjen e vazhdueshme të gabimeve dhe keq menaxhimit gjatë proceseve të privatizimit dhe konfliktit të interesave të zyrtarëve nga Ministria e Financave dhe Komisioni i Letrave me Vlerë.

Ministria e Financave u akuzua gjithashtu për rënien e bursës, e cila pati efekte afatgjata. Rreth 1.7 trilion zlloti u tërhoqën nga tregu i aksioneve. Ajo që ndodhi ka ndikuar negativisht jo vetëm në bankën “Śląski”, por tek të gjitha aksionet e listuara në Bursën e Varshavës. Ndërhyrja e përfaqësuesit të Thesarit të Shtetit në tregun e kapitalit përbënte një shkellje të rregullave të lojës së tregut dhe barazisë në aksesin e qindra mijëra konsumatorëve në informata. Në fillim të marsit 1994, Indeksi i Bursës së Varshavës, duke reflektuar situatën në bursë, u shemb nga pothuajse 21000 pikë në më pak se 10000 pikë.

Një investitues mesatar humbi pothuajse gjysmën e vlerës së aksioneve të tij. Privatizimi i Bankës “Śląski” dhe debutimi i tij në bursë e shokuan publikun për një kohë të gjatë.

Bashkëpunimi ndërkombëtar i ideuar dhe realizuar gjatë mandatit të Lech Kaczyński e rriti imazhin e NIK në komunitetin ndërkombëtar të institucioneve supreme të auditimit në mënyrë të konsiderueshme¹⁰¹.

“Doli se ne, Zyra Supreme e Auditimit nga Polonia- kishim gjithashtu diçka për të paraqitur jashtë vendit. Ne filluam të jemi më aktivë në EUROSAI dhe INTOSAI. Doli se jemi plotësisht trupa të ndryshëm të auditimit, në krahasim me ato në vendet fqinje post-socialiste. Pas vitit 1989, ishte më e lehtë për ne të kalonim në standardet demokratike.

¹⁰⁰ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 253, si dhe Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe136-137

¹⁰¹ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 259.

Kemi fituar njohje. Mbaj mend marrëdhëniet me ish Çekosllovakinë, pastaj me Hungarinë dhe me të tjerët. në gjithashtu filluam të konsideroheshim një SAI partner me institucionet e auditimit të vendeve evropiano-perëndimore dhe në fushën e privatizimit doli se kishim shumë për të thënë. Pse? Sepse ne jemi një vend i madh dhe prandaj kishim shumë prona shtetërore për privatizim. Të tjerët mund të mburren me një ose dy procese të privatizimit, por ne mund të listojmë me dhjetra¹⁰².

Ne krijuam një grup privatizimi në kuadër të EUROSAT-t dhe pastaj në INTOSAI, në të cilin britanikët na treguan mënyrën se si ata privatizuan Bankën Britanike. Presidenti i Zyrës Kombëtare të Auditimit të Britanisë, një person i respektuar, mandati i të cilit zgjati dymbëdhjetë vjet, ishte në kulm të karrierës së tij. Ata ishin njerëz shumë kompetentë. Ne u takuam në shumë vende dhe paraqitem rastet tona të privatizimit.

Përveç kësaj, pas ndryshimit të Aktit të vitit 1980, ne kishim tashmë rregullore shumë moderne, madje edhe para hyrjes në fuqi të Ligjit të vitit 1994. Kështu filloi bashkëpunimi ndërkombëtar, i cili ishte jashtëzakonisht intensive. Ishte e nevojshme të krijohej një ekip i veçantë për këto çështje. Filluan vizita të ndërsjella, na ftuan nga Gjykata Franceze e Audituesve (Cour des Comptes) dhe më pas nga Zyra e Auditimit të Qeverisjes e Shteteve të Bashkuara (GAO). Amerikanët na ndihmuan shumë”. Wojciech J. Katner, ish Zv. President i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë¹⁰³.

Ndersa Jacek Mazur, këshilltar i Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit, shkruan: “Çështja e privatizimit të auditimit përbente një temë veçanërisht të rëndësishme e kontakteve ndërkombëtare të Zyrës. Kjo ishte për shkak të faktit se gjatë viteve 1990, Zyra Supreme e Auditimit zhvilloi shumë auditime mbi privatizimin e pronës shtetërore. Në atë kohë, ajo ishte tema më e rëndësishme e auditimit, sepse procesi i privatizimit çoi në ndryshime thelbësore ekonomike dhe sociale në Poloni. Duke pare se institucionet e tjera të auditimit suprem (SAI-t) të Evropës po e gjenin përvojën polake interesante, NIK mori masat për të shkëmbyer këtë përvojë, veçanërisht me autoritetet e auditimit të

¹⁰² Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 259-260

¹⁰³ Po aty, fq. 260.

vendeve të Evropës Qendrore dhe Lindore. Nisma e parë ishte një seminar ndërkombëtar mbi metodat dhe rezultatet e auditimit të privatizimit në Poloni, Gjermani dhe vende të tjera të Evropës Qendrore dhe Lindore, që u zhvillua në dhjetor 1993. I inkurajuar nga suksesi i seminarit të privatizimit të vitit 1993, Presidenti Kaczyński propozoi auditimin e privatizimit si një nga subjektet e punës së organizatës evropiane EUROSAI. Seminari u bashkë organizua nga Gjykata e Audituesve të Francës. Ai u mbajt në Maj 1995 në Varshavë ku morën pjesë 130 pjesëmarrës nga 32 vende morën pjesë në të. Rezultatet e auditimit që u zhvilluan nga NIK dhe nën drejtimin e ekspertëve polake edhe në vende të tjera, u përfshinë në një pyetësor të detajuar, si dhe me dhjetëra dokumente të tjera referimi, rezultuan në një koleksion të gjerë të njohurive mbi mënyrën e kryerjes së auditimeve të privatizimit. Ishte një sukses i madh që krijoi një imazh pozitiv ndërkombëtar të Zyrës. Seminari i vitit 1995 ishte një përmbledhje e punës audituese të NIK, duke dhënë imazhin e një trupe të pjekur dhe të konsoliduar auditimi. Që nga ajo kohë, në u ftuam për të dhënë eksperiencën tonë në gjithnjë e më shumë vende. Presidenti dhe përfaqësuesit e tjerë të Zyrës filluan të vepronin si folës në kongrese dhe takime të tjera ndërkombëtare dhe kryetarët e organeve të auditimit nga vende të tjera e vizituan më shpesh NIK”.¹⁰⁴

“Detyra e Zyrës Supreme të Auditimit nuk është të zbulojë skandale. në auditojmë mekanizmat e operacioneve shtetërore dhe në një mënyrë të njëkohshme zbulojmë çështjet që janë përshkruar në kodin penal. Zbulimi i skandaleve nuk është një qëllim në vetvete, por më tepër një efekt anësor i punës sonë. Gjithmonë ka qenë kështu dhe kështu do të jetë gjithmonë”. Lech Kaczyński, 1992.¹⁰⁵

“Lech Kaczyński e ka vendosur Zyrën Supreme të Auditimit në një mënyrë perfekte në një sistem të autoriteteve shtetërore. Ai ishte personi pas idese se një akti të ri dhe, duke futur kushtet e mandatit të Presidentit, kur ligji erdhi në fuqi, ai nuk u rizgjodh. Ishte një lider i mirë. Ai u kujdes për pozicionin e Zyrës Supreme të Auditimit” Krystina Szajdakowska, Drejtore e Administratës Publike të NIK nga 2011.

¹⁰⁴ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 261

¹⁰⁵ Po aty, fq. 234.

8. Drejtuesit e NIK-ut në vitet 1995-2019 Wojciechowski, Sekula, Jezierski dhe Kwiatkowski

Periudha 1995-2001¹⁰⁶

Janusz Wojciechowski

Janusz Wojciechowski (Janush Wojcehovski) është lindur më 6 dhjetor 1954 në Rawa Mazowiecka. Studimet e larta i ka kryer në Fakultetin e Drejtësisë në Universitetin e Lodzit. Në vitet 1980-1993 ka qenë gjyqtar në Rawa Mazowiecka, gjyqtar në gjykatën e shkallës së parë në Skierniewice, ndërsa prej vitit 1990 gjyqtar në Gjykatën e Apelit në Varshavë. Në vitet 1990-1991 u delegua në Gjykatën e Lartë, ndërsa më vonë u bë anëtar i Këshillit Suprem të Drejtësisë.

Më 22 qershor 1995 Parlamenti e zgjodhi në postin e Presidentit të Auditimit Suprem, të cilin e drejtoi për gjashtë vjet. Wojciechowski e përgatiti Auditimin Suprem për përmbushjen e kërkesave të BE-së në prag të hyrjes së Polonisë në BE, duke forcuar pozicionin e Auditimit Suprem në arenën ndërkombëtare. Gjatë mandatit të tij mori hov zhvillimi i informatizimit. Auditimi Suprem u shndërrua në një institucion modern. Atij i takon merita që e zhvilloi aktivitetin auditues të NIK-ut. Përpunoi ndërkaq një politikë të re të transparences së institucionit, duke ia bërë të njohura sa më gjerë efektet e auditimeve opinionit publik. Ai nisi auditimin dhe analizën mbi kërcënimet që vinin nga korrupsioni në shtet.

¹⁰⁶ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 267-301.

Doli me kërkesën që vetë Auditimi Suprem të mbikëqyrej nga auditues ndërkombëtarë të SIGMA-s.

Wojciechowski është publicist i njohur, autor i interpretimit të kodit penal dhe ligjit mbi mbrojtjen e qarkullimit ekonomik.

Menaxhon një blog në internet, ku komenton veç të tjerash ngjarjet aktuale nga fusha e auditimit të shtetit. Më 25 maj 2014 u zgjodh për të tretën herë eurodeputet.

Në vitin 2019 u zgjodh komisioner për Bujqësinë i Komisionit Evropian.

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 156-157

Janusz Wojciechowski, i emëruar në pozitën e Presidentit të Zyrës Supreme të Auditimit në qershor 1995, e vijoi bashkëpunimin dinamik të nisur nga Kaczyński, midis Zyrës Supreme të Auditimit dhe institucioneve të tjera të auditimit suprem. Në letrën e hapur drejtuar punonjësve, ai parashikonte kryerjen e transformimeve të qenësishme të brendshme dhe të lidhura me hyrjen në fuqi të ligjit, duke shpresuar në mbështetjen e armatës prej një mijë e pesëqind audituesve. “Juve ju takon të realizoni mirë kontrollet, mua do të më duhet të kujdesem për organizimin e mirë dhe drejtimin e punës sonë, si dhe përdorimin me mençuri të efekteve të saj”.¹⁰⁷

Në vitet 1995-2001¹⁰⁸, NIK kreu mbi 25 mijë auditime. Më të bujshmet ndër to ishin ato që lidheshin me proceset e privatizimit, falë të cilave Thesari i Shtetit shpëtoi nga humbjet prej qindra milionë zlloti. Ndryshoi gjithashtu organizimi i brendshëm i institucionit, detyrat audituese të ekipeve i morën departamentet. U krijuan departamente me kuadër të

¹⁰⁷Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 155-156 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁰⁸Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 158 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

ri, për shembull Departamenti i Auditimeve të Rastit¹²⁷, Departamenti i Pushtetit Vendor si dhe Departamenti i Strategjisë Audituese. Sukses tjetër i NIK-ut gjatë mandatit të Wojciechowski-t ishte edhe diagnostikimi i kërcënimit të korrupsionit në shtet si dhe dhënia e mënyrave për ta shmangur atë.

Në mandatin e tij gjashtëvjeçar, kryetari Wojciechowski arriti ta përgatiste auditimin e lartë për plotësimin e kriterëve të para hyrjes së vendit në BE, forcoi pozicionin e këtij institucioni në forumet ndërkombëtare përmes pjesëmarrjes në strukturat ndërkombëtare të organizatave, që përfshinin institucionet supreme të auditimit (SAI-t), INTOSAI dhe EUROSAL.¹⁰⁹

Në vitin 1995, NIK kreu auditimin e tij të parë paralel me SAI-n e Bjellorusisë. Ai kishte për qëllim analizimin e ndikimit të aktivitetit të biznesit në mjedis, në pyllin Białowieża në territorin e të dyja vendeve. Gjatë periudhës 1995-2001, zyra zgjeroi bashkëpunimin e saj në kuadër të INTOSAI-t dhe EUROSAL-t, si dhe me Gjykatën Evropiane të Audituesve (ECA).

Viti 1999 ishte i rëndësishëm për aktivitetet ndërkombëtare të Zyrës Supreme të Auditimit: Polonia u bë anëtare e plotë e Organizatës së Traktatit të Atlantikut të Veriut (NATO) dhe NIK nisi bashkëpunimin me Bordin Ndërkombëtar të Audituesve për NATO (IBAN). Në vitin 1999, Zyra u bë SAI koordinator i Grupit të Punës së EUROSAL-t për Auditimin Mjedisor dhe e mbajti këtë pozicion për nëntë vjet.

Pjesëmarrja në punën dhe aktivitete e organizatave ndërkombëtare, të fushës, si dhe bashkëpunimi dypalësh me SAI-t e tjera në vendet evropiane u shndërruan në një element të rëndësishëm të përgatitjes së Polonisë për të përmbushur kërkesat e pranimit në Bashkimin Evropian.

Në vitin 2000, me kërkesë të Presidentit të Auditimit Suprem, Janusz Wojciechowski, një ekip ndërkombëtar ekspertësh nga SIGMA bëri një mbikëqyrje prej partneri (peer review) në Auditimin Suprem, me qëllim vlerësimin e cilësisë së veprimeve të tij, në kontekstin e plotësimit të

¹⁰⁹Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 158-159 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

kërkesave të institucionit suprem të auditimit të shtetit, që së shpejti do të bëhej anëtar i BE-së. Ekspertët arritën në përfundimin se Auditimi Suprem është një organizim i pavarur, i besueshëm dhe profesional. Megjithatë, në funksion të përmirësimit të mëtejshëm të punës së Auditimit Suprem, rekomanduan hartimin e strategjisë së veprimtarisë së institucionit, hartimin e doracakut të audituesit, futjen e sistemit modern të menaxhimit të cilësisë së auditimit, si dhe përcaktimin e parimeve për një politikë transparente kuadri.¹¹⁰

“Akti ka forcuar kompetencat e Zyrës Supreme të Auditimit, bazuar në katër kriteret statutores: Legjitimiteti, ekonomia, besimi dhe qëllimi. Pozicioni i fortë konstitucional i Zyrës nënkupton që pozicioni i Shtetit ishte më i fortë se sa kontrollet e Shtetit kudo në Evropë”. Janusz Wojciechowski, viti 2014¹¹¹.

Periudha 2001-2007

Gjysma e dytë e viteve 90-të është një periudhë e përgatitjeve intensive të Polonisë për anëtarësim në Bashkimin Evropian. Para pranimit, Zyra Supreme e Auditimit përballoi dy sfida dhe detyra të mëdha. Detyra e parë ishte kontrolli i strukturave të shtetit në drejtim të përgatitjeve të tyre për të përmbushur kërkesat e pranimit për në BE.

Detyra e dytë ishte ndërmarrja e procesit të ndryshimeve të brendshme, duke e përshtatur NIK me pozicionin dhe rolin e organit suprem të auditimit të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian.

Këto fusha ishin përparësia e punës së Presidentit Miroslaw Sekuła, pas marrjes së mandatit të drejtimit të NIK në korrik 2001.¹¹²

¹¹⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 161 bazuar në Raportin SIGMA mbi mbikëqyrjen partnere ndaj NIK në Poloni, 9 mars 2001.

¹¹¹ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 268.

¹¹² Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 161 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf dhe profili i Miroslaw Sekula ne Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Miros%C5%82aw_Seku%C5%82a.

Miroslaw Sekula, drejtuesi në vitet 2001-2007¹¹³**Miroslaw Sekula**

Miroslaw Sekula (Miroslav Sekulla) u lind më 20 qershor 1955 në Strzelce Opolskie.¹ Në vitin 1980 ka përfunduar studimet në Fakultetin e Kimisë në Universitetin Politeknik të Silezisë, në Gliwice, ndërsa studimet pasuniversitare në fakultetin e Organizimit dhe Menaxhimit. Ka qenë punonjës shkencor në Institutin e Përpunimit Kimik të Qymyrit në Zabrze. Gjatë mandatit të tij, Auditimi Suprem plotësoi të gjitha kërkesat që lidheshin me anëtarësimin e Polonisë në BE: u hartua strategjia, standardet e auditimit, u zhvillua metodologjia e auditimit, u përpilua “Manuali i Audituesit”, u përpilua një politikë e re e kuadrit si dhe “Kodi i Etikës së Audituesit”. Modeli i auditimit efektiv i shtetit të Republikës së Polonisë i shërben shtetit për mirë dhe sistemi i zgjidhjeve të adoptuara përkohë me qëllimet e tyre. Zyra Supreme e Auditimit është insensitive për ndryshimet në politikë, duke marrë si detyrë parësore vëzhgimin e të ardhurave publike në mënyrë irrespektive me rrethanat.

¹¹³ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq.303-332, si dhe Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe162-169.

Si në rastin e gjithë administratës shtetërore, procesi i përshtatjes së aktiviteteve të Zyrës Supreme të Auditimit me standardet evropiane përfshinte tredimensionet: institucionale, metodologjike dhe teknike. Nga pikëpamja institucionale, megjithëse në atë kohë nuk kishte kërkesa të tilla statutore, zyra paraqiti procese të hapura të rekrutimit - disa vjet më vonë ata u bënë standard ligjor. Në përputhje me modelet më të mira evropiane, NIK bëri përpjekje për të standardizuar punën e auditimit, duke zgjeruar hulumtimet në analizën e riskut dhe duke miratuar një dokument të quajtur “Strategjia e Zyrës Supreme të Auditimit - Misioni dhe Vizioni në vitin 2002”¹¹⁴.

Zhvillimi i strategjisë përfshiu edhe plotësimin e detyrave që përmban Rezoluta e Sejmit polak e 20 janarit 2000 mbi forcimin e kontrollit shtetëror të kryer nga Zyra Supreme e Auditimit. Mbajtja e trendit të duhur të modernizimit dhe korrektësia e ndryshimeve në NIK u mbikëqyr nga SIGMA (Projekti “Mbështetje për Përmirësim në Qeverisje dhe Menaxhim” në vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore, një program i OECD-së dhe BE-së që mbështet përpjekjet e vendeve të Evropës Qendrore dhe Lindore për të reformuar administratën publike) dhe më vonë nga organet e tjera të larta të auditimit të vendeve të BE-së.

Zhvillimi i standardeve të veta të auditimit nga Zyra Supreme e Auditimit u bë pika e fillimit të punës për sistematizimin e metodologjisë së auditimit. Në vitin 2002, kjo kulmoi me miratimin e Manualit të Audituesit, duke përfshirë Kodin e Etikës së Audituesit, parimet e sigurimit të cilësisë së auditimit dhe udhëzimet e hollësishme për zbatimin e standardeve të auditimit.

Në nëntor të vitit 2003, në Raportin Gjithëpërfshirës të Monitorimit¹¹⁵ mbi përgatitjet e Polonisë për anëtarësim në BE, Komisioni Evropian njohu se *"NIK është një organizatë e pavarur, profesionale dhe shërbimet e saj të auditimit në mënyrë të kënaqshme kontrollojnë të gjitha fondet publike dhe të BE-së"*.

¹¹⁴ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 164

¹¹⁵ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 307

Zyra që nga viti 2001 boton revistën shkencore “Kontrola Państwowa” (“Auditimi Shtetëror”), ndërsa në vitin 2006 ka nisur botimin e buletinit periodik “Przegląd Metodyczny” (“Rishikimi i Metodologjisë së Auditimit”), nga Departamenti i Strategjisë së Auditimit.

Me 1 maj 2004, Polonia u pranua në Bashkimin Evropian. Zyra Supreme e Auditimit, e përgatitur plotësisht për të përmbushur standardet e auditimit të zbatuara nga SAI-t e BE-se, u bashkua me radhët e institucioneve të auditimit të Bashkimit Evropian gjatë mandatit të presidentit Mirosław Sekuła¹¹⁶.

Në vitet e mëvonshme, NIK-u ka prioritzuar zhvillimin e metodologjisë së auditimit. Ndryshimet në qasjen në auditim u mbështetën nga një përdorim më i gjerë i teknologjisë së informacionit. Në vitin 2004, u miratua “Strategjia e kompjuterizimit të Zyrës Supreme të Auditimit”.

Procesi i planifikimit të aktivitetit të auditimit të Zyrës Supreme të Auditimit është përmirësuar - drejtimet prioritare të auditimit janë përcaktuar për periudha trevjeçare. Mbi bazën e përparësive NIK ka zgjedhur subjektet e auditimit sipas planit vjetor. Ka futur parimin e përcaktimit të fushave kryesore të testeve të auditimit, bazuar në analizën e rrezikut dhe analizën e situatës aktuale socio-ekonomike.

Qasja në monitorimin vjetor të zbatimit të buxhetit të shtetit, që është detyrimi statutor i Zyrës Supreme të Auditimit dhe detyra prioritare e auditimit, u ndryshuan, duke u mbështetur në standardet ndërkombëtare për kryerjen e auditimeve si financiare, të përputhshmërisë, ashtu edhe të performancës.

Arritja e cilësisë së kërkuar në auditim u bë subjekt i rishikimeve të kolegëve. Rishikimi, i kryer në vitin 2006 nga Zyra Kombëtare e Auditimit të Danimarkës (Rigsrevisionen), tregoi se që nga viti 2000, moment i vlerësimit të Zyrës sipas programit SIGMA, NIK i rriti standardet e praktikës së tij të auditimit dhe arriti nivelin ndërkombëtar. Ekspertet daneze pohuan se shumica e rekomandimeve të SIGMA-s u zbatuan nga Zyra Supreme e Auditimit.

¹¹⁶ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Seria Botime KLSH, botim me të njëjtin titull, viti 2018, faqe 165-166

Shqyrtimi konfirmoi cilësinë e lartë të auditimit të realizuar nga Zyra Supreme e Auditimit:

NIK ka miratuar standardet e auditimit, ka hartuar Manualin e Audituesit, ka përgatitur planet vjetore të punës bazuar në analizën e materialitetit dhe të riskut, ka zbatuar një sistem efektiv mbikëqyrjeje mbi procedurat e auditimit, ka verifikuar zbatimin e konkluzioneve pas auditimit dhe ka zbatuar konceptin e sigurimit të cilësisë në auditim. Audituesit danezë vlerësuan procedurat e Zyrës për të siguruar rekrutim të hapur dhe transparent të punonjësve dhe përkujdesjen për trajnimin e tyre dhe zhvillimin e vazhdueshëm profesional¹¹⁷.

Kontaktet dhe bashkëpunimi me ECA-n, Gjykatën Evropiane të Audituesve u zgjeruan. Vetëm në vitin 2006, audituesit e NIK morën pjesë si vëzhgues në 13 auditime të ECA-s, të kryera në Poloni. Zyra u përfshi në 14 auditime ndërkombëtare, së bashku me autoritetet më të larta të auditimit supreme të vendeve fqinje të Polonisë, si Lituania, Bjellorusia, Ukraina dhe Sllovakia. Në dhjetor të vitit 2006, Zyra Supreme e Auditimit organizoi një takim vjetor të Komitetit të Kontaktit të Kryetarëve të Institucioneve Supreme të Auditimit të 27 Shteteve Anëtare të BE-së dhe Presidentit të Gjykatës Evropiane të Audituesve, ku morën pjesë drejtuesit e SAI-ve të vendeve anëtare dhe kandidatë të BE-së, si dhe përfaqësues të Komisionit Evropian dhe të Parlamentit Evropian.

Jacek Jezierski (2007-2013)

*NIK percepton privilegjin e tij kushtetues për të bërë vlerësime thelbësore të veprimtarive të institucioneve publike si një bashkëpërgjegjësi për ndërtimin e një shteti të fortë. Kjo është arsyeja pse raportet tona, përveç identifikimit të dukurive të pafavorshme, rekomandojnë specifikisht veprimet korrektuese dhe ofrojnë shembuj të praktikave të mira që synojnë të forcojnë mekanizmat e funksionimit eficient të shtetit*¹¹⁸.

¹¹⁷Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 167 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹¹⁸ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 336

Jacek Jezierski, vitet e para në BE dhe amendimi i ligjit (2007-2013).¹¹⁹**Jacek Jezierski**

Më 22 gusht 2007, Jacek Jezierski u emërua President i NIK (2007-2013). Për herë të parë në historinë e institucionit, një kandidat që erdhi direkt nga personeli i auditimit të Zyrës u bë drejtues i saj. Ai u përball me shumë sfida, nga të cilat më e rëndësishmja ishte lufta për të ruajtur pavarësinë e Zyrës Supreme të Auditimit, përballë ndryshimit të Ligjit integral të NIK të vitit 1994.

Jacek Jezierski u lind më 11 prill 1958 në Gdanjsk. Ka studiuar në Fakultetin e Biologjisë dhe Shkencave për Tokën në Universitetin e Gdanjskut, ku edhe mori titullin e magisterit në biologji, me specialitet ekologjinë e kafshëve. Në vitin 1981 ka shkuar në ekspeditën njëvjeçare shkencore të Universitetit të Gdanjskut në stacionin kërkimor të Akademisë Polake të Shkencave në Spitsbergen.

Në vitet 1990-1992 ka punuar në Zyrën për çështjet Ekologjike në kuadër të Komisionit Kombëtar të "Solidarnost". Më 15 qershor 1992, Jacek Jezierski nis punën në NIK në postin e Zv. Drejtorit të Grupit të Mbrojtjes së Mjedisit dhe Ekonomisë së Urbanizimit (më pas të Departamentit të Mbrojtjes së Mjedisit dhe Ndërtimit).

¹¹⁹ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 336-373, si dhe Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 170-188

http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Prej 1 gushtit 1998, ka kryer funksionin e nënkryetarit të NIK-ut, i ngarkuar për mbikëqyrjen e njësive të tij që kontrollojnë veç të tjerash sferën e ekonomisë, privatizimin e pasurisë së Thesarit të Shtetit, sistemet e transportit, shkencën, arsimin, trashëgiminë kombëtare, bujqësinë dhe mbrojtjen e mjedisit.

Më 6 korrik 2007, Parlamenti i Republikës së Polonisë e emëron Jacek Jezerski President të NIK. Pas miratimit të këtij emërimi nga Senati dhe betimit, ai filloi ushtrimin e funksionit më 22 gusht 2007. Nga qershori i vitit 2008 deri në maj 2011 ka qenë kryetar i bordit të EUROSAI-t. Në këtë pozicion, Jacek Jezerski realizoi bashkëpunimin midis EUROSAI-t dhe Konfederatës Evropiane të Instituteve të auditimit të Brendshëm-ECIIA, finalizuar me nënshkrimin e një marrëveshjeje në Romë, në datën 7 mars 2011.

Presidenti Jezerski është dekoruar nga Presidenti i Republikës së Shqipërisë z. Bujar Nishani për merita të veçanta në ndihmesën ndaj auditimit supreme publik në Shqipëri.

Në vitin 2010, në Kongresin e XX-të të INTOSAI-t në Johannesburg, Presidenti i NIK polak Jacek Jezerski u zgjodh kryetar i Nënkomisionit të INTOSAI-t për Çështjet e Standardeve të Auditimit të Brendshëm. U zgjodh gjithashtu përfaqësues i INTOSAI-t në Bordin Ndërkombëtar të Standardeve të Auditimit të Brendshëm, IASB (International Internal Audit Standards Board)-organ ky i Institutit të Auditimit të Brendshëm (IIA), që merrej me promovimin dhe përditësimin e Standardeve Ndërkombëtare të Praktikës Profesionale të auditimit të Brendshëm

Funksionin e Presidentit të NIK e kreu deri në 22 gusht 2013. Sot është i Ngarkuar Fuqplotë i Presidentit të SAI-t polak për Çështjet Ndërkombëtare.

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 170-171

Ideja pas amendimit të Ligjit për Zyrën Supreme të Auditimit ishte që ai të përshtatej me disa nga zgjidhjet e Kushtetutës së Republikës së Polonisë të vitit 1997, për të thjeshtuar procedurat e auditimit dhe për të shkurtuar kohëzgjatjen e tyre, si dhe për ta bërë atë më transparent dhe më miqësor ndaj subjekteve të audituara¹²⁰.

Kapitulli 3 i Ligjit të amenduar rregulloi në detaje procedurat e auditimit, të cilat plotësonin kërkesat e Kushtetutës së Republikës së Polonisë. Ndryshimi më i rëndësishëm i referohet metodës së dokumentimit të gjetjeve të auditimit: dy dokumente të përdorura deri më tani: raporti i auditimit dhe një deklaratë pas auditimit (e nënshkruar nga audituesi dhe i audituari) u zëvendësuan me një deklaratë pas-auditimit, e cila do të përmbajë edhe një përshkrim të gjetjeve dhe vlerësimeve, komenteve dhe konkluzioneve lidhur me aktivitetin e audituar.

Nën shembullin e ish-Presidentit Kaczyński, në 1994 Jezierski riorganizoi NIK në 2011. U ngritën departamentet e mëposhtëm¹²¹:

1. Departamenti i Administratës Publike;
2. Departamenti i Buxhetit dhe Financave;
3. Departamenti i Ekonomisë, Thesarit së Shtetit dhe Privatizimit;
4. Departamenti i Infrastrukturës;
5. Departamenti i Metodologjisë së Auditimit dhe Aftësimi Profesional;
6. Departamenti i Shkencës, Arsimit dhe Trashëgimisë Kombëtare;
7. Departamenti i Mbrojtjes;
8. Departamenti i Rendit dhe Sigurisë së Brendshme;
9. Departamenti i Punës, Çështjeve Sociale dhe Familjes;
10. Departamenti Juridik dhe Vendimeve Audituese;
11. Departamenti i Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural;

¹²⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 169

¹²¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 175-176

12. Departamenti i Strategjive;

13. Departamenti i Mjedisit;

14. Departamenti i Shëndetit.

Njësi organizative të NIK që kishin detyra në kuadër të organizimit dhe shërbimeve mbeteshin zyrat e mëposhtëme:

1. Zyra Ekonomike;

2. Zyra e Informatikës;

3. Zyra Organizative;

4. Zyra e Balanceve.

Ndryshimet e kryera synonin një përshtatje më të mirë të strukturës së brendshme të njësive audituese me kushtet e ambientit përreth-përshtatjes së kompetencave të departamenteve të krijuar rishtas për të kontrolluar administratën qeveritare, midis të tjerash sipas sektorëve të saj, si dhe përshtatjen me klasifikimin COFOG të OKB-së.

Falë kësaj u arrit një përpilim shumë më i saktë i objektivave të auditimit dhe programeve të tyre. Pësja e tematikës audituese u zhvendos nga relacionet mes dikasteresh të ndryshme, tek problemet që kishin qytetarët me institucionet publike.

Auditimi Suprem nisi të shihte më me mprehtësi dhe vigjilencë nëse Shteti i shërbente siç duhej qytetarëve. U ndryshua për këtë edhe procedura e planifikimit, në planin vjetor filluan të shfaqeshin më shumë kontrole që verifikonin zbatimin e vendimeve pas-auditim të NIK-ut, teksa tematika e auditimeve po bëhej më e afërt për qytetarët.

Në departamentin e ngritur rishtas të Strategjive u krijua një bërthamë analitike (Sektori i Planifikimit dhe Analizave), detyrë e të cilës u bë analizimi i thellë i riskut, me qëllim projektimin e planit të punës të NIK-ut për vitin pasues.

Në nivel qendror, Presidenti i NIK-ut ngriti një Grup për Çështjet e Planifikimit, i cili përgatiti një procedurë të re planifikimi dhe tregoi prioritetet në aktivitetin e NIK-ut të reformuar.

Ndryshimi i dispozitave të ligjit mbi Auditimin Suprem, në kuadrin e procedurës audituese solli si domosdoshmëri përshtatjen me gjendjen

e re të akteve ekzekutuese, si dhe rregulloreve të tjera të brendshme, por edhe të përgatitjes së audituesve ndaj transformimeve të gjera.

Normimi i brendshëm kërkonte edhe shqyrtimin e vërejtjeve ndaj dokumentit të pas-auditimit, të cilin e lejonte botimi i urdhëresës nr. 16/2012 të Presidentit të NIK-ut në datën 25 maj 2012, si dhe emërimi i anëtarëve të Komisionit të Zgjidhjeve me urdhëresën nr. 17/2012 të datës 25 maj 2012. Njëkohësisht, po trajnoheshin sistematikisht audituesit për t'iu përshtatur sa më mirë mënyrës së re të dokumentimit të vendimeve audituese.

Ndryshimi po aplikohet, sipas udhëzimeve të ligjvënësit, në të gjithë sektorët, me korrektësi, saktësi dhe qetësi. Asgjë nuk po e cënonte vazhdimësinë e aktivitetit të NIK-ut.

Auditimi Suprem me gjithë riorganizimin serioz strukturor, mbetet një institucion i qëndrueshëm. Pavarësisht shkallës së madhe të ndryshimeve në vitet 2011-2012, ndryshime që kërkonin përpjekje të shtuar organizative, NIK realizonte pa ndërprerje planet e miratuara të auditimit.

Ndryshimet në dispozitat e Ligjit për Zyrën Supreme të Auditimit në kuadër të procedurave të auditimit kanë sjellë nevojën e përshtatjes së legjislacionit dytësor dhe rregulloreve të tjera të brendshme në statusin e ri ligjor, si dhe përgatitjen e audituesve për këto transformime të gjera. Presidenti Jacek Jezierski i përballoi këto sfida, duke standardizuar procedurën për trajtimin e kundërshtimeve ndaj deklaratës pas auditimit dhe duke caktuar anëtarët e komisionit të gjykimit. Njëkohësisht, audituesit u trajnuan intensivisht në mënyrën e re të dokumentimit të gjetjeve të auditimit. Amendamenti u zbatua në mënyrë eficiente në të gjitha fushat e treguara nga ligjvënësi. Përkundër nevojës për të kryer një riorganizim të madh strukturor në vitet 2011-2012, Zyra e Lartë e Auditimit ka mbetur e qëndrueshme dhe ka kryer detyrat e saj të auditimit.

Ndryshimet që rezultojnë nga ndryshimi i Ligjit për Zyrën Supreme të Auditimit kanë të bëjnë me transparencën e rezultateve të auditimit: informatat mbi gjetjet e auditimit mund të bëhen të disponueshme edhe para publikut përpara se sa t'i kalojnë Sejmit. Detyrimi për të publikuar, duke iu nënshtruar dispozitave për fshehtësinë e mbrojtur

me ligj, u prezantua në deklaratat pas-auditimit dhe dokumentet e tjera të reja të dorëzuara në Sejm. Kjo çoi në forcimin e hapjes dhe transparencës së aktiviteteve të NIK dhe, në të njëjtën kohë mundësoi zbatimin e duhur të së drejtës kushtetuese për qasje të pakufizuar në informacionin publik.

NIK gjatë presidencës së Jezierskit u fokusua jo vetëm në zhvillimin e komunikimit me palët e jashtme të interesuara, por edhe në zhvillimin e komunikimit të brendshëm. Kjo u bë e mundur falë fillimit të një rrjeti modern multimedial të intranet-it. Sistemi i video konferencës e bëri më të lehtë për punonjësit e degëve rajonale të komunikojnë me zyrën qendrore, pa qenë nevoja të udhëtojnë. Përdorimi i mjeteve moderne të IT-së, si video konferencat, intranet, dhe mbi të gjitha, audituesi mobil, gjegjësisht qasja e largët në bazën e të dhënave të brendshme, nga të gjitha terrenet e auditimit, bëri të mundur përdorimin e potencialit të auditimit të Zyrës në një mënyrë më të mirë.

Zv/Presidenti i NIK, Wojciech Kutyla kujton se *“Deri në fund të vitit 2012, ishin aktive 33 kompani të shfrytëzimit të gazit argjilor, bazuar në 113 liçenca të dhëna. në gjetëm së puna gjeologjike ishte bërë vetëm në një pjesë të zonave të dhëna me koncesion dhe kjo kishte vonuar përgatitjet për amendimin e ligjit për shfrytëzimin e hidrokarbureve, ku futet edhe gazi argjilor, si dhe rregullat për taksimin e aktiveve të audituara. NIK evidentoi shumë parregullsi në dhënien e liçencave dhe trajtimin jo të barabartë të aplikantëve për to, gjë e cila tregoi një risk të lartë korrupsioni”*. Sipas Kutyla-s, *“E veçanta e institucionit polak të auditimit është se përpara se sa të vendosë për një program auditimi, thërret një panel me ekspertë të jashtëm, duke realizuar një tryezë pune dhe debati me ta”*¹²².

Gjatë mandatit të Presidentit Jezierski, Zyra e Lartë e Auditimit u përfshi fort në auditime paralele të kryera me SAI-t e shumë vendeve të BE-së dhe më gjerë. Auditimet trajtonin çështjet kryesore në mbrojtjen e mjedisit dhe në bashkëpunimin ndërkufitar. Në vitin 2007, së bashku me Gjykatën Evropiane të Audituesve (ECA) dhe autoritetet e auditimit nga shtatë vende, duke përfshirë edhe Shtetet e Bashkuara, audituesit e NIK

¹²² Botimi jubilar i NIK *“Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”*, Varshavë, viti 2019, faqe 396, paragrafi i pare.

kryen një auditim të përdorimit e fondeve ndërkombëtare për të eliminuar efektet e katastrofës së Çernobilit. Gjatë periudhës 2007-2013, auditime të tjera ndërkombëtare të përbashkëta u kryen për çështjet të rëndësishme si: zbatimi i programeve që mbështesin punësimin e personave me aftësi të kufizuara, monitorimi i mjedisit detar të zonës së Detit Baltik, përgatitja e Polonisë dhe Ukrainës për organizimin e fazës finale të Kampionati Evropian të Futbollit EURO 2012, mbrojtja nga përmbytjet, si dhe zbatimin e detyrave që rrjedhin nga dispozitat e Konventës kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimin e Klimës, emetimet e gazrave serrë dhe biokarburantet.

Auditimet kryesore të kryera nga NIK në vitet 2007-2013¹²³ kanë prekur fusha me interes jetik për qytetarët, si: komercializimi i spitaleve, gjykimet klinike, transplantet e organeve, parandalimi onkologjik, të drejtat e pacientëve në spitalet psikiatrike, të drejtat e personave me aftësi të kufizuara, jetimoret, birësimet, kultivimin e bimëve të modifikuara gjenetikisht (OMGJ), edukimi fizik në shkolla, mbipesha midis nxënësve, falimentime të agjencive të udhëtimit, ligjshmërinë e kamerave të shpejtësisë dhe faturimet.

Të tjerat auditime përfshinin çështje sistematike relevante për funksionimin e shtetit, siç janë: mbrojtja nga përmbytjet, siguria energjetike, privatizimi i industrive të ndryshme, licencat për nxjerrjen e gazit, mbikëqyrja e ndërtimit, ndërtimi i rrugëve dhe autostradave, siguria rrugore, përgatitjet për EURO 2012, përdorimi i Stadiumit Kombëtar, Presidenca Polake e Bashkimit Evropian, funksionimi i numrit 112 të urgjencës, siguria hekurudhore, akciza mbi alkoolin dhe ekranet akustike përgjatë rrugëve. Të gjitha këto auditime kanë qenë efektive dhe janë pritur mirë nga Sejmi i Republikës së Polonisë dhe nga publiku. Shumë prej tyre u ndoqën nga ndryshime pozitive në fushat që i nënshtrohen auditimit¹²⁴.

¹²³ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 177 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹²⁴ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 177

Ndër kontrollet veçanërisht të rëndësishme në vitet 2007-2013 duhen konsideruar auditimi i përgatitjes së fluturimeve VIP, posaçërisht rasti i fluturimit tragjik të 10 prillit 2010, ku humbën jetën 96 persona, mes të cilëve edhe Presidenti i Republikës së Polonisë Lech Kaczyński me bashkëshorten. Auditimi Suprem konstatoi se ligji polak nuk e lejonte fluturimin që përfundonte në Smolensk, ngaqë aeroporti i atjeshëm nuk figuronte në asnjë regjistër aeroportesh¹²⁵.

Si shprehje e vlerësimit për përpjekjet e Zyrës Supreme të Auditimit për të zhvilluar bashkëpunimin me institucionet simotra të auditimit suprem publik (SAI-t), NIK-ut iu besua roli i SAI-t organizator të Kongresit të VII-të të Organizatës Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit (EUROSAI), mbajtur në Krakov në qershor 2008, me mbi 200 pjesëmarrës nga 57 vende.

Presidenti i Republikës së Polonisë, Lech Kaczyński, ishte mysafir nderi i Kongresit në Krakov, duke vijuar me tej si një personalitet i mirënjohur i komunitetit EUROSAI dhe më gjerë.

Në fund të Kongresit të VII-të, Presidenti i NIK Jacek Jezierski mori kryesinë e Bordit Drejtues të EUROSAI-t për tre vjet. Gjatë presidencës polake, u përgatit e para strategji gjithëpërfshirëse në historinë e EUROSAI-t, për zhvillimin e organizatës, së bashku me një plan të detajuar pune. Strategjia u miratua në vitin 2011 në Kongresin e VIII-të të EUROSAI-t mbajtur në Lisbonë.

Kongresi i 7-të i Organizatës Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit (EUROSAI) u zhvillua në Krakov më 2-5 qershor 2008 dhe u ndoq nga mbi 200 vizitorë nga 57 vende. Ishte kongresi i parë në histori që mbahej në një formë ekologjike "paperless" (pa përdorimin e letrës për materialet e Kongresit)¹²⁶

Në Kongres, Presidenti Jezierski theksoi:

"Gjatë viteve të ardhshme do të doja të vazhdoja të perceptoj EUROSAI-in si një organizatë e hapur për ndryshimet që ndodhin në mjedisin tonë"

¹²⁵ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, fq. 177

¹²⁶ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 346.

dhe duke u përpjekur për të ndihmuar qytetarët tanë dhe qeveritë tona. [...] Objektivat dhe detyrat e EUROSAT-t nuk duhet të jenë vetëm "eurocentrike". Do të doja që ajo të përhapte njohuritë dhe përvojën tonë si SAT evropiane në përmirësimin e llogaridhënies dhe transparencës së sektorit publik për të rrezatuar jashtë, jo vetëm për vendet e tjera evropiane. Do të doja të bashkëpunoj me organizata të tjera, me qarqe akademike. Në fund të fundit, duke shkëmbyer njohuri dhe përvojë, mësojmë diçka të re. EUROSAT është një forum ideal për shkëmbime të tilla"¹²⁷.

"Viti 2009 ishte një vit i punës intensive për ndryshimin e Ligjit për Zyrën Supreme të Auditimit. Ai përfshinte një numër ndryshimesh të rëndësishme dhe të domosdoshme, por edhe zgjidhje që mund të kufizojnë pavarësinë e kontrollit shtetëror. Përcaktimi i pasaktë i fushës së auditimit të jashtëm, i cili duhet t'i nënshtrohet Kontrollit të Lartë të Auditimit, bën të mundur vlerësimin e aktivitetit të auditimit të Zyrës Supreme të Auditimit, duke minuar pozitën e saj kushtetuese të një institucioni suprem të auditimit. Do të doja t'ju kujtoj se kontrolli shtetëror i pavarur nga pushteti ekzekutiv përbën bazën e një shteti demokratik dhe transparencën e financave publike. Si President i Zyrës Supreme të Auditimit, përgjegjës për dhënien në Sejm-in e Republikës së Polonisë të njohurive të besueshme për gjendjen e shtetit, bazuar në gjetjet e auditimit, shpresoj se zgjidhjet e miratuara legjislative do të kenë një ndikim pozitiv në cilësinë e punës tonë. Pasi të hyje në fuqi ndryshimi i ligjit, ne do të ndërmarrim veprime intensive për të zbatuar procedurat e reja të auditimit"¹²⁸.

Presidenti Jezierski në komisionin e Ligjeve:

"Ne kemi ndryshuar strukturën e departamenteve në zyrën qendrore, duke krijuar departamente të reja pak më të vogla se më parë, të cilat si rezultat janë në gjendje të mbulojnë më shumë fusha me aktivitetin e tyre të auditimit dhe të përshtaten më mirë me objektivin kryesor, që është auditimi i marrëdhënies midis autoriteteve dhe qytetarit, dhe në një masë më të vogël mes autoriteteve. Ky është një ndryshim i madh

¹²⁷ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, faqe 346-348

¹²⁸ Jacek Jezierski, ish-President i Zyrës Supreme të Auditimiti. Fjala e mbajtur ne seancë plenare të Sejm-it

kur bëhet fjalë për qasjen ndaj auditimit, planifikimit të auditimit, ky është një ndryshim që i sjell këto auditime më afër qytetarit, në përputhje me kërkesat dhe pritshmeritë e qytetarëve”. Jacek Jezierski, ish-President i Zyrës Supreme të Auditimit, fragment nga fjala përpara Komisionit të Ligjeve dhe Komisionit të Gjetjeve dhe Rekomandimeve të Auditimit Suprem të Sejm-it.

Një nga fushat më të rëndësishme të auditimit të ndërmarrë nga Zyra Suprem e Auditimit është siguria e financave publike. Duke pasur parasysh mungesën e ekuilibrit të qëndrueshëm në financat e shumë vendeve të BE dhe krizën ekonomike ende të pazgjidhur krejtësisht, e cila ndikon në vendet e Bashkimit Evropian me ndikim të ndryshëm, prioriteti kryesor i NIK u bë siguri i stabilitetit financiar aktual dhe afatgjatë të shtetit, nëpërmjet gjetjeve dhe rekomandimeve nga auditimet e tij.

Duke ndjekur këtë përparësi, në vitin 2012 Zyra Supreme e Auditimit shqyrtoi, borxhin e qeverisë dhe të qeverive lokale, si dhe aktivitetet e institucioneve shtetërore që realizojnë sigurinë e sektorit financiar. Përballë një krize globale në rritje, shteti bëhet veçanërisht përgjegjës për garantimin e sigurisë financiare të qytetarëve.

Zyra Supreme e Auditimit e përmbush misionin e saj në këtë fushë, duke siguruar sisteme efektive të kontrollit dhe auditimit të jashtëm të qeverisë dhe administratës së qeverisjes vendore. Zbatimi i këtij objektivi u mbështet nga prioritetet shtesë të miratuara nga Zyra Suprem e Auditimit, si "Përmirësimi i efektivitetit të sistemit arsimor", "Sigurimi i qytetarëve me kujdes të përgjithshëm dhe të besueshëm mjekësor" dhe "Ruajtja e trashëgimisë kombëtare, burimeve natyrore dhe menaxhimit të territorit"¹²⁹.

Gjatë periudhës 2007-2013 të mandatit të Presidentit Jacek Jezierski, NIK zgjeroi në mënyrë të ndjeshme marrëdhëniet e bashkëpunimit me SAI-t partnere si në Evropë dhe më gjerë. Në vitin 2012 u konsoliduan marrëdhëniet NIK-KLSH¹³⁰.

¹²⁹ Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, viti 2019, fq. 367.

¹³⁰ Per me gjere, Shiko Piken "NIK dhe KLSH".

Efektiviteti i NIK. Krzysztof Kwiatkowski (2013-2019)¹³¹

“Dhënia parlamentit dhe publikut të informacionit të besueshëm, si për parregullsitë ashtu edhe për praktikën e mira, ka për qëllim të forcojë llogaridhënien publike dhe në këtë mënyrë të forcojë ndjenjën e përgjegjësisë së autoritetit publik dhe administratës së tij ndaj shoqërisë”¹³².

Krzysztof Kwiatkowski¹³³

Krzysztof Kwiatkowski

Krzysztof Kwiatkowski është lindur më 14 maj 1971 në Zgierze. Jurist, student i Fakultetit të Drejtësisë dhe Administrimit në Universitetin e Varshavës. Në kohën e studimeve ka qenë pjesë e forumeve kombëtare të Shoqatës së Pavarur të Studentëve, më herët ka vepruar në radhët e Federatës së Rinisë Luftarake në ilegalitet.

Në zgjedhjet parlamentare të vitit 2007 u zgjodh senator. Në Senat ka drejtuar Komisionin e Ligjeve. Në shkurt 2009 u bë sekretar shteti në Ministrinë e Drejtësisë.

¹³¹ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 223-263 dhe Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 375-427.

¹³² Krzysztof Kwiatkowski, President i NIK, 2013, fjala përpara Sejm-it në emërimin e tij.

¹³³ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 223-224 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf dhe profili i Krzysztof Kwiatkowski ne Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Krzysztof_Kwiatkowski

Më 14 tetor 2009 mori postin e ministrit të drejtësisë dhe prokurorit të përgjithshëm në qeverinë e Donald Tusk, duke e shpënë deri në fund ndarjen e këtyre dy dikastereve në vitin 2010. Ka përgatitur ndryshime në dispozita që kishin të bënin me mbikëqyrjen elektronike, regjistrimit të proceseve gjyqësore, regjistrimit të sh.p.k.-ve brenda 24 orësh, regjistrat e gjendjes civile si dhe kryerjen e vlerësimit të gjyqtarëve dhe modelit menaxhues nëpër gjykata.

Në vitin 2011 fitoi mandatin e deputetit për zonën e Łódz. Në Parlament punonte aktivisht në përbërje të komisionit të Ligjeve, Drejtësisë dhe të Drejtave të Njeriut. Ka qenë Kryetar i Komisionit të Jashtëzakonshëm për çështjet e ndryshimeve në kodifikim, si dhe në Komisionin për shqyrtimin e projekt ligjit parlamentar mbi ndryshimin e ligjit mbi vuajtjen e dënimit jashtë burgut në sistemin e mbikëqyrjes elektronike.

Më 26 korrik 2013, Parlamenti e emëroi Krzysztof Kwiatkowski President të Auditimit Suprem. Në datën 9 gusht, zgjedhjen e tij në postin e kryetarit e miratoi edhe senati. Atë ditë ai pushoi së qeni deputet. Më 27 gusht 2013, pas betimit në Parlament, Krzysztof Kwiatowski nisi mandatin e tij në krye të Auditimit Suprem.

Atje bëri një pasqyrë të akteve të brendshme ligjore, përcaktoi prioritetet e reja në veprimtarinë audituese (politika pro familjes dhe fondet e BE-së), si dhe zhvilloi bashkëpunimin me partnerët jashtë Auditimit, para së gjithash me prokurorinë. Ndërmori masa për të rritur cilësinë e auditimit, forcimit të efektivitetit të Auditimit Suprem dhe për të shfrytëzuar më mirë rezultatat e pas auditimit, veçanërisht të kërkesave de lege ferenda.

Prej dhjetorit 2013, Presidenti Krzysztof Kwiatkowski përfaqëson Auditimin Suprem të Republikës së Polonisë në Kryesinë e Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit, INTOSAI. Gjatë mandatit të Krzysztof Kwiatkowski, NIK u bë auditues i Këshillit të Evropës.

Presidenti Kwiatkowski është dekoruar nga Presidenti i Republikës së Shqipërisë z. Bujar Nishani për “Merita të Veçanta në ndihmesën ndaj auditimit suprem publik në Shqipëri”.

Më 28 gusht 2019 ai përfundoi mandatin dhe u zgjodh senator në Parlamentin e Polonisë.

Burimi: *Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 223-224
http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf
 dhe profili i Krzvsztof Kwiatkowski në Wikipedia

Menjëherë pasi u betua, më 27 gusht 2013, Presidenti i sapoemëruar i Zyrës Supreme të Auditimit, Krzysztof Kwiatkowski, theksoi se auditimet nën drejtimin e tij do të përqendroheshin në problemet më të rëndësishme të Shtetit, veçanërisht në ato fusha që përfshijnë rrezikun më të madh sistematik.

“Një auditim i mirë gjithmonë fillon nga një analizë e gjithanshme, e thellë e rrezikut potencial që mund të shfaqet në përdorimin e parave publike ose në përmbushjen e detyrave ligjore”, konstatonte Presidenti Krzysztof Kwiatkowski. “Duhet të jemi të zotë të tregojmë ku janë problemet më serioze dhe më të mëdha në Shtet. Në qoftë se do ta bëjmë këtë, atëherë me formulimin e temave të auditimeve dhe me përcaktimin e fushave të auditimit, do të kemi sigurinë që me veprimtarinë tonë përfshijmë çështjet më të rëndësishme të funksionimit të Shtetit, të cilat janë njëherësh shumë të rëndësishme për qytetarët”¹³⁴.

¹³⁴ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 226 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Në atë kohë, këto përfshinin projekte të mëdha infrastrukturore dhe programe të zbatuara me përdorimin e fondeve të BE-së. Ideja ishte eliminimi i kërcënimeve të mundshme në kohë dhe shmangia e përdorimit jo të plotë të fondeve nga perspektiva e re e buxhetit të BE 2014-2020 (në një shumë të konsiderueshme prej 82.5 miliardë eurosh) ose për të identifikuar në kohë ndonjë dobësi që mund të rezultojë në nevojën për t'i kthyer fonde të papërdorura BE-së. Aktivitetet e auditimit do të kishin një natyrë parandaluese dhe synonin përgatitjen optimale të institucioneve shtetërore dhe përfituesve individualë për absorbimin më të plotë të fondeve të BE-së¹³⁵.

Auditimi i efekteve afatgjata të ndryshimeve demografike u bë drejtimi tjetër prioritar i NIK-ut në fillim të mandatit të Presidentit të ri. Zyra shqyrtoi me kujdes situatën e familjeve në Poloni dhe reagimin e shtetit ndaj problemeve të tyre. Këto probleme lidheshin me efektet e emigracionit, me zhvillimin e pakët ekonomik dhe social në zonat rurale dhe me shërbimet publike ndaj familjes polake, të cilat paraqisnin më shumë mangësi.

Drejtim tjetër prioritar i NIK-ut në fillim të mandatit të Presidentit të ri, u bë auditimi në fushën e pasojave afatgjata të ndryshimeve demografike. NIK-u e vëzhgonte vëmendshëm situatën e familjeve në Poloni dhe reagimin e Shtetit ndaj problemeve të tyre. NIK-u nisi të tregojë drejtimet e masave që do të sillnin përmirësimin e situatës së familjeve në Poloni dhe në një plan afatgjatë, masa që do të sillnin përmirësimin e situatës demografike.

Si rezultat i auditimit “Koordinimi i politikës familjare në Poloni dhe Karta e Familjes së Madhe si element i politikës shtetërore pro familjes”, NIK-u dha një diagnozë komplekse në këta sektorë, ndërsa në konkluzionet e veta tregonte veprimet e dëshiruara të Shtetit.

Gjatë mandatit të Presidentit Kwiattowski, Zyra Supreme e Auditimit filloi të trajtonte në një masë më të madhe çështje që janë pranë qytetarëve¹³⁶. Për sa i përket fushës së rëndësishme të mbrojtjes

¹³⁵ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 232

¹³⁶ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 377

shëndetësore, u kryen teste të thelluara të auditimit, duke përfshirë fusha të tilla si: tregu i shtesave ushqimore dhe ilaçeve që mund të kenë efekte të rëndësishme dytësore për jetën, kualiteti i kujdesit mjekësor për të moshuarit, mbrojtja e shëndetit mendor, ushqimi i pacientëve¹³⁷ në spitale, disponueshmëria dhe financimi i diagnostikimit laboratorik, parandalimi i problemeve me shëndetit në sistemin e kujdesit shëndetësor, duke përfshirë zbulimin e hershëm të kancerit. Auditimet e NIK-ut në shekullin XXI në fushën e problematikës së shëndetit kanë për qëllim jo vetëm hetimin e parregullsisë së shpenzimit të fondeve publike për mbrojtjen e shëndetit, por në një shkallë më të madhe përqendrohen në të drejtat e pacientëve.

Zyra e Lartë e Auditimit gjithashtu adresoi çështjen e shkatërrimit të përhershëm dhe shpesh të pakthyesëm të mjediseve publike në bashkitë dhe komunat polake. Bazuar në rezultatet e më shumë se dyzet auditimeve të kryera në 2010-2016 në fushën e menaxhimit hapësinor, në vitin 2017, informacioni i sistemit u përgatit nën titullin “Sistemi i menaxhimit të hapësirës komunale si një aset publik”. Rezultatet e analizës provuan një veprim të shpejtë që çoi në ndryshimin e sistemit të zonimit dhe planifikimit hapësinor në Poloni, si një masë absolutisht e nevojshme¹³⁸.

Një nga faktorët më të rëndësishëm që pengon zhvillimin ekonomik të Polonisë moderne është aktiviteti i subjekteve në ekonominë informale. Nuk është vetëm një problem për buxhetin e shtetit, por edhe një nga kërcënimet më të mëdha për ndërmarrjet që veprojnë ligjërisht. Në vitin 2017, NIK ndërmori një vështrim më të afërt në aktivitetet e autoriteteve të kontrollit tatimor dhe autoriteteve doganore, në reduktimin e ekonomisë joformale dhe vlerësoi efektivitetin e rregullimeve ligjore që synonin luftimin e ekonomisë informale,

¹³⁷ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 377, si dhe Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 233

¹³⁸ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 377

veçanërisht në fushat e karburanteve, alkoolit, duhanit dhe lojrave të fatit¹³⁹.

Grabitja e të mirave kulturore ka nisur fill pas agresionit gjermano-sovjetik mbi Poloninë në vitin 1939 dhe është bërë si nga Rajhu III, ashtu edhe nga BRSS-ja. Gjatë Luftës së II-të Botërore, Polonia ka humbur rreth 516 mijë vepra arti. Mes humbjeve të kohës së luftës janë vepra të mjeshtreve të mëdhenj si Jan Matejko, Stanisław Wyspiański, Jacek Malczewski, Wojciech Kossak, Rafael Santi, Pieter Breugel, Agostino Carraci, dhe Anton van Dyck. Veprat dhe monumentet e kulturës grabitur Polonisë u shpërndanë dhe sot gjenden anekënd botës: Gjermani, Rusi, SHBA, Britani e Madhe, Turkmenistan. Kontrollet e NIK në vitin 2016 zbuluan se megjithëse kishin kaluar 70 vjet nga mbarimi i luftës, qeveritë njëra pas tjetrës nuk kishin bërë kujdes për të hartuar një strategji që do të mundësonte rikthimin e veprave të grabitura. Nuk u zbatuan njëherësh normat që kishin të bënin me rikthimin e veprave të artit, as edhe ato që buronin nga direktiva e Parlamentit Evropian dhe Këshillit të Evropës 2014 60 UE. Ministria e Kulturës dhe Trashëgimisë Kombëtare si dhe Ministria e Punëve të Jashtme, në kompetencën e të cilave gjendet rikthimi i veprave të humbura të artit, nuk kishin bashkëpunuar siç duhej¹⁴⁰.

“Me ritmin aktual të shpimeve, përlllogaritja e rezervave të gazit të ngurtë në Poloni do të kërkojë minimalisht 12 vjet. Deri në fund të vitit 2012, veprimtaria në fushën e kërkimit të shtresave të gazit të ngurtë kryer nga 33 sipërmarrës është bërë në bazë të 113 koncesioneve. Këto koncesione kanë qenë të ndara në rreth 1/3 e sipërfaqes së territorit të vendit”, - njoftonte në mbledhjen e Komisionit Parlamentar për Veprimtarinë e Auditimit të Shtetit, z. Wojciech Kutyla, Zv-President i NIK¹⁴¹.

¹³⁹ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, viti 2019, fq. 378, si dhe Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 234

¹⁴⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 242-243 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁴¹ Po aty, fq. 243

NIK vlerësonte se punimet gjeologjike ishin kryer gjithsesi në një pjesë të vogël të sipërfaqes së dhënë me koncesion dhe në shumë raste edhe me vonesë. Shkak për këtë ritëm të ngadaltë të punëve nuk ishte vetëm situata ekonomiko-financiare që ndryshonte, por edhe veprimet joadekuate të administratës qeveritare.

Bëhet fjalë kryesisht për vonesa në punët që lidhen me krijimin dhe amendimin e ligjit që ka të bëjë me kërkimin dhe nxjerrjen e hidrokarbureve, duke përfshirë edhe gazin e ngurtë, si dhe për dispozitat në dhënien e koncesioneve, që konsistojnë në lënien dorë të lirë dhe trajtim jo të barabartë të leje kërkuesve, të cilat mund të rezultojnë me rrezikshmëri.

NIK vlerësoi negativisht veprimtarinë e ministrave të radhës të mjedisit në aspektin e dhënies së koncesioneve për kërkimin e pasurive të bakrit dhe hidrokarburve, përfshirë edhe të gazit të ngurtë. Sipas z.Kutyla, *“Veprimet e rekomanduara dhe të mbikëqyrura, që synojnë vlerësimin e rezervave të gazit të ngurtë në Poloni, rezultuan jo të suksesshme¹⁴². Gjithmonë kanë munguar rezultatet përfundimtare dhe të miratuara, të cilat do të mund të ishin bazë për për të hartuar një politikë realiste të lëndëve të para. Pesë vjet pas nxjerrjes së raportit të parë të Institutit Shtetëror Gjeologjik mbi rezervat e gazit të ngurtë, Ministri i Mjedisit nuk zotëron ende një informacion mbi sasinë pasurore të kësaj lënde të parë. Procesi i vlerësimit të rezervave të gazit të ngurtë ka qenë jo i efekshëm. Nuk ka një informacion solid lidhur me rezervat e gazit të ngurtë, një mungesë e tillë vështirëson dhënien e koncesioneve të tjera sipërmarrësve në fusha të tjera. Nuk ka qenë hartuar dhe realizuar asnjë politikë koherente koncesionare në fushën e kërkimit dhe zbulimit të rezervave të bakrit, hidrokarbureve, përfshirë edhe gazin e ngurtë. Veprimet administrative lidhur me dhënien apo ndryshimin e koncesioneve janë shoqëruar me shkelje të Kodit të Procedimit Administrativ, si dhe të së Drejtës Gjeologjike dhe Minerare”¹⁴³.*

¹⁴²Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 245 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf.

¹⁴³Fjala e nënkryetarit të NIK-ut Wojciech Kutyla në mbledhjen e Komisionit Parlamentar të Auditimit të Shtetit. Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 244-245 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf.

Wojciech Kutyla

Historian me diplomë pasuniversitare në menaxhim, z. Kutyla është një drejtues i lartë i administratës publike me përvojë mbi 20 vjeçare të nivelit të lartë si Drejtor i Përgjithshëm në Ministrinë e Shëndetësisë së Polonisë, si dhe Drejtor Administrativ në Fondin Kombëtar të Shëndetit.

Në maj 2012 emërohet Zv-President i NIK, ku ka dhënë një kontribut të shkëlqyer në përmbushjen e detyrave të tilla si:

- *Mbështetja e Presidentit të NIK në menaxhimin strategjik, koherent, efikas dhe efektiv të përditshëm të Zyrës Supreme të Auditimit Polak (NIK) dhe organizimin e punës së një stafi prej 1700 punonjësish;*
- *Mbikëqyrja e projekteve të auditimit të NIK në lidhje me zbatimin e buxhetit të shtetit, infrastrukturën, zhvillimin rajonal, fondet e BE-së, mjedisin dhe bujqësinë;*
- *Menaxhimi i proceseve që synojnë të sigurojnë dhe përmirësojnë cilësinë e auditimeve të NIK-ut dhe metodologjinë e auditimit në përputhje me EU Acquis në fushën e Kontrollit të Brendshëm Financiar Publik (PIFC);*
- *Koordinimi i zbatimit praktik të Ligjit për NIK si dhe rekomandimin dhe përpunimin e ndryshimeve në këtë ligj;*
- *Mbikëqyrja e përfshirjes së NIK si Junior Partner në projektin e binjakëzimit "Forcimi institucional i Zyrës së Auditimit Shtetëror të Gjeorgjisë" (GE / 12 / ENP / FI / 15);*
- *Kryesimi i komitetit drejtues të brendshëm të NIK, përgjegjës për auditimin e jashtëm të Këshillit të Evropës;*

- Mbikëqyrja e marrëdhënieve të NIK me partnerët ndërkombëtarë (p.sh. Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit INTOSAI, Organizata Evropiane e Institucioneve Supreme të Auditimit EUROSAI);
- Ekspert në një projekt binjakëzimi të zbatuar nga Shkolla Kombëtare Polake e Administrimit Publik në Agjencinë e Shërbimit Publik të Ukrainës (aktivitete që lidhen me auditimin publik, legjislacionin e Zyrës Supreme të Auditimit, komunikimin me Parlamentin dhe audituesit);
- Pjesëmarrës aktiv dhe kontribues në përfshirjen ndërkombëtare të NIK-ut (si përfaqësues zyrtar, prezantues, folës, ekspert), p.sh. prezantues në konferencat shkencore të organizuara nga Kontrolli i Lartë i Shtetit i Shqipërisë në 2013 dhe 2014;
- Drejtuesi i projektit në projektin e binjakëzimit IPA 2013 "Forcimi i kapaciteteve të auditimit të jashtëm" në Shqipëri (AL / 13 / IB / FI / 01);
- Ish-zv.Presidenti i NIK Wojciech Kutyla është dekoruar nga Presidenti i Republikës së Shqipërisë z. Bujar Nishani për "Merita të Veçanta në ndihmesën ndaj auditimit suprem publik në Shqipëri";
- Nga shtatori i vitit 2019 këshilltar në NIK.

Burimi: * Nga CV e ish-Zv-Presidentit të NIK Wojciech Kutyla.

Prerogativ i rëndësishëm ligjor, të cilin e shfrytëzon NIK-u është adresimi i çështjeve tek organet e ndjekjes për krime apo kundërvajtje, të konstatuara gjatë auditimeve. Në vitet 2012-2016, NIK-u dërgoi në organet kompetente të ndjekjes 342 denoncime, duke përfshirë këtu edhe për krime financiare. Më së shpeshti, këto denoncime ia dërgonte Prokurorisë, Policisë, Drejtuesve të organeve tatimore dhe Zyrës Qendrore Antikorrupsion. NIK-u megjithatë nuk përqendrohet vetëm tek ligjshmëria dhe rregullshmëria e funksionimit të institucioneve në aspektin ligjor dhe financiar, por e vë theksin edhe në eficiencën e

përdorimit të fondeve që Shteti destinon për këto institucione. Rëndësi të madhe këtu ka monitorimi i përmbushjes së rekomandimeve që burojnë nga auditimet, të cilat shpjen në përmirësimin e funksionimit të subjekteve të kontrolluara, në veçanti kërkesat “de lege ferenda”, do të thotë postulatet konkrete të paraqitura nga NIK-u që imponojnë përmirësimin e ligjit në fuqi, atje ku ligji, në vlerësimin e audituesve, do të shpjerë tek përmirësimi i funksionimit, apo eliminimit të dobësive të tjera të vërejtura tek subjektet e kontrolluara¹⁴⁴.

Në vitet e fundit, NIK është bërë më i hapur për bashkëpunim me institucione të ndryshme dhe me shoqërinë civile, si me qeverisjen vendore, qarqet akademike, shoqatat e avokatëve vetëqeverisës, organizatat e sipërmarrësve dhe organizatat joqeveritare. Këta NIK i konsideron partnerë të rëndësishëm në përpjekjet e Zyrës Supreme të Auditimit për të përmirësuar shtetin. NIK organizon panele dhe debate të ekspertëve, të cilat përfshijnë pjesëmarrjen e përfaqësuesve të qeverisë, qarqeve shkencore, organizatave joqeveritare shoqërore, shoqatave profesionale, organizatave të biznesit, njësive të qeverisjes vendore dhe përfaqësuesve të administratës publike. Shkëmbimi i pikëpamjeve gjatë këtyre takimeve i lejon audituesit e Zyrës të kuptojnë më mirë problemet që ndodhin në fushat ku janë planifikuar aktivitetet e auditimit¹⁴⁵.

Në mandatin e Presidentit Krzysztof Kwiatkowski, u vu theksi i veçantë te siguri i cilësisë së procesit auditues. Vlerësimi i brendshëm i cilësisë së auditimit kryhet në të ashtuquajturin ranking të auditimit. Sistemi i aplikuar i sigurimit të cilësisë ka zgjuar një interesim të madh të institucioneve të huaja të auditimit. Punët mbi zhvillimin e metodologjisë së auditimit u kurorëzuan me aktualizimin e dy modeleve kyç të dokumenteve: të programit të auditimit si dhe informacionit mbi rezultatet e auditimit. Në të parin, ka ndodhur një lidhje më e madhe e dokumentit me rezultatet e etapës së planifikimit të auditimit. Në rastin e modelit të informacionit mbi rezultatet e auditimit, vëmendja ka qenë e përqendruar tek shtresa prezantuese e dokumentacionit, duke

¹⁴⁴ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 234

¹⁴⁵ Po aty, fq. 234

përdorur teknika të reja të prezantimit (infografik), të cilat bëjnë që dokumentet fitojnë në lexueshmëri¹⁴⁶.

Intesifikimi i bashkëpunimit ndërkombëtar në mandatet e Mirosław Sekuła-s dhe Jacek Jezerski-t solli modernizimin e NIK-ut dhe metodave të punës së tij. U zhvillua njëherësh edhe bashkëpunimi me Gjykatën Evropiane të Audituesve(ECA). U bënë vite që audituesit polakë asistojnë auditimet e ECA-s në territorin e Polonisë. Anëtarë të ECA-s kanë qenë nënkryetari i NIK-ut Jacek Uczkiewicz si dhe këshilltari i kryetarit Augustyn Kubik, këtë funksion sot e ushtron Janusz Wojciechowski, kryetar i NIK-ut në vitet 1995- 2001. Mandati i Krzysztof Kwiatkowski është një periudhë intensive e zhvillimit të performancës dhe forcimit të pozicionit të NIK-ut në arenën jo vetëm evropiane, por edhe atë botërore. Kjo veprimtari është përqendruar vitet e fundit në tre fusha kryesore: auditimi i jashtëm i organizatave ndërkombëtare, aktivizimi në organizatat që grupojnë SAI-t në nivel global dhe evropian, si dhe në dhënien e mbështetjes zhvillimore organeve të tjera të auditimit, para së gjithash në vendet që aspirojnë të anëtarësohen në BE.¹⁴⁷

Kryetari i NIK-ut Krzysztof Kwiatkowski si dhe anëtari polak i Gjykatës Evropiane të Audituesve, Janusz Wojciechowski kanë nënshkruar në Varshavë marrëveshjen mbi parimet e bashkëpunimit në auditimit të mbrojtjes së ajrit¹⁴⁸.

Departamenti Juridik dhe i Vendimmarrjes Audituese të NIK ka analizuar parashtrimet-kërkesat de lege ferenda të Auditimit Suprem në tri vitet e fundit dhe hulumtoi gjendjen e përmbushjes së tyre. Përfundimet e kësaj analize treguan që shumë prej tyre kanë mbetur pa reagimin e organeve kompetente. Për ilustrim, në vitin 2012 NIK kishte formuluar 65 parashtrime, nga të cilat brenda dy vjetësh organet kompetente legislative morën në konsideratë vetëm nëntë syresh si dhe një tjetër vetëm pjesërisht. Në vitin 2013, Auditimi Suprem formuloi 78 parashtrime, nga të cilat u konsideruan vetëm shtatë. Për 18

¹⁴⁶ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 235

¹⁴⁷ Po aty, fq. 235

¹⁴⁸ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 246 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf.

parashtrimet e radhës u ndërmorrën masa legislative. Kryetari i Auditimit Suprem, me një shkresë qarkore të 6 majit 2014 futi detyrimin për konsultim me Departamentin Juridik dhe Vendimmarrjen Audituese në përgatitjen e parashtrimeve de lege ferenda, me qëllim rritjen e efektivitetit të realizimit të tyre. Kjo qarkore detyronte njësitë organizative të Auditimit Suprem të monitoronin në vijimësi gjendjen e përmbushjes së parashtrimeve si dhe të aktualizonin të dhënat në regjistrin elektronik, në mënyrë të veçantë në kuadrin e hapave ligjorë të Këshillit të Ministrave apo ministrive përkatëse, Parlamentit dhe Senatit, të monitoronin realizimin e plotë apo të pjesshëm të parashtrimeve si dhe të shënonin kur ato merrnin fuqi ligjore në rastet kur merrreshin në konsideratë. NIK në vitin 2013 forcoi bashkëpunimin me Senatin e Republikës së Polonisë. Pas takimit me Presidentin e NIK Krzysztof Kwiatkowski, kryetari i Senatit Bogdan Borusewicz deklaroi se Senati do të ndërmernte hapa ligjore konkrete për një shfrytëzimin më të gjerë të propozimeve për ndryshime në ligj, të argumentuara nga Auditimi Suprem në parashtrimet nga auditimi. Përfshirja e Senatit në procesin legjislativ, inicuar nga parashtrimet për ndryshime ligjore, të grupuara në informacionet e pasauditimit, pritet të ketë ndikim pozitiv në efektivitetin e NIK në këtë fushë.¹⁴⁹

Si një partner profesional dhe i besueshëm, NIK u përfshi në shumë projekte ndërkombëtare gjatë periudhës 2013-2019, si, p.sh. në projektet e binjakëzimit që synojnë forcimin dhe zhvillimin e institucioneve të auditimit suprem të vendeve kandidate dhe kandidate potenciale në Bashkimin Evropian. Në vitin 2015, NIK mori pjesë në shqyrtimet mes kolegeve (peer reviews) me audituesit e Estonisë, Letonisë dhe Hungarisë. Si pjesë e një projekti binjakëzimi me Zyrën Shtetërore të Kontrollit të Gjeorgjisë, ekspertët e Zyrës Supreme të Auditimit punojnë në fushat e forcimit të auditimit financiar, auditimit të pajtueshmërisë dhe raportimit.

¹⁴⁹ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 250-251

Marian Banaś, Presidenti i ri i NIK, gusht 2019¹⁵⁰**Marian Banaś**

Avokat Marian Banaś u diplomua në Fakultetin e Drejtësisë dhe Administratës në Universitetin e Jagiellonias (1979). Më pas dha provimin për gjykatës dhe njëkohësisht ndoqi trajnimin për auditues pranë Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë. Ishte ndër themeluesit dhe aktivistët (1976-1980) e Aksionit për Pavarësi dhe Institutit të Katyn. Në vitet 1981-1983, vuajti dënimin me burgim për veprimtarinë e tij në lëvizjen e Solidaritetit (Solidarność).

Në vitin 1990, iu akordua Kryqi i Kalorësit të Urdhrit “Polonia Restituta” nga qeveria polake në mërgim dhe në vitin 2011 Kryqi Zyrtar i Urdhrit “Polonia Restituta” nga Presidenti i Republikës Polake. Në vitet 2005-2008, shërbeu si Nënsekretar i Shtetit në Ministrinë e Financave dhe Shef i Shërbimit Doganor.

Z. Banaś gjithashtu ka mbajtur pozicionet e Inspektorit të Përgjithshëm të Informacionit Financiar dhe atë të Komisionerit Qeveritar për Luftimin e Mashtrimit në Republikën e Polonisë dhe Bashkimin Evropian.

Nga qershori 2019 deri në zgjedhjen si President i NIK në gusht 2019 ka mbajtur postin e Ministrit të Financave të Polonisë.

¹⁵⁰ Marrë nga profili në Wikipedia https://en.wikipedia.org/wiki/Marian_Bana%C5%9B

9. Pozicionimi dhe organizimi i Zyrës së Auditimit Suprem (NIK)

Rregullimi ligjor & Organizimi¹⁵¹

Në procesin e mbikëqyrjes së aktivitetit të qeverisë, parlamenti ka nevojë për informacion të plotë, të vazhdueshëm dhe profesional lidhur me mënyrën se si ekzekutivi përdor fondet publike. Për këtë kushtetuta parashikon ekzistencën e një organi profesional dhe suprem kontrolli, që mund të marrë formën e një gjykate të pavarur (p.sh. Gjykata e Auditimit në Francë « La Cours des Comptes »), ose të një Zyrë kombëtare auditimi. Në Poloni, që nga periudha ndërmjet dy luftërave Botërore, ka funksionuar modeli i dytë i organit të auditimit të shtetit, i lidhur me parlamentin, Zyra e Auditimit Suprem (NIK). Rregullorja ligjore e Zyrës së Auditimit Suprem parashikohet nga dispozitat e Kapitullit IX të Kushtetutës së Republikës së Polonisë dhe Ligji i 23 dhjetorit 1994 për Auditimin Suprem (tekst i konsoliduar, Dziennik Ustaw [Gazeta e ligjeve] 2015, pika 1096).

Pozicioni sistemik i NIK specifikohet nga Neni 202 i Kushtetutës. Sipas këtij neni, Zyra e Auditimit Suprem është organi udhëheqës i auditimit të shtetit, është organ në varësi të Sejmit (Parlamentit) dhe vepron në përputhje me parimet e kolegjalitetit. Zyra nuk konsiderohet pjesë e pushtetit legjislativ ose e ndonjë pushteti tjetër, siç dëshmohet nga struktura e përgjithshme e Kushtetutës si dhe nga fakti që bën pjesë në Kapitullin IX të titulluar *Organet e Kontrollit Shtetëror dhe Mbrojtjes së të Drejtave*, ndërkohë që kapituajt e mëparshëm përcaktojnë pozicionin sistemik të pushtetit legjislativ, ekzekutiv dhe gjyqësor.

Kështu, ligjvënësi ka nënvizuar pavarësinë e Zyrës së Auditimit Suprem si një organ që e përqendron tërësinë e auditimit të shtetit dhe kontrollon aktivitetin e organeve të autoritetit publik.

NIK është në varësi të Sejmit. Sejmi mund të urdhërojë kryerjen e një auditimi dhe Kryetari i Sejmit ka tagrin e posaçëm për krijimin e organeve të Zyrës. Zyra i paraqet Sejmit informacione mbi rezultatet e auditimit si dhe një raport vjetor të aktivitetit të saj. Gjithashtu, ajo jep

¹⁵¹ Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018, fq. 325-331 dhe https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=h_PVSDG9YkC&redir_esc=y

rekomandime mbi probleme të caktuara të reflektuara nga Sejmi lidhur me aktivitetin e organeve që ushtrojnë detyra publike, deklaratat që përmbajnë kundërshtime që lindin nga auditet, lidhur me aktivitetin e anëtarëve të Këshillit të Ministrave, drejtuesve të zyrave të qeverisjes qendrore, Guvernatorit të Bankës Kombëtare të Polonisë dhe drejtuesve të institucioneve shtetërore që janë objekt i Auditimit, si dhe me analizën e rezultateve të auditimit që kanë të bëjnë me miratimin dhe zbatimin e ligjit¹⁵².

Zyra e Auditimit Suprem drejtohet nga Presidenti i saj, i emëruar nga Sejmi, me miratimin e Senatit (Neni 205, paragrafi 1 i Kushtetutës). Ligjvënësi kushtetues nuk e specifikon mënyrën e dhënies së miratimit nga dhoma e dytë e parlamentit. Kjo çështje, ashtu si edhe detajet e emërimit të Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem nga Sejmi, janë të specifikuara në ligj. Sipas ligjit përkatës, Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem emërohet me kërkesë të Kryetarit të Sejmit ose të një grupi prej të paktën 35 deputetësh. Sejmi miraton vendimin për emërimin e Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem, me shumicë absolute votash.

Senati bie dakord për emërimin brenda një muaji nga data kur ka marrë vendimin e Sejmit ose në të kundërt refuzon të japë miratimin e tij. Nëse brenda kësaj periudhe Senati nuk merr vendim, atëherë miratimi i Senatit merret i mirëqenë. Nëse Senati refuzon të miratojë emërimin e Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem, Sejmi zgjedh një tjetër person për këtë post. Sërish, nevojitet miratimi i Senatit që emërimi të hyjë në fuqi. Mandati i Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem është gjashtë vite, duke nisur nga dita e bërjes së betimit. Pas përfundimit të mandatit, Presidenti vazhdon të kryej detyrat derisa të marrë detyrën Presidenti i ri. Një person nuk mund të emërohet President për më tepër se dy mandate të njëpasnjëshme.

Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem nuk mund të mbajë një post tjetër, ose të kryej funksione të tjera profesionale, me përjashtim të postit si profesor në një universitet. Ai/ajo nuk mund të jetë anëtar i një

¹⁵²Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018, fq. 327

https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=Ih_PVSDG9YkC&redir_esc=y

partie politike, unioni tregtar, ose të angazhohet në aktivitete publike që nuk janë në përputhje me dinjitetin e postit të tij/saj. Funkzioni i Presidentit të NIK nuk mund të ndërthuret me mandatin e një Deputeti ose Senatori (Neni 103 i Kushtetutës). Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem nuk ndalohet ose arrestohet, me përjashtim të rasteve kur ai/ajo është kapur duke kryer një shkelje dhe vetëm në rast se ndalimi i tij/saj është i nevojshëm për të garantuar rrjedhën e duhur të procedurave ligjore. Kryetari i Sejmit duhet të njoftohet menjëherë për këtë ndalim dhe mund të urdhërojë lirimin e menjëhershëm të personit të ndaluar¹⁵³.

Presidenti i NIK drejton Zyrën e Auditimit Suprem dhe është përgjegjës për aktivitetin e saj përpara Sejmit. Ai/ajo mund të bëjë një kërkesë pranë Gjykatës Kushtetuese për gjykim mbi përputhshmërinë e akteve normative me aktet e një niveli më të lartë, mbi përputhshmërinë e qëllimeve dhe aktivitetit të partive politike me Kushtetutën, dhe mbi zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për kompetencat ndërmjet organeve kushtetuese të shtetit. Sipas Kushtetutës, Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem është përgjegjës përpara Gjykatës së Shtetit (Gjykata Kushtetuese) për shkeljet e Kushtetutës.

Mandati i Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem përfundon në rastin e vdekjes së tij/saj, nëse Gjykata e Shtetit ka vendosur që ai/ajo të largohet nga detyra ose nëse shkarkohet. Shkarkimi mund të ndodhë vetëm në rastet e specifikuara në ligj. Sejmi e liron nga detyra Presidentin e Zyrës së Auditimit Suprem nëse ai/ajo ka dhënë dorëheqjen; pranon se nuk është në gjendje të kryejë funksionin për arsye shëndetësore; është shpallur fajtor për një krim nga një vendim gjyqësor i formës së prerë; ka bërë deklaratë të rremë, e përcaktuar kjo nga një vendim gjyqësor i formës së prerë; Gjykata e Shtetit ka vendosur që ai/ajo të përjashtohet nga detyrat ose funksionet ekzekutive që përfshijnë përgjegjësitë e posaçme në organet shtetërore. Shkarkimi i

¹⁵³Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018, fq. 329

https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=h_PVSDG9YkC&redir_esc=y

Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem bëhet sipas dispozitave për emërimin e tij/saj.

Krahas Presidentit, një tjetër organ administrativ i Zyrës së Auditimit Suprem është Këshilli. Këshilli i Zyrës së Auditimit Suprem përbëhet nga Presidenti, zëvendës Presidentët, drejtori i përgjithshëm i Zyrës së Auditimit Suprem dhe 14 anëtarët e Këshillit. Zëvendës Presidentët (tre të tillë) emërohen dhe shkarkohen nga Kryetari i Sejmit me kërkesë të Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem, pasi të jetë konsultuar me komitetin përkatës të Sejmit. Drejtori i përgjithshëm emërohet dhe shkarkohet nga Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem me miratimin e Kryetari të Sejmit. Zëvendës Presidentët dhe drejtori i përgjithshëm i nënshtrohen - ashtu si edhe Presidenti i Zyrës së Auditimit Suprem - parimit të paanshmërisë politike.

Anëtarët e Këshillit emërohen nga Kryetari i Parlamentit, pasi të jetë konsultuar me komitetin përkatës të Sejmit, me kërkesë të Presidentit të NIK. Shtatë anëtarë përzgjidhen midis akademikëve në fushën e ligjit dhe ekonomisë. Shtatë të tjerë përzgjidhen nga Kryetari i Sejmit, midis punonjësve të një niveli më të lartë të Zyrës (drejtorët e njësive organizative të NIK ose këshilltarët e Presidentit të Zyrës së Auditimit Suprem). Nga kjo kategori, Presidenti i NIK përzgjedh dhe emëron Sekretarin e Këshillit.

Mandati i anëtarëve të Këshillit është tre vjet. Anëtarët e Zyrës së Auditimit Suprem janë të pavarur në kryerjen e funksioneve të tyre dhe kanë të drejtën e përfshirjes së opinionit të tyre të pakicës në procesverbal. Sesionet e Këshillit të Zyrës së Auditimit Suprem drejtohen nga Presidenti i NIK ose nga një zëvendës President i zgjedhur prej tij/saj. Vendimet e Këshillit miratohen me shumicë votash, me votim të fshehtë, në praninë e të paktën gjysmës së numrit të përgjithshëm të anëtarëve të këshillit¹⁵⁴.

Detyrat e Këshillit të Zyrës së Auditimit Suprem përfshijnë validimin e analizës së zbatimit të buxhetit të shtetit dhe të rregulloreve të politikës

¹⁵⁴Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtepia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018,, fq. 328
https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=h_PVSDG9YkC&redir_esc=y

monetare, si dhe të raportit të aktivitetit të NIK për vitin e mëparshëm. Për më tepër, Këshilli miraton një konkluzion mbi validimin e buxhetit për Këshillin e Ministrave, rekomandimet mbi probleme të caktuara të reflektuara nga Sejmi lidhur me aktivitetin e organeve që kryejnë detyra publike, deklaratat që përmbajnë kundërshtime që lindin nga auditet, lidhur me aktivitetin e anëtarëve të Këshillit të Ministrave, drejtuesve të zyrave të qeverisjes qendrore, Guvernatori i Bankës Kombëtare të Polonisë dhe drejtuesve të institucioneve shtetërore që janë objekt i auditimit, si dhe draft statutin, buxhetin dhe programin e aktivitetit periodik të Zyrës së Auditimit Suprem.

Njësitë organizative të NIK janë departamente, zyra rajonale dhe vendore. Departamentet dhe zyrat rajonale janë njësi organizative auditimi të Zyrës së Auditimit Suprem që kryejnë detyra lidhur me procedurat e auditimit dhe mbështetjen e aktiviteteve të auditimit. Zyrat kryejnë detyra që lidhen me organizimin dhe funksionimin e Zyrës së Auditimit Suprem.

Auditimet e kryera nga NIK nuk i nënshtrohen vetëm organet e administratës qeveritare, por edhe ato të administratës së qeverisjes vendore, si dhe njësi organizative dhe subjekte të tjera ekonomike, nëse ata përdorin pronën ose burimet shtetërore ose publike dhe përmbushin detyrimet e tyre ndaj shtetit. Në veçanti, Zyra e Auditimit Suprem kontrollon realizimin e buxhetit të shtetit si dhe zbatueshmërinë e ligjeve dhe akteve të tjera ligjore në objektin e aktivitetit financiar, ekonomik dhe organizativo-administrativ përfshirë kryerjen e Auditimit të brendshëm të këtyre njësive¹⁵⁵.

NIK kryen auditimin e aktivitetit të organeve të administratës qeveritare, Bankës Kombëtare të Polonisë, personave juridikë shtetërorë dhe njësive të tjera organizative të shtetit, lidhur me ligjshmërinë (respektimi i ligjit), efikasitetin ekonomik, përshtatshmërinë (përdorimi i mjeteve të duhura për qëllimet e synuara) dhe integritetin (marrja e masave që përkojnë me situatën

¹⁵⁵Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018, fq. 328

https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=Ih_PVSDG9YkC&redir_esc=y

aktuale të njohurive). Zyra e Auditimit Suprem kontrollon realizimin e buxhetit, kryerjen e detyrave të auditimit të brendshëm, ekonominë financiare dhe pasurore të kancelarisë së Sejmit, kancelarisë së Senatit, kancelarisë së Presidentit të Republikës së Polonisë, Gjykatës së Lartë, Gjykatës së Lartë Administrative, Këshillit Kombëtar të Gjyqësorit, Gjykatës Kushtetuese, Komisionerit për të Drejtat e Njeriut, Komisionerit për të Drejtat e të Miturve, Agjencisë së Mediave Audiovizive, Inspektorit të Përgjithshëm të Mbrojtjes së të Dhënave Personale, Institutit të Kujtesës Kombëtare - Komisionit të Ndjekjeve të Krimeve kundër Popullit Polak, Zyrës Kombëtare Zgjedhore si dhe Inspektoratit Suprem të Punës. Auditimi është i detyrueshëm dhe Zyra është e detyruar ta kryejë atë mbi bazën e Kushtetutës dhe ligjit.

NIK mund të auditojë aktivitetin e organeve të qeverisë, personave juridikë shtetërorë dhe njësive të tjera organizative shtetërore nga pikëpamja e ligjshmërisë, efikasitetit ekonomike dhe integritetit.

Gjithashtu, Zyra e Auditimit Suprem mund të kontrollojë njësi organizative dhe subjekte të tjera ekonomike nga pikëpamja e ligjshmërisë, nëse ata përdorin pronën ose burimet shtetërore ose publike dhe përmbushin detyrimet e tyre ndaj shtetit. Në veçanti, Zyra kontrollon realizimin e detyrave të caktuara ose të komisionuara nga shteti ose qeverisja vendore, të cilat kanë të bëjnë me prokurimin publik, përdorimin e pronës shtetërore ose ndihmën dhe garancitë e ofruara individualisht.

Zyra e Auditimit Suprem kryen auditim me kërkesë të Sejmit ose organeve të tij, Presidentit (është kompetencë e kreut të shtetit, që nuk kërkon miratim - Neni 144 paragrafi 3, pika 10 e Kushtetutës), Kryeministrit ose me iniciativë të saj. Organet e auditimit, rishikimit, inspektimit, që funksionojnë brenda administratës së qeverisë qendrore dhe vendore, bashkëpunojnë me Zyrën dhe janë të detyruar t'i paraqesin NIK, me kërkesë të këtij të fundit, rezultatet e auditimeve të kryera nga këto organe, të kryejnë bashkërisht auditime të caktuara, nën mbikëqyrjen e Zyrës së Auditimit Suprem si dhe të kryejnë auditime të posaçme me kërkesën e Zyrës.

NIK ka një rol të caktuar në procedurën e miratimit të llogarive financiare të depozituara nga Këshilli i Ministrave, në aspektin e zbatimit

të ligjit për buxhetin. Krahas raportit të Këshillit të Ministrave mbi zbatimin e ligjit të buxhetit, Sejmi merr dy dokumente të Zyrës: analizën e zbatimit të buxhetit të shtetit dhe të rregulloreve të politikës monetare si dhe konkluzionin mbi validimin e buxhetit për Këshillin e Ministrave (Neni 204 i Kushtetutës). Këto dokumente mund të jenë të rëndësishme për Sejmin që të miratojë vendimin, i cili validon llogaritë financiare të Këshillit të Ministrave për vitin financiar të mëparshëm. Mosmiratimi i këtij vendimi mund të jetë shenjë e një krize në kabinet dhe mund të çojë drejt votimit të një mocioni mosbesimi nga Këshilli i Ministrave ose anëtarët e Parlamentit¹⁵⁶.

¹⁵⁶Libri Jaroslaw Szymanek: "Polish Political System". Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018, shkrimi Krzysztof Prokop, "Constitutional Organs of State Control and Protection", 2018, fq. 330
https://books.google.al/books/about/Bia%C5%82ystok_Law_Books_7_Polish_Constituti.html?id=Ih_PVSDG9YkC&redir_esc=y

10. Organizimi i NIK-ut, Degët Rajonale dhe Departamentet¹⁵⁷

Si funksionon NIK-u:

Andrezej Styczen, Drejtor i Përgjithshëm i NIK, personalitet i auditimit të jashtëm publik evropian shkruan:

“Aktiviteti auditues i Zyrës Supreme të Auditimit zhvillohet nga mbi 1100 auditues që punojnë në katërmëdhjetë departamente dhe gjashtëmbëdhjetë degë rajonale. Vlen të përmendet se për të siguruar që audituesit kryejnë detyrat e tyre të auditimit në mënyrë sa më efikase të jetë e mundur, ato mbështeten nga rreth 300 punonjës të katër departamenteve me detyra shërbimi.

Departamenti i Shërbimeve të Korporatës është përgjegjës, ndër të tjera, për organizimin e takimeve të Këshillit të Zyrës Supreme të Auditimit dhe menaxhimin e tyre, trajtimin e çështjeve të stafit, publikimin e informacionit mbi rezultatet e auditimit dhe përgatitjen e tyre për shtypje, menaxhimin e faqes zyrtare në internet, si dhe mbikëqyrjen e përcjelljes së dokumentacionit.

Ekziston gjithashtu Divizioni i Ankesave dhe Kërkesave i cili funksionon nën Departamentin e Shërbimeve të Korporatës. Ai është përgjegjës për trajtimin e auditimeve të adresuara drejt Zyrës Supreme të Auditimit nga anëtarët e Parlamentit dhe qytetarët. Departamenti Mbështetës dhe i Logjistikës, nga ana tjetër, ofron shërbime që mundësojnë funksionimin e Zyrës. Ai është përgjegjës për bazën e transportit dhe logjistikës, kujdeset për pronën dhe objektet, kryen punime rinovimi dhe organizon prokurimet publike.

Falë mbështetjes së TI-së të siguruar nga punonjësit e Departamentit të TI-së, gjatë auditimit çdo auditues i Zyrës Supreme të Auditimit është i pajisur me pajisje portative IT dhe ka qasje të largët në bazat e të dhënave qendrore. Departamenti i Financës është përgjegjës për planifikimin dhe zbatimin e buxhetit të NIK, si dhe për mbajtjen e financave dhe buxhetin e pagave”.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Broshura “NIK 1919-2019, Supreme Audit Office”, Varshave, viti 2019, fq. 12-25

¹⁵⁸ Botimi jubilar i NIK “Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State”, Varshavë, 2019, fq. 406

Njësitë audituese

• Departamentet e NIK-ut

Departamentet realizojnë dhe mbështesin proceset audituese në subjektet e niveleve të larta dhe qendrore brenda kornizës së kompetencave të tyre, në përputhje me ligjin e NIK-ut, dhe mund të auditojnë institucionet vendore në koordinim me degët rajonale përkatëse të NIK-ut.

Departamentet e auditimit koordinojnë auditime ose marrin pjesë në procedurat audituese, në veçanti në përgatitjen e auditimit, ekzaminimin e observacioneve dhe përgatitjen e informacionit mbi rezultatet e auditimit ose dokumente të tjera.

Departamentet përkatëse janë të ngarkuara edhe me detyrën e realizimit të auditimeve mbi zbatimin e buxhetit të shtetit, për çështjet që i përkasin sferës së kompetencave të tyre. Njësitë organizative audituese po ashtu marrin pjesë në kryerjen e auditimeve që bëhen në territorin e Republikës së Polonisë nga Gjykata Evropiane e Audituesve. NIK-u përbëhet nga 14 Departamente të vendosura në godinën e NIK-ut në Varshavë.

• Departamenti i Administratës Publike

Departamenti i Administratës Publike luan një rol kryesor në auditimin e performancës së administratës publike, si nga perspektiva e të gjithë qeverisë ashtu edhe nga interesat e qytetarëve të veçantë. Departamenti i Administratës Publike kryen auditime kryesisht mbi aktivitetin e administratës publike dhe mbi çështjet e institucioneve individuale të administratës qeveritare.

Një sferë e rëndësishme audituese janë çështjet që lidhen me anëtarësinë e Polonisë në Bashkimin Evropian, përfshirë shpenzimet nga buxheti i BE-së. Departamenti i Administratës Publike po ashtu merret me çështjet e zhvillimit rajonal, mbrojtjen e të drejtave të minoriteteve etnike, informatizimin, çështjet e jashtme si dhe aktivitetet e Zyrës Qendrore të Statistikave dhe Zyrës së Prokurimeve Publike. Përgjegjësitë e departamentit përfshijnë auditimin e brendshëm, menaxhimin financiar dhe të pronës në Gjykatën e Lartë Administrative dhe Tribunalin Kushtetues.

- **Departamenti i Buxhetit dhe Financës**

Sipas nenit 204/1 të Kushtetutës së Republikës së Polonisë, Zyra Supreme e Auditimit luan një rol të veçantë në miratimin e raportit mbi zbatimin e buxhetit nga Sejmi (Dhoma e Ulët e Parlamentit), për shkak se realizon 100 auditime mbi zbatimin e buxhetit kombëtar për secilën pjesë të tij dhe i ofron Sejmit një analizë mbi ekzekutimin e buxhetit, udhëzime mbi politikat monetare dhe një opinion mbi votimin e miratimit nga Këshilli i Ministrave. Departamenti i Buxhetit dhe Financës koordinon aktivitetet e NIK-ut në këto fusha.

- **Departamenti i Ekonomisë, Aseteve Publike dhe Privatizimit**

Departamenti i Ekonomisë, Aseteve Publike dhe Privatizimit mbulon ekonominë e përgjithshme kombëtare, zhvillimin e saj, menaxhimin e asetëve publike dhe kalimet e pronësisë. Ky departament ka kompetencën për të kryer auditime mbi çështjet e ekonomisë, energjisë dhe menaxhimit të depozitave minerare. Përpos kësaj, përgjegjësitë e Departamentit përfshijnë auditimin e të ardhurave nga privatizimi i asetëve publike, të aktiviteteve të Zyrës së Konkurrencës dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, Komitetit Polak të Standardizimit, Agjencisë së Rezervave Materiale, Agjencisë Polake për Zhvillimin e Sipërmarrjes, Agjencisë ë Zhvillimit Industrial, Fondit të Riprivatizimit, Fondit të Ristrukturimit të Sipërmarrjes dhe Fondit të Kompensimit.

- **Departamenti i Infrastrukturës¹⁵⁹**

Infrastruktura është një nga sektorët më të rëndësishëm për zhvillimin kombëtar. Përmirësimi i infrastrukturës polake të transportit, energjisë dhe komunikimit është esencial për rritjen e ekonomisë polake. Gjendja e mirë e kësaj infrastrukture ka po ashtu rëndësi madhore për cilësinë e jetës dhe për sigurinë publike.

Departamenti i Infrastrukturës kryen auditime mbi industrinë detare, transportimin, komunikimin, industrinë e ndërtimit, menaxhimin urbanistik dhe të banesave. Përgjegjësitë e Departamentit përfshijnë auditimin e zbatimit të planeve financiare të fondit për Menaxhimin e të Dhënave të Gjeodezisë dhe Hartografisë.

¹⁵⁹ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 14-15

- **Departamenti i Metodologjisë së Auditimit dhe Zhvillimit Profesional**

Departamenti i Metodologjisë së Auditimit dhe Zhvillimit Profesional është përgjegjës për zhvillimin dhe përmirësimin e metodologjisë audituese duke përdorur eksperiencat e brendshme dhe praktikat e adoptuara nga Institucionet Supreme të Auditimit në vende të tjera. Promovimi i dijes nga standardet ndërkombëtare si manualët audituese, zbatimi i standardeve ndërkombëtare nga NIK, mbështetja e procesit të NIK-ut në auditimin dhe analizimin e cilësisë së auditimeve dhe në mbështetjen e njësive audituese në përdorimin e burimeve dhe mjeteve IT për qëllime audituese janë detyrat kryesore të këtij Departamenti. Përmirësimi i metodologjisë audituese fokusohet në cilësinë përgjatë çdo faze të procesit auditues, përfshirë cilësinë e raportit auditues si produkti kryesor i aktiviteteve të NIK-ut.

- **Departamenti i Shkencës, Edukimit dhe Trashëgimisë Kombëtare**

Mandati i Departamentit të Shkencës, Edukimit dhe Trashëgimisë Kombëtare mbulon një spektër të gjerë çështjesh të lidhura me edukimin e fëmijëve dhe të rinjve, zhvillimin e shkencës dhe arsimit të lartë si dhe me tematikat kulturore, mbrojtjen e trashëgimisë kombëtare, edukimin fizik, sportin dhe turizmin. Çështjet e audituara nga Departamenti i Shkencës, Edukimit dhe Trashëgimisë Kombëtare i përkasin kompetencave të katër ministrive: Ministrisë së Edukimit Kombëtar; Ministrisë së Shkencës dhe Arsimit të Lartë; Ministrisë së Kulturës dhe Trashëgimisë Kombëtare; dhe Ministrisë së Sportit dhe Turizmit.

- **Departamenti i Mbrojtjes Kombëtare**

Forcat e Armatosura të Republikë së Polonisë dhe gatishmëria e tyre e vazhdueshme për mbrojtjen e kufijve polakë, politikat e mbrojtjes dhe sigurisë, angazhimet e Polonisë në kuadër të aleancës së NATO-s, masat e marra për mbrojtjen e Polonisë dhe çështjet e sigurisë së jashtme dhe të brendshme, të gjithë këto janë pjesë e politikave të mbrojtjes së Polonisë, të cilat auditohen nga Departamenti i Mbrojtjes Kombëtare.

• Departamenti i Rendit Publik dhe Sigurisë së Brendshme

Siguria, në të gjitha aspektet e saj kombëtare dhe individuale, është një nga pjesët më të rëndësishme të politikave qeveritare. Zyra Supreme e Auditimit luan një rol të rëndësishëm në monitorimin e problemeve të lidhura me këtë sferë të aktivitetit publik. Mandati i Departamentit të Rendit Publik dhe Sigurisë së Brendshme përfshin auditime në fushat e drejtësisë dhe çështjeve të brendshme, aktivitetin e Prokurorit të Përgjithshëm dhe prokurorët e varësisë, Agjencinë e Sigurisë së Brendshme, Agjencinë e Shërbimit Informativ të Jashtëm dhe Byronë Qendrore të Antikorrupsionit.

• Departamenti i Punës, Çështjeve Sociale dhe Familjes¹⁶⁰

Departamenti i Punës, Çështjeve Sociale dhe Familjes është përgjegjës për kryerjen e auditimeve në fushat si: punësimi, sigurimet shoqërore, familjes, personat me aftësi të kufizuar, veteranët dhe viktimat e represionit. Përgjegjësitë e Departamentit përfshijnë po ashtu auditimin e zbatimit të planeve financiare të: Fondit të Sigurimeve Shoqërore, Fondit Shtetëror të Personave Invalidë, Fondin e Pensioneve, Fondin për Parandalimin dhe Rehabilitimin, Fondin Administrativ, Fondin e Punës, si dhe performancën e detyrave të kryera nga auditimi i brendshëm, menaxhimin financiar dhe të pronave nga Inspektorati Kombëtar i Punës dhe Komisioneri i Fëmijëve.

• Departamenti i Çështjeve Ligjore

Departamenti i Çështjeve Ligjore është një zyrë mbështetëse ligjore në NIK, ku janë të punësuar juristë me kualifikime të lartë profesionale. Mandati i Departamentit të Çështjeve Ligjore përfshin ofrimin dhe koordinimin e shërbimeve ligjore gjatë procedimeve audituese, procesin e kundërshtive të referuara tek Komiteti i Rezolutave dhe Këshillit të NIK-ut, koordinimin e çështjeve të lidhura me bashkëpunimin e NIK-ut me institucionet ligjzbatuese, koordinimin e bashkëpunimit të NIK-ut me Parlamentin, Senatin dhe organet e tyre të brendshme si dhe me institucionet e tjera qeveritare për çështje që kanë të bëjnë me zbatimin e ligjit dhe propozimet ligjore.

¹⁶⁰ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 16-17

• Departamenti i Agrikulturës dhe Zhvillimit Rural

Departamenti i Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural është i mandatuar të auditojë çështje në lidhje me zhvillimin e Bujqësisë dhe atij rural, kryerjen e auditimeve të performancës mbi detyrat e ushtruara nga këto organe, përfshirë ministritë përgjegjëse për: Bujqësinë, zhvillimin rural, peshkimin si dhe zbatimin e buxhetit në këto sfera. Detyrat e këtij departamenti mbulojnë po ashtu aktivitetet e Agjencisë e Aseteve Agrikulturore, Agjencinë e Ristrukturimit dhe Modernizimit të Bujqësisë, Agjencinë e Tregut Agrikulturor dhe Qendrën e Kërkimit për Testimin e Kultivimeve.

• Departamenti i Strategjisë

Departamenti i Strategjisë luan një rol të rëndësishëm në aktivitetet audituese të Zyrës Supreme të Auditimit, në veçanti në lidhje me zhvillimin e strategjive audituese të NIK, zhvillimin e programeve vjetore dhe koordinimin e zbatimit të tyre. Mandati i Departamentit përfshin po ashtu koordinimin dhe zbatimin e raportimit të brendshëm dhe përgatitjen e raporteve të aktivitetit të NIK-ut, veçanërisht raportin e aktivitetit vjetor. Gjithashtu, detyrat e saj përfshijnë dhënien e mendimeve për hartimin e programeve të punës dhe raporteve të auditimit, në lidhje me përputhshmërinë e tyre me këto programe, dhënien e mendimit mbi dokumentet post-auditim të firmosura nga Presidenti i NIK-ut, dhënien e mendimit mbi kryerjen e auditimeve *ad hoc* (me kërkesë të Presidentit të NIK-ut). Mbi të gjitha, ky departament është i mandatuar të analizojë aktivitetin e njësive organizative dhe detyrat lidhur me kontrollin e brendshme, në përputhje me parimin e raportimit të drejtpërdrejt të Audituesit të Brendshëm tek Presidenti i NIK-ut.

• Departamenti i Mjedisit¹⁶¹

Zyra Supreme e Auditimit luan një rol të veçantë për mbrojtjen e mjedisit dhe mbulon një spektër të gjerë tematikash në lidhje me mbrojtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të burimeve mjedisore, ajrit, ujit, gjësë së gjallë dhe depozitave minerare - të cilat janë subjekt i auditimit të NIK-ut.

¹⁶¹ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 18-19

Mandati i Departamentit të Mjedisit përfshin auditimin e çështjeve lidhura kryesisht me menaxhimin e burimeve ujore dhe mjedisin. Departamenti po ashtu auditon zbatimin e planeve financiare për Fondin Kombëtar të Mbrojtjes së Mjedisit dhe Menaxhimin e Ujit.

- **Departamenti i Shëndetësisë**

Problemet në lidhje me mbrojtjen e shëndetit, cilësinë dhe disponueshmërinë e shërbimeve mjekësore në Poloni përbëjnë një rëndësi madhore për fokusin e auditimeve të NIK.

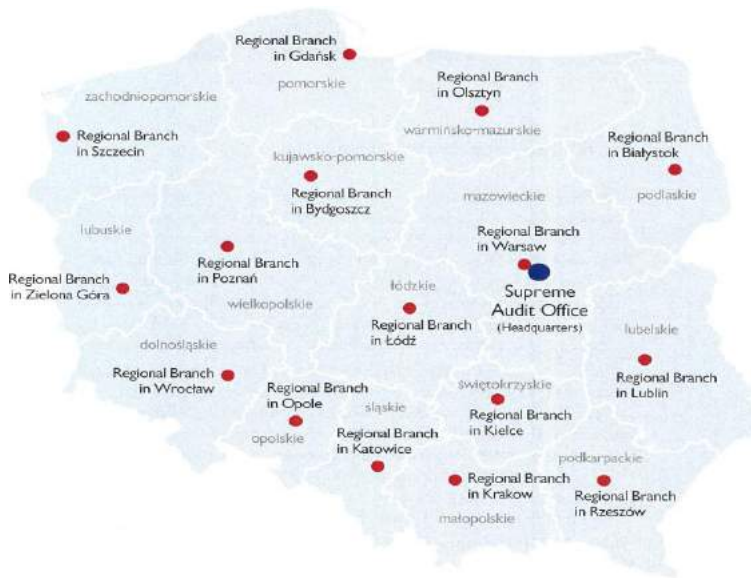
Departamenti i Shëndetësisë auditon përpos të tjerash çështjen në lidhje me parandalimin e sëmundjeve dhe mbrojtjen shëndetësore nga njësitë e sistemit shëndetësor, administrimin dhe menaxhimin e spitaleve dhe qendrave shëndetësore në nivele të ndryshme, zbatimin e politikave shëndetësore dhe përmirësimin e nivelit shëndetësor të popullatës në Poloni.

Mandati i Departamentit të Shëndetësisë përfshin edhe auditime mbi zbatimin e planeve financiare të Fondit Shëndetësor dhe shpenzimeve buxhetore në këtë fushë si dhe të Avokatit të Drejtave të Pacientëve.

- **Degët Rajonale të NIK**

Degët rajonale kryejnë auditime në autoritetet rajonale që janë nën juridiksionin e tyre që korrespondon me ndarjen administrative të vendit në rajone. Në koordinim me departamente qendrore, ato mund të zhvillojnë dhe procedura auditimi në autoritetet e larta të pushtetit qendror, sikundër dhe auditime të koordinuara.

Struktura organizative e NIK-ut ka 16 degë rajonale, ku më të rëndësishmet renditen si më poshtë:

- Zyra Supreme e Auditimit (Zyra Qëndrore)
- Degët e NIK

• Dega Rajonale e NIK-ut në Bydgoszcz¹⁶²

Territori i aktivitetit të Degës Rajonale të NIK-ut në Bydgoszcz shtrihet në rajonin Kujawsko-Pomorskie. Qendra të mëdha të populluara në këtë rajon përfshijnë Bydgoszcz në Lumin Vistula dhe Toruh, qyteti i lindjes së Nikola Kopernikut. Toruh është një nga qytetet më të vjetra të Polonisë, ndërtesat historike të të cilit janë në Listën e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s. Pjesa historike e Bydgoszcz, që ndodhet në Lumin Brda, së bashku me ndërtesat e tij që ngrihen në brigjet e lumit shpeshherë quhet “Amsterdami polak” ose “Venecia polake”. Të dyja qytetet janë qendra të rëndësishme të shkencës dhe kulturës.

Ky rajon shquhet për një bujqësi të zhvilluar e cila është kthyer në bazë për projektet investuese në industrinë e ushqimit. Përpos kësaj, për shkak të traditave të tij industriale dhe të arsimit të specializuar, rajoni njihet si një vend tërheqës për facilitetet industriale.

Zyrat dhe institucionet rajonale ndodhen në dy qendra kryesore urbane - Bydgoszcz është selia e institucioneve rajonale të pushtetit qendror, ndërsa Toruh është selia e autoriteteve të pushtetit vendor të Rajonit Kujawsko-Pomorskie.

¹⁶² Broshura “NIK 1919-2019, Supreme Audit Office”, Varshave, viti 2019, fq. 20

• Dega Rajonale e NIK-ut në Gdansk

Gdansk është një qytet-port me tradita Hanseatic-e dhe histori multikulturore që daton më shumë se një mijë vjet përpara. Greva industriale në kantierin e Gdansk në Gusht 1980 dhe themelimi i Sindikatës së Pavarur Vetëqeverisëse "Solidarnos" shënoi rënien e sistemit komunist në Evropën Qendrore dhe Lindore. Suksesi i Solidarnos-it dhe fitores elektorale të opozitës në Poloni në qershor 1989 dha një shtysë për lëvizjet antikomuniste në vendet e tjera të bllokut komunist në Evropë. Në vjeshtën e vitit 1989, pati protesta masive në Çekosllovakia, Hungari, Bullgari, Rumani, Shqipëri dhe në Republikën Demokratike Gjermane të udhëhequr nga komunistët (Gjermania Lindore). Kjo trazirë arriti kulmin me rënien e Murit të Berlinit në nëntor 1989. Ngjarjet që shpërthyen në Gdansk çuan përfundimisht në shpërbërjen e "Urdhrit të Jaltës" i cili kishte ndarë kontinentin për gjysmë shekulli në bllokun e vendeve komuniste dhe atë të vendeve të lira të Evropa Perëndimore.

Në vitin 2018, Dega Rajonale në Gdansk koordinoi auditimet: *Politikat ujore në ujërat e detit dhe në zonën bregdetare; Menaxhimi i pasurive të Universitetit Detar në Gdynia dhe Szczecin; Zhvillimi i porteve të mesme dhe të vogla; Funksionimi i buxheteve pjesëmarrëse; Implementimi i programit "Rodzina 500+" ("Familja 500+")*.

• Dega Rajonale e NIK-ut në Krakow¹⁶³

Dega Rajonale e NIK-ut në Krakow mbulon zonën e Rajonit Matopolskie të vendosur në kufirin jugor të Polonisë. Krakow është qendra kryesore urbane e rajonit të Polonisë së Ulët (Latinisht: Polonia Minore) dhe dikur ishte kryeqyteti i Polonisë deri në fund të shekullit XVI. Kalaja dhe katedralja Wawel kanë mbetur një qendër simbolike e shtetit të Polonisë deri në ditët e sotme. Krakow është një qendër shkencore, me Universitetin e saj Jagiellonian (universiteti më i vjetër në këtë pjesë të Evropës), i themeluar në 1364, dhe një qendër biznesi e rajonit. Polonia e Ulët nënkupton tradita të pasura, monumente historike dhe natyrë unike. Malet Tatra në jug janë i vetmi vargmal alpin në Poloni. Polonia e Ulët i përket destinacioneve më tërheqëse të vizitorëve në Poloni.

¹⁶³ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 21-22

Në vitin 2018, Dega Rajonale në Krakow koordinoi auditimet: *Mbrojtja e ajrit nga ndotja; Pajtueshmëria me parimin e zhvillimit të qëndrueshëm në menaxhimin e burimeve ujore në komunat turistike; Zbatimi i Dosjes Standarde të Auditimit për Taksat gjatë procedurave tatimore dhe auditimeve; Auditimi dhe eficiency e procedurave përmbartimore të kryera nga autoritetet e mbikëqyrjes së ndërtimeve.*

• Dega Rajonale e NIK-ut në Łódź

Łódź është një qytet me tradita të pasura, të quajtura qyteti i katër kulturave -Hebre, Polake, Ruse dhe Gjermane. Në shekullin XIX, qyteti me rrethinë ishte qendra më e madhe e industrisë së tekstilit në këtë pjesë të Evropës. Sot, rëndësia parësore e këtij vendi dëshmohet nga monumentet kulturore industriale të shekullit XIX dhe ndërtesat mbresëlënëse historike në qendër të qytetit me shtëpitë e banimit dhe pallatet e pronarëve të fabrikave të Łódź. Sot, Łódź është një qendër e rëndësishme shkencore dhe kulturore, vendi, ndër të tjera, i Shkollës së Filmit Łódź, e themeluar nga regjisorët e filmit si Andrzej Wajda, Janusz Morgenstern dhe Roman Polahski. Për shkak të vendndodhjes qendrore, Łódź është një qendër e rëndësishme e transportit. Miniera më e madhe e qymyrit kaf në Evropë është e vendosur në Betchatow. Në vitin 2018, Dega Rajonale në Łódź koordinoi auditimet: Mbikëqyrja mbi aplikimin e aditivëve ushqimorë; Parandalimi i bllokimeve të trafikut në rrugët nacionale; Parandalimi i bllokimeve të trafikut në Łódź; Termoizolimi i ndërtesave të banesave shumë-familjare si pronë e kooperativave të strehimit, i zbatuar me pjesëmarrjen e fondeve publike.

Në të kaluarën, Dega Rajonale ka zhvilluar gjithashtu auditime të rëndësishme për rajonin, siç janë: *Mbrojtja e qytetarëve nga zhurma e shkaktuar nga trafiku tranzit në autostradën S-8 dhe A-1; Investimet e financuara publike të kooperativave të strehimit; Operimi dhe zbatimi i detyrave të zgjedhura statutores të Qendrës Rajonale të Dhurimit dhe Trajtimit të Gjakut në Łódź.*

• Dega Rajonale në Poznań¹⁶⁴

Poznań është kryeqyteti i Wielkopolska-s (Polonia e Lartme, Latinisht: Polonia Maior) - një rajon që ka qenë veçanërisht i rëndësishëm në aspektin historik, si dhe në ditët e sotme. Qendrat e hershme të epokës së mesme - Poznań, Gniezno ose Lednica - përbënin djepin e shtetit polak në mesin e shekullit X-të. Tani, Poznań dhe gjithë Polonia e Madhe përbëjnë një nga qendrat kryesore ekonomike dhe kulturore. Zhvillimi ekonomik i rajonit është efekt, ndër të tjera, i kapitalit njerëzor vendas, lidhjeve të mira të transportit, mjedisit të biznesit të zhvilluar mirë dhe traditave të kulturës industriale dhe tregtare. Panairi Ndërkombëtar i Poznań-it është një nga ekspozitat më të bukura të rajonit.

Dega Rajonale e NIK-ut në Poznań ka kryer disa auditime në lidhje me çështjet sociale dhe ekonominë e rajonit, duke përfshirë, ndër të tjera, *zbatimin e "Programit të Zhvillimit të Infrastrukturës Rrugore Komunale dhe Qarkut për 2016-2019", financimin e Brigadave Vullnetare të Zjarrit, funksionimin e Menaxhimit të Mbeturinave të Bashkimit Ndër-Komunal të Aglomeratit të Poznańit, Regjistrimin dhe dëshminë e personave për qëllime të kualifikimit ushtarak*. Dega Rajonale ka ekzaminuar edhe pikat sociale dhe mjedisore, siç janë *programi i medikamenteve falas për pleqërinë LEKI 75+ dhe funksionimi i farmacive spitalore dhe njësive farmaceutike spitalore*.

• Dega Rajonale e NIK-ut në Varshavë

Dega Rajonale në Varshavë është një nga njësitet më të mëdha organizative të NIK-ut polak për sa i përket punësimit. Territori i saj i veprimtarisë përfshin rajonin Mazovian në qendër të vendit - rajoni më i madh dhe më i pasur në Poloni. Varshava është qendra e jetës politike, sociale dhe ekonomike. Sektorët kryesorë të ekonomisë Mazoviane janë shumë të larmishme, gjë që e bën atë më pak të prekshëm nga ciklet e biznesit në tregjet e vendit dhe ato ndërkombëtare. Qarku Mazovian karakterizohet gjithashtu nga vëllimet më të mëdha të eksportit dhe importit në Poloni.

Për shkak të vendndodhjes në kryeqytet, Dega Rajonale e NIK-ut në Varshavë shpesh kryen, përveç auditimeve të çështjeve rajonale, auditime të autoriteteve të administratës publike të rëndësishme për

¹⁶⁴ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 23-24

operacionet shtetërore dhe sigurinë e qytetarëve. Në vitin 2018, Dega Rajonale në Varshavë koordinoi auditimin *Përdorimi i pasurive komunale në bazë të marrëveshjeve të qirave dhe huave*. Dega Rajonale ka audituar, gjithashtu, *Pagesat për menaxhimin e kompanive strategjike të Thesarit të Shtetit në vitet 2011-2017; Auditimi dhe eficiency e procedurave përmbartimore të kryera nga autoritetet e mbikëqyrjes së ndërtimeve; Mbikëqyrja e guvernatorëve të provincave mbi procesin e legjislacionit të njërive të qeverisjes vendore, Mbrojtja e intimitetit dhe dinjitetit të pacientëve në spital*.

• Dega Rajonale e NIK-ut në Wrocław¹⁶⁵

Wrocław, kryeqyteti i Silesisë së Ulët, është një nga qendrat më të mëdha të biznesit dhe kulturës në Poloninë perëndimore. I ndërtuar nga rrënojat e kohës së luftës, Wrocław është gjithashtu një nga qytetet më tërheqëse të Polonisë për vizitorët. Për vite të tëra, ajo është listuar në renditjen evropiane dhe globale si një ndër qytetet që ia vlen të vizitohen, si atraksione turistike ose si ndër "qytetet më të mira për të jetuar".

Dega Rajonale e NIK-ut në Wrocław ka audituar rregullisht *zbatimin e Projektit për Mbrojtjen e Përmbytjes në pellgun e lumit Oder duke përdorur një kredi të Bankës Botërore*, dhe ka kryer auditimin e pasqyrave financiare të atij Projekti. Në vitin 2018, Dega Rajonale koordinoi *ekzaminimin e auditimeve të pasqyrave financiare të projekteve të mbrojtjes nga përmbytja në pellgjet e Odra dhe Vistula, të bashkëfinancuara nga kredia e Bankës Botërore; Kryerja e të drejtave dhe detyrimeve të trashëgimtarëve nga bashkitë; Programi i ndërtimit të pishinave të mbyllura të shkollave të vogla "Dolnoslaski delfmek" ("Lower Silesian Dolphin"); Përgatitja e administratës publike për të ofruar shërbime për të huajt; Përgatitja dhe përdorimi i objekteve sportive për Lojërat Botërore 2017*.

**

¹⁶⁵ Broshura "NIK 1919-2019, Supreme Audit Office", Varshave, viti 2019, fq. 25

E ardhmja e auditimit të Shtetit në Poloni dhe paneli i katër kryetarëve të NIK-ut¹⁶⁶

Në shkurt 2018 mbi rolin dhe misionin e organit të auditimit të Shtetit në një realitet në ndryshim dinamik të përhershëm, dikutuan në një tryezë katër kryetarët e NIK-ut në vite : Janusz Wojciechowski (me lidhje video nga Brukseli), Mirosław Sekuła, Jacek Jezerski dhe Krzysztof Kwiatkowski.

Paneli i katër kryetarëve me temë “Auditimi Suprem i Shtetit- një vit për të mbushur shekullin. E shkuara- e tashmja- e ardhmja” u shndërrua në një platformë jo vetëm të bilancit të arritjeve të deritanishme të përvojës së grumbulluar nga NIK-u, por edhe platformë bisede lidhur me perspektivën dhe sfidat, para të cilave qëndron organi i Auditimit Suprem në 100 Vjetorin e rifitimit të pavarësisë së shtetit polak.

“Për gati 100 vjet, NIK ka qenë dhe është një gardian i qëndrueshëm, i besueshëm i funksionimit të shtetit dhe administrimit të mjeteve publike... Auditimi Suprem i Shtetit sot është një simbol i shtetit ligjor, garant i lirive qytetare. Ky institucion modern, megjithë traditën e vet imponuese, nuk do të gëzonte besimin e veçantë të shoqërisë pa punonjësit e angazhuar, të cilët me punën e tyre sistematike kanë garantuar mbrojtjen e parimeve të ligjshmërisë. Prandaj dëshiroj t’u shpreh mirënjohje dhe të falenderoj gjithë ish nëpunësit dhe funksionarët e sotëm të NIK-ut¹⁶⁷”. Marek Kuchciński, Kryetar i Parlamentit, Letër falenderimi për Presidentin e NIK-ut me rastin e 99 Vjetorit të themelimit të NIK-ut, 7 shkurt 2018.

“NIK-u mbetet një institucion i fuqishëm. Çdo shtet që do të ruajë efekshmërinë dhe funksionimin e mirë do të kërkojë gjithmonë një kontroll profesional nga jashtë tij. Sot është e nevojshme që në kontroll të futet edhe faktori shoqëror (i ashtuquajtur i kontroll pjesëmarrës), kështu që duhet të marrin një peshë më të madhe ankesat e qytetarëve pranë institucioneve të tilla siç është NIK-u. Një tjetër sfidë është shfrytëzimi në auditim i instrumenteve të IT-së. Falë tij gjithnjë e më

¹⁶⁶ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 249-250

¹⁶⁷ Po aty, fq. 249

shumë jemi në gjendje të zbulojmë parregullsitë në veprimtarinë e institucioneve të caktuara. Në të dyja rastet, kemi të bëjmë me përgjigjen për nevojën në rritje të plotësimit informatik. Informacioni është përherë e më i madh, njerëzit e kanë përherë e më vështirë ta menaxhojnë. Mbështetja e qytetarëve si dhe instrumentet IT me gjasë në të ardhmen do të shndërrohen në armën kryesore të organeve të auditimit në luftën për më të mirën, për një shtet më të drejtë¹⁶⁸”. Janusz Wojciechowski, kryetar i NIK-ut në vitet 1995-2001.

“NIK-u duhet të mbetet institucion që kontrollon Shtetin, dhe jo vetëm administratën. Ndonëse kjo është detyrë e vështirë, nga pikëvështrimi qytetar, shumë më e dëshiruar. Për funksionimin e mirë të Shtetit flasin jo aq institucionet, të cilat i përdorin mirë paratë publike, sesa në ç’masë ato plotësojnë sa më mirë nevojat e qytetarëve. Kushtetuta e Republikës së Polonisë e 2 prillit 1997, e pozicionon NIK-un si organin më suprem të auditimit në Shtet, megjithatë ky nen nuk reflekton zhvillimin e duhur në legjislacion. NIK-u zhvillohet në mënyrë dinamike, duhet mbajtur mend se fuqi bazë e NIK-ut është ekipi i audituesve, kurse rezultatet e auditimeve tona ndikojnë në shtet. Shembull ekzemplar këtu është “megainformacioni” ynë mbi funksionimin e transportit rrugor në vitet 1990-2004. Sikur të mungonin kërkesat tona që buronin nga auditimet, programi i ndërtimit të autostradave në Poloni nuk do të kishte sukses¹⁶⁹”, - Mirosław Sekuła, kryetar i NIK-ut në vitet 2001-2007.

“NIK-u në realitetin që ndryshon dinamikisht duhet t’u shkojë rrënjëve të veta. Kryetarit të parë të NIK-ut Jozef Higersberger (1919-1921) iu desh t’i bënte punës ballë në një situatë jashtëzakonisht të vështirë, kur Shteti sapo po mëkëmbej pas 123 vitesh robëri, po ringjizej, luftonte për kufijtë e vet dhe po ndryshonte njëherësh me një dinamikë të paparë. Në atë situatë tejet të vështirë, Auditimi Suprem jo vetëm që ia doli të përmbushë detyrat e veta, por filloi të bëhej një nga ato institucione që po forconin Shtetin e brishtë polak. Auditimi i ditëve tona duhet të

¹⁶⁸ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 249

¹⁶⁹ Po aty, fq. 249

mbështetet pikërisht mbi këto themele¹⁷⁰. Jacek Jezerski, kryetar i NIK-ut në vitet 2007-2013

“Auditimi pjesëmarrës përbën vazhdimin e dialogut me shoqërinë. Auditimi Suprem inkurajon një dialog të tillë, ankesat e qytetarëve nuk mbeten pa veprime administrative. Kështu ndodhi me sinjalet për parregullsi në krijimin e platformave të helioenergjisë NIK-u e hetoi këtë çështje, vëmendjes së audituesve nuk u shpëtuan as vendosjet buzë rrugëve të ekraneve të mëdhenj akustikë në qendrat e banuara. Dialogu me shoqërinë dhe hapja ndaj problemeve të prezantuara nga qytetarët për NIK-un janë tejet të rëndësishme. E shohim me optimizëm rolin e NIK-ut në shekullin e ardhshëm të ekzistencës së tij sepse kompetencat e tij burojnë nga Kushtetuta, edhe të drejtat e qytetarëve burojnë prej andej, kështu që misioni i NIK-ut është konfirmimi se institucionet e Shtetit polak veprojnë efektshëm dhe mirë, se çdo qindarkë shpenzohet në respekt të parimeve të transparencës, ekonomicitetit dhe kursimit¹⁷¹”. Krzysztof Kwiatkowski, President i NIK-ut në vitet 2013-2019.

11. NIK në komunitetin INTOSAI dhe EUROSAI

Në vitet 1992-1995 të drejtimit të NIK nga Lech Kaczyński, reformatori më i madh i institucionit në historinë e tij, SAI polak u hap në arenën ndërkombëtare dhe nisi të shfaqte vlerat e tij. Gradualisht NIK u prezantua dhe fitoi respekt e njohje në komunitetin INTOSAI dhe EUROSAI.

INTOSAI vepron mbi bazën e një statuti, të miratuar në Kongresin XIV në Uashington në vitin 1992. Organet e INTOSAI-t janë:

- Kongreset ndërkombëtare (INCOSAI), që zhvillojnë punimet çdo tre vjet;
- Bordi Drejtues që mblidhet një herë në vit;
- Grupet rajonale sipas kontinenteve (AFROSAI, ASOSAI, CAROSAI, OLACEFS, SPASAI dhe EUROSAI);

¹⁷⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria “Botime KLSH”, viti 2018, faqe 250

¹⁷¹ Po aty, fq. 250

- Komisionet dhe grupet e punës që kanë për detyrë të hartojnë standardet ndërkombëtare të auditimit;

- Sekretariati i Përgjithshëm i INTOSAI-t, organi ekzekutiv i organizatës me seli në Vjenë.

Auditimi Suprem i Republikës së Polonisë bën pjesë në INTOSAI prej vitit 1959, megjithatë aktiviteti bazë i NIK-ut në këtë forum është zhvilluar vitet e fundit, pas vitit 1990. NIK merr pjesë aktive në punimet e INTOSAI-t jo vetëm në kongreset e radhës, por edhe përmes veprimeve të ndërmarra në kuadër të grupeve të mëposhtme të punës:

- Grupi i punës për çështjet e Privatizimit, Rregullatorëve Ekonomikë dhe Partneritetit Publik-Privat (NIK-u ka organizuar në vitin 1999 në Varshavë një takim kushtuar metodologjisë së auditimit të këtyre fenomeneve në privatizimin e pasurisë publike, siç është koncesionimi dhe rregullimi i tregut);

- Grupi i Punës për Çështjet e Teknologjisë së Informacionit (IT);

- Grupi i Punës për çështjet e Vlerësimit të Efekshmërisë së Programeve Publike;

- Grupi i Punës për Çështjet e Treguesve Kyç Kombëtarë;

- Grupi i Punës për Çështjet e Mjedisit (duke u nisur nga pesha e çështjes edhe në aspektin rajonal, NIK kërkoi rajonizimin e punimeve të këtij grupi, si rezultat pas vitit 1998 nisën të krijohen në çdo kontinent homologët rajonalë të këtij grupi).

INTOSAI harton standardet ndërkombëtare për institucionet supreme të auditimit (ISSAI-t), metodikën për sfera të ndryshme të auditimit, organizon trajnime, si dhe lehtëson shkëmbimin e informacioneve dhe përvojave mes anëtarëve të vet. NIK merr pjesë aktivisht në punët e organizatës: ka përfaqësuesit e vet në strukturat e INTOSAI-t, në nënkomisionet, grupet e punës si dhe në kongreset. Prej vitit 2010, Auditimi Suprem i Republikës së Polonisë kryeson një nënkomision të INTOSAI-t për çështjet e Standardeve të Auditimit të Brendshëm. Në tetor 2011, presidenti i NIK-ut si përfaqësues i INTOSAI-t hyri në përbërje të Bordit të Standardeve të Auditimit të Brendshëm në organizatën botërore të audituesve të brendshëm.¹⁷²

¹⁷²Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 191-193 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Në Pekin, më 22-26 tetor 2013 zhvilloi punimet Kongresi XXI i INTOSAI-t, në të cilin morën pjesë drejtuesit e SAI-ve nga më shumë se 150 vende. Ky kongres ishte veçanërisht i rëndësishëm për Auditimin e Lartë të Republikës së Polonisë. Institucioni polak, i përfaqësuar nga Presidenti i ri i sapoemëruar Krzysztof Kwiatkowski u pranua për herë të parë në histori në kryesinë e INTOSAI-t, kësaj organizate botërore që grupon institucionet supreme të auditimit të Shtetit. Ai ishte gjithashtu në rolin e moderatorit në diskutimin me temë “Auditimi i Shtetit dhe menaxhimi i Shtetit”. Përfaqësuesit e NIK-ut morën pjesë aktive edhe në hartimin e dokumentit përfundimtar të Kongresit “Marrëveshjet e Pekinit (Beijing Accords)”.¹⁷³

Kongresi i EUROSAT-t mbledh gjithë anëtarët e organizatës. Punimet e Kongresit mbahen çdo tre vjet. Kongreset e radhës të EUROSAT-t japin mundësinë për t’u mbledhur dhe diskutuar tema me interes të përbashkët, që janë të rëndësishme për komunitetin e institucioneve supreme të auditimit në tërësi.

NIK u bë pjesë e EUROSAT-t në vitin 2005. Ngjarje e shënuar për NIK në Kongresin e VII-të të EUROSAT-t ishte marrja e drejtimit të kryesisë së EUROSAT-t deri në kongresin e radhës. Marrja e këtij funksioni nga Auditimi Suprem i Republikës së Polonisë lidhej me intensifikimin e aktivitetit të tij në arenën ndërkombëtare në strukturat e EUROSAT-t dhe me promovimin e zgjidhjeve autentike audituese. Një nga sfidat më të rëndësishme për NIK dhe Presidentin Jacek Jezierski ishte drejtimi i një grupi të sapoformuar, i cili kishte për të hartuar strategjinë e zhvillimit të EUROSAT-t.¹⁷⁴

NIK ka pasur presidencën e EUROSAT-t në vitet 2008-2011. Periudha trevjeçare e presidencës ndërtoi një pozicion të fortë të NIK në këtë forum ndërkombëtar. Kongresi i VII-të i EUROSAT-t në Krakov, të cilin e organizoi NIK, u prit mjaft mirë nga partnerët ndërkombëtarë.

Në periudhën e presidencës trevjeçare, Auditimi Suprem i Polonisë përpunoi për EUROSAT-n planin strategjik për gjashtë vitet në vijim, u angazhua në veprime në dobi të forcimit të pavarësisë së organeve të

¹⁷³ Po aty, fq. 194

¹⁷⁴ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 195-196 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

auditimit dhe peshës në përcjelljen publikut të përfundimeve të auditimit. Në Varshavë, NIK organizoi seminarin që kishte për temë raportet me shoqërinë, ndërtuar me ndihmën e mediave. Më 30 maj 2011, gjatë kongresit EUROSAL në Lizbonë, NIK-u ia pasoi presidencën Gjykatës Audituese të Portugalisë.

Në maj 2013, në Bruksel u zhvillua mbledhja e 40 e Kryesisë së EUROSAL-t. U diskutua për bashkëpunimin e EUROSAL-t me INTOSAL-n dhe grupet e tij rajonale, por edhe me partnerë jashtë tij. Pikë thelbësore e punimeve ishte shqyrtimi i avancimit të realizimit të Planit strategjik të EUROSAL-t për periudhën 2011-2017. Ky plan lindi me iniciativën e NIK-ut të demonstruar në Kongresin e VII-të në Krakov në vitin 2008. NIK-u drejtoi grupin përgjegjës për hartimin e planit. Aktualisht, Auditimi Suprem polak merr pjesë në punimet e katër grupeve përgjegjëse për realizimin e këtij plani; në grupin e realizimit të pikës së tretë të planit strategjik “Përhapja e njohurive” si dhe në grupin për çështjen e realizimit të pikës së katërt të planit strategjik “Menaxhimi dhe komunikimi”.

NIK merr pjesë edhe në punimet e Grupit të Punës për çështjet e Mjedisit, në Grupin e Çështjeve të Teknologjisë Informatike si dhe në grupin e punës për çështjen e auditimit të përdorimit të fondeve në rastin e fatkeqësive natyrore. Veç kësaj, në tetor 2013 NIK iu bashkua grupit të punës për çështjet e auditimit të etikës.

Grupi i Punës për Çështjet e Mjedisit (WGEA) përgjigjet për realizimin e bashkëpunimit në plan ndërkombëtar dhe kombëtar të auditimit në administrimin e burimeve natyrore dhe mbrojtjes së mjedisit. Detyrë parësore në grupin e punës për çështjet e teknologjisë informatike – ITWG është përgatitja e pajisjeve që shfrytëzohen në punën e përditshme të SAI-t.

Në kuadër të këtij grupi, Auditimi Suprem i Republikës së Polonisë drejton një nëngrup për çështjet e auditimit të administratës elektronike (e-Government), një nga tre nëngrupet e ITWG. Një delegacion i Auditimit Suprem merr pjesë në takimin e përvitshëm të ITWG, i cili së fundmi u mbajt në Paris, në shkurt 2013. Në qershor 2014, në Kongresin e EUROSAL-t në Hagë, NIK mori drejtimin e grupit,

funksionin e kryetarit të këtij grupi e ushtroi Presidenti i NIK Krzysztof Kwiatkowski.

NIK është anëtar i grupit për çështjet e auditimit të përdorimit të fondeve në ndihmë të pasojave nga katastrofat natyrore. Në shtator 2013, në Luksemburg u mbajt një takim pune i grupit për çështjet e etikës, duke e lidhur këtë edhe me organizimin e një seminari kushtuar auditimit të çështjeve të etikës.

Ky grup u ngrit në vitin 2011. Qëllimi i tij kryesor është promovimi i standardeve etike si në SAI, ashtu edhe në organizatat e tjera publike. Grupi merret me bashkëpunimin me grupin për çështjet e rishikimit të Kodit të etikës së INTOSAI-t (standardit ISSAI 30), por edhe me komisionin për çështje të etikës, drejtësisë dhe transparencës në sektorin publik të Organizatës së Institucioneve Supreme të Auditimit në Amerikën Latine dhe Karaibe (OLACEFS). Këshilltari i Presidentit Kwiatkowski, ish Presidenti Jacek Jezierski udhëhoqi të gjithë procesin e rishikimit përfundimtar deri në miratimin e Kodit të ri të Etikës, ISSAI 30 në Kongresin INCOSAI XXII në Abu Dhabi të Emirateve të Bashkuara Arabe në dhjetor 2016.

Përfaqësuesit e NIK marrin pjesë në takimet e punës që lidhen me realizimin e planit strategjik të EUROSAT-t.¹⁷⁵

Në prill 2013, përfaqësuesit e NIK-ut morën pjesë në konferencën e organizuar nga EUROSAT dhe ARABOSAT (Organizata Arabe e Institucioneve Supreme të Auditimit) në Baku. Kjo ngjarje i kushtojë sfidave para të cilave gjenden SAT-t në kushtet e sotme ekonomiko-shoqërore. Nën kryetari i NIK-ut Wojciech Kutyla mbajti një fjalim kushtuar sfidave që qëndrojnë para NIK-ut, përvojave të NIK-ut në procesin e transformimit të brendshëm, si edhe rëndësisë që ka pavarësia e SAT-ve.¹⁷⁶

KONGRESI I VII-të I EUROSAT-t NË KRAKOV

Ngjarja më e rëndësishme në historinë e bashkëpunimit të Auditimit Suprem të Republikës së Polonisë ka qenë Kongresi VII i EUROSAT-t në

¹⁷⁵Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 197 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁷⁶ Po aty, fq. 199

Krakov, më 2-5 qershor 2008. Në punimet e tij, nën drejtimin e Presidentit Jacek Jezierski në ambientet e Auditorit Maximum të Universitetit Jagiellonian, erdhën më shumë se 200 delegatë nga 57 vende dhe organizata që grupojnë institucionet supreme të auditimit në botë. Në ceremoninë e hapjes së punimeve të Kongresit, i ftuar nderi ishte presidenti i Republikës së Polonisë Lech Kaczyński, i cili prezantoi referatin inaugurues. Në të, midis të tjerash theksoi rolin e rëndësishëm që luajnë SAI-t, si dhe u bëri të njohur të pranishmëve përvojën e tij kur ishte në krye të NIK-ut. Në Kongres ishin të pranishëm edhe ish kryetarët e NIK-ut Janusz Wojciechowski dhe Mirosław Sekuła. Ngjarja ishte e paprecedentë edhe për arsyen se ishin bërë bashkë katër kryetarët e NIK-ut, të cilët me veprimet e tyre kishin forcuar ndjeshëm rolin dhe pozicionin e NIK-ut në arenën ndërkombëtare¹⁷⁷.

Komiteti i Kontaktit të Kryetarëve të SAI-ve të Shteteve Anëtare të BE-së dhe Gjykatës Evropiane të Audituesve

Kryetarët e SAI-ve dhe ECA-s takohen një herë në vit. Kryetari i Auditimit Suprem të Polonisë ka pasur funksionin e kryetarit të Komitetit të Kontaktit në vitin 2006. Atë vit, NIK ishte organizator i takimit të përvitshëm në Varshavë. Deri në dhjetor 2014 kryetar i Komitetit të Kontaktit ka qenë Presidenti i Gjykatës Evropiane të Audituesve Dr. Vitor da Silva Caldeira.¹⁷⁸

Gjykata Evropiane e Audituesve

ECA është një nga pesë institucionet e BE-së, detyrë e të cilit është auditimi i bilanceve dhe realizimit të buxhetit të Bashkimit Evropian. Auditimi Suprem i Polonisë bashkëpunon me ECA-n prej fillimit të viteve '90 të shek. XX-të atë kohë bënte auditime që lidheshin me mjetet financiare të BE-së si dhe auditime të fondeve PHARE të destinuara për bashkëpunimin ndërkufitar. Auditimi Suprem i Polonisë ka ndërvepruar me ECA-n edhe në kuadër të auditimeve që ky organ ka kryer në Poloni.

¹⁷⁷Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 200-201 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁷⁸Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 202 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Për ilustrim, Gjykata Evropiane e Audituesve ka kryer në Poloni 29 auditime në vitin 2012, ndërsa një vit më vonë 30.

ECA organizon edhe trajnime për audituesit polakë në fushën e auditimit të përmbushjes së detyrave. Anëtar i ECA-s që përfaqëson Poloninë është Augustyn Kubik, i cili ka zëvendësuar Jacek Uczkiewicz. NIK ka metodologjinë e vet të këtij lloji auditimi, të cilën e aplikon prej vitesh. Ajo dallon nga qasja e Gjykatës. Gjatë trajnimit triditor në dhjetor 2013, audituesit evropianë po i njihnin audituesit polakë me metodat e tyre. “Le të bëhen për ju inspiruese. E vlen që qoftë edhe një pjesë të tyre ta adaptojmë në punën në NIK” na bindte Augustyn Kubik, anëtar i ECA-s. “Dua të ecim vendosmërisht në këtë drejtim. Kjo është e ardhmja e auditimit publik në vendin tonë” deklaronte Presidenti i NIK-ut Krzysztof Kwiatkowski.

NIK-u mban raporte partneriteti me ECA-n.¹⁷⁹

Komisioni Ndërkombëtar i Audituesve të Organizatës së Paktit të Atlantikut të Veriut

Ky komision është ngritur për të audituar financat e organeve të NATO-s si dhe të përdorimit të fondeve të Programit të Investimeve të Mbrojtjes të NATO-s, si dhe të fondeve të bashkëfinancimit nga vendet anëtare të Aleancës. IBAN-i kryen gjithashtu kontrolle të përmbushjes së detyrave përmes njësive organizative të NATO-s.

Kontaktet me Komisionin Ndërkombëtar të Audituesve të NATO-s, NIK i vendosi para hyrjes së Polonisë në Organizatën e Paktit të Atlantikut të Veriut. NIK sot vijon të jetë audituesi i llogarive financiare të NATO-s.

Programi i Projektit të Binjakëzimit

Në vitin 2003, NIK realizoi një bashkëpunim binjakëzimi (twinning light) me Zyrën Kombëtare të Auditimit të Britanisë së Madhe. Audituesit britanikë trajnuan kolegët polakë në kuadrin e metodologjisë së auditimit të financave publike, përdorimit të fondeve të BE-së si dhe në kuadrin e metodologjisë së auditimeve të përmbushjes së detyrave.¹⁸⁰

¹⁷⁹ Po aty, fq. 203-204

¹⁸⁰ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 205 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

Bashkëpunimi i NIK-ut polak me SAI-t e vendeve të tjera mbështetet tek shkëmbimi i përvojës, trajnimet dhe kryerjen e auditimeve të përbashkëta dhe paralele. NIK mban kontakte të vazhdueshme pune pothuaj me të gjitha SAI-t në Evropë, në veçanti me SAI-t e shteteve të Evropës Qendrore dhe Lindore, si për shembull me Lituaninë, Shqipërinë, Çekinë, Sllovakinë, Ukrainën dhe Rusinë. Ai bashkëpunon edhe me SAI-t e Indisë dhe Indonezisë. Institucionet ndajnë përvojat e tyre, organizojnë trajnime si dhe ndërmarrin auditime të përbashkëta. Në vitin 2013, NIK ka vendosur kontakte me organet më të larta të auditimit të Koresë së Jugut dhe Palestinës.¹⁸¹

Arritjet më të rëndësishme të veprimtarisë ndërkombëtare të NIK:

- SAI organizator i Kongresit VII të EUROSAT-t, Krakov 2008;
- Presidenca në kryesinë e EUROSAT-t në vitet 2008-2011;
- Pjesëmarrje aktive e NIK në pranimin nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së të Rezolutës nr A\66\209, në dhjetor 2011 që bënte thirrje për forcimin e pavarësisë së SAI-ve;
- Përgatitja nën drejtimin e NIK , për herë të parë në historinë e EUROSAT-t të planit strategjik për vitet 2011-2017;
- Anëtarësimi në Kryesinë e EUROSAT-t për vitet 2005-2014;
- Pjesëmarrje aktive në grupin e punës EUROSAT për çështjet e IT-së, midis të tjerash drejtimi i projektit e-Government, marrje e drejtimit të këtij grupi pune në qershor 2014;
- Pranimi i Presidentit të NIK në Bordin e Standardeve të Institutit Ndërkombëtar të Audituesve të Brendshëm (IIA);
- Marrja e auditimit të jashtëm të CERN-it për vitet 2013-2016, për herë të parë në historinë e Auditimit Suprem të Republikës së Polonisë, NIK bëhet auditues i jashtëm i një organizate ndërkombëtare;
- NIK pranohet në tetor 2013 në Kryesinë e INTOSAT-t si përfaqësues i EUROSAT-t për periudhën 2013-2019;
- NIK i besohet auditimi i jashtëm i Këshillit të Evropës për vitet 2014 – 2018. Paraardhësit e Zyrës si auditues të jashtëm të Këshillit të Evropës përfshinin institucionet e larta të auditimit të Mbretërisë së Bashkuar dhe Francës. Ky rol u garua nga SAI-t e Polonisë, Gjermanisë, Norvegjisë, Italisë dhe Greqisë dhe u fitua nga NIK ;

¹⁸¹ Po aty, fq. 206

- Auditimet paralele të realizuara me SAI-t e shteteve të tjera. Në periudhën 2013-2017 u realizuan 25 auditime të tilla;
- Pjesëmarrje aktive në bashkëpunimin rajonal mes SAI-ve të Evropës Qendrore (vendet e Grupit të Vishegradit, Austria dhe Sllovenia) si dhe bashkëpunimin me shtetet baltike dhe nordike;
- Zhvillimi i bashkëpunimit bilateral me Dhomën e Auditimit të Ukrainës.¹⁸²
- Gjatë Kongresit INCOSAI XXII-të i INTOSAI-t, mbajtur në Abu Dhabi (Emiratet e Bashkuara Arabe) në dhjetor 2016, NIK prezantoi instrumentin dixhital origjinal për të analizuar gjetjet e auditimit, i ashtuquajtur i CUBE, i cili u prit me shumë interes. Kongresi miratoi versionin e përditësuar të Kodit të Etikës së INTOSAI-t, të realizuar nga një ekip ndërkombëtar i ekspertëve nën udhëheqjen e NIK;
- Në Kongresin e X-të të EUROSAT-t në Stamboll, në vitin 2017, NIK u zgjodh anëtar i Bordit Drejtues të EUROSAT-t dhe SAI Nënkyetar i Dytë i EUROSAT-t.
- Zyra Supreme e Auditimit gjithashtu u bë audituesi i Korpusit Shumëkombësh të Verilindjes së NATO-s, i cili është me rëndësi kyçe për sigurinë e Polonisë dhe gjithë rajonit të kësaj pjese të Evropës. Besimi në funksionin e audituesit të Korpusit ishte një shprehje e besimit si në profesionalizmin dhe në njohjen nga NIK të çështjeve që kanë të bëjnë me mbrojtjen kombëtare;

NIK dhe INTOSAI në fokusin e Presidentit Jacek Jezierski¹⁸³

Së pari dua të filloj me reflektimet e mia për INTOSAI si një organizatë globale e Institucioneve Supreme të Auditit me disa vrojtime të përgjithshme. Si President i Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK), më duhet të pranoj që institucioni që drejtoj, edhe pse bën pjesë në INTOSAI që nga fundviti i 1950, nuk ishte i përfshirë në një bashkëpunim të vërtetë për një periudhë të gjatë, për më tepër anëtarësimi e tij ishte i limituar me disa kontakte formale në nivel drejtuesish të lartë. Në vitin 1970, presidenti i NIK ishte dhe anëtar i Bordit Qeverisës së INTOSAI-t, i cili nuk prodhoi asnjë rezultat në promovimin e ideve demokratike të

¹⁸²Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 210-211 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

¹⁸³ Seria “Botime KLSH”, libri “60 vjet INTOSAI, 50 vjet Sekretariati i Përgjithshëm”, viti 214, fq. 323-327

INTOSAI-t në Poloni apo në mbledhjen e informacionit se si ishin të organizuara organet supreme të auditimit në vendet e tjera dhe si ishin metodat e punës (përsa na përket, Deklarata e Limës e vitit 1977 u përkthye në gjuhën polake vetëm në vitin 1992!). Qëndrimi ndaj marrëdhënieve ndërkombëtare e NIK-ut ndryshoi rrënjësisht pas transformimit demokratik në Poloni në fillim të viteve 1990. Atëhere, NIK filloi të bashkëpunojë me SAI të tjera, në nivel rajonal duke u përfshirë në iniciativa të organizatave ndërkombëtare siç është INTOSAI dhe EUROSAI. Këto dy organizata kanë ndryshuar shumë gjatë dy dekadave të fundit. Këto ndryshime i atribuohen pjesërisht qëndrimeve të reja ndaj bashkëpunimit me anëtarët ndërkombëtarë, që vijnë si pasojë e ndryshimeve demokratike në vendet e tyre- siç është rasti i NIK. Një grup i SAI-t është i interesuar në një bashkëpunim real sesa në një anëtarësim formal në INTOSAI. SAI-t e ri strukturuara nga ish vendet totalitare, jo vetëm nga Evropa Qendrore dhe Lindore, por edhe nga pjesa tjetër e botës, ndaluan së qeni anëtar pasiv të organizatave ndërkombëtare dhe u bënë bërthama aktive të tyre, duke ndarë njohuritë, eksperiencën dhe praktikat më të mira. Një numër i madh i grupeve të punës u formuan në INTOSAI, si rezultat i temave dhe rekomandimeve të INCOSAI. Grupi i punës për auditimin mjedisor i formuar në vitin 1992, ku NIK-u është anëtar, jep një shembull të shkëlqyer se si INTOSAI kontribon për ndarjen e eksperiencave dhe njohurive në lidhje me sfidat që SAI-t përballet, siç janë proceset ekonomike dhe sociale të një bote moderne dhe çfarë duhet të jetë subjekt për tu audituar. Grupi i Punës ka përpunuar disa guida duke përfshirë këshilla dhe shembuj që lidhen me auditimin e mjedisit dhe zhvillimin e qëndrueshmërisë. Grupi organizon seminare dhe trajnime si edhe ofron një forum për ndarjen e eksperiencave dhe njohurive. Ky grup gjithashtu ka ndërmarrë auditimin e parë global, në të cilin SAI-t e të gjithë vendeve të botës morën pjesë. Veç kësaj, grupi bashkëpunon ngushtësisht me partnerët e jashtëm, përfaqësuesit e tyre morën pjesë në Samitin e tokës në vitin 2002 në Johannesburg, në Kongresin Botëror për Drejtësi dhe në Samitin e Tokës në vitin 2012 në Rio de Janeiro. SAI-t dhe organizatat e tyre në ditët e sotme nuk janë një qark i mbyllur specialistësh financiarë. Auditimi i sektorit publik kërkon një njohuri të thellë dhe eksperiencë në një numër të madh disiplinash. Auditimi i performancës është rritur ndjeshëm, si dhe bashkëpunimi me

partnerët e jashtëm, i cili është reflektuar në strategjinë e komunikimit të INTOSAI-t. Revolucioni global në teknologjinë e komunikimit që mund të vërehet vitet e fundit ka prekur funksionimin e INTOSAI-t. Marrëdhëniet midis anëtarëve të INTOSAI-t janë bërë më të thjeshta falë mjeteve të reja të komunikimit. Bashkëpunimi brenda INTOSAI-t nuk është më formal siç ka qenë më parë dhe pjesëmarrësit nuk janë më vetëm në nivel drejtuesish të lartë dhe departamenteve të marrëdhënieve me jashtë. Në ditët e sotme, bashkëpunimi i INTOSAI-t ndodh në nivele të ndryshme, nga Drejtuesit e SAI-ve deri tek punonjësit që merren direkt me auditime dhe trajnime, të cilët mund të kenë impaktin më të madh në rezultatin final të bashkëpunimit.

**

Puna e audituesve në 30 vitet e Polonisë së rilindur, pas vitit 1989, i ka sjellë NIK-ut profesionalizmin dhe e ka lejuar të kthehet në binarët e vërtetë të misionit të vet në shërbim të qytetarëve dhe Shtetit. Sot NIK jo vetëm transmeton dije dhe zbulon parregullsitë, por edhe promovon praktikat e mira dhe ndihmon në ndërtimin e Shtetit të së drejtës.

NIK ndan përvojat e tij në veçanti me partnerët e SAI-ve të Evropës dhe më gjerë. Audituesit e tij ndihmojnë SAI-t në demokracitë e reja të përgatiten për të luajtur rolin e institucioneve të pavarura të auditimit. Besnikëria ndaj misionit të tij kushtetues dhe shqetësimi për konsolidimin e shtetit të së drejtës e shtyn NIK jo vetëm të auditojë performancë e administratës shtetërore në Poloni dhe të paralajmërojë kundër kërcënimeve në financat publike të vendit, por edhe të punojë në perceptimin e nevojave të SAI-ve partnere, sidomos të vendeve kandidate dhe potenciale për anëtarësim në Bashkimin Evropian. NIK identifikon nevojat e fqinjëve, emigrantëve, mjedisit dhe përpiqet të sigurojë një zhvillim të qëndrueshëm përballë sfidave me karakter global.¹⁸⁴

Në vitin jubilar të 100 vjetorit të rifitimit të pavarësisë së Polonisë, sikundër Polonia vlerësohet si lider i transformimeve demokratike në Evropë, të nisura në vitet '80-të, të shekullit XX-të me revolucionin

¹⁸⁴ Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 238 http://www.klsh.org.al/web/zyra_e_auditimit_supreme_e_polonise_4273.pdf

paqësor të “Solidarnostit”, edhe NIK, me trashëgiminë e vet njëqindvjeçare, vlerësohet nga partnerët në Bashkësinë Evropiane dhe më gjerë se kaq si një SAI modern, i madh dhe i fortë.

12. NIK dhe KLSH: një bashkëpunim i frytshëm 2012-2019

Në një ndër vizitat e mija të para jashtë vendit, si Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit, në qershor 2012 rinovova Marrëveshjen e Bashkëpunimit mes KLSH dhe NIK-ut polak, e cila kishte ngelur thjesht nëletër, që nga viti 2000 kur ishte nënshkruar.

Gjatë periudhës 2012-2015, në sajë të mirëdashjes, mirëkuptimit maksimal dhe vizionit të ish-Presidentit të NIK, z. Jacek Jezierski, mik i madh i KLSH dhe i shqiptareve, realizuam trajnimin e pothuajse të gjithë audituesve të KLSH në fushat e auditimit financiar, të përputhshmërisë, të performancës dhe të teknologjisë së informacionit, në qendrën e Trajnimit Goluvice të NIK në Varshavë.

Në vitet 2016-2018, NIK realizoi me shumë sukses një projekt binjakëzimi me Kontrollin e Lartë të Shtetit të Shqipërisë.

Me Presidentin e NIK, z. Krzysztof Kwiatowski, në mars të vitit 2016 në Varshavë, në cilësinë e Kryetarit të KLSH nënshkrova një Memorandum Mirëkuptimi, ku të dyja institucionet angazhoheshin për arritjen e objektivave të projektit të binjakëzimit IPA 2013, të fituar nga KLSH dhe me partnere NIK-un polak dhe SAI-n e Kroacisë, në përputhje me praktikat më të mira të BE-së dhe standardet e aplikuara nga Organizata Ndërkombëtare e Institucioneve Supreme të Auditimit (INTOSAI).

U zotua për të punuar ngushtësisht së bashku për arritjen e rezultateve të pritshme të aktiviteteve të projektit. Ky projekt i realizuar në periudhën mars 2016-korrik 2018 pati një rëndësi të madhe për Kontrollin e Lartë të Shtetit, pasi institucionit dhe audituesve të tij iu krijua mundësia të njihen me eksperiencën dhe praktikat më të mira audituese të audituesve të NIK. Përvoja e fituar nga ky projekt binjakëzimi është shumë e rëndësishme dhe përbën një bazë të mirë për përparimin e mëtejshëm të KLSH, në rrugën e integritetit të tij si një SAI modern evropian.

Projekti u drejtua me mjeshtëri, profesionalizëm dhe përkushtim nga Zv/Presidenti i NIK, mik i shqiptarëve, personalitet i auditimit të jashtëm publik evropian, z. Wojciech Kutyla.

Projekti i binjakëzimit IPA 2013 “Fuqizimi i kapaciteteve të auditimit të jashtëm në Shqipëri” me NIK

Në bazë të motos së organizatës ndërkombëtare të institucioneve supreme të auditimit, INTOSAI “Experientia mutual Omnibus Prodest (Nga eksperiencia e përbashkëtfitojnë të gjithë)” dhe të nenit 15 të Deklaratës së Limës, në kishim një bazë të mirë bashkëpunimi konkret me Zyrën Kombëtare të Auditimit të Polonisë (NIK). Përgjatë viteve 2012-2015 ishin zhvilluar shumë programe trajnimi dhe shkëmbim i gjerë eksperiencë mes audituesve të KLSH dhe të NIK. Përzgjedhja e NIK-ut polak si partner kryesor «Senior Partner» në projektin e Binjakëzimit IPA 2013 “ Forcimi i kapaciteteve të Auditimit të Jashtëm Publik në Shqipëri”, mundësoi për në si KLSH që të mbërrinin efektshëm dhe shpejt tek standardi dhe niveli i kërkuar.

Projekti realizoi mbi 100 misione ekspertesh, prej tyre 92 misione me eksperte polake, si dhe 6 vizita pune e shkëmbimi eksperiencash. Këto aktivitete na ndihmuan të përmirësojmë rregulloret tona, si dhe të përgatisim procedura të brendshme dhe manuale, duke punuar së bashku në hartimin e planeve dhe programeve të auditimit, në analizën e rezultateve paraprake, duke na sugjeruar qasje dhe forma se si të thellohemi në mesazhet qendrore dhe si t’a prodhojmë me efektivitet raportin e auditimit, në mënyrë që ai të zgjojë interesimin e vendim-marrësve publike dhe të opinionit publik.

Transferimi i njohurive dhe aftësive të ekspertëve polakë të NIK tek audituesit e KLSH ka përmirësuar standardet dhe transparencën e metodave të punës. Kontrolli i Lartë i Shtetit po mbështetet tek një personel me kualifikime të larta dhe sisteme e procese moderne menaxhimi. Dobia më e madhe dhe vlera e shtuar e Projektit të Binjakëzimit qëndron në faktin se ai projekton audituesin suprem publik shqiptar të viteve 2020-2025.

Projekti u nda në tre komponentë:

- Përmirësimi i kornizës ligjore për auditimin;
- Zhvillimi i metodologjive të auditimit dhe kapaciteteve të raportimit;
- Forcimi i kapaciteteve institucionale dhe përmirësimi i impaktit të rezultateve të auditimit.

Në përfundim të misioneve ekspertet kanë dhënë **164 rekomandime**.

Ne zbatim të këtyre rekomandimeve, si **produkte të menjëhershme të Projektit**, KLSH ka miratuar:

1. Strategjinë e komunikimit 2017-2019;
2. Dokumentin e politikave të burimeve njerëzore;
3. Udhëzuesin për institucionalizimin e marrëdhënieve me parlamentin;
4. Manualin e Planifikimit;
5. Manuali për luftënkundër korrupsionit dhe mashtrimit;
6. Strategjinë e zhvillimit 2018-2022;
7. Metodologjinë e hartimit dhe të planifikimit strategjik dhe vjetor në auditimin financiar dhe të përputhshmërisë me analizën e riskut dhe regjistrin qendror të riskut.

Në kuadër të projektit u zhvilluan 6 misione trajnuese me një total prej 21 ditësh trajnim, të cilat lidhen me të gjitha etaprat në të cilat kalojnë auditimet financiare dhe të përputhshmërisë, trajnime për krijimin e hepldesk- ut, të moduleve të auditimit IT për audituesit dhe çështjet e komunikimit, si dhe 6 vizita studimore në të cilat audituesit e KLSH patën mundësinë të përfitonin eksperiencë nga koleget polake për çështjet e kontrollit dhe sigurimit të cilësisë dhe menaxhimin e burimeve njerëzore. Në vizita studimore 5 ditore të cilat kanë marrë pjesë 31 drejtues dhe auditues tanë.

Ekspertet polake, duke shkëmbyer dijen dhe përvojat e tyre me audituesit e KLSH, ndihmuan shumë në ngritjen e kapaciteteve audituese të institucionit tonë. Për periudhën e zbatimit mars 2016-korrik 2018, Projekti i Binjakëzimit¹⁸⁵ realizoi në praktikë tetë auditime pilot të performancës, auditime financiare dhe të teknologjisë së informacionit. Kryesisht ekspertët polakë, por edhe ekspertë kroatë dhe të tjerë, asistuan audituesit e KLSH të thelloheshin në qasjet e tyre në auditim, në gjetjet dhe rekomandimet, si dhe në mesazhet kryesore të auditimit.

**

¹⁸⁵Të dhëna të marra nga portal www.klsh.org.al

Në respekt të kontributit të NIK gjatë këtyre viteve për KLSH-në, me një grup audituesish përkthjem në shqip dhe përgatitëm librin **"100 simbole polake"** në vitin 2013. Në vitin 2018 përgatitëm në gjuhën shqipe dhe publikuam librin **"Zyra e Kontrollit Suprem të Polonisë: tradita dhe moderniteti"** nga studjuesit e NIK Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, përkthyer mjeshtërisht nga përkthyesi i njohur Astrit Beqiraj, i cili ka sjellë në shqip nobelistët e letërsisë polake.

Më 3 maj 2018, me rastin e Ditës Kombëtare të Çlirimit të Polonisë, mbi bazën e motos së INTOSAI-t "Experientia Mutua Omnibus Prodest" dhe Nenit 15 të Deklaratës së Limës, emëruam sallën kryesore të Konferencave të KLSH me emrin e Presidentit Lech Kaczyński, themeluesit të NIK-ut modern, në respekt të thellë dhe mirënjohje për kontributin e jashtëzakonshëm të ish-drejtuesve dhe drejtuesve të NIK, si dhe të eksperteve dhe të audituesve të tij në thellimin e njohurive për auditimin të audituesve tanë.

Në shkurt të këtij viti, me rastin e aktiviteteve të ndryshme të kremtimit të 100 Vjetorit të NIK, i ftuar nga drejtuesit e këtij institucioni prestigjioz, pata nderin të isha i pranishëm në ceremoninë e 100 Vjetorit në një nga degët rajonale të NIK, Bydgoszcz në një atmosferë gëzimi të veçantë dhe krenarie që audituesit polakë kishin për institucionin e tyre.

Në datën 20 janar 2020, në respekt të marrëdhënieve shumë të mira të bashkëpunimit mes Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë (NIK) dhe KLSH-së, u organizua në ambientet e Kontrollit të Lartë të Shtetit, në sallën “Lech Kaczyński”, ceremonia dedikuar 100 vjetorit të krijimit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë ku ndër të ftuar ishin Ambasadori i Republikës së Polonisë në Shqipëri SH.T.Z. Karol Bachura, z. Jacek Jezierski, ish-President i NIK-ut polak dhe këshilltar i Presidentit aktual të NIK dhe intelektualë të arsimuar në Poloni, si Prof.Osman Kraja, Presidenti i Shoqatës së Miqësisë Poloni-Shqipëri z.Leonard Zisi, Prof.Arqile Teta, etj.

Artikuj në shtypin shqiptar mbi ceremoninë e organizuar më 20 Janar 2020 në Tiranë, dedikuar 100 vjetorit të krijimit të Zyrës Supreme të Auditimit të Polonisë

Në përmbyllje të këtij Kapitulli të librit, kapitull dedikuar NIK-ut polak, dua të shpreh një falënderim të veçantë për drejtuesit e NIK në periudhën 2012-2019 dhe përkatësisht ish-Presidentin z. Krzysztof Kwiatkowski, ish-Presidentin e NIK, sot Këshilltar i Lartë i Presidentit të NIK, z. Jacek Jezierski dhe ish- zv/Presidentin e NIK z. Wojciech Kutyla. Këtyre tre personaliteteve të auditimit të jashtë publik evropian ua dedikoj këtë libër. Është në sajë të mbështetjes dhe kontributit të tyre që Zyra Supreme e Auditimit e Polonisë është shndërruar në një nga partneret më të mëdhenj dhe me vlerë të Kontrollit të Lartë të Shtetit, në rrugën e tij të reformimit tërësor dhe të transformimit në një trupë auditimi me cilësitë e një SAI të vendeve të zhvilluara të Bashkimit Evropian.

13. Kalendari NIK¹⁸⁶

1919

7 shkurt kryetari i shtetit Juzef Pillsudski nënshkruan Dekretin për themelimin e Auditimit Suprem të Shtetit. Jozef Higersberger kryetari i parë i Auditimit Suprem.

1920

Krijimi i zyrave të para të Auditimit të Shtetit: në Varshavë, Kielce dhe Lvov.

1921

Kushtetuta e Republikës së Polonisë e 17 marsit 1921 konstituon Auditimin Suprem të Shtetit. Më 3 qershor miratohet ligji mbi Auditimin Suprem të Shtetit.

1931

Botimi për herë të parë në historinë e NIK-ut i “Manualit të Audituesit”-leksionet e nënkryetarit të NIK-ut Zenobjusz Rugiewicz në kurset e kualifikimit për punonjësit e Auditimit të Shtetit.

1939-1945

Lufta II-të Botërore në Poloni

1940

Anulimi nga presidenti i Republikës së Polonisë Władysław Raczkowski “Për periudhën e rrethanave të jashtëzakonshme shkaktuar nga lufta” të ligjit mbi Auditimin Suprem të Shtetit të vitit 1921 dhe përcaktimi i detyrave të NIK-ut për kohën e luftës. Kryetari në emigracion bëhet Tomasz Tomaszewski.

1944

Krijimi i Byrosë së Auditimit pranë Presidiumit të Këshillit Kombëtar-institucionit që do të vijonte aktivitetin e paraluftës të Auditimit Suprem.

1947

Byroja e Auditimit nën varësinë e Këshillit të Shtetit

¹⁸⁶ Libri “Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia”, me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, seria Botime KLSH, viti 2018, faqe 291-293

1949

Themelimi i Institucionit Suprem të Auditimit (NIK)- kryetar Franciszek Jóźwiak, komunist i paraluftës, kryekomandant i Milicisë, zëvendësministër i Sigurisë Publike.

1952

Miratimi i ligjit mbi auditimin e shtetit; transformimi i NIK-ut në organ qeveritar, Ministria e Auditimit të Shtetit.

1953

NIK-u merr pjesë në Kongresin I-rë Institucioneve Supreme të Auditimit në Kubë.

1957

Rikrijimi i NIK-ut me Kryetar (deri në vitin 1969) Konstanty Dąbrowski.

1959

NIK-u bëhet anëtar i Organizatës Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit të Shtetit (INTOSAI) dhe Organizatës Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit të Shtetit (EUROSAI).

1971-1983

Mieczysław Moczar, kryetar i NIK-ut.

1976

Sërish varësi e NIK-ut ndaj Këshillit të Ministrave dhe Këshillit të Shtetit.

1980

Lindin sindikatat e pavarura “Solidarnost”.

Heqja e mbikëqyrjes së kryetarit të Këshillit të Ministrave mbi aktivitetin e NIK-ut, funksionet mbikëqyrëse i kalojnë Parlamentit. Amendimi i ligjit mbi Auditimin Suprem.

1981-1983

Gjendja e jashtëzakonshme në Poloni.

1985-1989

Auditimi punëtor-fshatar pjesë e NIK-ut.

1989

4 qershor mbahen zgjedhjet për në parlament dhe senat të fituara nga kandidatët e “Solidarnost”.

1990

Leh Vallensa, president i Republikës së Polonisë.

1991

Walerian Pańko kryetar i parë i NIK-ut nga “Solidarnost”.

1992

Parlamenti emëron prof. Lech Kaczyński si kryetar të NIK-ut.

1994

Miratimi i ligjit mbi Zyrën e Auditimit Suprem. Ligji rregullon për herë të parë në mënyrë komplekse çështjet që lidhen me procedurën audituese; në konturet e tij të përgjithshme është edhe sot në fuqi.

1995-2001

Janusz Wojciechowski kryetar i NIK-ut.

1997

Miratimi nga parlamenti i Kushtetutës së Republikës së Polonisë i 2 prillit.

2001-2007

Mirosław Sekuła, kryetar i NIK-ut.

2002

Miratimi nga kryetari i dokumentit “Strategjia e NIK-ut. Misioni dhe vizioni”.

2004

1 maj, anëtarësimi i Polonisë në BE.

2007-2013

Jacek Jezerski, kryetar i NIK-ut.

2008

NIK-u organizon Kongresin VII të EUROSAT-t në Krakov.

2008-2011

NIK-u drejton kryesinë e EUROSAT-t. Frut i presidencës ishte hartimi i planit të parë strategjik të EUROSAT-t për vitet 2011-2017.

2010

Amendimi i ligjit mbi Zyrën e Auditimit Suprem.

Katastrofa e Smolenskut, ku rrugës për në Katynj vdesin personalitete të mëdha edhe nga radhët e NIK-ut: presidenti i Republikës Lech Kaczyński, ministri Władysław Stasiak, guvernatori i Bakës Qendrore Sławomir Skrzypek, ministri Aleksander Szczygło

2012

NIK-u merr mandatin e audituesit të jashtëm të CERN-it për vitet 2013-2015. Kryesia e EUROSAT-t gjatë punimeve në Ankara merr vendimin që NIK-u të bëjë pjesë në kryesinë e INTOSAT-t për mandatin 2013-2019.

2013

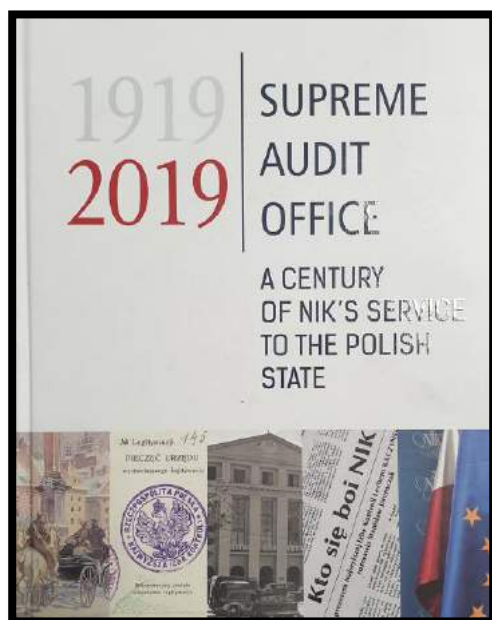
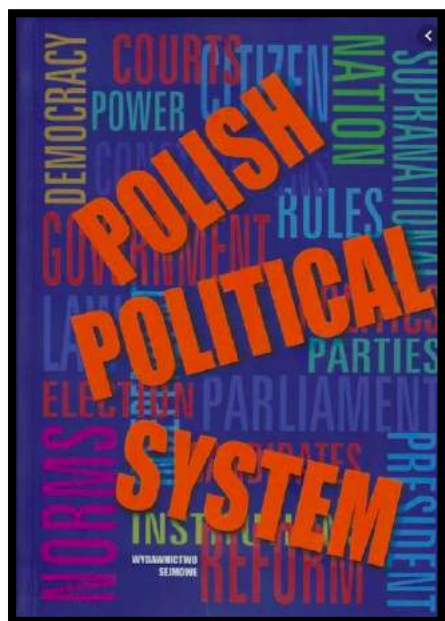
Krzysztof Kwiatkowski, kryetar i NIK-ut.

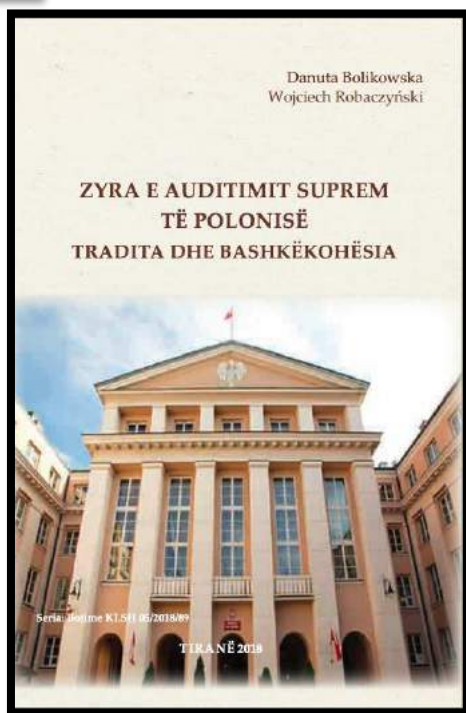
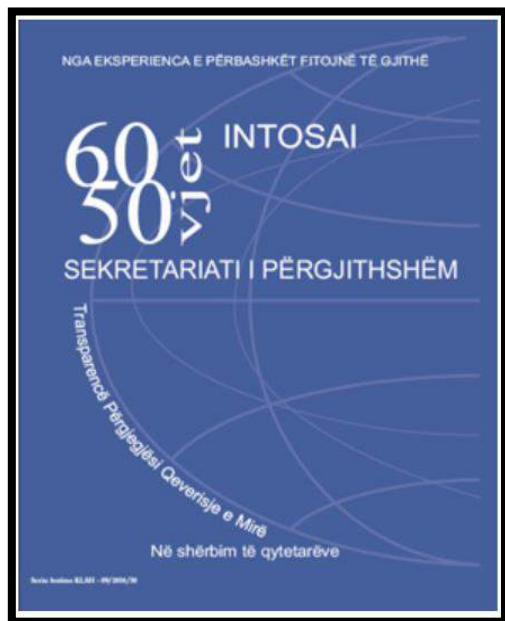
2014

NIK-u bëhet auditues i jashtëm i Këshillit të Evropës për vitet 2014-2018.

2015-2018

NIK-u realizon projektet twinning light me institucionet supreme të auditimit të Estonisë, Letonisë, Hungarisë, Shqipërisë, Gjeorgjisë, Azerbajxhanit dhe Kosovës.

Faksimile e kopertinave të librave

Në vend të mbylljes

Në librin “GAO, Lider i INTOSAI-t - dokumente pune”, seria “Botime KLSH”, që përgatita në dhjetor 2018, në ditët e fundit të mandatit tim kushtetues si Kryetar i Kontrollit të Lartë të Shtetit, në parathënien e librit cilësova se personalisht, jashtë KLSH, do ta vazhdoj traditën e botimeve kushtuar institucionit suprem të auditimit të Shteteve të Bashkuara të Amerikës.

Ideja që shpreha një vit më parë ishte për një botim modest “GAO dhe NIK”, kushtuar dy institucioneve supreme të auditimit të dy vendeve që kanë kushtetutat demokratike më të vjetra të botës (e para është Kushtetuta Amerikane në vitin 1787 dhe e dyta Kushtetuta Polake në vitin 1791), si dhe dy institucione që kanë ndihmuar më së shumti KLSH-në në vitet 2012-2018, periudhë që pata privilegjin ta drejtoj institucionin tonë të auditimit suprem.¹

Kaloi nga ajo kohë një vit dhe gjatë ushtrimit të përgjegjësisë si Kryetar në Detyrë i KLSH, në pritje të ardhjes së Kryetarit të ri, duke punuar për këtë botim “GAO, NIK dhe Dodaro”, njoha në mënyrë më të plotë gjerësinë dhe thellësinë jo vetëm të kontributit të Kontrollorit të Përgjithshëm të GAO-s në rritjen e efektivitetit dhe eficiencës së rekomandimeve të GAO-s për qeverisjen publike amerikane, por edhe përmasën e forcës parandaluese dhe parashikuese të SAI-t amerikan. Forcë që i dedikohet eksperiencës dhe potencialit vizionar të drejtuesit të saj, Dodaros. Nëpërmjet parashikimit dhe masave parandaluese për ndodhjen ose zbutjen e fenomeneve dëmtuese për ekonominë dhe shoqërinë amerikane, kur ato ndodhin, GAO ka arritur t’i kursejë Buxhetit federal dhjetëra miliarda dollarë vetëm për vitin 2019. Kjo qasje përbën të ardhmen e rolit qendror të SAI-ve në ekonomi dhe në shoqëritë ku veprojnë.

Viti 2021 përkon edhe me 100 Vjetorin e themelimit të GAO-s amerikane dhe 70 Vjetorin e lindjes së Profesorit, ikonë të auditimit të jashtëm publik botëror, Gene L. Dodaro. Duke besuar se shumë shpejt do të mund të shkëputem nga pozicioni i Kryetarit në Detyrë të KLSH, mendoj të punoj dhe përfundoj në vitin 2021 një botim më të gjerë për

¹ “GAO, lider i INTOSAI-t – dokumenta pune”, seria e botimeve KLSH, 2018, fq. 23

figurën poliedrike dhe dobinë e jashtëzakonshme të kontributit gati 50 vjeçar të Kontrollit të Përgjithshëm të GAO-s, z. Gene Dodaro për GAO-n, SH.B.A dhe komunitetin INTOSAI.

Literatura e përdorur

Libra

1. *Seria Botime KLSH, "Historiku i Kontrollit të Lartë të Shtetit 1925-2012", viti 2012*
2. *Seria Botime KLSH, Revista shkencore "Auditimi Publik" Nr. 5, viti 2013*
3. *Seria Botime KLSH, botimi "60 Vjet INTOSAI, 50 Vjet Sekretariati i Përgjithshëm", viti 2014*
4. *Seria Botime KLSH, Standardet e Auditimit të Qeverisë "The Yellow Book" (Libri i Verdhe), viti 2015*
5. *Seria Botime KLSH, Standardet e Kontrollit të Brendshëm të Zyrës së Llogaridhënies Qeveritare të Shteteve të Bashkuara të Amerikës, "The Green Book" (Libri Jeshil), viti 2018*
6. *Seria Botime KLSH, "Punime strategjike të audituesve të KLSH në Trajnimin Ndërkombëtar të GAO-s (Strategic Papers of ALSAI Auditors for the GAO's Fellowship)", viti 2018*
7. *Seria Botime KLSH, "GAO, Lider i INTOSAI-t- Dokumente pune", botim dhjetor 2018*
8. *Seria Botime KLSH, Libri "Zyra Supreme e Auditimit: Tradita dhe Bashkëkohësia", me autorë Danuta Bolikowska dhe Wojciech Robaczyński, Varshavë, 2014, përkthyer në shqip nga Astrit Beqiraj, viti 2018*
9. *Historiku i GAO-s, <https://www.GAO.gov/about/what-GAO-is/history/>*
10. *Botimi jubilar i NIK "Supreme Audit Office 1919-2019: one century in service of Polish State", Varshavë, 2019*
11. *Broshura në anglisht "Supreme Audit Office NIK 1919-2019"*
12. *Alexis de Tocqueville: "Democracy in America", ribotim v. 1998*
13. *Jaroslav Szymanek: "Polish Political System", Shtëpia Botuese e Parlamentit (Sejmit) të Polonisë, Varshavë, 2018*
14. *Louis Hartz, «Liberal tradition in America – an interpretation of American political thought since the Revolution», 1955*
15. *Arthur Schlesinger Jr., "The Vital Center", 2014*

16. US Department of State. Office of International Information Programs. "Outline of United States Government", ribotim, viti 2018.
17. Raporti i agjencisë "Partneriteti për Shërbimet Publike", sondazhi Best Place to Work, 17 dhjetor 2019,
<https://bestplacestowork.org/rankings/detail/GA00>
18. Edicion Special i Revistes "INTOSAI Journal", tetor 2019.
http://intosaijournal.org/site/wp-content/uploads/2019/10/INTOSAI-Journal_XXIII-INCOSAI-Edition.pdf
19. SIGMA Papers. Dokument i SIGMA-s nr. 33 "Marrëdhëniet ndërmjet institucioneve supreme të auditimit (SAI-ve) dhe komisioneve parlamentare",
<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5kml60vd5x8r-en.pdf?expires=1572515900&id=id&accname=quest&checksum=B4763E22CDF9DA7BC9EADB264E96D851>

Portale

1. GAO <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/>
2. NIK <https://www.nik.gov.pl/en/about-us/publications/>
3. INTOSAI <https://www.intosai.org/about-us/ijga>
4. KLSH http://www.klsh.org.al/web/Publikime_4_1.php
5. EUROSAI <https://www.eurosai.org/en/magazine/>

Artikuj dhe Intervista në botime apo portale të tjera

1. Roger Darlington, "A short guide to the American Political System", nëntor 2019,
<http://www.rogerdarlington.me.uk/Americanpoliticalsystem.html>
2. Martin Kelly, "Overview on United States Government politics", korrik 2019, <https://www.thoughtco.com/overview-united-states-government-politics-104673>
3. Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017
<https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>

4. Artikull në portalin e KLSH. 25 mars 2017. Janet St.-Laurent, Drejtore e Qendrës së Ekselencës në Auditim të GAO-s mban një leksion të hapur me audituesit e KLSH më 24 mars 2017 në Tiranë, http://www.klsh.org.al/web/Drejtoresha_e_Qendres_se_Ekselences_ne_Auditim_te_GAO_s_Znj_Janet_St_Laurent_zhvillon_nje_leksion_me_audituesit_e_KLSH_2644_1.php
5. Gene L. Dodaro, fjalim në Konferencën e Institutit Amerikan të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar, 13 gusht 2018, <https://www.c-span.org/video/?449695-4/american-institute-certified-public-accountants-conference-GAO-comptroller-general&start=64>
6. Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017 <https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>
7. Nga jetëshkrimi i Kontrollorit të parë të Përgjithshëm McCarl në Wikipedia dhe Historiku i GAO-s. <https://www.gao.gov/about/what-gao-is/history/>; [https://en.wikipedia.org/wiki/John_R._McCarl_dhe_libri_\"GAO_Lider_i_INTOSAI-t\"](https://en.wikipedia.org/wiki/John_R._McCarl_dhe_libri_\).
8. Shpjegimi i domethënies së Çmimit në portalin e INTOSAI Journal. <http://intosaijournal.org/our-submissions/elmer-staats-award/>
9. Shkrim në Revistën INTOSAI Journal për ceremoninë e akordimit të Çmimit Elmer B. Staats, 25 tetor 2019, <http://intosaijournal.org/and-the-awards-go-to/>
10. Gazeta "Washington Post", shkrim me titull "Perse Ai ka rendesi", 15 dhjetor 2011. https://www.washingtonpost.com/politics/gene-dodaro/qIQAYozN9O_print.html?noredirect=on
11. Raporti i agjencisë "Partneriteti për Shërbimet Publike", sondazhi Best Place to Work, 17 dhjetor 2019, <https://bestplacetowork.org/rankings/detail/GA00>
12. Gene L. Dodaro, J. William Gadsby, "Teamwork counts: GAO reviews block grants", Revista e GAO-s, vjeshtë 1985, <https://www.gao.gov/assets/200/192024.pdf>

13. Gene L. Dodaro, "30 steps to improve Government", shkrim, Gazeta "The New York Times", 15 shkurt 2011, <https://www.nytimes.com/2011/02/16/opinion/16dodaro.html>
14. Interviste e Dodaro-s dhënë gazetës me te madhe te botes "The Washington Post", 9 maj 2011. https://www.washingtonpost.com/local/politics/talking-leadership-with-gene-l-dodaro/2011/05/09/AFOLX0nG_story.html?utm_term=.5df21d0ef167
15. Ligjërata përpara audituesve të SAI-t kinez, Pekin, 16 nëntor 2012, <http://www.gao.gov/assets/660/650484.pdf>
16. Leksion në Institutin per Administraten Publike "Elliot Richardson", 17 mars 2013, <http://www.GAO.gov/assets/660/653267.pdf>
17. Përshëndetja e Kontrollorit te Përgjithshëm te SHBA-ve në ceremoninë e organizuar me rastin e 90 Vjetorit te KLSH. http://www.klsh.org.al/web/90_vjetori_2262_1_2021.pdf
18. Leksion i Prof. Gene L. Dodaro ne Kongresin e XVI-te të Organizatës se Institucioneve Supreme te Auditimit te vendeve te Pagesorit, Guam, Mikronezi, 9 shtator 2013 <https://www.gao.gov/assets/660/657715.pdf>
19. Intervistë e Gene L. Dodaro-s dhënë revistës online të Shoqatës profesionale të Kontabilistëve Publikë të Certifikuar (CPA) të Nju Jorkut, datë 21 prill 2017 <https://www.cpajournal.com/2017/04/21/conversation-u-s-comptroller-general-gene-l-dodaro/>
20. Mesazhi i Dodaro-s në botimin "GAO 2018-2023 STRATEGIC PLAN: Golas and Objectives for Serving Congress and the Nation", 22 shkurt 2018. <https://www.gao.gov/assets/700/690260.pdf>
21. Gene L. Dodaro, fjalim ne Konferencen e Institutit Amerikan te Kontabilisteve Publike te Çertifikuar, 13 gusht 2018, <https://www.c-span.org/video/?449695-4/american-institute-certified-public-accountants-conference-GAO-comptroller-general&start=64>
22. Shkrim nga gazetari Thornton David, portali "Rrjeti i Lajmeve Federale (International News Network)", dt. 12 prill 2019, <https://federalnewsnetwork.com/hearings-oversight/2019/04/gao->

[wants-to-build-capacity-to-focus-on-science-and-technology-cybersecurity/](#)

23. Artikull me titull “Plani strategjik përmirësohet”, Revista “INTOSAI Journal”, 31 korrik 2016. <http://intosaijournal.org/strategic-plan-gets-facelift/>
24. Shkrimi “The new path to success unanimously embraced” i Revistës “INTOSAI Journal”, dt. 3 Mars 2016, <http://intosaijournal.org/new-path-to-success-unanimously-embraced/>
25. Artikull në Revistën INTOSAI Journal me titull “GAO: Qendra e Ekselencës në Auditim ndërton kapacitete botërore për qeverisjen e mirë”, 30 janar 2019 <http://intosaijournal.org/qao-center-for-audit-excellence-builds-worldwide-capacity-good-governance/>
26. Shkrim me titull “Faleminderit INTOSAI për anëtarësimin e Kosovës!” botuar në gazetën “Sot”, më 6 tetor 2019 <https://sot.com.al/opinion-editorial/faleminderit-intosai-anetaresimin-e-kosoves> dhe në gazetën “Albania Daily News” me datën 9 tetor 2019 me titull “Thank you INTOSAI!”.
[http://www.klsh.org.al/web/THANK_YOU_INTOSAI National Audit Office NAO of Kosovo is voted a full rights Member of INTOSAI the World Organization of Supreme Audit Institutions 4066 2.php](http://www.klsh.org.al/web/THANK_YOU_INTOSAI_National_Audit_Office_NAO_of_Kosovo_is_voted_a_full_rights_Member_of_INTOSAI_the_World_Organization_of_Supreme_Audit_Institutions_4066_2.php)

Tabela e Akronimeve

ADAMH	Granti mbi Alkoolin, Abuzimin e Drogës dhe Shëndetin Mendor
AFMD	Departamenti i Kontabilitetit dhe Menaxhimit Financiar, GAO
AFROSAI	Organizata Afrikane e Institucioneve Supreme të Auditimit
AICPA	Instituti Amerikan i Kontabilistëve Publikë të Çertifikuar
ALSAI	Albanian Supreme Audit Institution, ose KLSH
ASOSAI	Organizata Aziatike e Institucioneve Supreme të Auditimit
BE	Bashkimi Europian
CAAD	Drejtorja e Auditimit Civil dhe Kontabilitetit, GAO
CAM	Manual i Auditimit Gjithëpërfshirës, GAO
CAROSAI	Organizata e Institucioneve Supreme të Auditimit të Karaibeve
CBC	Komiteti i Ndërtimit të Kapaciteteve, INTOSAI
CEA	Qendra e Ekselencës në Auditim, GAO
CERN	Organizata Evropiane për Kërkime Bërthamore
CIA	Agjencia Qendrore e Inteligjencës
CNAO	Zyra Kombëtare e Auditimit e Kinës
COO	Zyrtari Kryesor Operativ, GAO
COSO	Korniza e Integruar e Kontrollit të Brendshëm
CPE	Edukimi i Vazhdueshëm Profesional, GAO
DAAD	Drejtorja e Auditimit të Mbrojtjes dhe Kontabilitetit, GAO
ECA	European Court of Auditors (Gjykata Evropiane e Audituesve)
EPA	Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit
EUROSAI	European Organisation of Supreme Audit Institutions (Organizata Evropiane të Institucioneve Supreme të Auditimit të Shtetit)
FAC	Komiteti i Financës dhe Administrimit, INTOSAI
FANNIE	Federata Kombëtare Federale e Hipotekave në Shtetet e
MAE	Bashkuara të Amerikës
FASAB	Bordi Këshillëdhënës i Standardeve Federale të Kontabilitetit
FED	Bordi i Rezervës Federale i Shtetit Amerikan
FGMSD	Drejtori për Studimet e Përgjithshme të Sektorit Financiar, GAO
FOZZ	Skandali i Shërbimit të Borxhit të Jashtëm të Polonisë
FREDDIE	Korporata Federale e Huave për Hipotekë në Shtetet e Bashkuara
MAC	të Amerikës

GAO	Government Accountability Office (Zyra e Llogaridhënies (Përgjegjshmërisë) Qeveritare/ të Qeverisë)
GAVI	Aleanca Globale për Vaksina dhe Imunizime
GDP	Produkti i Brendshëm Bruto
GGD	Departamenti i Auditimit të Qeverisë Federale, GAO
HRD	Departamenti i Burimeve Njerëzore, GAO
IBAN	Bordi Ndërkombëtar i Audituesve për NATO-n
IDI	Iniciativa për zhvillim e INTOSAI
INCOSAI	International Congress of Supreme Audit Institutions (Kongresi Ndërkombëtar i Institucioneve Supreme të Auditimit)
INTOSAI	International Organization of Supreme Audit Institutions (Organizata Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit të Shtetit)
ISSAI	International Standards of Supreme Audit Institutions (Standardet Ndërkombëtare të Institucioneve Supreme të Auditimit)
IT	Information Technology (Teknologji Informacioni)
ITWG	Grupi i punës për teknologjinë e Informacionit, EUROSAT
JOGC	Zyra e Këshillit të Përgjithshëm, GAO
KLSH	Kontrolli i Lartë i Shtetit
KSC	Komiteti i Shkëmbimi të njohurive, INTOSAI
LIHEA	Granti mbi Ndhmën për Energji në Shtëpiaket me të ardhura të ulta
MAGJ	Manuali i Raporteve të Auditimit dhe Manuali i Politikës së Përgjithshme, GAO
MCH	Granti i Shëndetit të Nënës dhe Fëmijëve
NASA	Administrata Kombëtare e Aeronautikës dhe Hapësirës
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Organizata e Traktatit të Atlantikut Verior)
NIK	Najwyższej Izby Kontroli (Zyra Supreme e Auditimit të Polonisë)
OECD	Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
OLACEFS	Organizata e Institucioneve Supreme të Auditimit në Amerikën Latine dhe Karaibe

OMB	Zyra e Menaxhimit dhe e Buxhetit e Kongresit
PEMD	Departamenti i Vlerësimit dhe Metodologjisë së Programit, GAO
PHHS	Granti mbi Shërbimet Shëndetësore dhe ato Shëndetësore Parandaluese
PIFC	Auditimi i Brendshëm Financiar Publik, Komisioni European
PSC	Komiteti i Standardeve Profesionale, INTOSAI
RCED	Departamenti i Burimeve, Komunitetit dhe Zhvillimit Ekonomik, GAO
SAI	Supreme Audit Institution (Institucion Suprem Auditimi)
SIGMA	Support for Improvement in Governance and Management (Ndihma për Përmirësimin në Qeverisje dhe Menaxhim)
SPASAI	Shoqata e Institucioneve Supreme të Auditimit të Paqësorit Jugor
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikës
TARP	Programi Qeveritar i Mbështetjes së Aseteve në Vështirësi
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
USPS	Shërbimi Postar i Shteteve të Bashkuara
WGEA	Grupi i Punës për Çështjet e Mjedisit, EUROSAI
ZKA	Zyra Kombëtare e Auditimit të Kosovës

Seria botime KLSH -011/2019/113
Adresa: Rruga "Abdi Toptani", Nr.1, Tiranë
email: bleskaj@klsh.org.al
Shtypur: Shtypshkronja "Classic Print:

ISBN: